

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρὸς τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«...Ἡ ὑφ' ὑμῶν ἀναληφθεῖσα ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰς θὰ φέρῃ ὠφελείας εἰς τὸ ὁρθόδοξον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύσῃ ὑμᾶς διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου».

Ἄριθ. Πρωτ. 69/Τ.Ε./1336/1972

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 49

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΑΙΑΙ ΜΠ'—ΝΕ'

Ἐξέκρινον: B. de Montfaucon

Μετάφρασις - Σχόλια
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΒΕΛΑ
θεολόγου

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΟΓΔΩΗ

Β «ΑΠΕΚΡΙΘΗΣΑΝ ΔΕ ΟΙ ΧΕΤΤΑΙΟΙ» ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΒΡΑΑΜ ΚΑΙ ΕΙ-
ΠΟΝ: ΣΥ ΕΙΣΑΙ ΜΕΤΑΣΤ ΜΑΣ ΩΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΚ ΘΕΟΥ. ΚΙΣ ΕΝΑ ΑΠΟ
ΤΑ ΒΕΛΕΚΤΑ ΜΑΣ ΜΝΗΜΕΙΑ ΘΑΨΕ ΤΟΝ ΝΕΚΡΟΝ ΣΟΥ.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΗ'	9 (113)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΜΘ'	28 (132)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Ν'	35 (140)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΝΑ'	42 (146)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΝΒ'	53 (157)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΝΓ'	67 (172)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΝΔ'	82 (187)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΝΕ'	97 (203)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	113

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦς σελίδας τοῦ κειμένου.

Εἶδατε χθές, ἀγαπητοί, τὴν γενναϊότητα τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ. Εἶδατε ψυχὴν περισσώτερον σταθερὰν ἀπὸ τὸ διαμάντι, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἔνεκεν τῆς ἀγάπης τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἔγινε θύτης τοῦ παιδιοῦ, ὅσον ἐξηρητάτο ἀπὸ αὐτὸν καὶ μὲ τὴν θέλησίν του αἱμάτωσε τὴν δεξιάν καὶ προσέφερε τὸ θῦμα. Ὁ Διὰ τὴν ἀπερίγραπτον δὲ φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἔπηρε σῶον καὶ ὑγιὲς τὸ παιδί του, ἐπέστρεψε. Διὰ τὴν καλὴν του διάθεσιν ἐτιμήθη ὁ πατριάρχης καὶ ἐστοφανώθη λαμπρῶς καὶ ἠγωνίσθη αὐτὸν τὸν τελευταῖον ἀγῶνα. Μὲ ὅλα αὐτὰ ἐφάνερώσε τὴν εὐσεβειάν του.

Ἄς ἴδωμεν καὶ σήμερα τὴν φιλοστοργίαν τοῦ Ἀβραάμ, πόσον φροντίζει διὰ τὸ παιδί του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπέθανεν ἡ Σάρρα, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀπὸ τὴν πρωτοφρονίαν καὶ παράδοξον αὐτὴν θυσίαν, ἀφοῦ ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦς Χετταίους τάφον καὶ ἠγάρασε τὸν τόπον, ἐτοποθέτησε τὸν νεκρὸν. Ὁ τὴν πρώτην αὐτὴν ἀρχὴν ἰδιοκτησίας κάνει ὁ πατριάρχης ἐξ ἀφοριμῆς τοῦ θανάτου τῆς Σάρρας. Ἀφοῦ λοιπὸν μᾶς ἐδείξεν ἡ Ἁγία Γραφή μὲ ὅλα αὐτὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀβραάμ, ἐπὶ πλέον μᾶς γνωρίζει ὅτι ἐπερνούσεν ὅλον τὸν χρόνον ὡς ξένος καὶ φιλοξενούμενος ταξιδιώτης. Καὶ μᾶς ἐφανερώσεν ἡ Γραφή αὐτό, διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ὁ αὐτοὺς πού εἶχε τὴν βίαν δοθήσαν καὶ ἔγινε τὸσον ὀνομαστός καὶ ἐφθάσεν εἰς τὸσον πλῆθος ἀπογόνων, δὲν ἀπέκτησεν ἰδικὸν του τόπον, ὅπως ἀκριδῶς κάνουν

1. Χετταῖοι ἢ υἱοὶ τοῦ Σὺς ἐκαλεῖτο οἱ ἀπὸγονοὶ τοῦ Χέτ. Ἦσαν φυλὴ Χαναανίων. Κατὰ τὴν θην χιλιετηρίδα ἔξιν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραάμ κατὰκοιτοῦ πλησίον τῆς πόλεως Χεδρὸν. Σήμερον εἶναι γνωστοὶ ὡς Χετταῖοι.

2. Γεν. 23, 8-8. Νεκρὸς εἶναι ἡ σύζυγος τοῦ Ἀβραάμ, ἡ Σάρρα. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 127 ἐτῶν (Γεν. 23, 1) εἰς τὴν Χεδρὸν.

τώρα πολλοί, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν νὰ ἀποκτήσουν ἀγροὺς καὶ κώμας καὶ πολλὴν ἄλλην καὶ ὑπέρογκον περιουσίαν. Διότι εἶχεν ὁ Ἀβραάμ ἀρκετὸν πλοῦτον θελήσας ἔχειν καὶ δὲν ἐφρόντιζε καθόλου δι' αὐτά.

Ἄς τὸ ἀκούσουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀμέσως καὶ εἰς μίαν μεταβολὴν τῶν περιστάσεων ἔχουν τὰ πάντα καὶ παντοῦ, διὰ τὴν εἰρὴν εἶσι, ἐπεκτείνουσι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πλεονεξίας των. Ἄς μιμηθῶν τὸν πατριάρχην, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν οὔτε ποῦ νὰ ὀφείλῃ τὸ λείψανον τῆς Σάρρας, μέχρις οὗτο ἠναγκάσθῃ καὶ ἠγάρασε τὸν ἀγρόν καὶ τὸ σπήλαιον ἀπὸ τῶν Χετταίων. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἀβραάμ ἦτο θαυμαστός ἀπὸ τοὺς κατοικοῦς τῆς Χαναάν,⁸ ἄκουσε τοὺς Χετταίους νὰ λέγουν πρὸς αὐτόν· καὶ εἰσαὶ μεταξὺ μας ὡς βασιλεὺς ἐκ Θεοῦ. Εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ ἀλεκτὰ μας μνημεῖα θάψαι τὸν νεκρὸν σου· διότι κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν θὰ ἀρνηθῇ τὸ μνημεῖον τοῦ ἀπὸ σένας.⁹ Παρατήρησε δὲ μὴ πῶς ὁ δίκαιος Ἀβραάμ διδάσκει καὶ εἰς τοὺς Χετταίους τὴν ἀρετὴν μου μὲ αὐτὰ τὰ ἔργα καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ πάρῃ προηγούμενως τὸ μνημεῖον, πρὶν νὰ πληρώσῃ τὴν δικαίαν ἀξίαν του. Ἄν καὶ οἷς, λέγει ὁ Ἀβραάμ, μὲ ἔχετε τὸσον πολὺ εὐεργετήσῃ, ὅμως ἐγὼ δὲν θὰ ἀνεχθῶ νὰ πάρω ἀπὸ σὰς τὸ μνημεῖον, ἂν δὲν καταβάλλω προηγούμενως τὴν ὀφειλομένην τιμὴν του. Καὶ ἀφοῦ ἔδωκε τὰ χρήματα, λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, ἐπῆρε τὸ μνημεῖον καὶ ἐβόησε τὴν γυναῖκά του τὴν Σάρραν εἰς τὸ δόξασαι αὐτὸ σπήλαιον τοῦ ἀγροῦ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἀπέναντι τῆς Μαμβρῆς.¹⁰ Β Καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἦτο τὸσον ἐνδοξος καὶ θαυμαστός καὶ εἶχε τὸσον παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοικοῦς, ἂν μπορῶ νὰ εἰπῶ ἔτσι, ἀπελάμβανε τὸσον μεγάλῃς τιμῆς, ὥστε καὶ οἱ Χετταῖοι νὰ τὸν ὀνομάζουν βασιλεῖα, δὲν κατεῖχεν οὔτε δῆμα γῆς.¹¹

8. Χαναάν ἐλέγετο ἕνας ἀπὸ τοὺς εἰσὺς τοῦ Χαμ. Κατοικῶντες πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰερλάνου καὶ ἡ χώρα αὐτῇ ὀνομάζεται Χαναάν. Εἰς αὐτὴν ἐγκατεστάθη καὶ ὁ Ἀβραάμ καὶ οἱ ἄλλοι πατριάρχαι. Ἡ Χαναάν ἐκαλεῖται καὶ Γῆ ἁγία (Ψαλμ. 92, 12), Γῆ τῆς ἐπαγγελίας (Ἑβρ. 11, 9), Γῆ Ἰερουζαλὴμ, Γῆ Ἑβραίων.

9. Γεν. 23, 6.

10. Γεν. 23, 19. Μμβρῆ εἶναι τὸ ὄνομα μῆς ὁροῦ, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὴν Χαβρὼν. Ἰσομάρχη εἶναι ἀπὸ τὸν Μμβρῆ τὸν Ἀμοραῖον, ὅστις ἀπὸ τοὺς συμμάχους τοῦ Ἀβραάμ. Ἐκεῖ κατοικῶντες ὁ Ἀβραάμ καὶ αὐτῆς τρεῖς καὶ θυγατέρες.

11. Βλ. τὸ Πρῶτον 7, 5· «Ὅταν ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ [Γεν. 12, 7] οὐδὲ ἐθίμα πόδες».

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν, ὅταν διεκίρυντε τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ ἔγραφε· «ἐμὲ τὴν πίστιν κατώκησεν ὁ Ἀβραάμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ξένος εἰς ξένην χώραν, ζῶν εἰς σκηνὰς μαζί με τὸν Ἰσαάκ καὶ τὸν Ἰακώβ, οἱ ὅποιοι ἦσαν συγκληρονόμοι τῆς Ἰδίας ὑποσχέσεως».⁷ Ἐπειτα ὁ Ἀπ. Παῦλος διδάσκει ἡμᾶς διὰ τὴν πίστειν κατώκησεν ὁ Ἀβραάμ προσέθεσε· «διότι ἐπερίμενε τὴν πόλιν, ἣ ὁποία ἔχει στερεὰ θεμέλια καὶ τῆς ὁποίας ἀρχιτέκτων καὶ δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεός».⁸ Ὁ Μὲ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, λέγει, περιεφρόνει ὁ Ἀβραάμ τὰ παρόντα καὶ μὲ τὴν προσδοκίαν τῶν μετὰ τῶν ἐλπίδων ἐφρόντιζεν ὀλιγώτερον διὰ τὰ πράγματα τῆς παρούσης ζωῆς. Καὶ αὐτὰ συνέδαινον πρὶν ἀπὸ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ.

Πᾶς μου λοιπὸν, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι μετὰ ἀπὸ τόσας ἐπαγγελίας καὶ ὑποσχέσεις διὰ τὰ ἀνέκφραστα οὐράνια ἀγαθὰ ἐνικλήθημεν ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ ἠγοράσαμεν ἀγροὺς καὶ παντοῦ ἐπιδιώκομεν τὴν ἀπόλαυσιν καὶ συλλέγομεν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ πλεονεξίας καὶ ἀρπαγῆς; Καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ μακάριος προφήτης Ἰσαάκς ἔλεγε μὲ θρήνους, αὐτὸ ἡμεῖς μὲ τὰ ἔργα τὸ ἐπαληθεύομεν; Ὁ ἀλλοτρίων εἰς ἐκείνους ποῦ πλησιάζουν τὴν οἰκίαν των εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄλλου καὶ τὸν ἀγρόν των εἰς τὸν ἀγρόν τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ καταπτήσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ γείτονός των».⁹ Ἡ μήπως δὲν βλέπομεν νὰ συμβαίνουν αὐτὰ καθημερινῶς, αἱ χῆραι μὲν νὰ ληστεύωνται, τὰ δὲ ὄρφανὰ νὰ γυμνώνωνται καὶ οἱ δούλοισι νὰ καταπιέζωνται ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς; Ὅμως ὁ δίκαιος Ἀβραάμ δὲν ἔπραξε ἔτσι καθόλου. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἠθέλησε νὰ ἀγοράσῃ μνημεῖον, ἐνῷ εἶδεν ὅτι ἐκείνοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐζήτησε νὰ ἀγοράσῃ ἤθελον μὲ πρᾶθυμiam νὰ τοῦ δώσουν, ὅμως δὲν δέχθη νὰ τὸ πάρῃ, πρὶν καταβάλλῃ τὴν τιμὴν, τὴν ὅσην ἠέξκεν.

Αὐτὰ ἀκριβῶς, ἀγαπητοί, ἀφοῦ ἐνωρῶσμεν ἡμεῖς οἱ ὅποιοι εὐποροῦμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Χάριτος ἢς μνησθῶμεν αὐτόν, ὁ ὁποῖος εἶχε πρὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Καὶ παρ' ὅλον ὅτι κατόμειθα ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ περισσότερα ἀγαθὰ, ἢς μὴ συσσωρεύομεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας

7. Ἑβρ. 11, 9.

8. Ἑβρ. 11, 10.

9. Ἰεζ. 5, 8.

μεγαλύτεραν και σφοδρότεραν φωτιάν, ἔ τὴν δοδεστον καὶ ἀνυπόφορον φλόγα. Διότι θὰ ἀκούσωμεν, ἔ αν ἐπιμένωμεν εἰς τὰς τοιαύτας ἀρπαγὰς καὶ πλεονεξίας, ὅσα ἐλέχθησαν πρὸς τὸν πλοῦσιον ἐκεῖνον· «ἀνόητε, αὐτὴν τὴν νύκτα ζητοῦν ἀπὸ σὲ τὴν ψυχὴν σου. Ἐκεῖνα δὲ τὰ ὅποια ἐτοίμασες, ποῖος θὰ τὰ πάρῃ;».¹⁰ Διὰ ποῖον λοιπὸν σκοπὸν, ἀγαπητέ μου, ἐπιδιώκεις νὰ συγκεντρώνης τόσα πολλά, ⁴⁸² ἂ τὰ ὅποια μετὰ ἀπὸ ὀλίγον θὰ ἐγκαταλείψῃς ἔδω, ἀφοῦ πρόκειται ἀπὸ ἔδω νὰ φύγῃς, χωρὶς νὰ μπορέσῃς ὅχι μόνον τίποτε νὰ ἀφελῇθῃς ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταφέρῃς τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς ὤμους σου καὶ νὰ μετανοῇς κατὰ πῶν ματαίως; Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ ὅποια συγκεντρώθησαν ἀπὸ ἐσὲ πολλές φορές μὲ πλεονεξίαν, θὰ περιέλθουν εἰς τὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν, σὺ δὲ ὁ ἴδιος θὰ ἀναγκασθῇς νὰ δώσῃς λόγον δι' αὐτά. Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν τοῦτο ἴδιον παραφροσύνης, δηλαδὴ τὸ νὰ κουράζεσαι διὰ τοὺς ἄλλους καὶ σὺ ὁ ἴδιος νὰ τιμωρῇσαι δι' αὐτά;

Ἀλλὰ ἔ αν καὶ προηγουμένως ἔτσι ἀμελήσαμεν διὰ τὰ ἰδικὰ μας πράγματα, τώρα τουλάχιστον ἂς σκεφθῶμεν νὰ κάνωμεν αὐτὸ ποῦ πρέπει καὶ ἂς μὴ ἐπιδιώκωμεν μόνον νὰ ἀποκτῶμεν μεγάλην περιουσίαν, ἀλλὰ ἂς φροντίζωμεν πολὺ διὰ τὴν δικαιοσύνην. **Β** Διότι οὔτε ἡ ἰδικὴ μας ζωὴ θὰ σταματήσῃ μέχρις ἔδω, οὔτε πάντοτε θὰ εὐρισκώμεθα εἰς τὴν ξένην γῆν.¹¹ Ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ ὀλίγον θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἰδικὴν μας πατρίδα. Τὰ πάντα λοιπὸν ἂς κάνωμεν, ὥστε νὰ μὴ εὐρεθῶμεν ἐκεῖ εἰς ἀνάγκην. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ ὄφελος, εἰς μὲν τὴν ξένην πατρίδα νὰ ἀφῇσωμεν πολλὸν πλοῦτον, εἰς τὴν ἰδικὴν μας δὲ πατρίδα οὔτε τὰ ἀναγκαῖα νὰ ἔχωμεν; Παρακαλῶ λοιπὸν, ἂς σπεύσωμεν, ὅσον εἶναι ἀκόμη καιρὸς, νὰ μεταφέρωμεν τὰ πράγματα τῆς ξένης πατρίδος εἰς τὴν οὐράνιον πατρίδα. Ἄν καὶ εἶναι μεγάλη ἡ ἀπόστασις, ὅμως εἶναι πάρα πολὺ εὐκολὸς ἡ μεταφορά. **Γ** Διότι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι μεταφέρουν εἶναι ἑτοίμοι καὶ μὲ ἀσφάλειαν θαδίζουσιν πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ ἀποθέτουν εἰς ἀσφαλὲς θησαυροφυλάκιον, ὅσα θὰ μπορέσωμεν δι' αὐτῶν νὰ ἀποστείλωμεν. Τὰ χέρια τῶν

10. Λουκ. 12, 20.

11. Διὰ τὸν ἱερὸν Χριστόστομον ἡ γῆ εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν εἶναι ἑξένη δι' ἡμᾶς. Ἔννοι λοιπὸν καὶ παραπλῆγμα εἰμεθα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. Ἡ πατρίδα μας, ἡ «οἰκία πατρὸς», ὅπως τὴν λέγει, εἶναι ὁ οὐρανός.

πτωχῶν ἀποθέτουν εἰς τὰ θησαυροφυλάκια τῶν οὐρανῶν, ὅσα δίδονται ἀπὸ ἡμᾶς. Ὅταν λοιπὸν εἶναι τόσον μεγάλη καὶ ἡ εὐκολία καὶ ἡ ἀσφάλεια, διὰ ποῖον λόγον ὑποχωροῦμεν καὶ δὲν πράττομεν αὐτὸ μὲ πολλὸν ζῆλον, διὰ νὰ τὰ εὐρωμεν ἐκεῖ, ὅπου ἰδιαιτέρως ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῶν;

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ κατοικοῦσε τὴν Χαναάν, ὡς νὰ ἦτο ξένη πατρίς, **Δ** ἐπειδὴ ἐκεῖνη «τὴν πόλιν ἐπερίμενε, τῆς ὁποίας ἀρχιτάκτων καὶ δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεός». Ἐὰν λοιπὸν θελήσωμεν νὰ μιμηθῶμεν αὐτὸν τὸν δίκαιον, θὰ φθάσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς ἐκεῖνην τὴν πόλιν καὶ θὰ ἐλθωμεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πατριάρχου. Διότι ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰς πράξεις χαρίζει εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν.

Ἀλλὰ ἂς ἐπανέλθωμεν λοιπὸν, ἔ αν θέλετε, εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου καὶ ἂς ἴδωμεν πόσον φροντίζει ὁ δίκαιος, μετὰ τὸν θάνατον τῆς Σάρρας, διὰ τὸ παιδί, τὸν Ἰσαάκ ἑνωσά. Ἄς ἀκούσωμεν λοιπὸν τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἡ ὁποία μᾶς διηγείται· «ὁ Ἀβραάμ, λέγει, ἦτο γέρων, προχωρημένος πολὺ εἰς τὴν ἡλικίαν. Ὁ Θεὸς ἐλόγησε τὸν Ἀβραάμ εἰς ὅλα». ¹² Ἐ διὰ ποῖον λόγον μᾶς ἐλόγησεν αὐτό; Ἐπειδὴ πρόκειται νὰ φροντίσῃ καὶ νὰ ἐπαλεῖθῃ διὰ τὸν Ἰσαάκ, ὥστε νὰ τοῦ δώσῃ νόμην, διὰ τοῦτο μᾶς ἐφάνερσε τὴν ἡλικίαν τοῦ πατριάρχου. ¹³ Ὅταν λοιπὸν, λέγει ἡ Γραφή, ἐφθασεν ὁ Ἀβραάμ εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ γήρατος, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Ἰσαάκ ἀπὸ τὴν συγγένειαν τῶν Χαναναίων, διὰ νὰ μὴ πάρῃ γυναῖκα ἀπὸ ἐκεῖ, ἀφοῦ ἀκάλεσε τὸν ἔμπιστον ἀπὸ τοὺς δούλους·¹⁴ τοῦ δίδει δι' αὐτὸ ἐντολήν καὶ τοῦ λέγει· «βάλε το χεῖρ σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου». ¹⁵ Εἰς μὲν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσον ἔτσι ἔχει γραφῇ· «ὑπὸ τὸν μηρόν μου», ⁴⁸³ ἂς εἰς δὲ τὴν Ἑβραϊκὴν λέγουν· «ὑπὸ τὴν ὀσφύν». Καὶ διὰ ποῖον λόγον λέγουν ἔτσι; Τοῦτο ἦτο συνήθεια τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν. Ἐκτός τῶν ἄλλων καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ ἔδω ἔχει γίνεῃ ἡ ἀρχὴ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰσαάκ. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς, ὅτι αὐτὸ τὸ

12. Γεν. 24, 1.

13. Συμμετῶν πρὸς τὸ Γεν. 20, 5 Ἰσαάκ, ὅταν ἀνομιμήθῃ, ἦτο 40 ἐτῶν. Κατὰ τὸ Γεν. 21, 5 ὁ Ἀβραάμ ἀπέκτησε τὸν Ἰσαάκ εἰς ἡλικίαν 100 ἐτῶν. Συνεπὸς κατὰ τὸν χρόνον τῆς νεμερούσεως τοῦ Ἰσαάκ ὁ Ἀβραάμ ἦτο ἡλικίας 140 ἐτῶν περίπου.

14. Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἐλμέζερ.

15. Ἡ ἑκφρασις αὐτὴ ἦτο ἕνα εἶδος ἔρκου. Διὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς φράσεως ἐδόθησαν διάφοροι ἐρμηνεῖαι. Μερικὸς ἔχει σχέσην μὲ τὴν ἐλευγίαν τοῦ σπέρματος, δηλ. τὸν ἀποτόκον τοῦ Ἀβραάμ.

ὁποῖον ἔγινεν ἦτο κάποιο ἔθιμον, παρατήρησε αὐτὸν νὰ διατάξῃ νὰ βάλῃ τὸ χεῖρ ἐκεῖ, ἀμέσως δὲ νὰ προσθέτῃ «σὲ ἔξορκίζω εἰς τὸν Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς».¹⁶ Πρόσεξε ὅτι καὶ τὸν ὑπρέτην διδάσκει νὰ γνωρίσῃ τὸν δημιουργὸν τῶν ὧν. Διότι, ὅταν εἶπε «τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς», συμπεριέλαβεν ὅλην τὴν δημιουργίαν. Καὶ ποῖος ἦτο ὁ ὄρκος; Β «Νὰ μὴ πάρῃς γυναῖκα διὰ τὸν υἱόν μου Ἰσαὰκ ἀπὸ τὰς θυγατέρας τῶν κατοίκων τῆς Χαναάν, μεταξύ τῶν ὁποίων ἐγὼ κατοκῶ, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς χώρας, ὅπου ἐγὼ ἐγεννήθην. Θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν φυλὴν μου καὶ θὰ πάρῃς ἀπὸ ἐκεῖ γυναῖκα διὰ τὸν υἱόν μου Ἰσαὰκ».¹⁷

Πρόσεξε, τὴν ἐντολὴν τοῦ πατριάρχου, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸν ὑπρέτην; Μὴ λοιπὸν διατρέξῃς ἀπλῶς, ὅσα ἔχουν λεχθῇ, ἀλλὰ νὰ ἐννοήσῃς τὸν σκοπὸν τοῦ πατριάρχου καὶ νὰ σκεφθῇς τί ἐπεδίωκον τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐπεζητοῦν νὰ ἀποκτήσῃς χρήματα, οὔτε πολὺν πλοῦτον καὶ ζῶα καὶ τόσα στρέμματα γῆς, οὔτε τὴν ἐξωτερικὴν ὁμορφίαν,¹⁸ ἀλλὰ ἐπιζητοῦν τὴν ὠραϊότητα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρος. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἀβραὰμ εἶδε τὴν πονηρίαν τῶν κατοίκων τῆς Χαναάν καὶ ἐγνώριζε πόσον καλὸν πρᾶγμα εἶναι νὰ ἔχῃ καλεῖς γυναῖκα μὲ τοὺς ἰδίους τρόπους μὲ αὐτόν, C διατάσσει τὸν ὑπρέτην καὶ τὸν ὀρκίζει, ὥστε νὰ φέρῃ γυναῖκα εἰς τὸν Ἰσαὰκ ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του συγγένειας. Καὶ οὔτε ἡ ἀπόστασις τῶν τόπων, οὔτε αἱ ἄλλαι δυσκολοὶ τὸν ἔκαναν νὰ ἀμελήσῃ διὰ τὸ ζήτημα αὐτό, ἀλλὰ ὅταν εἶδε τὴν ἀνάγκην τοῦ πράγματος, φροντίζει μὲ δόλως του τὰς δυνάμεις καὶ στέλλει τὸν ὑπρέτην. Ἀλλὰ ὁ μὲν πατριάρχης κάνει αὐτό, ἐπειδὴ ἠφρόντιζε διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς καὶ ἀπέφευγε τὴν πονηρίαν τῶν ἐντοπίων. Ὅλοι ὅμως αὐτοὶ τώρα δὲν θὰ ἠμποροῦσαν ποτὲ νὰ ἐννοήσουν καὶ τέτοιο, ἀλλὰ καὶ ἂν ἄκομῃ ἦτο δυνατόν νὰ εἶχεν ὁ Ἀβραὰμ μύρια κακά, D ἕνα μόνον ζητοῦν οἱ Χετταῖοι, τὴν περιουσίαν τῶν χρημάτων, καὶ ὅσα τὰ ἄλλα τὰ θεωροῦν ὡς δευτερεύοντα. Καὶ δὲν γνωρίζουν ὅτι, ὅταν

16. Γεν. 24, 3.

17. Γεν. 24, 8-9. Κατὰ τὰ κρατούντα ἔθιμα καὶ εἰς ἄλλους λαοὺς τῆς ἀποχῆς ἐκείνης, ὁ πατὴρ ἐξέλεγε τὴν σκῆπτον διὰ τὸν υἱόν του.

18. Ἀναφερόμενος ὁ ἱερὸς Χριστολόγος εἰς τὰς συνθέσεις τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀβραὰμ ἐλέγχει ἡμέτερος καὶ τὰς ἑλιστικὰς περὶ γάμου ἀντιλήψεις τῶν χρόνων του.

ὁ νοῦς εἶναι διεφθαρμένος, ἀκόμῃ καὶ ὅταν ὑπάρχῃ ἀπερίγραπτος πλοῦτος, πῶς γρήγορα θὰ φθάσῃ κανεὶς εἰς τὴν μεγαλυτέραν φτώχειαν καὶ δὲν θὰ ὠφελήσῃ ἡ περιουσία, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ψυχὴ, ἡ ὁποία νὰ μπορῇ νὰ κερδίσῃ αὐτά.

Ἀλλὰ ὁ μὲν πατριάρχης ἔδωκε ρητὴν ἐντολὴν εἰς τὸν ὑπρέτην καὶ μὲ ὀρκους τὸν ἔδεσεν. Ἀς ἴδωμεν λοιπὸν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ὑπρέτου, πῶς προσεπάθησε νὰ μιμηθῇ τὴν εὐσέδειαν τοῦ κυρίου του. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶδε τὸν πατριάρχην νὰ διατάξῃ μὲ τόσῃ ἐπιμονῇ, E λέγει πρὸς αὐτόν «ἐὰν τυχόν ἡ γυναῖκα δὲν βελήσῃ νὰ με ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν χώραν αὐτήν, θέλεις νὰ ὀδηγήσω τὸν υἱόν σου εἰς τὴν χώραν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἦλθες;».¹⁹ Διὰ νὰ μὴ φωνῶ, λέγει, ὅτι παραβαίνω τὰς ἐντολάς σου, ἐὰν παρουσιασθῇ καμμία δυσκολία, διὰ τοῦτο ἐρωτῶ, τί πρέπει ἐγὼ νὰ προσέξω, ἐὰν δηλαδὴ σοῦ ἀρέσῃ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ ὁ Ἰσαὰκ, ὥστε ἀφοῦ πάρῃ σύζυγον νὰ ἐπανέλθῃ με αὐτήν, ἐὰν δὲν θὰ ἤθελε ἡ γυναῖκα νὰ ἔλθῃ μαζί μου, ὅπως ἀκριδῶς διέταξες; Τί ἀπήντησε λοιπὸν ὁ πατριάρχης; Ἀπαγορεύει αὐτό καὶ λέγει εἰς τὸν ὑπρέτην «πρόσεξε πολὺ νὰ μὴ ὀδηγήσῃς ἐκεῖ τὸν υἱόν μου».²⁰ 484 Α Δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ κάνῃς αὐτό, λέγει. Διότι, αὐτὸς ὁ ὁποῖός μου ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ αὐξήσῃ τὸν πόσον πολὺ οἱ ἀπόγονοί του,²¹ αὐτὸς θὰ σὲ βοηθήσῃ νὰ πᾶν καλὰ καὶ αὐτό. Μὴ λοιπὸν «ὀδηγήσῃς τὸν υἱόν μου ἐκεῖ». «Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς».

Παρατήρησε πῶς διδάσκει εἰς τὸν ὑπρέτην τὸν δημιουργόν, ὅταν προσηγουμένως τὸν ὀρκίζει. Καὶ τώρα ποῦ πρόκειται νὰ εὐχηθῇ, τοὺς ἰδίους λόγους λέγει καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ διδάσκει τὸν ὑπρέτην νὰ ἔχῃ τὴν πίστιν του εἰς τὸν Θεόν, νὰ πραγματοποιήσῃ ἔτσι τὸ συντομώτερον τὴν πορείαν καὶ νὰ ἐλπίσῃ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα. Διδάσκει δηλαδὴ αὐτὸν πόσῃ ἀγάπῃ ἀπῆλause κάποτε καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ τῶν πάντων καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεός, B ὁ ὁποῖος τὸν ἐκάλεσεν ἀπὸ τῆς πατρίδας του καὶ μέχρι τώρα ἔτσι κατηύθυνε τὰ πράγματά του καὶ τοῦ ἐχάρισεν εἰς αὐτὰ τὰ γηραιά τὴν γέννησιν τοῦ Ἰσαὰκ, αὐτὸς ὁ Θεὸς θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ πᾶν καλὰ καὶ αὐτὰ ποῦ

19. Γεν. 24, 5.

20. Γεν. 24, 6.

21. Οἱ ἀπόγονοι ὀφλ. τοῦ Ἰσαὰκ.

εἶναι νὰ γίνον τῶρα. Καὶ λέγει· «ὁ κύριος ὁ Θεὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς γῆς, ὁ ὁποῖός με ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν πατρικόν μου οἶκον καὶ ἀπὸ τὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθην καὶ με ἔφερεν ἐδῶ αὐτὸς μοῦ εἶπε· Εἰς ἀσὲ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου θὰ δώσω αὐτὴν τὴν χώραν».²² Ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος τόσῃ φροντίδι ἔδειξεν εἰς ἐμὲ καὶ ἐγὼ θὰ στείλῃ τὸν ἀγγελὸν τοῦ ὁδηγόν καὶ θὰ σὲ βοηθήσῃ νὰ ἐκλεῖξῃς ἀπὸ ἐκεῖ γυναῖκα διὰ τὸν υἱόν μου».²³ Ὁ ἄφου πάρος θάρρος, λέγει ὁ Ἀβραάμ εἰς τὸν ὑπηρέτην του, πηγαινε. Ἐγὼ τὴν πεποιθῶμαι ὅτι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖός μοῦ ἔδειξε τόσας εὐεργεσίας, θὰ προσέβῃ καὶ αὐτὴν εἰς τὰς προηγουμένας καὶ θὰ στείλῃ τὸν ἀγγελὸν τοῦ ὁδηγόν σου. Αὐτὸς θὰ σοῦ τὰ ἐτοιμάσῃ προηγουμένως ὅλα, αὐτὸς θὰ σοῦ κἀνὴ γνωστὴν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ ἄφου τὴν πάρῃς θὰ ἔλθῃς. Ἐάν ὅμως συμβῇ, ὅ μὴ γένοιτο, καὶ ἡ γυναῖκα φέρῃ ἀντίρρηση νὰ ἔλθῃ ἐδῶ, θὰ εἶσαι ἀμέτοχος τῆς κατάρως τοῦ ὅρκου. «Τὸν υἱόν μου ὅμως νὰ μὴ ὁδηγήσῃς ἐκεῖ». Διότι δὲν ἀμφισβῶ, ὅτι ὁ Κύριος θὰ σοῦ τὰ φέρῃ εὐνοϊκά. Καὶ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶχεν ἀμπιστοσύνην²⁴ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ἀπαγορεύει εἰς τὸν ὑπηρέτην νὰ ὁδηγήσῃ τὸν Ἰσαάκ πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ὁ ἄφου διέταξε με ἀκριβέως τὸν ὑπηρέτην καὶ τὸν ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὴν φροντίδα αὐτῇ (διότι ἐφοβεῖτο ὁ ὑπηρέτης μήπως θεωρηθῇ ἐνοχος ὅτι παρέβη τὸν ὅρκον του, ἐπειδὴ δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν διαταγὴν) λέγει ἔπειτα ἡ Γραφὴ· ἄφου ἔθεσε τὸ χεῖρ τοῦ κάτω ἀπὸ τὸν μηρόν τοῦ Ἀβραάμ ὡρίσθη ὅτι θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐντολήν του, ὥστε νὰ μὴν ὁδηγήσῃ τὸν Ἰσαάκ πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Εἶδες πῶς ὁ ὑπηρέτης ἔδειξεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν ἀφασίωσίν του πρὸς τὸν κύριόν του; Παρατήρησε λοιπὸν ὅτι ἐγενε καλύτερος ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ πατριάρχου καὶ ἐμμήθη τὴν εὐσεβειάν του. Ἄφου λοιπὸν ἐπῆρε μαζί του ὁ ὑπηρέτης δέκα καμήλους καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κυρίου του ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ.²⁵

22. Γεν. 24, 7.

23. Γεν. 24, 7.

24. Ἐπανέρχεται συχνά ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν πίστιν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τονίζει τὴν ἀνατιθέμενην ἐμπιστοσύνην τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

25. Ὁ Ναχώρ ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ κατοικοῦσεν εἰς τὴν Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας. Ἐκ τούτου καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἐκαλεῖτο πόλις

Ε Ὅταν δὲ ἔφθασε κατὰ τὸ θράβυ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν ἔφησε τὰς καμήλους νὰ ἀνοπαυθοῦν κοντὰ εἰς τὸ φρέαρ, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ γυναῖκες θγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, διὰ νὰ πάρουν νερό.²⁶ Ἐκεῖ προσυγχύθη ὁ Ἐλιέζερ καὶ εἶπε· «Κύριε καὶ Θεέ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ».²⁷ Πρόσεξε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ὑπηρέτου. Καλεῖ τὸν Κύριον τῆς Οἰκουμένης ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατριάρχου. «Κύριε καὶ Θεέ, λέγει, τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, σὺ ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ εὐεργέτησας αὐτόν. Καὶ διατὶ ἀπορεῖς, ἐάν ὁ ὑπηρέτης ὀνομάζῃ τὸν Θεόν ἔτσι, δηλαδὴ Θεὸν τοῦ Ἀβραάμ; Αὐτὸς ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, δταν θέλῃ νὰ δείξῃ ὅτι πολὺ ἐκτιμᾷ τὴν ἀρετὴν τῶν εὐσεβῶν, λέγει».²⁸ Ἀ «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσῆμ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσαάκ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ».²⁹ Καὶ λέγει ὁ ὑπηρέτης Ἐλιέζερ· «Κύριε καὶ Θεέ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, κατενώδως σημερον τὰς ἐνεργείας μου καὶ κάνε τὸ ἑλεός σου εἰς τὸν κύριόν μου, τὸν Ἀβραάμ».³⁰ Ὡς νὰ ἔλεγε· Κάνε νὰ ἀκπληρωθοῦν ὅσα αὐτὸς νομίζει καλὰ καὶ κάνε νὰ πᾶνε ὅλα εὐνοϊκά σύμφωνα με τὴν θέλησίν του. «Κάνε τὸ ἑλεός σου εἰς τὸν κύριόν μου, τὸν Ἀβραάμ». Τί σημαίνει «κάνε τὸ ἑλεός σου»; Νὰ ἀκπληρώσῃς τὴν ἐπιθυμίαν του.

Ἐπειτα συνεχίζει ὁ ὑπηρέτης τὴν προσευχήν του· «Ἰδοὺ Κύριε ἐγὼ εὐρίσκωμαι πλησίον τῆς πηγῆς, αἱ δὲ θυγατέρες τῶν κατοίκων τῆς πόλεως αὐτῆς θγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν νὰ πάρουν νερό. Β Ἡ κόρη εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἴπω, νὰ γύρῃς τὴν στάμναν σου, διὰ νὰ πῶ καὶ αὐτὴ θὰ μοῦ εἴπῃ, πῆς καὶ σὺ καὶ τὰς καμήλους σου θὰ ποτίσω, μέχρις ὅτου χορτάσων καὶ σταματήσων νὰ πίνουν, αὐτὴ ἡ κόρη θὰ εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν προώρισες ὡς σύζυγον διὰ τὸν δοῦλόν σου Ἰσαάκ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ γνωρίσω, ὅτι ἔκαμες τὸ ἑλεός σου».³¹ εἰς τὸν κύριόν μου, τὸν Ἀβραάμ».³² Πρόσεξε τὴν σύνεσιν τοῦ ὑπηρέτου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγκώριζε τὴν φιλοξενον διάθεσιν τοῦ πατριάρχου καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἡ κόρη τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ

Ναχώρ. Εἶχεν ἀποκτήσει δώδεκα υἱούς, μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Παύλῳ, ὁ πατήρ τῆς Ρεβέκκας.

26. Γεν. 24, 10-11.

27. Γεν. 24, 12.

28. Ἐξὸς 8, 6.

29. Γεν. 24, 12.

30. Ὅταν θῇ. μοῦ υποδείξῃς ποῖαν πρέπει νὰ ἐλέγῃς ὡς γυναῖκα

τοῦ Ἰσαάκ.

31. Γεν. 24, 13-14.

ἀδηγήσει ἐκεῖ, ἐπρεπε νὰ ἔχη τὰς ἰδίας ἀρετάς, δὲν ζητᾷ καμμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν.⁸² Ἀλλὰ θέλει νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν κόρην ἀπὸ τὴν φιλοξενίαν διὰ τὴν ἑαυτῆς. Ὁ Καὶ λέγει: Ἐὰν μοῦ προτείνῃ τὴν στάμναν, ὅταν ἐγὼ τῆς ζητήσω νερό καὶ δὲν κάνει μόνον αὐτὸ πού ἐζήτησα, ἀλλὰ φανερώσῃ καὶ τὴν μεγαλοδωρίαν τοῦ χαρακτήρος τῆς καὶ εἴπῃ, καὶ εἰς τὰς καμήλους σου θὰ δώσω νερό, θὰ μοῦ ἔχη δώσει ἀρκετὴν ἀπόδειξιν διὰ τὴν καλωσύνην τοῦ χαρακτήρος μετὰ τὴν προσφορὰν νεροῦ.

Σκέψου λοιπὸν σὲ παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου, πόσον σπουδαῖον ἦτο τὸ γεγονός· ὅτι μία ἀπαλὴ κόρη, ἡ ὁποία ἐπαιρνε νερό, ὅχι μόνον δὲν ἠρνήθη νὰ δώσῃ, ἀλλὰ καὶ κατέβασε τὴν στάμναν ἀπὸ τοὺς ὤμους τῆς καὶ ἔδωσε νὰ πιῇ ἐκεῖνος πού ἐζήτησε. Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν μετὰ κάποιον πού ἦτο ξένος καὶ ἀγνωστος. Καὶ ὅχι μόνον εἰς αὐτὸν ἔδωσε νερό, ἀλλὰ καὶ ἐπότισεν ὅλας τὰς καμήλους καὶ ἀπέδειξε μετὰ ὅσα ἐγένον τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς τῆς. Ὡς μὴ μὴπως δὲν γνωρίζετε, ὅτι πολλοί, ἂν καὶ εἴναι ἄνδρες, ἀρνοῦνται συχνὰ τοιαύτας προσφοράς; Καὶ διατὶ λέγω διὰ τὴν προσφορὰν νεροῦ; Κάποτε, ὅταν κρατοῦν δάδας καὶ ἐνὶ παρακαλοῦνται ἀπὸ τοὺς γύρω εὐριοκοιμένους νὰ περικλίνουν ὀλίγον, νὰ δώσουν φῶς, διὰ νὰ ἀνάψουν τὸν λύχνον, οὕτε αὐτὸ ἀνέχονται νὰ κάνουν. Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν, παρ' ὅλον ὅτι ἡ φωτιὰ δὲν ἐλαττώνεται καθόλου, ἀκόμη καὶ ἂν εἴναι ἀμέτρητοι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ἀνάψουν. Ἐδῶ δμως καὶ γυναῖκα καὶ μάλιστα κόρη καὶ ἐνὶ ὄψεσιν στάμναν εἰς τοὺς ὤμους τῆς, ὅχι μόνον δὲν ἐδυσανασχέτησε νὰ δώσῃ, ἀλλὰ καὶ παρέχει μετὰ προσθυμίαν εἰς ἐκεῖνον πού ἐζήτησε καὶ τὸ νερό προσφέρει καὶ σπεύδει μετὰ τὴν θέλησιν τῆς νὰ ποτίσῃ καὶ τὰς καμήλους. Ἐ'Ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς λοιπὸν, ἀφοῦ ἀπήγγηκεν εἰς τὰς προσευχὰς τοῦ πατριάρχου καὶ ἔστειλε τὸν ἀγγελὸν τοῦ, ἐπρονόησε νὰ γίνον ὅλα αὐτὰ καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐζήτησαν ὁ ὑπηρέτης, ἔτσι ἐπραγματοποιήθησαν ὅλα. Ἐπειτα, ἀφοῦ εἶδεν ἐκ τῶν πραγμάτων τὴν δόξαν τῶν προσευχῶν τοῦ πατριάρχου καὶ εὗρε τὴν κόρην, ὅπως ἀκριβῶς τὴν ᾔθελε, καὶ εἶδε τὴν μεγάλην τῆς φιλοξενίαν, (κύτταξε τί ἐγίνε).⁸³ Λέγει λοιπὸν ἡ θεία Γραφή: «ἔσπευσεν καὶ

82. Κατὰ τὸν Θεοδώρητον: «Τὸ δὲ σημεῖον ἦν οὐχ ὅρα σῶματος, οὐδὲ περιφάνεια γένους, οὐδὲ ἄλλο τι τὸν λαμπρὸν, ἀλλὰ φιλοξενία, φιλοπροσσύνη καὶ ἡπιότης φρονήματος».

83. Ἡ ἐνότης παρενθέσεως φράσις δὲν ἔχει ἀντίστοιχον εἰς τὸ ἑλληνικόν.

ἄδειασε τὴν στάμναν εἰς τὸ ποτιστήριον.⁸⁴ 466 Α καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ φοεᾶρ νὰ ἀντήλθῃ πάλιν καὶ ἐπότισεν ὅλας τὰς καμήλους.⁸⁵

Πρόσεξε τὴν ἔντασιν προσθυμίας τῆς κόρης. Διότι τὸ «ἔσπευσεν καὶ ἄδειασε τὴν στάμναν καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ φοεᾶρ» φανερώνει τὴν ἀπερίγραπτον προσθυμίαν τῆς. Οὕτε ὡς ξένη ἀπέφυγεν, οὕτε μετὰ τὴν πρόσφασιν τῆς σωφροσύνης ἠρνήθη, ἀλλὰ μετὰ πολλὴν καλωσύνην λέγει: «πιές, κύριε». Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, πόση ἐπιμέλεια σεμνότητος καὶ πολὺ μεγάλη ταπεινοφροσύνη καὶ φιλοξενία ὀπλήρχεν εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν. Δὲν θὰ ἦσαν αὐτὰ πολυτιμότερα ἀπὸ πολλὰ πλοῦτη; Ἀπὸ πόσους θησαυροῦς δὲν θὰ τὰ ἐθεωρούσαμεν προτιμότερα; Β Αὐτὸ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα προίκα, αὐτὸ τὰ ἀμέτρητα ἀγαθὰ, αὐτὸ εἶναι ὁ θησαυρός, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε δαπανᾶται.

Ὅταν λοιπὸν ὁ εὐγνώμων ὑπηρέτης εἶδε φανεράν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, λέγει ἡ Γραφή: «Παρετήρει αὐτὴν μετὰ προσοχὴν καὶ ἐσκωποῦσε, διὰ νὰ καταλάβῃ, ἂν ὁ Θεὸς τὸν ἐδοθήσῃ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδίου τοῦ ἡ δχι».⁸⁶ Τί σημαίνει «παρετήρει αὐτὴν μετὰ προσοχὴν»; Ἐκαταλάβαι αὐτοὺς τοὺς λόγους τῆς κόρης, τὸ δλέμμα, τὸ δόγμα, τὴν μορφήν τῆς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ ἐπερίμενε νὰ ἴδῃ «ἂν ὁ Θεὸς τὸν ἐδοθήσῃ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδίου τοῦ ἡ δχι». Ὅσα μὲν λοιπὸν ἔχουν ἤδη γίνῃ φανερώουν τὴν μεγάλην καὶ ἔξοχον ἀρετὴν τῆς κόρης. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ᾔθελε νὰ ἀμείψῃ αὐτὴν διὰ τὴν προσθυμίαν τῆς καὶ τὴν προσφορὰν τοῦ νεροῦ, ὁ φορεῖ εἰς αὐτὴν «χρυσὰ σκουλαρήκια καὶ δύο βραχιόλια»⁸⁷ καὶ τὴν περιεργάζετο μετὰ προσοχὴν. Καὶ τὴν ἐρωτοῦσε: «Τίνος εἶσαι θυγάτηρ;» καὶ «ἔχει ὁ πατήρ σου τόπαν, διὰ νὰ διακυβεύσασιν».⁸⁸ Σκέψου καὶ ἔδω τὴν ἀπάντησιν τῆς κόρης. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ νεροῦ, ὅχι μόνον ἔδωκεν ἐκεῖνον, τὸ ὅποιον ἐζητήθη, ἀλλὰ ἐπότισεν καὶ τὰς καμήλους ἀφοῦ ἦπιεν ὁ ἴδιος, ἔτσι καὶ ἐ-

νικὸν κείμενον. Ὑπάρχει εἰς τὸ λατινικὸν 5 στίχος Vide quid sit.

84. Ἀποφαστικῶς δὲ ἀπρόκειτο διὰ κάποιον λάκκον, ἀπὸ τὸν ὅποιον θὰ ἔπιον οἱ καμήλοι καὶ τὰ ἄλλα ζῷα.

85. Γεν. 24, 20.

86. Γεν. 24, 21. Ἐπειτα (καὶ τοῦ ταξιδίου τοῦ δὲ ἦτο νὰ ἐκλέξῃ τὴν κατάλληλον σύζυγον διὰ τὸν Ἰσαάκ).

87. Γεν. 24, 22. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἄξιν τῶν κοσμημάτων, ἡ ὅποια ἀναφέρεται εἰς τὸ κείμενον τῆς Π. Διαθήκης.

88. Γεν. 24, 23.

δῶ, ὅταν ἠρώτησεν ὁ ὑπηρέτης, ἔάν ὑπάρχῃ μόνον τόπος καὶ ποίου ἦτο κόρη, ἀπαντᾷ ἐκείνη· «Εἴμαι κόρη τοῦ Βα-
θουήλ»,³⁹ τὸν ὅποιον ἐγέννησεν ἡ Μαλχάς⁴⁰ διὰ τοῦ Να-
χώρ.⁴¹ Ἀναφέρει καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν πάππον τῆς διὰ
τὰ γίνῃ προθυμότερος, ὅταν ἀκούσῃ τὸ ὄνομα των.

Δ Παρατήρησε τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς κόρης. Ὅταν
ἠρωτήθη διὰ τὸν πατέρα τῆς, οὐ μόνον τὸ δηλώνει, ἀλλὰ
καὶ τὸν πατέρα τοῦ πατρὸς τῆς ἀναφέρει. Καὶ ὅταν ὁ ὑ-
πηρέτης ἠρώτησεν, ἔάν ὑπάρχῃ τόπος μόνον νὰ μείνῃ,
ἡ κόρη ἀπαντᾷ· Ὅχι μόνον τόπος, ἀλλὰ «καὶ ἄχυρα καὶ
τροφὰ πολλὰ ὑπάρχουν». ⁴² Μόλις ἤκουσεν αὐτὰ ὁ ὑπη-
ρέτης καὶ ἐθαύμασε τὴν κόρην διὰ τὴν γενναϊότητα φι-
λοξενίαν, ἀντελήφθη ὅτι δὲν εἶχεν ἔλθει εἰς κάποιους ἀ-
γνώστους, ἀλλὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ναχώρ, ὁ ὁποῖος ἦτο
ἀδελφὸς τοῦ πατριάρχου. Καὶ λέγει ἡ Γραφή· «Εὐχαριστη-
θεὶς ὁ Ἐλιέξερ προσεκύνησε τὸν Θεόν». ⁴³ Ἀφοῦ ἠύχαρι-
στήθη δι' ὅσα ἔμαθε, δι' ὅσα εἶπεν ἡ κόρη, «προσεκύνησε
τὸν Θεόν». Εὐχαρίστησε τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος ἔδειξε τό-
σον μεγάλην εὐνοίαν πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ φροντίδα
εἰς τὸν ὑπηρέτην καὶ ἔτσι ἔκανε μὲ εὐχαλίαν νὰ ἔλθουν ὅ-
λα εὐνοικᾶ εἰς αὐτόν. Καὶ εἶπεν ὁ Ἐλιέξερ· «Δοξαζόμενος
ὅς ἐστιν ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, διότι δὲν ἐγκα-
τέλειψε τὸν κύριόν μου, ἀλλὰ ἐφάνη δικαίος καὶ ἀληθής». ⁴⁴
Ἀφοῦ εἶδε τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς κόρης καὶ ἔμαθεν ὅλα
σαφῶς ἀπ' αὐτὴν, φανερώει ἔπειτα καὶ αὐτὸς εἰς τὴν κό-
ρην, ποῖος ἦτο. Μὲ τὴν εὐχαριστίαν του εἰς τὸν Θεὸν κά-
νει γνωστὸν εἰς αὐτήν, ⁴⁵ ὅτι δὲν ἔχει ἔλθει ἀπὸ ξένο
σπίτι, ἀλλὰ ἐκείνος πού τὸν ἔστειλεν εἶναι ἀδελφὸς τοῦ
Ναχώρ. Ἀφοῦ ἐπληροφορήθη αὐτὰ ἡ κόρη καὶ ἔτρεξε μὲ
μεγάλην χαρὰν, εἶπεν εἰς τοὺς ἰδιούς τῆς.

Πρόσεξε πῶς ἡ κόρη δείχνει τὴν προθυμίαν τῆς διὰ
φιλοξενίαν μὲ κάθε ἕνα ἀπὸ αὐτὰ πού ἔκανε, δηλαδὴ τὸ
ὅτι ἔτρεξε, μὲ τὰς λόγους, μὲ τὴν καλωσύνην τῆς. Ἐτρεξε

39. Ὁ Βαθουήλ ἦτο υἱὸς τοῦ Ναχώρ καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Ἀβραάμ. Τέ-
κνα του ἦσαν ὁ Λάβαν καὶ ἡ Ρεβέκκα (Γεν. 22, 23).

40. Ἡ Μαλχάς ἦτο σκῆψος τοῦ Ναχώρ, ἀδελφὸς τοῦ Ἀβραάμ.

41. Γεν. 24, 24.

42. Γεν. 24, 25.

43. Γεν. 24, 26.

44. Γεν. 24, 27. Ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀλγότης τοῦ Θεοῦ ἐγκρίνεται
ἀνταρῶς εἰς τὴν τέλει τῆς προσκετικῆς του πρὸς τὸν Ἀβραάμ.

λοιπόν, λέγει ἡ Γραφή, καὶ κἀνήγγειλεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς
μητρὸς τῆς αὐτὰ τὰ ὅποια συνέδησαν». ⁴⁶ Ὅλα ὅσα ἤκου-
σεν ἀπὸ τὸν ὑπηρέτην τὰ ἐφανέρωσεν εἰς τοὺς γονεῖς τῆς.
«Καὶ ἔτρεξεν ὁ ἀδελφὸς τῆς Λάβαν πρὸς τὸν Ἐλιέξερ, ἔ-
ξω ἀπὸ τὴν πόλιν, εἰς τὴν πηγὴν». ⁴⁷ Παρατήρησε, ὅτι καὶ
ὁ Λάβαν μὲ τὸ ὅτι ἔτρεξε, φανερώει τὴν μεγάλην του ἐ-
πιθυμίαν διὰ φιλοξενίαν. Β Καὶ μόλις εἶδε τὸν Ἐλιέξερ νὰ
στέκεται εἰς τὴν πηγὴν μὲ τὰς καμήλους «εἶπεν εἰς αὐτόν:
Ἔλα μαζί μου, ἐσελθε εἰς τὴν οἰκίαν μου, εἴσαι ἀπὸ τὸν
Θεόν εὐλογημένος. Διὰ τί μένεις ἔξω; Ἐγὼ ἠτοίμασα τὴν
οἰκίαν μου καὶ τόπον διὰ τὰς καμήλους σου». Παρατή-
ρησε, ὅτι καὶ ὁ Λάβαν εὐλογεῖ τὸν Κύριον διὰ τὴν παρου-
σίαν τοῦ ξένου καὶ πρὶν νὰ τὸν φιλοξενήσῃ εἰς τὴν πρᾶ-
ξιν, δείχνει μεγάλην προθυμίαν. «Ἔλα μαζί μου, λέγει, ἐ-
σελθε εἰς τὴν οἰκίαν μου, διότι ἤδη ἠτοίμασα τὴν οἰκί-
αν μου καὶ τόπον διὰ τὰς καμήλους σου». Ἀφοῦ εἰσῆλθεν
ὁ Ἐλιέξερ, λέγει ἔπειτα ἡ Ἁγία Γραφή· «ἐξεσαμάρωσε
τὰς καμήλους καὶ ὁ Λάβαν ἔδωκεν εἰς τὰς καμήλους ἄχυ-
ρα καὶ τροφὰς καὶ εἰς τὸν Ἐλιέξερ νερό, διὰ νὰ πλύνῃ τὰ
πόδια του». ⁴⁸

Παρατήρησε ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κατεῖχοντο ἀκόμη
ἀπὸ τὴν πλάνην, Ὁ ἐφρόντιζον ἰδιαιτέρως διὰ τὴν φιλοξε-
νίαν. «Καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἐλιέξερ νερό, διὰ νὰ πλύνῃ αὐ-
τὸς καὶ οἱ συνοδοὶ του τὰ πόδια των. Καὶ παρέθηκεν εἰς
αὐτοὺς τράπεζαν, διὰ νὰ φάγουν». ⁴⁹ Ἀλλὰ εἰς τὸ σημεῖον
αὐτό, σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τὴν μεγάλην σύνεσιν τοῦ ὑ-
πηρέτου. Τί λέγει λοιπόν;

«Δὲν θὰ φάγω, ἂν δὲν σὰς ὀμιλήσω». ⁵⁰ Σεῖς μὲν, λέ-
γει, ἐφανερώσατε τὰ ἰδικά σας, ἐγὼ δὲν θὰ ἀναπαυ-
θῶ προηγουμένως, μέχρις ὅτου σὰς γνωστοποιήσω τὴν αἰ-
τίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐστάλην εἰς τόσον μεγάλην ὁδοιπο-
ρίαν. Διὰ ποῖον λόγον, δηλαδὴ, ἔχω ἔλθει ἐδῶ ἀπὸ τὴν
γῆν Χαναάν καὶ πῶς ἔφθασα εἰς τὴν οἰκίαν σας. Διὰ
τὰ δειξέτε τοιοῦτοτρόπως καὶ σεῖς τὴν εὐγνωμοσύνην σας

45. Γεν. 24, 28.

46. Γεν. 24, 29.

47. Γεν. 24, 31.

48. Γεν. 24, 32. Συμφάνως πρὸς τὰ ἔθιμα φιλοξενίας τῆς ἐποχῆς
ἐκείνης.

49. Γεν. 24, 33-35.

50. Γεν. 24, 33. Οἱ σέλιγοι αὐτοὶ ὑπεργραμμίζουν τὴν μεγάλην εὐου-
νοσίαν τοῦ ὑπηρέτου Ἐλιέξερ. Δὲν δαίνεται τροφή καὶ ἀνάπαυσιν, πρὶν
ἀπτελῆσθαι τὴν ἐντολήν διὰ τὴν ὁποίαν ἐστάλη.

πρός τὸν κύριόν μου, ὅταν μάθετε ὅλα αὐτά. Καὶ ἀφοῦ ἤρχισε νὰ δηγήται, λέγει: «Δούλος εἰμαι τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸν κύριόν μου πολὺ, ἔδωσε δηλαδὴ εἰς αὐτὸν πρόβατα καὶ μᾶσχους καὶ χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν καὶ δούλους καὶ δούλας καὶ καμήλους καὶ ὄνους. Ἡ Σάρρα, ἡ γυναῖκα τοῦ κυρίου μου, ἐγέννησεν υἱὸν εἰς προχωρημένην ἡλικίαν καὶ ὁ κύριός μου παρέδωκεν εἰς τὸν υἱὸν του ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του». ⁵¹ Παρατήρησε, μὲ πόσῃ ἀκρίβειαν διηγεῖται ὅλα αὐτὰ εἰς αὐτούς. Εἰμαι, λέγει, δούλος ἐκείνου, δηλαδὴ τοῦ Ἀβραάμ, τὸν ὁποῖον γνωρίζετε. Μάθετε λοιπὸν, ὅτι ἔτυχε τὸσον μεγάλης εὐλογίας ἀπὸ τὸν Κύριον, Ἐῶστε νὰ πλουτίσῃ πολὺ. Ἐπειτὰ ὁ ὑπηρέτης ἀφοῦ ἀναφέρει τὴν μεγάλην περιουσίαν τοῦ Ἀβραάμ λέγει, ὅτι ἔχει «πρόβατα καὶ μᾶσχους, ἀργύριον καὶ χρυσόν, δούλους καὶ δούλας, καμήλους καὶ ὄνους».

Ἀκούσατε σέις οἱ πλούσιοι, οἱ ὁποῖοι ἀγαράζετε καθημερινῶς τόσα καὶ τόσα στρέμματα γῆς καὶ οἰκοδομεῖτε λουτρά καὶ τόπους διὰ περίπατον καὶ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, θλίβετε ἀπὸ τί ἀποτελεῖται ἡ περιουσία τοῦ Ἀβραάμ. Πουθενὰ ἀγρός, πουθενὰ οἰκοδομαὶ καὶ περιττὴ πολυτέλεια, ἀλλὰ πρόβατα καὶ μᾶσχοι καὶ κάμηλοι καὶ ὄνοι, δούλοι καὶ δούλαι. ⁵² Α καὶ ἰδὲ νὰ μάθῃς ποῦ εὔρε τὸ πλῆθος τῶν δούλων, προσέθεσεν εἰς ἄλλο μέρος, ⁵³ ὅτι ὅλοι εἶχον γεννηθῆ εἰς τὴν οἰκίαν του. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ κύριός μου, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν περιουσίαν καὶ ἐδέχθη ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐνδοίαν, ὅταν ἐγήρασεν, ἡ Σάρρα ἐγέννησεν εἰς αὐτὸν υἱόν. Ἐπειδὴ ἔχει αὐτὸν μοναχογιόν, ἦδη τὸν ἔκανε κληρονόμον εἰς ὅλα. «Παρέδωκε, δηλαδὴ, εἰς τὸν υἱὸν του ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του». Ἀφοῦ ὁ Ἐλιέξερ διηγῆται τὴν δόξαν τοῦ Ἀβραάμ, τὴν γέννησιν τοῦ Ἰσαάκ, ὁμιλεῖ κατόπιν διὰ τὰς ἐντολὰς ποῦ ἐπήρην ἀπὸ τὸν κύριόν του καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Χαρράν. ⁵⁴ Μὲ ὥρπισεν ὁ κύριός μου, λέγει ὁ Ἐλιέξερ, καὶ μοῦ εἶπε: Δὲν θὰ πάρῃς γυναῖκα διὰ τὸν υἱόν μου Ἰσαάκ ἀπὸ τὰς θυγατέρας

51. Γεν. 24, 34-36.

52. Εἰς Γεν. 17, 23, ἔγθα ἀναφέρεται: «καὶ ἔλαβεν Ἀβραάμ ἱερὰ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ πάντας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτοῦ...».

53. Πόλις τῆς Μεσοποταμίας. Εἰς αὐτὴν κατοκεῖ ὁ Θάρος, πατὴρ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ναχὼρ. Ὅταν δὲ ἤρκαθεν ἐν Ἀβραάμ καὶ ὁ αὐτὸς μετῴκει εἰς τὴν Σενναάρ, ὁ Ναχὼρ παρεγένετο εἰς τὴν Χαρράν. Αὐτὸς τοῦτο καὶ ἡ πόλις αὐτῆς ὀνομάσθη «πόλις Ναχὼρ» (Γεν. 24, 10).

τῶν κατακίων τῆς Χαναάν, μεταξύ τῶν ὁποίων ἐγὼ κατοικῶ, ⁵⁵ ὡ ἀλλὰ θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν πατρικὴν μου οἰκίαν καὶ εἰς τὴν φυλὴν μου καὶ θὰ πάρῃς ἀπὸ ἐκεῖ γυναῖκα διὰ τὸν υἱόν μου». ⁵⁶ Καὶ αὐτὸς μὲν διέταξε αὐτά, ἐγὼ δὲ, ἐπειδὴ ἐγνώριζα τὰς δυσκολίας καὶ ἐσκεπτόμουν τὴν δυσχερεῖαν τῆς ἀποστολῆς ἠρώτησα τὸν κύριόν μου, μήπως ἡ γυναῖκα δὲν ἤθελε νὰ ἔλθῃ μαζί μου. «Καὶ ἐκείνος μοῦ ἀπήντησεν: Ὁ Κύριος ὁ Θεός, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου ἔζησα θεάρεστα, θὰ ἀποστείλῃ τὸν ἀγγελὸν του μαζί σου καὶ θὰ κατευθύνῃ με ἐπιτυχίαν τὴν πορείαν σου καὶ θὰ πάρῃς διὰ τὸν υἱόν μου γυναῖκα ἀπὸ τὴν φυλὴν μου καὶ ἀπὸ τὴν πατρικὴν μου οἰκίαν». ⁵⁷ C Καὶ ἐὰν ἡ γυναῖκα αὐτὴ δὲν πείθεται νὰ ἔλθῃ μαζί σου ἐδῶ, τότε θὰ εἰσαι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν κατάραν μου». ⁵⁸

Λοιπὸν ὁ μὲν κύριός μου, συνεχίζει ὁ Ἐλιέξερ, ἀφοῦ διέταξεν αὐτά καὶ με ἐφωδίασε με τὰς εὐχὰς του, τοιοῦτοτρόπως με ἀπέστειλεν. Ἐγώ, δὲ, ἀφοῦ ἐπῆρα θάρρος ἀπὸ τὰς εὐχὰς του, ὅταν ἐφθάσα εἰς τὴν πηγὴν, αὐτοὺς τοὺς λόγους εἶπα: «Κύριε καὶ Θεέ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, ἀφοῦ σὺ κατευθύνεις τὰ διαθήματά μου εἰς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθα, ἰδοὺ ἐγὼ εὐρίσκωμαι εἰς τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος καὶ οἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῆς πόλεως θὰ ἐξέλθουν διὰ νὰ πάρουν νερό. Ἡ κόρη εἰς τὴν ὁποῖαν θὰ εἴπω, D πότισόν με ὀλίγον νερό ἀπὸ τὴν στάμναν σου καὶ θὰ μοῦ εἴπῃ καὶ σὺ πῖες καὶ τὰς καμήλους σου θὰ ποτίσω, αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ γυναῖκα, τὴν ὁποῖαν προώρισες διὰ τὸν δοῦλον σου Ἰσαάκ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ καταλάβω, ὅτι ἔκανες τὸ ἔλεός σου εἰς τὸν κύριόν μου Ἀβραάμ». ⁵⁹ Προσευχόμενος μόνος μου, συνεχίζει ὁ Ἐλιέξερ, δι' αὐτὰ παρακάλεσα τὸν Θεόν. Δὲν εἶχα δὲ ἀκόμη τελειώσει τοὺς λόγους μου καὶ ἀμέσως ἐξετελέσθησαν καὶ οἱ λόγοι ἐγένον πραγματικότης. (Πρὶν νὰ τελειώσω τὴν προσευχήν μου, ἐφάνη νὰ θγαίνῃ ἀπὸ τὴν πόλιν ἡ Ραβέκκα, ἡ ὁποία εἶχεν εἰς τοὺς ὤμους τῆς τὴν στάμναν. Εἶπα δὲ εἰς αὐτήν, δός μου νὰ πῶ νερό. Καὶ ἔτρεξε καὶ κατέθηκε τὴν στάμναν τῆς καὶ μοῦ εἶπε, πῖες καὶ σὺ καὶ τὰς καμήλους σου θὰ ποτίσω». ⁶⁰ E Καὶ ἀφοῦ λοιπὸν εἶδα

54. Γεν. 24, 37-38.

55. Γεν. 24, 40.

56. Γεν. 24, 41.

57. Γεν. 24, 42-44.

58. Γεν. 24, 45-46.

φανερὰν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἠρώτησα, ποίου ἦτο κόρη. Ἀφοῦ ἔμαθα, ἀπ' ὧσα εἶπεν, ὅτι δὲν εἶχα ἔλθει εἰς ξένους, ἀλλὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Νισῶρ, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου, ἐπῆρα θάρρος καὶ «τῆς ἐφόρεσα τὰ σκουλαρίκια καὶ τὰ βραχιόλια. Εὐχαριστήθεις δὲ προσεκύνησα τὸν Κύριον καὶ ἐδόξασα τὸν Θεὸν τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος με κατηύθυνεν, ὥστε νὰ πάρω τὴν κόρην τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου».⁶⁹

Καὶ αὐτὰ μὲν εἶποι φανερὰ ἀπὸ τὸν Θεὸν διημετέθησαν, αἱ δὲ προσευχαὶ τοῦ κυρίου μου εἰσκούσθησαν.⁴⁸⁹ Ἀ Ζεὶς δὲ λοιπὸν, ἐὰν φανερώσατε τὰς ἰδικὰς σας ἀποφάσεις, «θὰ φανήτε εὐσπλαγχνοὶ καὶ δίκαιοι εἰς τὸν κύριόν μου. Ἐν ὀνόματι ὁμοῦ περιπτώσει, πέστε μου».⁷⁰ Ἡ δὲ οὖν λέγει, διὰ νὰ γνωρίζω, μοῦ φανερώσατε, τί πρέπει νὰ κάνω. Ἐὰν ὁμοῦ εἶναι ἀρνητικὴ ἡ ἀπόφασίς σας, φανερώσατέ μου αὐτήν, διὰ νὰ μεταβῶ εἰς ἄλλο μέρος καὶ ἀπευθυνθῶ ἄλλου, ἢ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ.⁷¹ Ἐπειτα, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔφερεν εὐνοϊκὰ τὰ πάντα, λόγῳ τῶν προσευχῶν τοῦ πατριάρχου, ἀπαντᾷ πρὸς αὐτὸν ὁ πατέρας τῆς κόρης καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς «Ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῇ. Δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀρνηθῶμεν ἢ νὰ προσθέσωμεν κάτι. Δεχόμεθα».⁷² Β «Ἡ διήγησίς σου, λέγουν, ἀποδεικνύει ὅτι ἅλα ἔχουν γίνεαι ἀπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Μὴ λοιπὸν νομίσῃς, ὅτι ἡμεῖς ἡμεῖς ἀντίθετοι εἰς ὧσα ὁ Θεὸς κρίνει καλὰ, διότι αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀπὸ ἡμᾶς. Ὅριστε, ἔχεις τὴν κόρην. Πάρε τὴν μαζί σου καὶ ἄς γίνῃ γυναῖκα διὰ τὸν υἱόν τοῦ κυρίου σου, ὅπως διέταξεν ὁ Θεός».⁷³

Εἶδατε τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, πῶς ἐφρόντιζον νὰ δίδουν γυναῖκα εἰς τὰ παιδιά των; Πῶς ἐπεδίωκον ἀντὶ διὰ χρήματα τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς; Πουθενὰ συμβόλαια, πουθενὰ συμφωνία καὶ τὰ ἄλλα καταγέλαστα πράγματα, τὰ ὅποια συμβαίνουν τώρα καὶ οἱ δροὶ, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὰς πινακίδας. Ἐάν, λέγει, πεθάνῃ ἀτεκνός, ἐὰν αὐτὸ καὶ αὐτὸ συμβῇ. Ὁ ἄλλος εἰς ἐκείνους⁷⁴ τίποτε τέτοιο δὲν συνέβη. Τὸ μεγαλύτερον καὶ ἀσφαλὲς πινακίδιον

69. Γεν. 24, 47-48.

70. Γεν. 24, 49.

71. Γεν. 24, 49. Ἐννοεῖ ἄλλας οἰκογενεάς.

72. Γεν. 24, 50.

73. Γεν. 24, 51.

74. Εἰς τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν.

ὕψηξεν ὁ χαρακτήρ τῆς κόρης. Πουθενὰ τύμπανα καὶ χοροὶ. Καὶ αὐτὸ θὰ γνωρίσῃς, ὅταν θὰ ἴδῃς τὴν κόρην νὰ ἔρχεται πρὸς τὸν γαμβρόν. «Ὅταν ἤκουσεν ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦς τοὺς λόγους, προσκύνησε μέχρι τὸ ἔδαφος τὸν Θεόν».⁷⁵ Παρατήρησε πῶς ἀναπέμπει εὐχαριστίαν εἰς τὸν Κύριον τῶν ὄλων διὰ κάθε τι τοῦ ἐγένετο. Διότι ὁ Θεὸς ἦτο αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔφερεν ὅλα εὐνοϊκὰ καὶ σύμφωνα με τοὺς λόγους τοῦ πατριάρχου, ἀφοῦ ἔστειλε προηγουμένως ἀγγέλους πρὸς τὸν πατριάρχου, ποὺ διημετέθησαν τὰ πάντα ἐπιτυχῶς πρὸς χάριν του. Καὶ ἔπειτα, ὅταν ἐπληροφορήθη ὅτι εἶχε καλὸν τέλος ἡ ἀποστολὴ τῆς, «ἐθαλάε κοσμήματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ φορέματα»⁷⁶ καὶ ἔδωκεν εἰς τὴν Ρεβέκκαν.⁷⁷ Δ Ἐπειτα περιποιεῖται αὐτὴν με οἰκειότητα, ὡς νὰ εἶχεν ἤδη μνηστευθῇ με τὸν Ἰσαὰκ διὰ τῶν λόγων. Τιμὰ δὲ με δῶρα καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν μητέρα καὶ δὲ τὸν εἶδεν ὅτι ἐξεπληρώθη ἡ ἐντολὴ τοῦ κυρίου του, τότε τέλος ἀσχολεῖται με τὴν ἰδικήν του ἀνάπαυσιν. «Ἐφαγον καὶ ἤπιον ὁ Ἐλιέζερ καὶ οἱ συνοδοὶ του καὶ ἔπειτα ἐκοιμήθησαν. Ὅταν ἐσθκώθη τὸ πρωὶ ὁ Ἐλιέζερ εἶπε: «Ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀναχωρήσω πρὸς τὸν κύριόν μου».⁷⁸ Ἐπειδὴ τὰ πάντα εἰς ἐμὲ ἔχουν εὐνοϊκῶς ἐπιτελεσθῇ, λέγει ὁ Ἐλιέζερ, καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε, τὸ ὅποιον νὰ ὑπολείπεται καὶ εἰς σὰς ἐφάνη ἀρετὸν, ἔπιτρέψατέ μου νὰ ἀναχωρήσω πρὸς τὸν κύριόν μου. Εἶπον δὲ οἱ ἀδελφοὶ τῆς Ρεβέκκας καὶ ἡ μήτηρ τῆς Ἄς μείνῃ ἡ κόρη μαζί μας διέκα ἡμέρας περίπου καὶ κατόπιν ἄς ἀναχωρήσῃ. Ὁ Ἐλιέζερ εἶπε πρὸς αὐτοὺς: Μὴ με κρατεῖτε, διότι ὁ Θεὸς ἔφερεν εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν μου. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀναχωρήσω πρὸς τὸν Κύριόν μου».⁷⁹ Διὰ τὴν εὐνοίαν, με καθυστερεῖτε καὶ συνεχῶς ἀναβάλλετε, ἐνῶ ὁ Θεὸς μοῦ τὰ προσέφερεν ὅλα με τόσην μεγάλῃν εὐκολίᾳ; «Ἀρῆσατέ με νὰ ἀναχωρήσω πρὸς τὸν κύριόν μου».⁸⁰ Ἀ Ἐκεῖνοι ὁμοῦ ἀπήντησαν Ἄς καλέσωμεν τὴν κόρην καὶ ἄς τὴν ἐρωτήσωμεν. Καὶ ἔκαλεσαν τὴν Ρεβέκκαν καὶ τὴν ἠρώτησαν Ἐπιθυμεῖς νὰ πᾶς με τὸν ἀνθρωπινόν αὐτόν; Ἐ-

75. Γεν. 24, 52.

76. Ἦσαν τὰ χειρῶν δῶρα, τὰ ὅποια ἐδίδοντο εἰς τὴν κόρην. Ἡ καθολικὴ ἀντίληψις εἰς τὸν πατέρα τῆς κόρης δὲν ἔχει ἀπαραίτητον, ὅπως καὶ ἡ παλαιά. Ἐδῶ δὲν γίνεται οὐδεὶς λόγος δι' αὐτὰ.

77. Γεν. 24, 53.

78. Γεν. 24, 54.

79. Γεν. 24, 55-56.

80. Ὁ Ἐλιέζερ ἐπιτίθεται νὰ ἀναχωρήσῃ.

κείνη ἀπήνητο· Ἐπιθυμῶ νὰ πάω μαζί του. Καὶ ἀρῆκαν τὴν ἀδελφὴν των Ρεβέκκαν νὰ ἀναχωρήσῃ μὲ τὰ πράγματά της⁷¹ καὶ τὸν ὑπηρέτην τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοὺς συνοδοὺς του. Καὶ ἠρῆθησαν τὴν Ρεβέκκαν καὶ εἶπον εἰς αὐτὴν· «Εἶσαι ἀδελφὴ μας. Γίνου προμήτωρ χιλιάδων μυριάδων γενεῶν καὶ οἱ ἀπόγονοί σου ὡς κληρονομήσουν τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν των».⁷²

Πρόσεξε πῶς καὶ αὐτοί,⁷³ ἂν καὶ ἀγνοοῦν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Θεοῦ, ὁμῶς δηλώνουν εἰς τὴν κόρην, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ συμβοῦν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐφώτισε τὸν νοῦν των εἰς αὐτό. Ὡς Διότι αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶπον προμηνύουν εἰς αὐτὴν, ὅτι καὶ προμήτωρ θὰ ὑπάρξῃ εἰς χιλιάδας μυριάδων γενεῶν καὶ οἱ ἀπόγονοί της θὰ κληρονομήσουν τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν των. Εἶδες, ὅτι μὲ ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύεται φανερὰ ἢ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Κύριος τῶν ὅλων φροντίζει νὰ προαναγγελοῦν καὶ διὰ τῶν ἀπίστων ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ συμβοῦν; «Ἀφοῦ ἐσηκώθη ἡ Ρεβέκκα καὶ αἱ βεραπαινίδες της, λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, ἀκαθαλίκευσαν τὰς καμήλους».⁷⁴

Εἶδες ποῖαν νύμφην παίρνει ὁ πατριάρχης; Ἐκείνην, ἡ ὁποία παίρνει νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴν καὶ μεταφέρει τὴν στάμναν εἰς τοὺς ὤμους της καὶ τώρα πάλιν ἀνεβαίνει εἰς τὰς καμήλους. Πουθενὰ ἡμίονος, ποῦ λάμπει ὁ λαμῶς των ἀπὸ ἀργυρον, οὔτε πλῆθος δούλων, οὔτε ἡ πολλὴ νωθρότης, ἡ ὁποία παρατηρεῖται τώρα. Τόσον μεγάλῃ δὲ ἦτο ἡ δύναμις τῶν παλαιῶν γυναικῶν, ὥστε καὶ εἰς τὰς καμήλους νὰ ἀνεβαίνουν καὶ ἔτσι νὰ ὁδοιποροῦν. «Καὶ ἀνεχώρησαν, λέγει, μὲ τὸν Ἐλιέζερ. Ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἐξῆλθε κατὰ τὸ δειλινὸν εἰς τὴν πεδιάδα διὰ νὰ προσευχηθῇ. Καὶ εἶδε τὰς καμήλους νὰ ἐρχονται».⁷⁵ Ἐνῶ δὲ Ἰσαὰκ, λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, εὗρίσκειτο εἰς τὴν πεδιάδα, εἶδε τὰς καμήλους. «Ἡ Ρεβέκκα μόλις εἶδε τὸν Ἰσαὰκ, ἐπήδησεν ἀπὸ τὴν καμήλον καὶ ἠρώτησε τὸν Ἐλιέζερ· Ποῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ποῦ θαδίζει εἰς τὴν πεδιάδα πρὸς συνάντησίν μας;».⁷⁶ Παρατήρησε τὴν εὐγένειαν τῆς κόρης. Ὁ-

71. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προσωπικά της πράγματα ἔφερε μαζί της τὰς βεραπαινίδας καὶ τὴν τροφὴν της, ἡ ὁποία ἐλέγετο Δεσέμα. Πρὸλ. Γεν. 35 8.

72. Γεν. 24, 56-60.

73. Οἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἀδελφοὶ τῆς Ρεβέκκας.

74. Γεν. 24, 61.

75. Γεν. 24, 63.

76. Γεν. 24, 64-65.

ταν εἶδε τὸν Ἰσαὰκ, ἠρώτησε ποῖος ἦτο. Καὶ ὅταν ἔμαθεν, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ μέλλον σύζυγός της, Ὁ ἐσκέπασε τὸ πρόσωπόν της μὲ τὴν καλύπτρον.⁷⁷ Καὶ ἀφοῦ ἐπλησίασεν ὁ ὑπηρέτης διηγῆθαι εἰς τὸν Ἰσαὰκ⁷⁸ τὰ πάντα μὲ ἀκριβείαν.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, σκέψου σὲ παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου, τὸ ὅτι δὲν συνέδεσαν πουθενὰ ἐκεῖνα τὰ περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ πράγματα, πουθενὰ διαβολικὴ πομπή, πουθενὰ τύμπανον καὶ φλογέρες καὶ χοροὶ καὶ τὰ σατανικά ἐκεῖνα συμπόσια καὶ αἱ ὕδρεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι γεμάται ἀπὸ κάθε ἀσχημίας. Ἀλλὰ παρετηρήθῃ κάθε σεμνότης, κάθε σοφία, κάθε μετριόφροσύνη. «Ὁ δὲ Ἰσαὰκ ὠδήγησε τὴν Ρεβέκκαν εἰς τὴν σκηνὴν τῆς μητρὸς του»⁷⁹ καὶ ἐνυμφεύθη αὐτὴν καὶ ἡγάγησεν αὐτήν. Ἐ καὶ ἔτσι παρηγορήθη ὁ Ἰσαὰκ ἀπὸ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του Σάρρας.⁸⁰ Αὐτὴν ὡς μνηστῆρ ἡ γυναῖκες, αὐτὸν ὡς ζηλέψουν οἱ ἄνδρες. Ἔτσι ὡς φροντίζουν νὰ νυμφεύωνται. Πῆς μου λοιπόν, διὰ ποῖον λόγον ἐπιτρέπεις ἀμέσως καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ κηλιδοῦν τὰ αὐτὰ τῆς κόρης διὰ τῶν αἰσχυρῶν τραγουδιῶν, διὰ τῆς καταλλήλου ἐκεῖνης πομπῆς; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἡ νεότης ῥέπει πρὸς τὸ κακόν; Διατί διασούρεις τὰ σεμνὰ μυστήρια τοῦ γάμου; Πρέπει ὅλα αὐτὰ νὰ ἀπομακρύνῃς καὶ νὰ διδάξῃς τὴν σεμνότητα εἰς τὴν κόρην ἀπὸ τὴν ἀρχὴν.⁸¹ Ἀ καὶ νὰ καλέσῃς ἱερεῖς καὶ νὰ ἐπίσφραγίσῃς τὴν ὁμόνοιαν τοῦ συνοικεσίου μὲ εὐχὰς καὶ εὐλογίας, διὰ νὰ ἀυξηθῇ ἡ ἀγάπη τοῦ νυμφίου καὶ νὰ δυναμώσῃ ἡ σωφροσύνη τῆς κόρης. Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ εἰσελθῶν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ ἀπαμακρύνωνται αἱ πανουργίαι τοῦ διαβόλου. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ περάσσουν τὴν ζωὴν των μὲ εὐχαρίστησιν, ἐνωμένοι μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν εἶδε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλα ἡμεῖς, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευθροσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὡς μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

77. Συνήθεα τὴν γυναῖκα τῆς ἀρχῆς ἐκείνης. Ἐνδεῖς τινὲς καὶ σκεπάζουσι.

78. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ὁ Ἐλιέζερ δίδει ἀναφοράν μόνον εἰς τὸν Ἰσαὰκ. Ὅπουδήποτε ἔτιμος ἢ ἄνευρος καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐκκλησίας του, ἀλλὰ παραλείπεται ἀπὸ τὸν ἱερὸν συγγραφέα.

79. Ἡ Σάρρα εἶχεν ἤδη ἀποθάνει. Βλ. Γεν. 23, 1-2.

80. Γεν. 24, 67.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΕΝΑΤΗ

«ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΙΣΑΑΚ, ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΒΡΑΑΜ».

Πάλιν θέλω νά σᾶς ὁδηγήσω εἰς τήν συνηθισμένην τράπεζαν καί νά σᾶς παραθέσω συμπόσιον μέ τούς λόγους τοῦ Μωϋσέως, μᾶλλον δέ μέ τούς λόγους τοῦ Πνεύματος. Διότι αὐτά ὁ Μωϋσής δέν ἐξέθεσεν εἰς ἡμᾶς μόνος του, Ὡ ἀλλά καθοδηγούμενος ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα. Ὡς ἴδωμεν λοιπόν, τί θέλει καί σήμερα νά μᾶς διδάξῃ. Διότι δέν ἐκθέτει εἰς ἡμᾶς τούς βίους τῶν δικαίων ἀσκόπως καί τυχαίως, ἀλλά διά νά ζηλέψωμεν τήν ἀρετήν των καί νά μιμηθώμεν τά κατορθώματα ἐκείνων.

Ἀφοῦ λοιπόν διηγῆθῃ εἰς ἡμᾶς λεπτομερῶς τά τοῦ πατριάρχου καί τό τελευταῖον κατόρθωμα ἐξ αἰτίας τῆς θυσίας τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ του καί μᾶς ἐδίδαξε πῶς ἐπέτελεσεν εἰς τόν Θεόν τήν θυσίαν, ἄν καί δέν ἔγινεν εἰς τήν πραγματικότητα, ἀλλά τήν ἐξεπλήρωσε μέ τήν προθυμίαν του, ἐτελείωσεν ἐκείνας τās διηγήσεις. Τώρα ἐκτίθενται εἰς ἡμᾶς, ὅσα συμβαίνουν εἰς τόν Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος ἐθυσιάσθη καί δέν ἐθυσιάσθη. Διότι μέ αἰνίγμα ὁμοιάζει ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἔγινε. Δ Ἀκούσε λοιπόν τόν Παῦλον πού λέγει: «Μέ τήν πίστιν προσέφερεν ὁ Ἀβραάμ τόν Ἰσαάκ, ὅταν ἐδοκιμάσθη. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔλαβε τās ὑποσχέσεις ἦτο ἔτοιμος νά προσφέρῃ τόν μονογενῆ του υἱόν».¹ Ἐπειτα, διά νά μάθωμεν μέ ἀκρίθειαν, ὅτι ἐκτελοῦσεν ὅλα αὐτά μέ πίστιν καί δέν ἐπαράσσετο, ἐνῶ ἔδλεπεν, ὅτι ἦσαν ἀντίθετα μέ τήν ὑπόσχεσιν, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διετάσσεται νά κάνῃ, λέγει ὁ Παῦλος: «Καί ἀπό τούς νεκρούς τόν ἐπῆρε πίσω ὁ Ἀβραάμ».² Τί σημαίνει «ἀπό τούς νεκρούς τόν ἐπῆρε πίσω»; Ἀφοῦ λοιπόν προσέφερεν αὐτόν εἰς θυσίαν καί ἐφανέρωσεν ὀλοκληρωμένην τήν θέλησίν του, αὐτός θεδαίως περιεβλήθη τόν στέφανον καί ἀφοῦ ἐπῆρε τό παιδί, Ἐ ἐπανήλθε καί ἡ θυσία ἐξεπληρώθη μέ τό πρόβατον. Μέ ὅλα αὐτά ἀπέδειξεν ὁ Θεός τήν υπερβολικήν του

1. Ἐβρ. 11, 17.
2. Ἐβρ. 11, 19.

ἀγάπην διότι διέταξε τοῦτο, ὅχι ἐπειδὴ ἤθελε νά σφαγῇ ὁ Ἰσαάκ, ἀλλά ἐπειδὴ ἤθελε νά ἀσκήσῃ τήν ὑπακοήν τοῦ δικαίου Ἀβραάμ. Ἀλλ' ὅπως ἀκριθῶς εἶδωμεν τήν ἀρετήν τοῦ πατριάρχου νά λάμπῃ μέ ὅλα αὐτά, ὡς θέσωμεν σημερον ὑπὸ ἐξέτασιν τὰ ἀφορῶντα τόν Ἰσαάκ, διά νά ἴδωμεν, ὅτι καί αὐτὸς φανερώνει μέ ὅλα αὐτά τήν εὐσέθειάν του. Ἀξίζει δέ νά ἀκούσωμεν αὐτοῦ τούς λόγους τῆς Ἀγίας Γραφῆς: «Ἰδοὺ ἡ ἱστορία, λέγει, τοῦ Ἰσαάκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Ἀβραάμ ἐγέννησε τόν Ἰσαάκ. Ἦτο δέ ὁ Ἰσαάκ σαράντα ἐτῶν, ὅταν ἔλαθεν ὡς γυναῖκα τήν Ρεβέκκαν, τήν θυγατέρα τοῦ Βαθουῆλ τοῦ Σύρου ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, τήν ἀδελφήν τοῦ Λάδαν τοῦ Σύρου».³

492 Α Ἐξέτασε, παρακαλῶ ἀγαπητέ μου, τήν ἀκρίθειαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς, τό ὅτι δηλαδὴ τίποτα δέν θεωρεῖ μάταιον. Διὰ τὴν λοιπὴν δηλώνει εἰς ἡμᾶς τήν ἡλικίαν τοῦ Ἰσαάκ καί λέγει: «Ἦτο δέ ὁ Ἰσαάκ σαράντα ἐτῶν, ὅταν ἔλαθεν ὡς γυναῖκα τήν Ρεβέκκαν»· Ὅτε ἀσκόπως οὔτε τυχαίως τό δηλώνει. Ἀλλ' ἐπειδὴ πρόκειται, μετὰ ἀπὸ αὐτά, νά μᾶς διηγῆθῃ τήν στεῖρωσιν τῆς Ρεβέκκας καί ὅτι ἐγέννησε μετὰ ἀπὸ εὐχὴν τοῦ πατριάρχου, θέλει ἐδῶ νά μᾶς διδάξῃ τό μέγεθος τῆς ὑπομονῆς τοῦ Ἰσαάκ καί νά σημειώσῃ ἀκριθῶς τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον δέν εἴχε παῖδι. Ἀφοῦ μιμηθώμεν καί ἡμᾶς τὸν πατριάρχην, ἔτσι νά ἱκτερώμεν τὸν Θεόν, ὅταν ζητοῦμεν κάτι ἀπὸ αὐτόν. Β Ἐάν λοιπόν αὐτὸς ὁ δικαῖος Ἰσαάκ, πού ἦτο τόσο ἐνάρητος καί ἀπελάμβανε τόσο μεγάλην εὐνοιαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, ἐφονέρωσε τόσο μεγάλην σταθερότητα καί καρτερίαν, μέ τό νά παρακαλῇ συνεχῶς τὸν Θεόν, διά νά λύσῃ τήν στεῖρωσιν τῆς Ρεβέκκας,⁴ τί θά ἡμπορούσαμεν νά εἰπώμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχομεν ἐπάνω μας τόσο μεγάλη φορτία ἁμαρτημάτων καί δέν παρουσιάζομεν οὔτε ἓνα ἐλάχιστον μέρος ἀπὸ τήν εὐσέθειαν τοῦ Ἰσαάκ, ἀλλά καί ἂν ἀκόμη ἐπιδείξωμεν δι' ὀλίγον κάποιαν προθυμίαν, ναρκυνόμεθα καί ταρασσόμεθα, ἐάν δέν εἰσακουσθῶμεν τό ταχύτερον;

Διά τοῦτο, παρακαλῶ, ἀφοῦ διδοχῶμεν ἀπὸ τὰ δσα συνέβησαν εἰς αὐτόν τὸν ἐνάρητον, Ὡ νά μὴ σταματῶμεν ποτὲ νά παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν διά τήν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἀλλά νά ἐπιδεικνύομεν θερμὴν καί ἐν-

3. Γεν. 25, 19-20.

4. Ἡμεῖς 20 ἔτη ἔμεναν ἡ Ρεβέκκα στείρα.

τομον προθυμίαν καὶ νὰ μὴ δυσανασχετοῦμεν, οὔτε νὰ γινώμεθα νωθρότεροι, ἐὰν δὲν εἰσακουσθῶμεν τὸ ταχύτερον. Διότι ἰσως, ἀφοῦ δοκιμάσῃ ὁ Κύριος τὴν συνεχῆ προσήλωσίν μας, διαρκῶς ἀναβάλλῃ, ἐπειδὴ θέλει νὰ μᾶς προσφέρῃ καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῆς ὑπομονῆς καὶ γνωρίζῃ ὁ ἴδιος τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον εἶναι ὠφέλιμον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπιτύχωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκομεν. Διότι ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν τὸ συμφέρον μας, τόσον ὅσον, ἀκριδῶς τὸ γνωρίζει ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶναι γνώστης τῶν μυστικῶν τῆς σκέψεως τοῦ καθενός. **Δ** Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μὴ περιεργαζώμεθα καὶ πολυεξετάζωμεν τίποτα, ἀπ' ὅσα κάνει ὁ Θεός, ἀλλὰ νὰ δείχνωμεν μεγάλην εὐγνωμοσύνην καὶ νὰ θαυμάζωμεν τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων.

Ἀφοῦ λοιπὸν μᾶς εἶπεν ἡ Ἁγία Γραφή, ποίας ἡλικίας ἦτο ὁ Ἰσαάκ, λέγει καὶ διὰ τὴν γυναῖκα του τὴν Ρεβέκκαν, ὅτι ἦτο στείρα. **Ἰ**δὲς, σὲ παρακαλῶ, τὴν εὐσέδειαν τοῦ Ἰσαάκ. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶδε νὰ χωλαίνῃ ἡ φύσις, ἐτρέφε πρὸς τὸν Δημιουργὸν τῆς φύσεως καὶ ἐσπευδε μὲ τὰς προσευχὰς νὰ λύσῃ τὰ δεσμὰ τῆς φύσεως. «Παρακαλεῖ λοιπὸν ὁ Ἰσαάκ τὸν Κύριον διὰ τὴν γυναῖκά του τὴν Ρεβέκκαν, διότι ἦτο στείρα».⁶ Ἀεῖζει νὰ ἐρωτήσωμεν πρῶτον αὐτὸ τὸ ἐναι, διὰτί δηλαδὴ ἦτο στείρα, **Ε** ἀφοῦ καὶ αὐτὴ καὶ ὁ ἀνδρὰς τῆς ἑξῶν θαυμαστὴν ζωὴν καὶ ἐφρόντιζον καὶ οἱ δύο διὰ τὴν σωφροσύνην. Δὲν ἤμποροῦμεν νὰ πάρωμεν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ζωὴν των καὶ νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἡ στείρωσις ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν ἁμαρτιῶν. Καὶ διὰ νὰ κατονοήσῃς τὸ θαυμαστὸν, δὲν ἦτο μόνον αὕτη στείρα, ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα τοῦ Ἰσαάκ, ἡ Σάρρα. Καὶ ὅχι μόνον ἡ μητέρα του, ἀλλὰ καὶ ἡ νύμφη του, τοῦ Ἰακώβ ἡ γυναῖκα, ἡ Ραχήλ⁷ ἐννοῶ. Τί σημαίνει τὸ πλῆθος τῶν στείρων αὐτῶν γυναικῶν; «Ὅλοι ἦσαν δίκαιοι, ὅλοι ἐνάρετοι ὅλοι μνημονεύονται ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι περὶ αὐτῶν ἐλεγεν ὁ Θεός· «Ἐγὼ εἰμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἰακώβ».⁸ 493 **Α** Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος λέγει· «Διὰ τοῦτο δὲν ἐντρέπεται ὁ Θεὸς νὰ ὀνομάζεται Θεὸς τῶν».⁹ Πολλὰ εἶναι τὰ ἐγκώμια αὐτῶν εἰς τὴν Κοινὴν Δια-

6. Γεν. 26, 21.

7. Ἡ Ραχήλ ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἀδὰμ καὶ γυναῖκα τοῦ Ἰακώβ. Τρέφε ἡ μητέρα τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Βενιαμίν. Ὁ τάφος της δεκνέσται μέχρι καὶ σήμερον, πλησίον τῆς Βηθλεὲμ.

8. Ἑβρ. 8, 6.

9. Ἑβρ. 11, 16.

θήκην, πολλοὶ οἱ ἔπαινοι εἰς τὴν Παλαιάν. Ἀπὸ παντοῦ λαμπροὶ καὶ θαυμαστοὶ καὶ ὅλοι ἔχον στείρας γυναῖκας καὶ ἦσαν ἀτεκνοὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς ἄνδρα καὶ γυναῖκα, οἱ ὁποῖοι ζοῦν ἐναρέτως καὶ στεροῦνται τέκνων, δταν ἴδῃς εὐσεβεῖς καὶ εὐλαβεῖς νὰ μὴ ἔχουν παιδιὰ, μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι ἀπατελέσματα ἁμαρτιῶν. **Β** Διότι εἶναι πολλοὶ οἱ λόγοι τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ καὶ κρυφοὶ εἰς ἡμᾶς καὶ πρέπει νὰ ἐκχαριστοῦμεν δι' ὅλα καὶ νὰ ἀποκαλοῦμεν δυστυχεῖς μόνον ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὅχι ἐκεῖνους, ποὺ δὲν ἔχουν ἀποκτήσῃ παιδιὰ. Διότι ὁ Θεὸς πολλὰς φορές διευθετεῖ πολλὰ πράγματα ἐπιωφελῶς. Ἡμεῖς ὁμῶς δὲν γνωρίζομεν τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποῖαν γίνονται. Διὰ τοῦτο πρέπει δι' ὅλα νὰ θαυμάζωμεν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ δοξάζωμεν τὴν ἀνέκφραστον φιlanθρωπίαν του. Ἀλλὰ αὐτὰ θεοδῶς ἔχουν λεχθῇ ἀπὸ ἡμᾶς διὰ τὴν ἰδικήν σας ὠφέλειαν, ὥστε νὰ δείχνετε μεγάλην εὐγνωμοσύνην καὶ νὰ μὴ ἔχετε περιέργειαν διὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ.

Πρέπει λοιπὸν νὰ εἰπωμεν καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἦσαν στείραι αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι. **Γ** Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ αἰτία; Διὰ νὰ μὴ ἀπιστήσῃς, δταν ἴδῃς νὰ γενῶν ἡ Παρθένος τὸν Κύριόν μας. Γύμνασε ἐδῶ τὸν νοῦν σου, λέγει, εἰς τὴν μήτραν τῶν στείρων γυναικῶν, διὰ νὰ μὴ ἀπορήσῃς, δταν ἀκούσῃς, ὅτι ἐγέννησε παρθένος, δταν ἴδῃς ἀνίκανον καὶ δεσμευμένην μήτραν νὰ ἀνοίγεται μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ πρὸς τεκνοποιεῖν. Περισσότερον δὲ νὰ θαυμάσῃς καὶ νὰ ἐκπλαγῇς, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀπιστήσῃς διὰ τὸ θαῦμα. Ὅταν λοιπὸν σοῦ λέγῃ ὁ Ἰουδαῖος, πῶς ἐγέννησεν ἡ παρθένος; Πῆς του, πῶς ἐγέννησεν ἡ στείρα καὶ γηρασμένη; Διότι τότε ἦσαν δύο τὰ ἐμπόδια, ἡ ἀνωριμὸς ἡλικίας καὶ ἡ ἀχρηστος φύσις. **Δ** Εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμῶς τῆς Παρθένου ἕνα ἦτο τὸ ἐμπόδιον, τὸ ὅτι αὕτη δὲν ἐνυμφεῖτο. Ἐτοιμάζει λοιπὸν προηγουμένως τὴν ὁδὸν ἡ στείρα διὰ τὴν Παρθένον. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι διὰ τοῦτο προηγήθησαν αἱ στείραι, διὰ νὰ γίνῃ πιστευτὸς ὁ τακετός τῆς Παρθένου, ἔκουσε τοὺς λόγους τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον. Ὅταν τὴν ἐπεσκέψθῃ καὶ εἶπεν εἰς αὐτὴν «θὰ μείνῃς ἐγκυος καὶ θὰ γεννήσῃς υἱὸν καὶ θὰ τὸν ὀνομάσῃς Ἰησοῦν»⁹, ἐξεπλάγη καὶ ἀπόρησε καὶ εἶ-

9. Λουκ. 1, 31.

πε, «πὺς θά γίνῃ αὐτό, ἀφοῦ δὲν ἔχω ἄνδρα;»¹⁰ Τί λοιπὸν εἶπεν ὁ ἄγγελος; Ἐ «Πνεῦμα ἅγιον θά ἔλθῃ εἰς ἐσέ καὶ δύναμις τοῦ Ὑψίστου θά σέ ἐπισκιάσῃ».¹¹

Μὴ ζητῆς, λέγει, τὴν τάξιν τῆς φύσεως, ὅταν εἶναι ὁ πῆρ τὴν φύσιν, ὅσα γίνονται. Μὴ προσέχῃς τοὺς πόνους τοῦ γάμου, ὅταν ὁ τρόπος τῆς γεννήσεως εἶναι σπουδαιότερος ἀπὸ τὸν γάμον. Καὶ «πὺς θά γίνῃ αὐτό, εἶπε, ἀφοῦ δὲν ἔχω ἄνδρα;». Καὶ ὁμῶς δι' αὐτὸ θά γίνῃ, ἐπειδὴ δὲν ἔχεις ἄνδρα. Διότι, ἐὰν ἔχῃς ἄνδρα, δὲν θά ἡξιώнесο νὰ ὑπηρετήσῃς τὸ μυστήριον αὐτό. Ὡστε δι' ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον ἀπιστεῖς, δι' αὐτὸ νὰ πιστεῦγῃς. Ὅχι ἐπειδὴ εἶναι κακὸν ὁ γάμος, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι καλυτέρα ἡ παρθενία. Ἐπρεπε δὲ ἡ εἰσοδος τοῦ Κυρίου μας εἰς τὸν κόσμον νὰ εἶναι περισσώτερον σεμνὴ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας.¹² Ἀ Διότι ἦτο βασιλικὴ ἡ εἰσοδος. Ἐπρεπε ἡ γέννησις τοῦ Κυρίου νὰ ἔχῃ κοινὰ σημεῖα μὲ ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ νὰ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας γέννησιν. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἔχουν γίνῃ, καὶ ἄκουσε κατὰ ποῖον τρόπον. Τὸ ὅτι μὲν ἐγεννήθη ἀπὸ μήτραν εἶναι κοινὸν καὶ εἰς ἡμᾶς, τὸ ὅτι ὁμῶς ἐγεννήθη χωρὶς γάμον, εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ καθ' ἡμᾶς. Καὶ τὸ ὅτι μὲν σὺ ἦσουν εἰς τὴν κοιλίαν, εἶναι ἴδιον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ ὅτι ὁμῶς ὑπῆρξεν κύσις,¹³ χωρὶς συμμετοχὴν ἀνδρός, εἶναι ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Διὰ νὰ κατανοήσῃς ἔτσι καὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν συμμετοχὴν, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς ἐσέ. Καὶ σκέψου τὴν σφρίαν ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐγίναν. Οὐτε ἡ ὑπεροχὴ ἔδωκε τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν συγγένειαν, οὔτε ἡ συγγένεια πρὸς ἡμᾶς ἡμαύρωσε τὴν ὑπεροχὴν, ἀλλὰ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο ἀποδείχθη διὰ τῶν πραγμάτων. Ἐ καὶ ἄλλα μὲν ἦσαν καθ' ὁλοκληρίαν ἰδικὰ μας, ἄλλα δὲ διαφορετικὰ ἀπὸ ἡμᾶς. Ἀλλὰ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔλεγα, διὰ τοῦτο αὐταὶ ἦσαν στείραι, διὰ νὰ πιστευθῇ ὁ τοκετὸς τῆς Παρθένου, διὰ νὰ ὁδηγηθῇ αὐτὴ πρὸς τὴν πίστιν τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς ὑποσχέσεως. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν «Πνεῦμα ἅγιον θά ἔλθῃ εἰς ἐσέ καὶ δύναμις τοῦ Ὑψίστου θά σέ ἐπισκιάσῃ». Ἐταί, λέγει, μπορεῖς νὰ γεννήσῃς, διότι τὸ πᾶν ἀνῆκει εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μὴ λοιπὸν δλέπεις πρὸς τὴν

10. Λουκ. 1, 34.

11. Λουκ. 1, 35.

12. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Παναγίας Παρθένου.

γῆν. Ἡ ἐνέργεια ἐρχεται ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐγίνε, εἶναι χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μὴ ζητᾷς τὴν λογικὴν ὁκολουθίαν τῆς φύσεως, μήτε συμφῶνως πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ τὸν γάμον. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ λόγοι εἶναι μεγαλύτεροι ἀπὸ ἐκείνην, Ὁ θέλει νὰ δώσῃ εἰς αὐτήν καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν.

Σὺ δὲ ἀγαπητέ μου, πρόσδεε παρακαλῶ, πὺς ἡ στείρα χειραγωγεῖ αὐτὴν πρὸς τὴν πίστιν τοῦ τοκετοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ προηγουμένη ἀπόδειξις ἦτο μεγαλύτερα τῆς σκέψεως τῆς Παρθένου, ἄκουσε, πὺς κατέβασε τὸν λόγον εἰς τὰ ἀπλούστερα, διὰ νὰ χειραγωγῇ αὐτὴν μὲ τὰ αἰσθητά. «Καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου, λέγει, συνέλαβε καὶ αὐτὴ υἱὸν εἰς τὰ γεράματα τῆς καὶ αὐτὴ ἡ ὁποία θεωρεῖται στείρα, εἶναι τώρα εἰς τὸν ἕκτον μῆνα τῆς».¹⁴ Χάριν τῆς Παρθένου πάντως ἀνέφερε καὶ τὴν στείραν. Διὰ ποῖον λόγον ἀνέφερεν εἰς αὐτὴν τὸν τοκετὸν τῆς συγγενούς τῆς Ὁ καὶ διατί εἶπεν ὁ ἄγγελος «αὐτὴ, ἡ ὁποία θεωρεῖται στείρα»; Μὲ ὅλα αὐτὰ ἐχειραγωγοῦσεν αὐτὴν νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν. Διὰ τοῦτο ἀνέφερε καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν στειρότητα τῆς φύσεως. Διὰ τοῦτο ἀνέφερε καὶ τὸν χρόνον τῆς κυήσεως. Διότι δὲν ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀμέσως τὴν εὐχάριστον εἰδήσιν, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπέροσε διάστημα ἐξ μηνῶν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ σαφῶς τὴν σύλληψιν ὁ ὄγκος τῆς κοιλίας, ἐφ' ὅσον ὑπεσχέθη τὴν κύσιν. Καὶ παρατήρησε σὲ παρακαλῶ, τὴν συνέσιν τοῦ Γαβριὴλ. Δὲν ἀνέφερε τὴν περίπτωσιν τῆς Σάρρας, οὔτε τῆς Ρεθέκας, οὔτε τῆς Ραχὴλ. Διὰ ποῖον λόγον καὶ διατί; Ἐ Καὶ αὐταὶ θεοδαίως ἦσαν στείραι καὶ γηρασμέναι καὶ μεγάλο ἦτο τὸ θαῦμα καὶ εἰς αὐτάς. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὅλαι αὐταὶ αἱ διηγῆσεις ἦσαν παλαιαί, ὁδηγεῖ αὐτὴν εἰς τὸ πρόσφατον, διὰ νὰ κεντρίσῃ τὸν νοῦν τῆς. Εἶναι ὁμῶς ἀνάγκη νὰ ἐπαναφέρωμεν τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἰσαάκ, πὺς δηλαδὴ διὰ τῆς προσευχῆς ἔλυσε τὴν στειρώσιν τῆς Ρεθέκας καὶ ὑπερέβη τοὺς δεσμοὺς τῆς φύσεως.

«Παρακαλεῖ λοιπὸν ὁ Ἰσαάκ τὸν Κύριον διὰ τὴν Ρεθέκαν τὴν γυναῖκά του, διότι ἦτο στείρα. Καὶ ἤκουσεν αὐτὸν ὁ Θεός».¹⁵ Ἀ Μὴ νομίσης ὅτι ἀμέσως ἐπέτυχεν ἐκεῖνο πού ἐζητοῦσεν, ἐπειδὴ ἀμέσως ἔτσι ἔχει γραφῇ. Δι-

15. Λουκ. 1, 36.

34. Γεν. 25, 23.

ὅτι εἴκοσι χρόνια ἐπερίμενε δεόμενος καὶ παρακαλῶν τὸν Θεόν καὶ τότε ἐπέτυχεν ἐκεῖνο, ποῦ ἐποθεύσε. Καὶ ἀπὸ τοῦ γνωρίζομεν αὐτό: Ἐάν διαδάσωμεν μὲ προσοχήν, ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Διότι οὐτὸν χρόνον μᾶς ἀπέκρυψεν, ἀλλὰ τὸν ἐφανέρωσε μὲν, κρυφά δὲ μὴ, ὥστε νὰ διεγείρῃ τὴν προθυμίαν μας καὶ νὰ μᾶς παροκινήσῃ πρὸς ἀναζήτησιν. Ὅπως ἀκριδῶς λοιπὸν μᾶς ἐγνώρισε τὴν ἡλικίαν, τὴν ὅποιαν εἶχεν, ὅταν ἐνυμφεύθῃ τὴν Ρεβέκκαν, ἔτσι μᾶς φανερώνει καὶ αὐτό. «Ἦτο δὲ ὁ Ἰσαὰκ σαράντα ἐτῶν, ὅταν ἔλαβεν ὡς γυναῖκα τὴν Ρεβέκκαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Βαβουὴλ τοῦ Σύρου». Β Ἐμαθὲς ἀκριδῶς τὸν χρόνον. Ἐπειτα, ὁποῦ εἶπεν, ὅτι «παρεκάλεε τὸν Κύριον διὰ τὴν γυναῖκά του, διότι ἦτο στείρα», διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὸν ὁριθμὸν τῶν ἐτῶν, σημειώνει εἰς ἡμᾶς πόσων ἐτῶν ἦτο ὁ Ἰσαὰκ, ὅταν ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν Ρεβέκκαν τὰ παιδιά.¹⁵ «Ἦτο δὲ ὁ Ἰσαὰκ, λέγει, ἐξήντα ἐτῶν, ὅταν ἐγέννησεν ἡ Ρεβέκκα». ¹⁶ Ἐάν, λοιπὸν ἦτο σαράντα ἐτῶν, ὅταν ἐνυμφεύθῃ αὐτήν, ἐξήντα δὲ ἐτῶν, ὅταν ἐγέννησεν ἡ γυναῖκα, εἶναι φανερόν, ὅτι ἐπὶ εἴκοσι ἔτη ἐπερίμενε παρακαλῶν τὸν Θεόν καὶ ἔτσι διήγειρεν εἰς τεκνογονίαν τὴν στειρότητα τῆς μήτρας τῆς Ρεβέκκας.

Εἶδατε τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς, ὅτι κατάρθωσε θελαδῇ νὰ ὑπερβῇ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν φύσιν; Ἄς μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς ὅλοι τὸν Ἰσαὰκ C καὶ ὡς προσευχώμεθα ἔτσι μὲ καθαρὰν καρδίαν καὶ ταπεινὴν διάθεσιν. Καὶ ὡς ἀκούσωμεν τὸν Ἄπ. Παῦλον, ποῦ παροτρύνει καὶ λέγει: «Νὰ ὀφώνωμεν χεῖρα διὰ, χωρὶς ὀργῆν καὶ ἀμφισβολίαν». ¹⁷ Καὶ ὡς ἐπιδιώκωμεν πάντοτε μὲν νὰ ἀπαλλοττωσώμεθα ἀπὸ τὴν ταραχήν καὶ νὰ εἶναι εἰς ἡρεμίαν ὁ νοῦς μας, προσπάντων δὲ κατὰ τὸν χρόνον τῆς προσευχῆς, ὁπότε ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ πολλὴν ἀγάπην ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐάν ἴδῃ νὰ προσευχώμεθα συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους του, χαρίζει συντόμως εἰς ἡμᾶς τὴν ἀφθονίαν τῶν δωρεῶν του. Αὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μας, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, D μετὰ τοῦ ὁποῦ καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

15. Ἐννοεῖ τὰ δύο παιδιά τοῦ Ἰσαὰκ, τὸν Ἠσαὺ καὶ τὸν Ἰακώβ.

16. Γεν. 25, 28.

17. Α' Τιμ. 2, 8.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ

«ΕΜΒΙΝΕ ΔΕ ΕΥΚΥΟΣ Η ΡΕΒΕΚΚΑ ΚΑΙ ΕΞΚΙΡΤΩΝ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΤΙΝ ΤΗΣ».

Θέλετε νὰ ἀποδώσωμεν σήμερον εἰς τὴν ἀγάπην σας ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα παρέλειψα εἰς τὸν χθεσινὸν λόγον μου; Εἰ διότι δὲν ἠμπορέσωμεν νὰ τελειώσωμεν ὅλην τὴν διήγησιν. Εἶπαμεν, ὅτι ὁ Ἰσαὰκ ἠμπόρεσε μὲ τὴν ἰδικὴν του προσευχήν καὶ τὴν πολλὴν προσοχήν νὰ διεγείρῃ εἰς τεκνογονίαν τὴν μήτραν τῆς Ρεβέκκας καὶ τὴν ἴδιαν τὴν φύσιν, ἡ ὅποια ἦτο στείρα, νὰ ἀνοίξῃ, ὅλα αὐτὰ χθὲς ἀρκετὰ σὰς ἐδιδάξαμεν. Ἀφοῦ ἐδείξαμεν τὸν ὁριθμὸν τῶν ἐτῶν, κατὰ τὸν ὁποῖον προσευχόμενος καὶ παρακαλῶν τὸν Θεόν ἐπερίμενε διὰ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ ὁ μακάριος ἐκεῖνος πατριάρχης καὶ ὁποῦ ὠμύλησάμεν διὰ τὰς στείρας καὶ σὰς εἴπομεν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔμειναν στείροι οἱ γυναῖκες τῶν πατριαρχῶν, ⁴⁹⁶ Α ἑσταματήσαμεν ἐδῶ τὸν λόγον.

Πρέπει ὅμως σήμερον νὰ μάθωμεν καὶ διὰ τὴν εὐσέθειαν τῆς Ρεβέκκας, διὰ νὰ ἔχωμεν πνευματικὸν κέρδος ὀχι μόνον ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ διεγείρωμεν τὸν ζῆλον τῶν ἀκρατῶν ἀπὸ τὴν διήγησιν τὴν σχετικὴν μὲ τὴν Ρεβέκκαν. Ὅταν λοιπὸν ἤκουσεν ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν τοῦ Ἰσαὰκ «καὶ ἔμεινεν ἔγκυος ἡ Ρεβέκκα, ἐσκίρτων, λέγει, τὰ παιδιά εἰς τὴν κοιλίαν της» καὶ οἱ πόνοι τοῦ τοκετοῦ ἐπροξένουν εἰς αὐτὴν μεγάλην λύπην. «Εἶπε λοιπὸν ἡ Ρεβέκκα ἔάν ἐπρόκειτο νὰ μοῦ συμβοῦν αὐτὰ, ² διατί νὰ μείνω ἔγκυος;» ³ Διότι ἔδιν ἦτο ἕνας, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῇ, ἀλλὰ δύο παιδιά ἔφερεν εἰς τὴν κοιλίαν της καὶ ἡ στενοχώρια τῆς ἐδημιουργοῦσε μεγάλην θλίψιν. Ἀλλὰ παρατήρησε, σὲ παρακαλῶ, Β ἀπὸ ἐδῶ τὴν εὐσέθειαν τῆς γυναῖκός

1. Γεν. 25, 21 - 22.

2. Νὰ διαπληκτίζονται ὅσοντινὰ τὰ παιδιά εἰς τὴν κοιλίαν. Τοῦτο ἦτο μεγάλη δοκιμασία, ἔπειτα ἀπὸ ἀπεναν 20 ἐτῶν.

3. Γεν. 25, 22.

αὐτῆς. Δὲν ἔτρεξεν εἰς κάποιαν ἀνθρωπίνην δόξαιαν, δι-
πως ἀκριδῶς κάνουν πολλὰι σημερινὰι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι
θέλουν νὰ ζοῦν μὲ ὀκνηρίαν. Οὐτε ἐπῆγεν εἰς ἐκείνους, οἱ
ὁποῖοι θέλουν νὰ κρίνουν αὐτὰς τὰς περιπτώσεις μὲ τὴν
ιδίαν τῶν λογικῶν, συμφώνως πρὸς κάποιους στοχα-
σμούς καὶ παρατηρήσεις, ὥστε παρέδωσε τὸν ἑαυτὸν τῆς
εἰς τὴν ἀπάτην τῶν περιέργων καὶ εἰς ἐκείνους, ποὺ τολ-
μοῦν νὰ ὑπόσχωνται διὰ πράγματα ὑπεράνω τῆς ἀνθρω-
πίνης φύσεως, ἀλλὰ ἀμετέδῃ διὰ νὰ ἐρωτήσῃ σχετικῶς
τὸν Κύριον.⁴

Ἰδὲς τὴν σύνεσιν αὐτῆς τῆς γυναίκος. Ἐπειδὴ ἐγνώ-
ριζεν, ὅτι ὁ Κύριος τῆς φύσεως ἦτο ἐκείνος, ποὺ ἤνοιξε
τὴν μήτραν τῆς καὶ κατέστησε ξαυρικά τὴν ἀγοναν κοιλί-
αν τόσοι γόνιμον, ὧστε καὶ ἔδωκεν, ὅτι ὁ ὅγκος τῆς κοιλίας
ὕπεσχέτο πολλὰ ἀμετέδῃ, λέγει, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ σχετι-
κῶς τὸν Κύριον. Τί σημαίνει ἀμετέδῃ διὰ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν
Κύριον; Ἐτρεξεν εἰς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν καὶ εἰς τὸν ἱε-
ρέα, τὸν δαῦλον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀφοῦ ἔσπευσε μὲ αὐτὰ νὰ
μάθῃ κρυφίως τὴν ἀλήθειαν καὶ διηγήθῃ ὅσα τῆς συνέδη-
σιν, ἔμαθε τὰ πάντα μὲ ἀκριθείαν, ἐπειδὴ ὁ φιλάναρτος
Θεὸς ἀπεκάλυψε εἰς αὐτὴν μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ ἱερέως
τὰ πάντα σαφῶς καὶ ἔτσι καθιστοῦσεν αὐτὴν προθυμοτέ-
ραν. Καὶ διὰ νὰ γνωρίσῃ πόσον μεγάλο ἦτο τότε τὸ ἁ-
ξίωμα τῶν ἱερέων, ποὺθενὰ δὲν λέγει, ὅτι ὁ ἱερεὺς ἀπε-
κρίθη αὐτῇ. Ἀλλὰ ὅταν εἶπε ἀμετέδῃ διὰ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν
Κύριον, προσέθετε καὶ ἀπῆντησεν ὁ Κύριος εἰς αὐτήν
διὰ τοῦ ἱερέως «δύο λαοὺς κρατῆς εἰς τὴν κοιλίαν σου».⁵
Καὶ εἰς ἄλλο μέρος ἡ Ἁγία Γραφή ἀποκαλεῖ τὸν ἱερέα
ἀγγελον, ἐπειδὴ θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ ἱερεὺς λέγει ἐκεῖνα,
τὰ ὁποῖα ἀκριδῶς τὸν ἐμπνέει ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
ματος. Εἶπε λοιπὸν ὁ Κύριος εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ ἱερέως
«δύο λαοὶ ὑπάρχουν εἰς τὴν κοιλίαν σου καὶ δύο διαφο-
ρετικαὶ φυλαὶ θὰ προέλθουν ἀπὸ σέ. Ὁ ἓνας θὰ ἀναδειχθῇ
ἀνώτερος τοῦ ἄλλου καὶ ὁ μεγαλύτερος θὰ εἶναι δοῦλος
εἰς τὸν μικρότερον».⁶

Πρόσεξε τὴν προφητείαν, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτει εἰς τὴν

4. Γεν. 25, 22.

5. Γεν. 25, 28. Ἡ δὲ δύο ὁρμή, ὁ Ἡσαὺ καὶ ὁ Ἰακώβ, ἀπεδείχθησαν
καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν δύο διαφορετικοὶ ἄνθρωποι καὶ ἐγένον ἀρχαὶ δύο
διαφορετικῶν λαῶν. Τὸν Ἰδομαίαν ὁ Ἡσαὺ, τὸν Ἰσραηλῆα ὁ Ἰακώβ.

6. Γεν. 25, 23. Ἠβὲλ, καὶ τὸ Ρωμ. 9, 12: «Ἐρρέθη αὐτῇ ὅτι ὁ μεί-
ζων δουλεύσει τῷ ἑλαττόνῳ».

Ρεδέκκαν σαφῶς, ὅσα ὅσα πρόκειται νὰ γίνων. Διότι, μὲ
τὸ νὰ πηδοῦν τὰ παιδιὰ εἰς τὴν κοιλίαν, Ἐ ἤδη ἐκ τῶν
προτέρων προσήγγειλον μὲ ἀκριθείαν τὰ πάντα. Καὶ ὡς
ἐκ τούτου ἐπληροφορεῖτο ἡ γυναῖκα, ὅτι δὲν θὰ γεννηθῇ
μόνον δύο παιδιὰ, ἀλλ' ὅτι αὐτὰ θὰ αὐξηθοῦν εἰς ἑξῆς καὶ
ὅτι ὁ μικρότερος θὰ ἐξουσιάσῃ τὸν μεγαλύτερον.⁷ Καὶ ὁ-
ταν, λέγει, ἐπλησίασεν ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, ἐβγήκεν ὁ
πρωτότοκος, ποὺ εἶχε χρῶμα ἐρυθρόν καὶ ἦτο βασύτριχος
ὡσάν τριχωτὸν δέρμα ζώου. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ ὠνόμασαν
αὐτὸν Ἡσαὺ. Ἐν συνεχείᾳ ἐβγήκεν ὁ ἀδελφὸς του, τοῦ
ὁποῖου τὸ χερί ἐκρατοῦσε τὴν πτέρναν τοῦ Ἡσαὺ. Διὰ
τοῦτο τὸν ὠνόμασαν Ἰακώβ.⁸ Ὡσάν ὁ Θεὸς νὰ ἐδείκνυν
ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ὅτι θὰ ὑπερισχύσῃ, συμφώνως πρὸς
τὰ λεχθέντα, ὁ μικρότερος τοῦ μεγαλύτερου.⁹ Ἐκρα-
τοῦσε λοιπὸν ὁ Ἰακώβ μὲ τὸ χερί του τὴν πτέρναν τοῦ Ἡ-
σαὺ, πράγμα τὸ ὁποῖον ἦτο σημεῖον, ὅτι ὑπερβάνειν ἐ-
κείνον, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι ἰσχυρός.

Καὶ σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ὅτι ἡ-
δη προσαναγγέλλει ἐκεῖνα, ποὺ πρόκειται ὕστερα νὰ συμ-
βοῦν καὶ δείχνει εἰς ἡμᾶς ὁκωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τοῦ κα-
θενὸς τὴν ἀσχολίαν, ὅτι δηλαδὴ ὁ μὲν ἓνας ἡσυχάζει μὲ
τὸ κυνῆγιον, ὁ ἄλλος δὲ ἦτο ἄνθρωπος ἀπλὸς καὶ ἔμεινε
εἰς τὴν οἰκίαν.¹⁰ Διὰ τοῦτο ἡ μὲν Ρεδέκκα ἡγάπα τὸν Ἰακώβ,
ὁ δὲ Ἰσαὰκ τὸν Ἡσαὺ, «ἐπειδὴ ὁ Ἰσαὰκ ἔτρωγε μὲ εὐχα-
ρίστησιν τὰ θηράματα ἀπὸ τοῦ κυνῆγι τοῦ Ἡσαὺ».¹¹ Κύτ-
ταξε πῶς ἐμοίρασεν τὰ παιδιὰ. Αὐτὴ μὲν ἐδείκνυν μεγαλυ-
τέραν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἰακώβ, ὅτι ἐμεινε εἰς τὸ σπί-
τι, ὁ δὲ ποτέρας ἡγάπα τὸν Ἡσαὺ, λόγῳ τοῦ ὅτι ἐκείνος
ἐγεννήθη πρῶτος καὶ λόγῳ τοῦ κυνῆγιου. Ἀλλὰ αὐτοὶ
δεδοίως ἔκανον αὐτὰ, ἐπειδὴ ὑπῆκουον εἰς τὴν φυσικὴν

7. Ὅπως καὶ συνέβη, ὁ Ἡσαὺ, ἔλαος τὰ πρωτότο-
κος. Καὶ οἱ ἀπόγονοί του, οἱ Ἰδαυῖται, ὑπεβάνησαν εἰς τοὺς ἀπογόνους
τοῦ Ἰακώβ, τοὺς Ἰσραηλῆας.

8. Γεν. 25, 25-28.

9. Ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἀποδίδει εἰς τὸν Ἰακώβ, μεταξὺ τῶν δι-
λων, καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν ἀγροίκου, δηλ. ἄνθρωπος τῆς ἀγροικίας. Τὸ
ἐπίθετον ὅμως αὐτὸ ἀναφέρει ἡ Ἁγία Γραφή μόνον διὰ τὸν Ἡσαὺ («Καὶ
ἦν Ἡσαὺ ἄνθρωπος εὖθις κυνηγετὴς», ἑρμηνεύει... Γεν. 25, 27). Καὶ τοῦτο
εἶναι τὸ ὁρθεῖον καὶ λογικόν, ἐπ' ὅσον ὁ Ἰακώβ ἦτο ἄνθρωπος «οἰκὸν οἰ-
κίαν». Προφανῶς πρόκειται περὶ λαῶν τῶν ἀντιγροικῶν.

10. Γεν. 25, 28. Αἱ ἐπιτίμειαι αὐταὶ προσηγορίαι ἵσταν ἀδυναμία δι-
φορετικῶν.

φιλοστοργίαν. Ὁλίγον κατ' ὀλίγον ὁμως ἐξεπληροῦτο ἡ προφητεία, ἡ ὅποια ἔλεγεν, ὅτι «ὁ μεγαλύτερος θὰ γίνῃ δοῦλος εἰς τὸν μικρότερον». Ἰδὲς λοιπὸν ἀμέως. «Ἐβραῖον ὁ Ἰακώβ, λέγει, ἔνα φαγητόν.»¹¹ Ἐπέστρεψε δὲ ὁ Ἡσαὺ ἀπὸ τὴν πεδιάδα ἐξηντηλήμενος. Καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰακώβ· Δός μου νὰ γευθῶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κόκκινο φαγητό, διότι πεθαίνω ἀπὸ τὴν πείναν. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη ὁ Ἡσαὺ καὶ Ἐδώμ.¹² Καὶ εἶπεν ὁ Ἰακώβ εἰς τὸν Ἡσαὺ· «Παραχώρησέ μου τὰ πρωτοτόκια».¹³ Αὐτὸς δὲ ἀπήντησε· «Τί με ὠφελοῦν αὐτά, Ἦ δὴ ἐγὼ κοντεύω νὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πείναν, ἂν δὲν φάγω;»¹⁴ Ὁ δὲ Ἰακώβ ζητᾷ καὶ δοκον, ὥστε νὰ γίνῃ δεδαία εἰς αὐτὸν ἡ παραχώρησις αὐτῶν. «Καὶ ὠρίσθη, λέγει, ὁ Ἡσαὺ».¹⁵

Ἰδοὺ λοιπὸν, ἀντεστράφη ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ τάξις, καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοτόκου μετεδιδάσθη εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔλαμπεν ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς. «Καὶ ἔδωκεν ὁ Ἡσαὺ τὰ πρωτοτόκια» ἀντὶ τοῦ ἐπώλησε, λόγῳ τῆς τροφῆς, τὸ ἀξίωμα πού ἐχαρίσθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν φύσιν. Διὰ τοῦτο προσέθηκε «καὶ περιεφρόνησε ὁ Ἡσαὺ τοιοῦτοτρόπως τὰ πρωτοτόκια».¹⁶ Ἐγένινεν ἀγνώμων διὰ τὸ ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον παρεσχέθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν φύσιν. Ὅλο δὲ αὐτὸ ἐγένε, ὅτι διὰ νὰ ἀποδειχθῇ καὶ ἐκεῖνου ἡ ἀχαριστία καὶ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ προφητεία τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ σῶμεν, δταν ἀκούωμεν αὐτά, νὰ μὴ περιφρονῶμεν ποτὲ τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, οὔτε νὰ χάνωμεν τὰ μεγάλα διὰ τὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα.

Πές μου, διὰ ποῖον λόγον, ἐνῷ ὑπάρχει μπροστά μας ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ τὰ ἀνέκφραστα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, γινώμεθα παράλογοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων καὶ προτιμῶμεν τὰ πρόσκαιρα πράγματα, τὰ ὅποια οὐτε

11. Τὸ φαγητὸν ἦτο φακὰ. Βλ. καὶ Γεν. 25, 24.

12. Τὸ ὄνομα Ἐδώμ σημαίνει κόκκινος. Ἀπὸ τὸ κόκκινον χροῖμα, τὰ ὅποιον εἶδον αἱ φακὰί, δταν ἔφαζον. Ἦν αὐτὸ καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡσαὺ ἐνομιλοῦνται Ἐδωμίται ἢ Ἰδουμαῖοι.

13. Τὰ πρωτοτόκια ἦσαν θρησκευτικὰ προνόμια, τὰ ὅποια εἶχε τὸ πρεῖον παῖρ τῆς οἰκογενείας. Ὁ πρωτότοκος εἶχε δικαίωμα μερίδα ἀπὸ τὴν κληρονομίαν, ἦτο ἀρχηγὸς καὶ ἱερεὺς τῆς οἰκογενείας, διὰ λόγον τοῦ θρόνου, ἐπ' ὅσον ἐκρίνεται περὶ βασιλέων τοῦ Ν.Π. Ὁ πρωτότοκος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πωλῇ τὰ πρωτοτόκια πού.

14. Βλ. τὸ Ἐβρ. 11, 16· «Ἦν Ἡσαὺ, ὅς ἐστι δούλος, μετὰ ἀπέδοκα τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ».

15. Γεν. 25, 28.

16. Γεν. 25, 34.

μέχρι τὸ θρόνον δὲν παραμένουν εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ ἐκεῖνα πού μένουν συνεχῶς καὶ πάντοτε; Καὶ ποῖον πρᾶγμα θὰ ἦτε χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν παραφροσύνην, δταν δηλαδὴ καὶ ἐκεῖνα στερούμεθα, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιθυμίας μας πρὸς αὐτά, καὶ δὲν ἡμποροῦμεν οὔτε αὐτὰ ἐξ ὁλοκλήρου νὰ ἀπολαύσωμεν; Πές μου λοιπὸν, ποῖα εἶναι ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν μεγάλῃν περιουσίαν; Ἐ ἢ δὲν γνωρίζετε, ὅτι ἡ μεγάλη αὐξήσις τῶν χρημάτων τίποτε ἄλλο δὲν παρέχει εἰς ἡμᾶς, παρὰ μόνον προσθήκην φροντίδων καὶ ἀπασχόλησιν καὶ ἀγρυπνίαν; Δὲν βλέπετε, ὅτι αὐτοὶ προπόντων εἶναι, διὰ νὰ εἰπω ἔτσι, δοῦλοι δλων, αὐτοὶ πού ἔχουν τὰ περισσότερα καὶ καθημερινῶς φοβοῦνται αὐτὰς τὰς σκιὰς; Διότι ἀπὸ ἐδῶ γεννῶνται αἱ ἐνέδραι δι' ἀρπαγὴν, αἱ βασκανίαι, ὁ μέγας φόβος, τὰ χίλια ἄλλα κακά. Καὶ πολλὰς φορές θὰ ἴδῃς ἐκεῖνον, πού ἔχει κρυμμένα χίλια τάλαντα χρυσοῦ νὰ μακαρίξῃ ἐκεῖνον, πού ἐργάζεται εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ κερδίζει τὴν τροφὴν του ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν του.¹⁷ Α Ποῖα λοιπὸν εὐχαρίστησις ἡ ποῖον κέρδος ὑπάρχει, δταν μῆτε αὐτὰ ἀπολαμβάνωμεν καὶ τὰ μεγαλύτερα στερούμεθα, λόγῳ τῆς ἐπιθυμίας μας πρὸς αὐτά; Τί λέγω ὁμως διὰ τὰ μεγαλύτερα, δταν μαζί με τὰ ἐδῶ κακὰ καὶ τὴν ἔξωσιν ἀπὸ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ, ἀποστελλώμεθα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κόλασιν; Καὶ δὲν ὀμιλῶ διὰ τὰ χίλια ἁμαρτήματα, τὰ ὅποια προέρχονται ἀπὸ ἐδῶ, τοὺς δόλους, τὰς συκοφαντίας, τὰς ἀρπαγὰς, τὰς πλεονεξίας. Ἀλλὰ καὶ ὅν ἀκόμη ὑπάρχη κάποιοι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ ὅλα αὐτά, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο δύσκολον, ὅν ἔσ' ὅσον θὰ εἶχε τόσα πολλὰ καὶ αὐτὸς μόνον θὰ ἀπελάμβανε τὰ χρήματά του καὶ δὲν θὰ παρέχε με ἀφθονίαν εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς ἀνάγκην, ἀκόμη καὶ αὐτὸν θὰ δεχθῇ ἡ φωτιά τῆς κολάσεως.

Καὶ τοῦτο μᾶς διδάσκει σαφῶς ἡ παραβολή, ἡ ὅποια ὑπάρχει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, δταν δηλαδὴ ἔστησαν ἄλλους μὲν ἐκ δεξιῶν, ἄλλους δὲ ἐξ ἄριστερών. Καὶ διὰ τοὺς μὲν ἐκ δεξιῶν εἶπεν, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶχεν ἐτοιμασθῇ λόγῳ τῆς φροντίδος των πρὸς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀνάγκην. «Ἐλθετε λοιπὸν, λέγει, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν, ἡ ὅποια εἶναι ἐτοιμασμένη διὰ σᾶς ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου.»¹⁸ Ὁ Διὰ ποῖον λόγον καὶ διατί; «Διότι ἐπέβαι-

17. Ματθ. 25, 24.

σα και μοῦ ἐδώσατε νὰ φάγω».¹⁸ Διὰ δὲ τοὺς ἐξ ἀριστερῶν ἔχει ἐτοιμασθῇ ἡ αἰώνια φωτιά. «Φύγετε ἀπ' ἐμὲ οἱ καταραμένοι, εἰς τὴν αἰώνιον φωτίαν, ποὺ ἔχει ἐτοιμασθῇ διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του».¹⁹ Μεγάλο τὸ θάρος τοῦ λόγου. Ὁ Κύριος τῶν ὄλων καὶ δημιουργὸς λέγει: «Διότι ἐπείνασα καὶ δὲν μοῦ ἐδώσατε νὰ φάγω».²⁰ Ποίαν ψυχὴν δὲν θὰ συνεκίνησεν αὐτό, ἀκόμα καὶ ἂν ἦτο πέτρινη; Ὁ Κύριός σου ἔρχεται πεινασμένος καὶ οὐ διασκεδάσεις. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἀνέχεσαι νὰ περιφρονῇς αὐτόν, καθ' ἣν στιγμήν διασκεδάσεις. Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν, ἐνῷ δὲν ζητᾷ τίποτε σπουδαίων, ἀλλὰ ἕνα μόνον ἄρτον, ὥστε νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν πείναν. Ἄλλ' αὐτὸς μὲν ἔρχεται παγωμένος ἀπὸ τὸ ψῦχος, οὐ δμως δὲν προσέχεις, Ὡ ἐνῷ φορεῖς ροῦχα ἀπὸ νήματα μεταξιοῦ, οὕτε δείχνεις συμπάθειαν, ἀλλὰ προσπερνᾷς χωρὶς ἔλεος. Καὶ ποίος συγγνώμης θὰ ᾖσαν ἄξια αὐτά;

Ἄς μὴ φροντίζωμεν λοιπὸν δι' αὐτό, τὸ νὰ ἀποκτήσωμεν δηλαδὴ περισσώτερον μὲ κάθε τρόπον, ἀλλὰ ἃς ἔχωμεν ὡς σκοπὸν ἐκεῖνο, πῶς δηλαδὴ νὰ διαθέτωμεν αὐτὰ καλῶς καὶ νὰ παρηγοροῦμεν ἐκεῖνους, ποὺ εὐρίσκονται εἰς ἀνάγκην καὶ νὰ μὴ ξεπεσῶμεν ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ μένουν πάντοτε καὶ δὲν ἐπιδέχονται κοιμίαν μεταβολήν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Κύριος δὲν μᾶς ἐφάνερωσε τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου μας, Ἐ διὰ νὰ μᾶς προετοιμάσῃ νὰ εἰμεθα διαρκῶς νηφάλιοι καὶ ἀγρυπνοὶ καὶ ἔτσι περισσώτερον νὰ μᾶς παροικινήσῃ νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν ἀρετὴν. «Ἀγρυπνεῖται λοιπὸν, λέγει, διότι δὲν γνωρίζετε οὔτε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν ὥραν».²¹ Ἄλλ' ἡμεῖς κάνομεν τὸ ἀντίθετον καὶ γενικῶς κοιμώμεθα ὕπνον θαρύτερον καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν φυσικόν. Διότι αὐτὸς μὲν, ποὺ κοιμάται αὐτὸν τὸν ὕπνον, εἶναι ἀδρανὴς καὶ πρὸς τὰ κακὰ καὶ πρὸς τὰ καλὰ. Ἡμεῖς δμως ἔχομεν ἄλλον ὕπνον, ἀφοῦ κοιμώμεθα μὲν διὰ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰμθα δὲ ἀγρυπνοὶ διὰ τὰ ἔργα τῆς κακίας. Καὶ ἐκεῖνα μὲν κάνομεν χωρὶς κούρασιν, εἰς αὐτὰ δὲ δείχνομεν πολλὴν ὀκνηρίαν καὶ ὕπνηλιαν.²² Α καὶ κάνομεν αὐτά, ἐνῷ βλέπομεν, ὅτι ἄλλοι μὲν ἀπομακρύνουν-

18. Ματθ. 25, 36.

19. Ματθ. 26, 41.

20. Ματθ. 26, 42.

21. Ματθ. 26, 18.

ται ἀπὸ ἐδῶ καθημερινῶς, ἄλλοι δμως βλέπομεν ὅτι ὑπομένουν καὶ εἰς τὴν ποροῦσαν ζωὴν μεγάλας μεταβολάς. Καὶ οὔτε οὕτῃ ἡ ἀνωμαλία εἶναι ἀρκετὴ νὰ μᾶς διδάξῃ καὶ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ μᾶς προετοιμάσῃ νὰ περιφρονῇσωμεν τὰ παρόντα καὶ νὰ ποθῇσωμεν τὰ μέλλοντα καὶ νὰ προτιμήσωμεν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὴν σκίαν καὶ τὰ δειρὰ. Διότι δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὰ παρόντα ἡ σκιά καὶ τὰ δειρὰ. Μὴ λοιπὸν ξεπατῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, οὔτε νὰ παρακολουθοῦμεν τὰς σκιάς. Ἄλλὰ ἔστω ἀργά, ἃς φροντίζωμεν κάποτε διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ ἃς δώσωμεν τὰ χρήματα εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀνάγκην, γὰρ νὰ ἀξιωθῶμεν δι' αὐτὰ τῆς ἀμοιβῆς ἀπὸ τὸν φιλόφρονον Θεόν. Αὐτὴν τὴν ἀμοιβὴν εἶθε νὰ ἀπολαύσωμεν ὅλοι ἡμεῖς, Ἐ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ ΠΡΩΤΗ

•ΕΠΕΣΕ ΠΕΡΙΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΩΡΑΝ, ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΝΑ, ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΠΕΡΙΝΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ•.

Ἀπὸ τὴν συνέχειον ἐκείνων, τὰ ὅποια μᾶς ἔχουν λεχθῇ προηγουμένως, θέλω πάλιν νὰ σᾶς διδάξω. Διὰ τὰ καταλάθετε σαφῶς ποῦ ἐσταματήσαμεν τὸν προηγούμενον λόγον καὶ ἀπὸ ποῦ πρέπει σήμερον νὰ τὸν συνεχίσωμεν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσω τὴν ἀγάπην σας. Διότι ἂν καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι ἴσως λησμονήτε, ἐπειδὴ ἔχετε πολλὰς φροντίδας, ὅμως ἐγὼ πρέπει νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω, διὰ τὰ γίνῃ σαφεστέρᾳ ἡ ὁμιλία, ποῦ πρόκειται σήμερον νὰ ἀκωνηθῇ. Γνωρίζετε, ὅτι προηγουμένως διηγήθη τὴν εὐσέβειαν τῆς Ρεδέκκας καὶ ἔπειτα ἤλθομεν εἰς τὸν Ἡσαῦ καὶ τὸν Ἰακώβ καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ὁ Ἡσαῦ ἐπώλησε τὰ πρωτότοκιά εἰς τὸν Ἰακώβ, ὃ μάλισ ἀπῆλause τὸ φαγητόν καὶ ἐσπέρησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ τῆς τιμῆς τοῦ πρωτότοκου, λόγῳ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πρὸς τὸ φαγητόν. Αὐτὸ δὲν ἐγένετο ἀσκόπως, ἀλλὰ διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ προφητεία τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία λέγει: «Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα».¹ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὡς Θεὸς ἐγνώριζε τὰ μέλλοντα, προανήγγειλε τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἰακώβ καὶ τὴν πονηρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ Ἡσαῦ.

Τί εἶναι αὐτὸ τὸ ζήτημα τῶν πρωτοτοκίων; Καὶ ἂν ἀκόμη τότε ὁ χρόνος δὲν ἐπέτρεπε νὰ ὁμιλήσω εἰς τὴν ἀγάπην σας, ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς διδάξω τώρα. Ἐθεωρεῖτο λοιπὸν ἀπὸ παλαιὰ ὅτι τὰ πρωτότοκία ἦσαν μεγίστη τιμὴ. Ἐ καὶ ἡ αἰτία τῆς τιμῆς ὑπῆρξεν αὐτὸ τὸ γεγονός: Ὅταν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ ἀπαλλάξῃ τὸ ἔθνος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τοῦ Αἰγυπτίου καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Φαραῶ,² λόγῳ τῆς ὑποσχέσεως

1. Ματ. 2, 3.

2. Φαραῶ. Ὀνομα βασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Εἰς τὴν II. Διαθήκην ἀναφέρονται περισσότεροι τῶν ὀνομάτων, οἱ ὅποιοι ἔχουσιν εἰς ἀπεικονιστικὴν καὶ σχηματικὴν τὴν Ἰσραηλιτικὴν λαὸν κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἱστορίαν του. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραάμ, Φαραῶ ἦτο ὁ ἐπικρατοῦν ἑβραῖος.

πρὸς τὸν πατριάρχην, ἐπειδὴ τότε οἱ Αἰγύπτιοι ἔφερον ἀντίστασιν καὶ ἤθελον νὰ κρατοῦν δούλους, τοὺς Ἰσραηλιτάς, μετὰ τὰς διαφόρους πληγὰς, ὁ Κύριος προσέθεσεν αὐτὴν τὴν τελευταίαν, σχεδὸν μόνος τοῦ προετοίμασε τοὺς Αἰγυπτίους³⁰⁰ ἂν ἐκδιώξουν τὸ ἔθνος τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Διέταξε λοιπὸν νὰ φονευθοῦν γενικῶς τὰ πρωτότοκα ὅλων τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἡμιπαρῶδες νὰ ἴδῃς φωνᾶς καὶ κλάμματα εἰς κάθε οἰκίαν. Καὶ δὲν ἐφαντάζοντο ὅτι ἡ ἀπειλὴ θὰ τελειώσῃ ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ ἀνέμενον ὅτι ἀπὸ αὐτὸ θὰ ἤρχετο ὁ θάνατος εἰς ὅλους.³ Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐθανιώθησαν ὅλοι γενικῶς οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ ὅποιοι εἶχον γεννηθῇ πρωτότοκοι,⁴ οἱ δὲ Ἰσραηλιταὶ παρῶμενον ἀδελφοί, διότι ἀπελάμβανον τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ δείξῃ καὶ μετὰ αὐτὴν εὐνοίαν τοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλιτάς, διέταξε νὰ ἀφαιρωθοῦν εἰς αὐτὸν τὰ πρωτότοκα τῶν Ἰουδαίων, ἀντὶ τὰ φονευθοῦν. Ἐκ τούτου καὶ ἡ φυλὴ Λεὺϊ ἐτάχθη εἰς τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα, καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ἐκεῖνο ἀφαιροῦντο εἰς τὸν Θεὸν οὐ μόνον τὰ πρωτότοκα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων καὶ ὅλων γενικῶς. Καὶ ὑπῆρχεν ἐντολὴ, ἡ ὁποία ἔλεγε, νὰ πληρώνεται ἡ τιμὴ διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὰ ἀκάθαρτα ζῷα.⁵

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἐγένετο ὅσπερ ἡ νομοθεσία ἡ σχετικὴ μετὰ τοὺς πρωτότοκους, ἀλλ' ὅμως ἦδη ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐφαίνοντο, ὅτι ἔχουν κάποιο μεγαλύτερον προτέρημα ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἤνοιξαν τὴν μήτραν τῆς μητέρας των. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Ἡσαῦ ἐκ φύσεως, μετεβίβασεν εἰς τὸν ἀδελφόν του, διότι δὲν ἦτο ὁ ἴδιος ἐγκρατής. Καὶ ὁ μὲν Ἡσαῦ ἔχασεν ἐκεῖνο, ποῦ ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν φύσιν, ὁ δὲ Ἰακώβ προσέλαβε καὶ ἐκεῖνο, ποῦ δὲν εἶχεν ἐκ φύσεως. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ εἶχον ἔκωθεν καθορισθῇ διὰ προφητείας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ρεδέκκα ἔθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ὀνομασίαν, ὠνόμασεν αὐτὸν

ἱερῆς ὀνομασίας. Κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἰσραηλιν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἐβασίλευεν ὁ Φαραῶ ὁ Μενεψῆς.

3. Βλ. τὸ Ἑβρ. 19, 33: «Ἦσαν γάρ, ὅτι πάντες ἤμεις ἀποθνήσκωμεν».

4. «Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων» ἐγείνατό μοι πᾶν πρωτότοκον πρωτογενὲς διανοίγον πᾶσαν μήτραν ἐν ταῖς υἱαῖς Ἰσραὴλ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους ἐμοὶ ἔστιν». Ἑβρ. 19, 1-2.

5. Μκ. Ἑβρ. 13, 13.

Ἰακώβ, πρῶτον τὸ ὅποιον ἐρμηνεύεται περὶ νομῶν,⁶ ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε κλαίοντα καὶ ὁ Ἠσαΐ, μετὰ τὰς εὐλογίας, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν πατέρα του· «Ὅρθως τοῦ ἐδόθη τὸ ὄνομα Ἰακώβ, διότι μετ' ὅτε σκέλισε διὰ δευτέραν ἡδὴ φοράν. Τὴν πρώτην φοράν ἐπῆρε τὰ πρωτότριά μου καὶ τὴν ἐπῆρε τὴν εὐλογίαν μου».⁷

Σκέψου πόση ἦτο ἡ σύνεσις τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων, προπάντων δὲ πόση ἦτο ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ προετοιμάσῃ καὶ τὰς γυναῖκας νὰ μὴ θέτουν ἀσκόπως καὶ τυχαίως ὀνόματα εἰς τὰ παῖδιά των, ὁ δὲ ἀλλὰ νὰ διδῶν εἰς τὸ παῖδι ὡς ὄνομα τὴν προφητείαν ἐκείνων, ποῦ πρόκειται νὰ γίνων. Καὶ σπανίως ἢ Ἰσὼς ποθενὰ δὲν θὰ εὕρῃς νὰ ὀνομάζωνται τὰ παῖδιά μετ' ὅτι ἴδιον ὄνομα τῶν γονέων. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἀκόμῃ ὁ πατέρας σκοπεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὸ παῖδι τοῦ ὀνόμα, θὰ δώσῃ κάποιο ξένον καὶ νέον ὄνομα ὥστε μετὰ αὐτὸ νὰ δηλώσῃ ἐκ τῶν προτέρων μερῶν ἀπ' ὅσα πρόκειται νὰ γίνων. Τὸ ἴδιον πάλιν καὶ ἡ μητέρα. Ἔτσι καὶ ὁ Λάμεχ,⁸ ὅταν ἔδωκεν ὄνομα εἰς τὸν υἱόν του, τὸν ὠνόμασε Νῶε καὶ ἐπρόσθεσε λέγων· «Αὐτὸς θὰ μᾶς ἀναπαύσῃ».⁹ Ἔτσι καὶ ὅταν ἐξετάσῃς κάθε ὄνομα μετ' ἀκριβείαν, θὰ εὕρῃς πάντως κάτι νὰ ὑπαινίσσεται. Ἐν ὅχι ὅπως ἀκριβῶς κάνουν τώρα, ποῦ συνηθίζον νὰ διδῶν ὀνόματα ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἀσκόπως καὶ τυχαίως, ἀλλὰ ὅλος ὁ σκοπὸς δι' αὐτοὺς ἦτο νὰ θέτουν εἰς τὸ παῖδι συνεχὴ ὑπόμνησιν μετὰ τὸ ὄνομα.

Ἀλλὰ ὅς ἴδωμεν λοιπὸν, μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τῶν πρωτοτόκων, τί μᾶς διηγείται πάλιν ὁ μακάριος Μωϋσῆς διὰ τὸν πατέρα των. Ὅπως ἀκριβῶς συνέβη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, καὶ ὁ Ἰσαάκ, ὅταν ἔπεσε πένιν, ἀξιῶνται ἀνωθεν μεγάλης φροντίδος καὶ λόγῳ τῆς ἀρετῆς του καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὑποσχέσεως, ἡ ὁποία εἶχε δοθῇ εἰς τὸν Ἀβραάμ. «Ἐπεσε, λέγει, πένιν εἰς τὴν χώραν, 301 ἡ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πείναν, ποῦ εἶχε πέσει προηγουμένως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀβραάμ».¹⁰ Διὰ νὰ μὴ νομί-

6. Γεν. 25, 26: «Καὶ μετὰ τοῦτο ἐβῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ἐπειλημμένη τῆς πέτρης Ἠσαΐ» καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰακώβ.

7. Γεν. 27, 26.

8. Ὁ Λάμεχ ἦτο υἱὸς τοῦ Μαθευαά καὶ πατέρας τοῦ Νῶε. Ἐξῆσαν 753 ἔτη καὶ ἀπέθανε πάντες ἔτη πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ. Ελ. Γεν. 5, 31.

9. Γεν. 5, 28.

10. Γεν. 26, 1.

σῃς, δι' ὅτι ἀμιλεῖ δι' ἐκείνην τὴν πείναν, διὰ τοῦτο προσέθε-
σεν «ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πείναν, ἡ ὁποία εἶχε πέσει κατὰ τοὺς
χρόνους τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ», ὥσάν νὰ ἔλεγεν, ἀλ-
λ' ἡ τέτοια πένιν ἔπεσε τώρα εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἰσαάκ, ὅ-
πως καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ πατέρα του. Ἡ ἑλλειψὶς τῶν
ἀναγκαίων τροφῶν καταθροῦνθρεν δλας καὶ τοὺς ἡνάγ-
καζε νὰ μεταναστεύουν ἀπὸ τὰ ἰδικὰ τῶν μέρη καὶ νὰ
προχωροῦν εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου ἦτο δυνατόν
νὰ εὕρουν ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ὁ
Ἰσαάκ, ὅταν εἶδε τὴν πείναν, «μετέβη, λέγει, πρὸς τὸν
Ἀδμελέχ»¹¹ εἰς τὰ Γέραρα.¹² Ἐδῶ λοιπὸν ἐβῆσεν πάλιν
καὶ ὁ Ἀβραάμ, ἔπειτα τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπὸ τὴν Αἴ-
γυπτου. Εἶναι δὲ φυσικὸν δι' αὐτὸς διὰ τοῦτο μετέβη
ἐκεῖ, ἐπειδὴ ἤθελεν ἀπὸ ἐκεῖ νὰ κατευθυνθῇ εἰς τὴν Αἴγυ-
πτον. Καὶ δι' αὐτὸ εἶναι, ἀκουσε τὴν Γραφήν, ἡ ὁποία
λέγει· «Ἐπιανερώθη λοιπὸν εἰς τὸν Ἰσαάκ ὁ Θεὸς καὶ εἶπε·
Μὴ μεταβῇς εἰς τὴν Αἴγυπτον».¹³ Δὲν βέλω, λέγει, νὰ δια-
τρέξῃς αὐτὴν τὴν μακρὰν ὁδοπορίαν, ἀλλὰ νὰ μένῃς ἐ-
δῶ. Ἀλλ' οὔτε θὰ σὲ ἀφῇσιν νὰ στενοχωρηθῇς, ἀλλὰ θὰ
πραγματοποιήσῃς τὴν ὑπόσχεσιν, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸν
πατέρα σου καὶ θὰ γίνων εἰς ἐσέ, ὅσα ἔχω ὑποσχεθῇ εἰς
ἐκείνον καὶ σὺ θὰ δεχθῇς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑποσχέσε-
ων εἰς τὸν πατέρα σου. «Μὴ μεταβῇς εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὁ
Νὰ κατοικήσῃς δὲ εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ θὰ σοὶ
εἰπω. Μείνε προσωρινῶς εἰς τὴν χώραν αὐτήν».¹⁴

Διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὁ Ἰσαάκ, δι' ὁ Θεὸς διατάσσει αὐ-
τὸ καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ φύγῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐ-
πειδὴ ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ τὴν στενοχωρίαν ἀπὸ τὴν πεί-
ναν, λέγει· Νὰ μὴ ἐκκλῇς ἀγωνίαν, οὔτε νὰ φροντίσῃς, ἀλ-
λὰ νὰ μένῃς ἐδῶ. «Διότι ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σου». Ὅταν
ἔκκλῃς ἐκείνον, ποῦ χορηγεῖ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, νὰ μὴ φροντί-
σῃς διὰ τίποτε. Διότι ἐγὼ, ὁ Κύριος τῶν δλων, θὰ εἶμαι
μαζί σου. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ «καὶ θὰ σὲ εὐλογή-

11. Μετὰ τὸ ὄνομα Ἀδμελέχ ἀναγράφεται εἰς τὴν Ἀν. Γραφήν τρεῖς βασιλεῖς τῶν Φιλιστίνων. Ὁ πρῶτος ἦτο βασιλεὺς εἰς τὰ Γέραρα καὶ ἔζη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ δεύτερος βῆρε πεινῶντες υἱὸς καὶ θυγάτηρ τοῦ προηγουμένου. Ἦντο σύγχρονοι τοῦ Ἰσαάκ. Ἀναφέρονται ὅμως δὲν διακρίνουν δύο βασιλεῖς μετὰ τὸ ὄνομα Ἀδμελέχ, ἀλλὰ λέγονται δι' πρό-
καται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου.

12. Γεν. 26, 1. Τὰ Γέραρα ἦσαν πόλις τῶν Φιλιστίνων, καίμενη παρὰ
τὴν πόλιν Γάζα.

13. Γεν. 26, 2.

14. Γεν. 26, 2-3. Πρόκειται διὰ τὴν πόλιν Γέραρα τῶν Φιλιστίνων.

σω», δηλαδή θά σέ κάνω ευνοήσον καί θά σοῦ χαρίσω τήν εὐλογίαν μου. **Δ** Τί θά ἦτο εὐτυχέστερον διά τόν δίκαιον Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη ἀπό τόν Θεόν τόσην μεγάλην ὑπόσχεσιν, ὅτι «ἐγώ θά εἶμαι μαζί σου καί θά σέ εὐλογήσω».¹⁵ Αὐτό θά σέ κάνῃ πλουσιώτερον ἀπό ὅλους, αὐτό θά σέ προετοιμάσῃ νά ἀποκτήσῃς μεγάλην περιουσίαν, αὐτό θά εἶναι δι' ἐσέ ἡ μεγαλύτερα δόξα, αὐτό ἡ ἀπερίγραπτος προσβολή, αὐτό ἡ ἀσφάλεια, αὐτό τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, τὸ ὅτι δηλαδή ἐγώ εἶμαι μαζί σου «καί σέ εὐλογῶ». Πῶς ὁμως θά σέ εὐλογήσω; «Εἰς ἐσέ καί τοὺς ἀπογόνους σου θά δώσω αὐτὴν τὴν χώραν».¹⁶ Σὺ νομίζεις ὅτι διαμένεις εἰς τὰ μέρη αὐτά, ὡς ξένος καί πλανώμενος. Νά γνωρίζῃς ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ γῆ θά δοθῇ εἰς ἐσέ καί εἰς τοὺς ἀπογόνους σου. Καί διὰ νά πάρῃς θάρρος, Ἐ μάθε, ὅτι τὸν ὄρκον τὸν ὁποῖον ἔκανο εἰς τὸν πατέρα σου, τὸν Ἀβραάμ, θά τὸν πραγματοποιήσω εἰς ἐσέ.

Παρατήρησε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶπεν ἀπλῶς, τὰς συμφωνίας, τὰς ὁποίας ἔκανα μὲ τὸν πατέρα σου, οὔτε τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἔδωκα. Ἀλλὰ τί εἶπε; «Τὴν ἑνδοκίαν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκα».¹⁷ Διεβεβαίωσα τὸν Ἀβραάμ μὲ ὄρκον, λέγει ὁ Θεός, καί ὀφείλω νά πραγματοποιήσω καί νά εκπληρώσω τὸν ὄρκον μου. Βλέπεις τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ; Δὲν ὁμιλεῖ, ἐπειδὴ ἀποδέλπει εἰς τὴν μεγαλοσύνην του, ἀλλὰ ἐπειδὴ συγκαταβαίνει εἰς τὴν ἀδυναμίαν μας. ¹⁸² **Α** Ἐπειδὴ θεθαίως οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ἐπιβιάζουν νά πραγματοποιήσουν ὅχι ὅσα ὑπόσχονται ἀπλῶς εἰς κάποιους, ἀλλὰ ὅσα ὑπόσχονται ἐν ὄρκῳ. Κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον, ἀφοῦ ὁ Θεός ἐβεβαίωσε τὸν δίκαιον, ὅτι θά γίνουν ὅπως ὅποτε ὅσα ἐλέχθησαν ἀπ' αὐτόν, λέγει: Μάθε, ὅτι πρέπει νά πραγματοποιηθῶν, ὅσα ἔχω ὀρκισθῇ.

Τί λοιπὸν λέγει ἡ Γραφή; Ὁρκισθῇ ὁ Θεός. Καί εἰς τοιοῦτο τὸ νομαί ἦτο δυνατόν νά ὀρκισθῇ; Βλέπεις, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐλέχθη,¹⁸ ἐγένεν ἀπὸ συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν δὲ θεθαίωσιν τῆς ὑποσχέσεως ἀνέμασεν ὄρκον. «Καί θά εκπληρώσω, λέγει, τὴν ἑνδοκίαν ὑπόσχεσιν, τὴν

15. Γεν. 28, 3.

16. Γεν. 28, 4.

17. Γεν. 28, 3.

18. *Ὅτι ὁ Θεός ὀρκισθῇ.

ὁποῖαν ἔδωκα εἰς τὸν πατέρα σου τὸν Ἀβραάμ». **Β** Ἐπειτα διδάσκει αὐτόν, ποῖα εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθη καί διὰ ποῖα ἔδωκεν ἑνδοκίαν ὑπόσχεσιν. «Καί θά πληθύνω τοὺς ἀπογόνους σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ».¹⁹ Αὐτὸ δὲ ἔλεγε καί εἰς τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ, ὅτι δηλαδή τόσσοι πολλοὶ θά εἶναι οἱ ἀπόγονοί σου, ὥστε νά ἐξισωθῶν μὲ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καί τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.²⁰ «Καί θά δώσω, λέγει, ὅλην αὐτὴν τὴν χώραν εἰς τοὺς ἀπογόνους σου. Δι' ἐνὸς δὲ ἔκ τῶν ἀπογόνων σου²¹ θά εὐλογηθῶν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς».²² Διὰ τοῦτο τὰς ὑποσχέσεις πού ἔχουν δοθῇ εἰς ἐκεῖνον, θά εκπληρώσω εἰς ἐσέ, **Γ** «Διότι ὁ πατέρας σου ὁ Ἀβραάμ ὑπῆκουσεν εἰς τὴν ἐντολήν μου καί ἐφύλαξε τὰ προστάγματά μου καί τὰ δικαιώματά μου καί τὸν νόμον μου».²³

Παρατήρησε τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, πῶς παροικεῖ τὸν νοῦν τοῦ πατριάρχου καί τὸν κάνει προθυμότερον καί τὸν προδιαθέτει νά μιμηθῇ τὸν πατέρα του. Ἐάν λοιπὸν ὁ πατέρας σου ἐγένεν ἀξίος αὐτῆς τῆς ὑποσχέσεως, ἐπειδὴ ὑπῆκουσεν εἰς τὴν ἐντολήν μου, καί εἰς ἐσέ, τὸν υἱόν του, σκοπεύω νά εκπληρώσω αὐτά, λόγῳ τῆς ἀρετῆς ἐκείνου. Ἐάν καί σὺ ὁ ἴδιος μιμηθῇς ἐκεῖνον καί δοῖσθῃς εἰς τὸν δρόμον του, σκέψου πόσῃ εὐνοίαν θά ἀπολαύσῃς ἀπὸ ἐμέ καί πόσῃ φροντίδῃ θά ἀξιώθῃς. **Δ** Διότι αὐτός πού πρόκειται νά εὐτυχήσῃ λόγῳ τῆς ἀρετῆς ἄλλου, ἐάν καί ὁ ἴδιος γίνῃ ἐνδρέτος, θά ἀξιώθῃ πολὺ μεγαλύτερας φροντίδος. Τί ὁμως σημαίνει ἡ φράσις «διότι ὑπῆκουσεν εἰς τὴν ἐντολήν μου καί ἐφύλαξε τὰ προστάγματά μου καί τὰς ἐντολάς μου καί τὰ δικαιώματά μου»; Εἶπα εἰς αὐτόν²⁴ «Ἐβγα ἀπὸ τὴν πατρίδα σου καί ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σου καὶ ἐκεῖνα καί πήγαινε εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποῖαν ἐγώ θά σοῦ δείξω».²⁵ Καί ὁ Ἀβραάμ ἐγκατέλειπεν ὅσα εἶχε καί ἠκολούθησε τὰ ἀδείβια. Καί δὲν ἐβίασεν, οὔτε ἠμέλησεν, ἀλλὰ ὑπῆκουσεν εἰς τὸν λόγον μου, μὲ τὸ νά εκπληρώσῃ τὴν ἐντολήν μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν.

19. Γεν. 26, 4.

20. Βλ. Γεν. 22, 17.

21. Ἐπαναλαμβάνεται ἡ ὑπόσχεσις περὶ τῆς ἐξέσεως τοῦ Μεσσία.

22. Γεν. 26, 4.

23. Γεν. 26, 5.

24. Ἐννοεῖ τὸν Ἀβραάμ.

25. Γεν. 12, 1.

Πάλιν υποσχέθην εἰς αὐτὸν πράγματα ὑπεράνω τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ μετὰ τὸ ἐμπόδιον, λόγω τῆς ἡλικίας, καὶ ἐνῷ δὲν εἶχον πλέον, ἔοικε αὐτὸς οὐτε ἡ μητέρα σου, κάποιαν ἰκανότητα εἰς τεκνογονίαν, ὅμως οὐτε τότε ἐταράχθη ὁ λογισμὸς του, ἀλλὰ ἐπίστευσε, ὅταν ἤκουσεν ἀπὸ ἐμὲ, ὅτι οἱ ἀπάγονοί του τόσον πολὺ θὰ ἀδ-ξηθοῦν, ὥστε νὰ γεμίσουν δὴν τὴν γῆν. Διὰ τοῦτο ἡ πίστις του ἐθεωρήθη ὡς μεγάλη ἀρετὴ,²⁷ ἐπειδὴ ἐφάνη ἀνώτερος ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ἀφοῦ ἐπίστευσεν εἰς τὴν δύναμιν μου καὶ ἔδειξεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ὑποσχέσεις μου. Καὶ ὅταν οὐ ἐγεννήθης, ἡ μητέρα σου ἐστενωχωρεῖτο διὰ τὸν Ἰσαὰκ, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν δούλην καὶ ἤθελε νὰ τὸν διώξῃ ἀπὸ τοῦ σπιτί μου μετὰ τὴν Ἄγαρ, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ τίποτε κοινὸν μαζί σου. Ὁ πατριάρχης, ὁ ὁποῖος ἤδη εἶχε κάποιαν σχέσιν μετὰ τὸν Ἰσαὰκ, λόγω τῆς πατρικῆς ἀγάπης, ὅταν ἤκουσεν ἀπὸ ἐμὲ, ὅτι πρέπει νὰ κάνῃ ὅ,τι φαίνεται καλὸν εἰς τὴν Σάρραν, ἐλησμόνησε τὴν ἐκ φύσεως ἀγάπην τοῦ πατέρα καὶ ἐξεδίωξε τὸν Ἰσαὰκ μετὰ τὴν δούλην.²⁸ Ἀ καὶ ὑπήκουσε πάντοτε εἰς τὴν ἐντολήν μου καὶ διεφύλαξε τὰ προστάγματά μου. Καὶ τέλος δέ, ὅταν διετάχθη ἀπὸ ἐμὲ νὰ θυσιάσῃ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τοῦ δόδωκε εἰς τὰ γηροτεία, τὸν τόσον ἀγαπητὸν τοῦ υἱόν, δὲν ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς διαταγῆς, δὲν ἐταράχθη ὁ νοῦς του, οὐτε τὸ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν μητέρα σου, οὐτε εἰς τοὺς δούλους, οὐτε εἰς ἐσὲ ἐφανερώσεν ἐκεῖνον ποῦ ἐπρόκειτο νὰ κάνῃ, ἀλλὰ μετὰ γεννοῖον τὸ φρόνημα καὶ μετὰ μεγάλην προθυμίαν ὤρισε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν μου. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐδράβευσα τὴν διάθεσίν του, ἠμπούσα τὸ ἔργον νὰ πραγματοποιηθῇ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔδειξε μετὰ ὅλα αὐτὰ μεγάλην ὑπακοήν ὅ καὶ ἐφύλαξε τὰ προστάγματά μου, δι' αὐτὸ κάνω ἐσέ, τὸν υἱόν του, κληρονόμον τῶν ὑποσχέσεων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν δοθῇ εἰς αὐτόν.

Μιμήσου λοιπὸν τὴν ὑπακοήν ἐκεῖνου καὶ πίστευε εἰς τοὺς λόγους μου, διὰ νὰ ἀξιωθῇς πολλαπλασίας ἀμοιβῆς καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ πατέρα σου καὶ διὰ τὴν ἰδικήν σου ὑπακοήν καὶ νὰ μὴ μεταβῇς εἰς τὴν Αἰγύπτου, ἀλλὰ μέινει ἐδῶ. Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, πῶς δηλαδὴ ἐνίσχυσε τὴν σκέψιν του, μετὰ τὸ νὰ ὑπανθυμίση

26. Ἠλ. Γεν. 15, 6: «Καὶ ἐπίστευσεν Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην». Ἠβρ. καὶ τὰ Γαλ. 3, 6 καὶ Ρωμ. 4, 3.

τὴν ἀρετὴν τοῦ πατέρα του; «Πράγματι ἐγκατεστάθη ὁ Ἰσαὰκ εἰς τὰ Γέρορα».²⁹ Βλέπετε ὅτι καὶ αὐτὸς περιέπεσε εἰς τοὺς ἰδίους σχεδὸν κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους περιέπεσε καὶ ὁ πατέρας του. Ὁ Διότι, ὅταν ἐγκατεστάθη εἰς τὰ Γέρορα, «τὸν ἠρώτησαν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως διὰ τὴν γυναῖκά του τὴν Ρεβέκκαν».³⁰ Ἐκεῖνος ἀπήντησεν, ὅτι εἶναι ἀδελφὴ μου».³¹ Διότι ἐφοβήθη,³² μήπως τὸν φονεύσουν, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν ὁμορφίαν τῆς γυναίκας του. «Μήπως δηλαδὴ τὸν φονεύσουν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐκεῖνης, ἕνεκα τῆς Ρεβέκκας, διότι ἦτο ὡραία κατὰ τὴν ἐμφάνισιν. Ἐμενε δὲ ἐκεῖ ὁ Ἰσαὰκ ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα.

Κάποιαν ἡμέραν ὁ Ἀδιμέλεχ, ὁ βασιλεὺς τῶν Γεράρων, ἐσκυψεν ἀπὸ τὰ ἀνάκτορά του καὶ εἶδε³³ τὸν Ἰσαὰκ νὰ χαριεντίζεται³⁴ μετὰ τὴν γυναῖκά του τὴν Ρεβέκκαν. Ἐκάλεσε τότε τὸν Ἰσαὰκ καὶ τοῦ εἶπεν «Ὡστε λοιπὸν εἶναι γυναῖκά σου ἡ Ρεβέκκα; Διὰ τί εἶπες ὅτι εἶναι ἀδελφὴ σου;»³⁵ Ὁ Ἀφοῦ ὁ Ἰσαὰκ ἀπεκαλύφθη ἀπὸ τὰς ἀποδείξεις αὐτάς, δὲν ἀρνείται πλέον, ἀλλὰ ὁμολογεῖ καὶ φανεώνει τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ ἀνομιάσῃ τὴν Ρεβέκκαν ἀδελφὴν του. «Ἀπήντησε λοιπὸν ὁ Ἰσαὰκ Ἐφοβήθηκα, μήπως ἐξ αἰτίας τῆς φονευθῶ».³⁶ Ὁ φόβος τοῦ θανάτου μετὰ ἠνάγκασε νὰ ψάσω εἰς αὐτό. Ἰσως ὁμως εἶχε μάθει, ὅτι καὶ ὁ πατέρας του ἐσώθη μετὰ τὴν πλάσῃ αὐτὸν τὸν μῦθον.³⁷ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰσαὰκ ἠκολούθησε τὴν ἰδίαν μέθοδον. Ἀλλὰ ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ εἶχε πρόσφατον τὴν ἀνάμνησιν αὐτῶν, τὰ ὁποῖα εἶχε πάθει³⁸ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ πατριάρχου Ἀδραάμ, ὅταν ἀφη-

27. Γεν. 26, 6.

28. Ἐάν ἐγγ. συγγενεῖαν μαζί της.

29. Γεν. 26, 7.

30. Νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι γυναῖκά του.

31. Ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον τῶν ἀνακτόρων εἶδεν εἰς τὴν ἀνοικτὴν πόρταν τῆς σκηνῆς, ὅπου ἤμενον ὁ Ἰσαὰκ μετὰ τὴν γυναῖκά του.

32. Εἶδε τὸν Ἰσαὰκ παίζοντα μετὰ Ρεβέκκας τῆς γυναίκας αὐτοῦ.

33. Ἐπειδὴ ἐφανερώθη ὅτι καὶ τὸ «παίζει» ἔχει λεχθῇ ἐδῶ χάριν ὁμοειπειᾶς, ἀντὶ τοῦ «ἐρχομαι εἰς ἐπισκοπὴν».

34. Γεν. 26, 7-9.

35. Γεν. 26, 9.

36. Πράγματι ὁ Ἀδραάμ, ἐκτεθείς εἰς τὴν ἰδίαν δύσκολον θέσιν, ἠναγκάσθη νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς φιλικούς, ὅτι ἡ Σάρρα εἶναι ἀδελφὴ του.

37. Ἐπειδὴ ὁ Ἀδραάμ εἶπεν, ὅτι ἡ Σάρρα ἦτο ἀδελφὴ του, ὁ Ἀδιμέλεχ τὴν ἐπῆρε γυναῖκά του. Ἀλλὰ ἐν ὕμῳ τῶν νύκτων, ὁ Θεὸς τὸν ἐπέφηνε καὶ τὸν πρόσταξε νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν Σάρραν, διότι διαφορε-

σεν ελευθέραν τὴν Σάρραν, ἀφοῦ ἀμέσως διὰ τῆς ἐπιτιμῆσεώς του ὁ Θεὸς τὸν κατέστησεν ὑπαύθυνον, λέγει εἰς τὸν Ἰσαάκ· «Τί ἐστὶν αὐτὸ ποῦ μᾶς ἔκανες; Εἰ Παρ' ὀλίγον καὶ νὰ ἐκοιμάτο μετὰ τὴν γυναῖκά σου κάποιος ἀπὸ τὴν φυλὴν μου καὶ θὰ ἐγένετο σὺ αἰτία νὰ πέσῃ ἐπάνω μας ἁμαρτία διὰ τὴν ἀγνοίαν μας».⁸⁷ Αὐτὴν τὴν ἀπάντην, λέγει, ἐπάθοντες κάποτε ἀπὸ τὸν πατέρα σου καὶ τώρα τὰ ἴδια ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῶμεν, ἐὰν δὲν εἴχαμεν ἀποκτήσῃ ἐγκαίρως συνειδήσιν τοῦ γεγονότος. «Καὶ θὰ ἐγένετο σὺ αἰτία νὰ πέσῃ ἐπάνω μας ἁμαρτία διὰ τὴν ἀγνοίαν μας». Καὶ τότε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἁμαρτησώμεν ἐξ ἀγνοίας καὶ τώρα ἐγίνες αἰτία, ⁸⁸ ὥστε ὀλίγον ἐλείψε νὰ περιπέσωμεν ἀπὸ ἀγνοίας εἰς τὴν ἁμαρτίαν. «Ἐβγαλε δὲ διαταγὴν ὁ Ἀθεμέλεχ πρὸς τὸν λαὸν του καὶ εἶπεν· Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ἐγγύσῃ τὸν ἀνθρώπου αὐτὸν ἢ τὴν γυναῖκά του, θὰ εἶναι ἐνοχος θανάτου».⁸⁹

Ἰδεὺς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἰδεὺς τὸ συνεχὲς ἐνδιαφέρον του. Ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος εἶπεν εἰς τὸν Ἰσαάκ· «μὴ μεταβῇς εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ νὰ κατοικήσῃς εἰς τὴν χώραν αὐτὴν καὶ ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σου», αὐτὸς εἶναι ὁ ὁποῖος κατευθύνει διὰ αὐτὰ καὶ ἔχει καταστήσει τὸσον ἀσφαλὴ τὸν Ἰσαάκ. Σκέψου λοιπὸν τὸν βασιλεῖα, ὁ ὁποῖος προβαίνει εἰς αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν, διὰ νὰ εἶναι ἡσυχος καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἐνόχλησιν. Διότι μετὰ θάνατον, λέγει, Β ἠπειλήσεν δούλους, ἐὰν κανεὶς ἤθελεν ἐγγίσει αὐτὸν ἢ τὴν γυναῖκά του. Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν ὑπῆρχεν αὐτὸς ὁ φόβος, ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἐννοῶ, ὁ ὁποῖος συνεκλάμβανε τὸν νοῦν τοῦ δικαίου, διὰ τοῦτο ὁ φιλόανθρωπος Κύριος ἔκανε, ὥστε νὰ φύγῃ καὶ αὐτὸς ὁ φόβος καὶ νὰ περάσῃ τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν του μετὰ κάθε ἀσφάλειαν. Καὶ πρόσθε τὸ θαυμαστόν καὶ παράδοξον πρᾶγμα, ἐνῷ δηλοῦν ἦτο εὐφυὲς καὶ σοφὸς καὶ μετέβαλλε τὰ πάντα κατὰ τὴν θέλησιν του καὶ εὗρισκε πέρασμα εἰς ἀδιάδοτα μέρη, μετὰ αὐτὰ τὰ ἀντίθετα ποῦ ἐφαίνοντο εἶναι ἐχθρικά, ἀσφαλίζει τοὺς ἀνθρώπους του. Πῆς μου, ἀπὸ ποῦ λοιπὸν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς φροντίζει τὸσον πολὺ διὰ τὸν Ἰσαάκ, ὥσταν νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς δούλους τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως C καὶ νὰ τὸν δαίχῃ ἐνδοξον καὶ σπου-

⁸⁷ καὶ θὰ ἐκοιμάτο καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἱσραὴλῖται. (Γεν. 20).

⁸⁸ Γεν. 26, 10.

⁸⁹ Γεν. 26, 11.

δαῖον;

Ἔτσι καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ,⁹⁰ ἀφοῦ ἔβαλε τοὺς τρεῖς παῖδας εἰς τὸ καμίνι⁹¹ καὶ ἔμαθεν ἕκ τῶν πραγμάτων τὴν ἀρετὴν τῶν αἰχμαλώτων νέων, τότε ἤρχισε νὰ τοὺς διακηρύττῃ καὶ νὰ τοὺς καθιστῇ παντὸς ἐνδόξου μετὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ του. Αὐτὸ λοιπὸν πρὸ πάντων εἶναι ἴδιον τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, δὴν δηλαδὴ κἀνὴ τοὺς δούλους του νὰ γίνωνται γνωστοὶ διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν των. Καὶ ὁ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος διέταξε μετὰ μανίαν νὰ ἀναφθῇ ἐκεῖνο τὸ καμίνι, δταν εἶδε, ὅτι ἡ ἀρετὴ τῶν νέων ἐνίκησε τὴν ἐνέργειαν τῆς φωτιᾶς μετὰ τὴν οὐράνιον βοήθειαν, ὁ ἀμέσως μετέβαλε διάθεσιν καὶ εἶπε μετὰ δυνατὴν φωνὴν· «Οἱ δούλοι τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ». Ἰδεὺς, ὅτι δὲν ἀνεκῆρυξε μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τὸν Κύριον τῶν δούλων. «Οἱ δούλοι λοιπὸν τοῦ Θεοῦ, λέγει, θγῆτε ἔξω».⁹² Τί ἐγίνε; Σὺ δὲν τοὺς παρέδωκες εἰς τὴν τιμωρίαν; Σὺ δὲν διέταξες νὰ ἀναφθῇ τὸσον πολὺ τὸ καμίνι; Ναί, λέγει. Ἀλλὰ τώρα δάλεψα ἀγνωστα καὶ παράδοξα πρᾶγματα. Διότι, ἀφοῦ ἐλησμονήθη αὐτὸ τὸ στοιχεῖον τῆς ἐνεργητικότητός των, ὥσταν νὰ ἐδέθη μετὰ κάποια δεσμὰ, παρουσιάσεν ὁ βασιλεὺς τὴν ὑπακοήν, ὥστε νὰ μὴ ἐγγίσῃ οὔτε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των. Εἰ ἄρα ἡμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν ὅτι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐγένετο, εἶναι ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ὅτι κάποια μυστικὴ καὶ θεαὶ δυνάμεις εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖ αὐτὰ καὶ φροντίζει τὸσον πολὺ διὰ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς νέους.

Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπέτρεψε νὰ ριφθοῦν οἱ τρεῖς νέοι εἰς τὸ καμίνι, ὅχι διότι ἐγκατέλειψε τοὺς δούλους του, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς δοξάσῃ καὶ νὰ φανερώσῃ τὴν δυνάμιν του; Καὶ ἐμασκάωσεν ἔτσι τὴν καρδίαν τοῦ θαρσύνου βασιλεῖος καὶ ἐπέδειξε τὴν μακροθυμίαν; Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν τὸσον θαυμαστόν, ἐὰν ἡμποδίζεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ ριφθοῦ εἰς

⁹⁰ Ὁ Ναβουχοδονόσορ ὑπερῆεν δυναστὸς βασιλεὺς τῆς Βαβυλώνης. Ὁνομάζεται τὸ κράτος του καὶ ἔδρευε τὴν μεγάλαν ἐκκλησιαστικὴν ἀνταρκατορίαν. Ἐκδόμηνος τὴν Βαβυλῶνα μετὰ πολυτελεῖς οἰκοδομὰς. Ἀκρόν καὶ οἱ κρημαστοὶ κῆποι τῆς Βαβυλώνης θεωροῦνται ἔργον του. Πολλοὶς ἦλθον εἰς ἐσθραυσιν μετὰ τῆς Ἰερουσαλῆμ, τοὺς ἐποιοῦς ἐνίκησε. Ἐλασπαραγόγησε τὸν Νάβν τὸν Ἰερουσαλῆμ καὶ ἐπῆρε πολλοὺς Ἰερουσαλῆμ αἰχμαλώτους.

⁹¹ Βαβυλωνιοὶ 44 ἐτη καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 561 π.Χ.

⁹² Δαν. 5, 26.

⁹³ Δαν. 5, 26.

τὸ καμίνι, ὅπως ἔχει γίνεи τώρα θαυμαστότερον καὶ πολὺ παράδοξον, διότι δὲν ἐπέτρεψε νὰ πάθουν τίποτε δυσάρεστον, ἐνῷ εὐρίσκοντο μέσα εἰς τὴν φωτιάν.

Ὅταν λοιπὸν βέλη ὁ Θεός, 505 Α κάνει νὰ ὑπερισχύουν καὶ αὐτοὶ ποὺ εὐρίσκονται ἐν μέσῳ συμφορῶν καὶ ἐκείνους ποὺ ὑποφέρουν τοὺς καθιστᾷ ἰσχυροτέρους ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τοὺς θασανίζουν. Τοῦτο ἔγινε καὶ εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Αὐτοὶ δὲ οἱ ὅποιοι τοὺς εἶχον ὀδηγήσει εἰς τὸ μέσον, ὥσάν νὰ ἠκόνιζον τὰ δόντια τῶν ἐναντίων αὐτῶν, ἔλεγον μεταξύ τῶν «Τί νὰ κάνωμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς;».⁴⁹ Ἐνῷ τοὺς εἶχον εἰς τὰ χέρια, εὐρίσκοντο εἰς ἀμνηχανίαν. Τόσον πολὺ εἶναι ἰσχυρὰ ἡ ἀρετὴ καὶ τόσον ἀνίσχυρος ἡ κακία, ὥστε ἐκείνη μὲν νὰ ὑπερισχύῃ, ἀκόμη κι' ὅταν ὑποφέρῃ, αὐτὴ δὲ νὰ φανερώνῃ τὴν ἀδυναμίαν της, ἀκόμα καὶ ὅταν θασανίζῃ. Αὐτὸ ἀκριδῶς γνωρίζοντες, ἀγαπητοί μου, ἂς ἀσχολοῦμεθα πολὺ μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ ἂς ἀποφεύγωμεν τὴν κακίαν. Β Διότι ἔτσι θὰ ἀποσπάσωμεν τὴν οὐράνιον χάριν καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ τῆς μελλούσης ζωῆς, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι ἡμεῖς, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνίκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

49. Πράξ. 4, 18. Ἀναφέρεται εἰς τὸ γεγονός τῆς συλλήψεως τοῦ Πάτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ τὴν θερμὴν ἀπολογία τῶν ἐνδοκίων τοῦ Συνεδρίου.

Σ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

«Ο ΙΣΑΑΚ ΕΞΗΕΙΡΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΩΡΑΝ ΕΚΕΙΝΗΝ
ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΣΕ ΚΡΙΘΑΡΙ ΕΚΑΤΟΝΤΑΠΛΑΣΙΟΝ».

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποδώσωμεν σήμερον εἰς τὴν ἀγάπην σας τὸ ὑπόλοιπον τῶν λόγων, οἱ ὅποιοι ἐλέχθησαν χθὲς καὶ συνεχίζοντες τὴν ομιλίαν νὰ ἰδῶμεν πάλιν τὸν πατριάρχην Ἰσαάκ, πόσῃ οὐράνιον φροντίδα ἀπολαμβάνει. Διότι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἠμύδασι τὴν μετάβασίν του εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τοῦ εἶπε «νὰ παραμείνης προσωρινῶς εἰς τὴν χώραν αὐτὴν καὶ ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σου», τὸν καθιστᾷ μὲ ὅλα αὐτὰ τόσον ἐνδοξον, Δ ὥστε μετ' ὀλίγον νὰ κινήσῃ τὸν φθόνον τοῦ βασιλέως τῶν Γεράρων. Ἐπεὶ δὲ, δεδαίως, βδελύσσον νὰ αὐξάνεται καθημερινῶς ὁ πλούτος του, ἐφοβήθησαν λοιπὸν διὰ τὸ ὅτι κατοικοῦσεν εἰς τὴν ἰδίαν μὲ αὐτοὺς περιοχὴν καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ μεταναστεύσῃ ἀπὸ ἐκεῖ.

Ἀξίζει δὲ νὰ ἀκούσωμεν καὶ οὐτοὺς τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διὰ νὰ ἰδῶμεν μὲ ὅλα αὐτὰ τὴν εὐνοίαν ποὺ δείχνει ὁ Θεός εἰς τοὺς δούλους του. «Ὁ Ἰσαάκ ἐσπεῖρεν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἐθήρισε κριθάρι ἑκατονταπλάσιον».¹ Σκέψου σὲ παρακαλῶ, τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὸν δίκαιον Ἰσαάκ ὅτι εἶναι δημιουργὸς τῆς φύσεως καὶ ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ λύσιν εἰς τὰ δύσκολα καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ἐπρόσταξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν γῆν νὰ καρποφορήσῃ, ἔκαμεν ὥστε ὁ δίκαιος νὰ ἀποκομίσῃ ἑκατονταπλάσια δέματα, ἀπ' ὅσα ἐσπεῖρεν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Συγχρόνως δὲ τὸν κατέστηρεν τόσον εὐπάρων, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην κανενὸς καὶ μὲ τὰ ἔργα του νὰ τοὺς διδάσκῃ, πόσῃ οὐράνιον χάριν ἀπολαμβάνει.

Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν εἶναι τόσον σφόδρς, πολλές φορές μὲ τὰ ἴδια πράγματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς πίστεως ἐυεργετῇ καὶ φροντίζει ὥστε νὰ διδάσκωνται τὴν δύναμιν τῆς προνοίας του καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν πλανηθῇ μέ-

1. Γεν. 26, 12. Πρβλ. τὸ Μαθ. 13, 8.

χρη τῶρα. Τοῦτο ἔκανε καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὰ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅταν τοὺς μὲν Αἰγυπτίους ἐπιμύσησε, ⁵⁶⁶ Α τὸν δὲ Ἰσραηλιτικὸν λαὸν διαφύλαξεν ἀδολοβῇ. Ἐδιδάσκοντο λοιπὸν τὴν δύναμιν τοῦ Δημιουργοῦ, ὅχι μόνον μετὰ τὴν ὁργὴν του, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πρόνοιάν του. Καὶ αὐτοὶ πάλιν δὲν ἐδιδάσκοντο τὴν υπερβολικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ μόνον ἀπὸ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν φροντίδα, ποῦ ἔδειχθεν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκείνους ἀκόμη, τοὺς ὁποίους ὤλεσαν νὰ δέχωνται καθημερινῶς πληγὰς. Καὶ μετὰ τὰ ἴδια πράγματα ἐφάνερωνε τὴν μεγάλην του δύναμιν καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς του καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Β Διότι καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως παρέχουν τὴν βοήθειάν των καὶ ὑπακούουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ὁ Κύριος διακρίνεται εἰς αὐτοὺς εὐνοϊκῶς. Καὶ αὐτὸ θὰ ἠμπορούσε νὰ ἴδῃ κανεὶς, ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Ἰσαάκ. Ἐκεῖνο, ποῦ ἡ φύσις τῆς γῆς δὲν ἀπέδωκεν ἄλλοτε, τοῦτο ἀποδίδεται τῶρα μετὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὴν ἀφθονίαν ἔφερον, ὥστε ὁ Ἰσαάκ νὰ ἀποκτήσῃ ξαφνικὰ μεγάλην περιουσίαν. «Ὁ Θεὸς τὸν ἠυλόγησε καὶ ἐγένετο πλούσιος. Ὅσον δὲ ἐπερνούσεν ὁ καιρὸς, τάσας καὶ πλουσιώτερος ἐγένετο, μέχρις ὅτου ἐγένετο μέγας διὰ τὰ πολλὰ τοῦ πλούτου». ³ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ πλοῦτος τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων συνίσταται τότε εἰς αὐτὰ, δηλαδὴ εἰς τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ζώων· διὰ τοῦτο λέγει ἡ Ἁγία Γραφή ὅτι «Ὁ Θεὸς τὸν ἠυλόγησε καὶ ἐδοξάσθη», ἀντὶ νὰ εἴπῃ, ἐγένετο πλούσιος. C Καὶ ὅχι ἀπλῶς πλούσιος, ἀλλὰ καὶ «πολὺ πλούσιος ἐγένετο, μέχρις ὅτου ἐγένετο μέγας διὰ τὰ πολλὰ τοῦ πλούτου». Ἀναλογίᾳ λοιπὸν πόσον σπουδαῖον ἦτο, τὸ νὰ πάρῃ ἑκατονταπλάσιον ἀπ' ὅσα ὁ ἴδιος ἐσπεῖρεν. Ἐὰν δὲ αὐτὸ σοῦ φαίνεται μεγάλο, σκέψου τὴν υπερβολικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς μετὰ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου. Εἰς ἀκείνους λοιπὸν ποῦ ἀσκαῖν τὴν ἀρετὴν, μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπόσχεται νὰ τοὺς δώσῃ μόνον ἑκατονταπλάσια ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Εἶδες τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Κυρίου; Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας; D Εἶδες πόσα μᾶς ἔχει χαρίσει ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ; Πῶς μετέβαλε τὰ ἀνέκφραστα πράγματα; Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ ἀκεφθῇ καθένας μόνος του καὶ

2. Γεν. 26, 13.

ἴδῃ τὴν διαφορὰν, ποῖα δηλαδὴ ἦσαν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὑπόσχεται νὰ δώσῃ πρὶν ἀπὸ τὴν χάριν, ποῖα δὲ μετὰ τὴν χάριν, ὥς δοξάζῃ καὶ εἰς αὐτὸ τὴν ἀπειρον φιλανθρωπίαν του καὶ ὥς μὴ ἀποδοθῇ τὸ πᾶν εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν περιστάσεων. Ἀλλὰ εἶναι ὁρβὸν νὰ ἐπανελέθωμεν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς διηγήσεως καὶ νὰ ἴδωμεν, πῶς οἱ κάτοικοι τῶν Γεράρων, ὅταν εἶδον τὸν μεγάλον πλοῦτον τοῦ Ἰσαάκ, ἐζήλεσαν καὶ προσεπάθουν νὰ τὸν διώξουν ἀπὸ ἐκεῖ. «Οἱ δὲ Φιλιταῖοι, λέγει, τὸν ἐζήλεσαν». ⁴ Ε Ἐπειτα ἡ Ἁγία Γραφή προσέθεσεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δείξῃ μετὰ τί ἐδειχναν τὴν ζήλειαν τῶν: «Ἐφραζον καὶ ἐγόμισαν μετὰ χῶμα διὰ τὰ φρέατα τὰ ὁποῖα εἶχον ἀνοίξει οἱ δούλοι τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀβραάμ, ὅταν ἐκοῦσε».

Σκέψου πόση ἦτο ἡ κακία τῶν ἐκεῖ κατοίκων, ὥστε νὰ φθονήσουν καὶ τὸ νερὸ τοῦ πατριάρχου. Καὶ ὅτε ὁ βασιλεὺς Ἀβιμέλεχ, ὁ ὁποῖος εἶχε τόσῃν ἐξουσίαν, ἠμπόρεσε νὰ συγκρατήσῃ τὸν φθόνον, ἀλλὰ εἶπεν εἰς τὸν Ἰσαάκ: «Φύγε ἀπὸ κοντὰ μας, διότι ἐγίνες πολὺ δυνατότερος ἀπὸ ἡμᾶς». ⁵ Μεγάλη ἦτο ἡ ἀχαριστία. Διὰ ποῖον πράγμα διώχνεις τὸν δίκαιον; Μήπως ὀδύνη κατὰ τὰ ἰδικά σου; ⁵⁰⁷ Α μήπως ἔκανε καμίαν ἀδικίαν; Ἀλλὰ ἔτσι εἶναι ὁ φθόνος. Δὲν κάνει τίποτε μετὰ λογικὴν. Διότι ἔπρεπε, ὅταν ὁ Ἀβιμέλεχ εἶδεν, ὅτι ὁ Ἰσαάκ ἀπολαμβάνει τόσῃν εὐνοίαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, νὰ τὸν περιποιηθῇ περισσότερον, νὰ τὸν φροντίσῃ περισσότερον, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ καὶ ὁ ἴδιος τὴν οὐράνιον χάριν μετὰ τὸ νὰ τιμῇ ἐκεῖνον. Αὐτὸς ὅμως ὅχι μόνον δὲν κάνει αὐτό, ἀλλὰ καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν διώξῃ καὶ τοῦ λέγει: «Φύγε ἀπὸ κοντὰ μας, διότι ἐγίνες πολὺ δυνατότερος ἀπὸ ἡμᾶς».

Τέτοιος λοιπὸν εἶναι ὁ φθόνος. Δὲν ἀνέχεται μετὰ εὐμενὴ διάθεσιν τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι ἡ εὐημερία τοῦ πλησίον εἶναι ἰδική του δυστυχία καὶ λυώνει ψυχικῶς διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον. B Πράγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο καὶ ἐδῶ. Ὁ βασιλεὺς Ἀβιμέλεχ λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ἐξουσιάζει δὴν τὴν πόλιν καὶ ἔχει τοὺς πάντας κάτω ἀπὸ τὴν ἀπειλήν του, λέγει εἰς τὸν ξένον, εἰς τὸν πλανώμενον, εἰς αὐτὸν ὁ ὁποῖος μετανοαστεῖ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ: «Φύγε ἀπὸ κοντὰ μου, διότι ἐγίνες πολὺ δυνα-

3. Γεν. 26, 14.

4. Γεν. 26, 15.

5. Γεν. 26, 16.

τώτερος από ημάς». Καί ἀληθῶς ἦτο δυνατώτερος, ἀφοῦ εἶχεν εἰς ὅλα τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπροστατεύετα ἀπὸ τὴν δεξιῶν τοῦ Θεοῦ. Πού λοιπὸν διώχνεις τὸν δίκαιον; Δὲν γνωρίζεις, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τὸν Κύριόν του, ὅπου κι' ἂν συμβῇ νὰ πάρῃ; Δὲν σὲ ἐδίδαξεν ἡ πείρα τῶν πραγμάτων, ὅτι τὸ χερί τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνον, πού τὸν κάνει ἐνδοξον; Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν Ὁ δειχνεὶς ἀχαριστίαν πρὸς τὸν Κύριόν του, μὲ τὸ νὰ τὸν διώχνῃς; Καί δὲν ἠμπόρεσε νὰ ὑπερνικήσῃ τὸν φθόνον σου οὔτε ἡ μεγάλη καλωσύνη τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ διάξομαι νὰ ἱκανοποιήσῃς τὸν φθόνον σου, ἀφοῦ ἐνικήθης ἀπὸ τὸ πάθος καὶ εἶσαι ἔτοιμος νὰ κάνῃς πάλιν μετανάστην ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν σὲ ἠδίκησε καθόλου; Δὲν γνωρίζεις ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη τὸν ἀναγκάσῃς νὰ φύγῃ εἰς τὴν ἔρημον, ἔχει τόσον ἐφευρετικὸν Κύριον, ὥστε ἀκόμη καὶ ἂν πάρῃ ἐκεῖ, θὰ τὸν δοξάσῃ πολὺ περισσότερον; Διότι τίποτε δὲν εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπολαύει οὐρανοῦ προσασίας, ὅπως ἀκριδῶς τίποτε δὲν εἶναι πῶς ἀνίσχυρον ἀπὸ ἐκεῖνον πού στερεῖται αὐτῆς τῆς βοήθειας.

Ὁ Εἶδες, ἀγαπητέ μου τὸν κακὸν χαρακτῆρα καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Γεράρων καὶ ὧν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν ἐκεῖ; Παρατήρησε καὶ τὴν μεγάλην καλωσύνην τοῦ πατριάρχου, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν ὑπερφηανεύθη, οὔτε ἠναντιώθη εἰς τὸν βασιλέα, ἐπειδὴ ἐδύλεπεν ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι ἔχει μὲ τὸ μέρος του τὴν μεγάλην εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν δύναμιν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸν ἐδόξη. Ἀλλὰ ὅπως ἀκριδῶς κάποιος ἀνθρώπος καὶ μάλιστα ἀπροσάτατος πού δὲν ἔχει καμμίαν βοήθειαν ἀπὸ πούθενά, εἶται καὶ ὁ Ἰσαάκ, Ἐ μὲ μεγάλην ὑποχωρητικότητα ἔκανεν ἐκεῖνο πρὸς τὸν διάτασεν ὁ Ἀθιμέλεχ καὶ ἐφευγεν ἀμέσως ἀπὸ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ φέρῃ ἀντίρρησην εἰς τὸν βασιλέα οὔτε μὲ λόγια. Καὶ ἀφοῦ εὐρέθη μακρυτέρᾳ, ἐδόθηκε τὴν φλόγα τοῦ πάθους, μὲ τὸ νὰ δείχνῃ συγχρόνως καὶ τὴν μεγάλην του καλωσύνην καὶ νὰ καταπαύῃ τὸ πάθος ἐκείνου. «Καὶ ἐφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰσαάκ καὶ ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Γεράρων». Καὶ ὅπως ἀκριδῶς ὁ Χριστὸς, ὅταν συνωμιλοῦσε μὲ τοὺς μαθητάς του, ἔδινεν ἐντολὴν καὶ τοὺς ἔλεγεν

6. Γεν. 26, 17.

«Ὅταν σὰς καταδιώκουν, φεύγετε εἰς ἄλλα μέρη», αὐτὸ καὶ ὁ Ἰσὶος ὁ Ἰσαάκ ἤδη ἐξεπλήρωνε. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς ὁ Δαυὶδ, ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν μεγάλον φθόνον τοῦ Σαούλ, μὲ τὸ νὰ ἀπομακρυνθῇ μὲ τὴν ἀναχώρησίν του, κατεπράυνε τὴν μεγάλην ὀργὴν ἐκείνου. Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον καὶ ὁ δίκαιος Ἰσαάκ ἐφήρμοξε τὸν ἀποστολικὸν ἐκεῖνον λόγον «δώσατε τόπον εἰς τὴν ὀργήν».⁶ 808 Α Καὶ ἀφοῦ ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν, ἐξῆλθεν εἰς τὴν κοιλάδα.

Ἀλλὰ ἴδεις ὅτι καὶ ἐκεῖ ἀντιμετωπίζει τὴν ἀντίστασιν μὲ μεγάλην ἀνεξικακίαν. Διότι οὔτε μέχρις ἐδῶ ἐπαυμάτησαν τὰ θάσανα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐφθασεν ἐκεῖ καὶ ἠθέλε νὰ ἀνοίξῃ φρέατα, ἐπεχείρουν νὰ τὸν πολεμήσουν. «Καὶ ἤνοιξε, λέγει, τὰ φρέατα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀνοίξει οἱ δοῦλοι τοῦ πατρὸς σου καὶ εἶχον φράξει οἱ φιλισταῖοι. Καὶ ὠνόμασεν αὐτὰ μὲ τὰ ἴδια ὀνόματα, πού τοὺς εἶχε δώσει ὁ πατέρας του. Καὶ οἱ δοῦλοι τοῦ Ἰσαάκ δασκαφῶν καὶ εὗρον πηγαῖον νερόν»,⁷ ἀντὶ νὰ εἴπῃ, νερὸ τὸ ὁποῖον ἀνέδλυνεν ἀπὸ κάτω. «Οἱ ποιμένες ὅμως τῶν Γεράρων ἐφιλονίκησαν μὲ τοὺς ποιμένας τοῦ Ἰσαάκ καὶ ἔλεγον ὅτι εἶναι ἰδικόν των τὸ νερὸ αὐτό».⁸

Ὅμως οὔτε ἐδῶ φιλονικεῖ ὁ Ἰσαάκ, οὔτε ἀντίστασιν φέρει, Ἡ ἀλλὰ ὑποχωρεῖ καὶ εἰς τοὺς ποιμένας. Τοῦτο δεδιώως εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀνεξικακία, ὅχι ὅταν κάποιος ὑποφέρῃ μὲ πραότητα, ἀφοῦ ῥέκκηθῃ ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς, ἀλλ' ὅταν ὑποχωρῇ, ἀφοῦ προσδληθῇ ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται κατώτεροι. Ἐδῶ μὲν λοιπὸν θὰ ἡμποροῦσε κανεὶς νὰ ἀποδώσῃ τὸ πᾶν εἰς τὴν ἀνεξικακίαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος προσβάλλεται. Ἐκεῖ δὲ ἰαυὸς θὰ ἡμποροῦσε νὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι δείχνει ἀνεξικακίαν, διότι δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀντιταχθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἠδίκησεν.⁹ Ἀλλὰ διὰ τὰς μάθῃς, ὅτι καὶ προκειμένου περὶ τοῦ βασιλέως, Ὁ ἐδείξεν τὴν ἀνεξικακίαν, ὅχι λόγῳ τῆς ἐξουσίας τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ἀπὸ ἰδικόν του χαρακτῆρα,

7. Ματθ. 10, 28.

8. Ρωμ. 12, 19.

9. Γεν. 26, 18-19. «Φρέαρ θάλας ὕδατος». Πρὸκειται ἐδῶ διὰ νερόν, τὸ ὁποῖον ἀνέδλυνεν ἀπὸ πηγῶν, ἀπὸ πηγάδι. Τὰ ἄλλα φρέατα εἶχον σάλαμα νερόν, συγκεντρωμένον ἀπὸ ὄρυγην.

10. Γεν. 26, 20.

11. Ἐννοεῖται ἡ περίπτωση τοῦ Ἰωάν.

12. Ἐννοεῖται τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως τῶν Γεράρων Ἀθιμέλεχ.

ἰδὲς ὅτι κάνει τὸ ἴδιον καὶ προκειμένου περὶ τῶν ποιμένων. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγεν ὁ βασιλεὺς «φύγε ἀπὸ κοντά μας» καὶ ἀμέσως ἀναχωροῦσαν, ὡσάν νὰ ἐδέχτο διαταγὴν, ἔτσι καὶ τώρα ὑποχωρεῖ, ὅταν οἱ ποιμένες ἐπιχειροῦν νὰ τὸν προσβάλλουν καὶ νὰ οἰκαιοποιηθοῦν τὸ πηγάδι. Καὶ διὰ νὰ γνωρίζουν σίκωνως οἱ μεταγενέστεροι τὴν ἀδικίαν, ὀνομάζει τὸ πηγάδι ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ συνέβη. Ἐπειδὴ θεβαίως ἔκαναν φανεράν ἀδικίαν ὠνόμασε τὸ πηγάδι ἐκεῖνο «Ἀδικία».¹³ Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου αὐτοῦ, ὡς εἰς χαλκίνην στήλην, ὑπῆρχεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὡς διδασκαλία καὶ διὰ τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ πατριάρχου Ἰσαάκ καὶ διὰ τὴν ἀχαριστίαν τῶν κατοίκων τῶν Γεράρων. Διότι τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἔκανεν, Ὡς ὅστε κάθε ἕνας ποῦ ἐρωτοῦσε τὴν αἰτίαν τοῦ ὀνόματος, νὰ μαθαίνη αὐτοῦ μὲν τὴν ἀρετὴν, αὐτῶν δὲ τὴν ὑπερβολικὴν κακίαν.

Καὶ παρατήρησε, ὅτι καὶ αὐτὸς δυναμώνει τὴν ἀρετὴν του, ἀφοῦ φανερώνει μὲ ὅλα αὐτὰ τὴν ἀνεξικακίαν του καὶ ἐκεῖνοι προσπαθοῦν μὲ τὴν ὑπερβολικὴν κακίαν νὰ ἀποδείξουν ἔνδοξον τὸν Ἰσαάκ, χωρὶς τὴν θέλησιν των. Οὔτε θεβαίως ἔμεινον ἱκανοποιημένοι, ἀλλὰ ἐπιτίθενται πάλιν, ὅταν ἤνοιξεν ἄλλο πηγάδι. «Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰσαάκ, ἤνοιξε νέον πηγάδι». Ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ ἐφιλονίκησαν οἱ Φιλισαῖοι. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομασεν «Ἐχθρότητα».¹⁴ Παρατήρησε πάλιν τὴν σύνεσιν τοῦ πατριάρχου. Ἐν ἑδῶ δὲν ἀφῆρσαν ἐντελῶς τὸ πηγάδι, ὅπως ἐφαίνεται, ἀλλὰ ἀνεχώρησαν, ἀφοῦ ἠγωνίσθησαν καὶ εἶδον ὅτι ἦτο φανερά ἡ ἀδικία. Διὰ τοῦτο ὠνόμασεν αὐτὸ «Ἐχθρότητα», ἐπειδὴ ἔγινεν ὑπόθεσις ἔχθρας. Καὶ ἐνῶ καθημερινῶς, διὰ νὰ εἰπωμεν ἔτσι, ὑπέφερε τέτοια πράγματα ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, δὲν ἐδυσανασχέτησεν, οὔτε ἔδειξε κάποιαν μικροψυχίαν, δὲν τὸ ἐξήτασεν, οὔτε εἶπεν, ὅτι δὲν εἰμαι κύριος οὔτε τῶν φρεσῶν· ἄρα, μήπως ἔχω στερηθῇ τῆς θείας βοηθείας; ἄρα, μήπως ἔχω στερηθῇ τῆς προνοίας τοῦ Κυρίου; Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐσκέφθη, οὔτε ἐσυλλογίσθη, ἀλλὰ ὑπέμενε τὰ πάντα μὲ ὀλὴν τὴν ἀνεξικακίαν.⁵⁰⁹ Ἀ διὰ τοῦτο καὶ ἀπελάμβανε μεγαλύτερας οὐρανοῦ βοηθείας. Διότι αὐτὰ τὰ ὁποῖα συνέ-

13. Γεν. 26, 20.
14. Γεν. 26, 21.

βαινον, διὰ νὰ εἰπωμεν ἔτσι, ἦσαν μία ἐξάσκησις τῆς ἀρετῆς τοῦ πατριάρχου. Καὶ συνεχίζει ἡ Ἁγία Γραφή· «Ἀφοῦ ἀνεχώρησε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ἤνοιξεν ἄλλο πηγάδι. Καὶ δὲν ἐφιλονίκησαν δι' αὐτὸ οἱ φιλισαῖοι. Καὶ τὸ ὠνόμασεν ὁ Ἰσαάκ «Εὐρυχωρία» καὶ εἶπε· Τώρα ὁ Κύριος μᾶς ἐχάρισεν εὐρυχωρίαν καὶ μᾶς ἐπλούτισεν εἰς τὴν χώραν αὐτήν».¹⁶

Παρατήρησε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἰσαάκ. Ὅταν μὲν ἐκεῖνοι προσεπάθησαν νὰ πάρουν διὰ τῆς θείας τὰ προηγούμενα φρέατα, δὲν ἔφεραν ἐμπόδιον, δὲν προέβαλαν ἀντίστασιν, ἀλλὰ ἄφησε μόνον ἀνεξάλειπτον τὴν ἀνάμνησιν τῆς κακίας ἐκείνων, μὲ τὸ ὄνομα τῶν φρεσῶν. Β' Ἐδῶ¹⁵ δὲ πάλιν, ἐπειδὴ κανεὶς δὲν τὸν ἠμποδίσεν, ἀλλὰ ἀπελάμβανε τὰ ἀγαθὰ τῶν κόπων του μὲ κάθε ἐλευθερίαν, ἀποδίδει τὸ πᾶν εἰς τὸν Θεόν. Ὀνόμασε δὲ αὐτὸ «Εὐρυχωρία». Ἐπειτα ἐρμηνεύει ὁ ἴδιος αὐτὸ τὸ ὄνομα. Διὰ τοῦτο, λέγει, ὀνομάζω αὐτὸ «Εὐρυχωρία», διότι «ὁ Κύριος μᾶς ἐχάρισεν εὐρυχωρίαν καὶ μᾶς ἐπλούτισεν εἰς τὴν χώραν αὐτήν». Εἶδες εὐσείθειαν; Ἐνῶ δηλαδὴ δὲν ἐνεθυμήθη καθόλου τὰς συμφοράς, ἐνεθυμήθη μόνον τὰ καλὰ καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν καὶ λέγει, «ὅτι ὁ Κύριος μᾶς ἐχάρισεν εὐρυχωρίαν καὶ μᾶς ἐπλούτισεν εἰς τὴν χώραν αὐτήν». Διότι ὁ Θεὸς τίποτε δὲν δέχεται τόσον πολὺ, δσον τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστημένην ψυχὴν. Καὶ ἐνῶ εὐεργετῇ ὅλους ἡμᾶς καθημερινῶς μὲ χιλιάδας εὐεργεσιῶν C καὶ μὲ τὴν θέλησιν μας καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν μας καὶ εἴτε γνωρίζομεν, εἴτε ἀγνωσοῦμεν, ὅμως δὲν ζητᾷ ἀπὸ ἡμᾶς τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὸ νὰ εὐχαριστοῦμεν αὐτὸν δι' ὅσα μᾶς ἔχουν γίνει, διὰ νὰ μᾶς χάριση καὶ δι' αὐτὸ πάλιν μεγαλυτέρον ὁμοιοῦν.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ἰδὲς ὅτι αὐτὸς ὁ δίκαιος Ἰσαάκ ἔγινεν ἀξίος τῆς οὐρανοῦ εὐεργεσίας διὰ τὴν μεγάλην του εὐγνωμοσύνην. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐδοκίμασθη πολὺ διὰ τὴν ἀρετὴν του, μὲ τὰ ὅσα συνέδεσεν εἰς τὰ Γεράρα, καὶ ὅταν δηλαδὴ ὁ βασιλεὺς τὸν ἐδίωκεν καὶ ὅταν οἱ ποιμένες τοῦ ἀπαροῦσαν τὰ φρέατα, D ὡς νὰ ᾔθελεν ὁ φιλόανθρωπος Κύριος νὰ ἐνισχύσῃ τὴν προθυμίαν του καὶ νὰ τὸν δεχθῇ λόγῳ τῆς μεγάλης του ἀνεξικακίας, ἀφοῦ «ὁ Ἰσαάκ μετέβη ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν πόλιν, ἡ ὁποία ὠνομάζε-

15. Γεν. 20, 22.

16. Εἰς τὴν νέαν περιοχὴν, ἔπου μετέβη, Γεν. 26, 22.

τα «Φρέαρ τοῦ ὕρκου»¹⁷ ἐφανερώθη εἰς αὐτόν ὁ Κύριος κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην καὶ τοῦ εἶπεν· Ἐγὼ εἰμαι ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς σου Ἀβραάμ. Μὴ φοβῆσαι, διότι εἰμαι μαζί σου καὶ θὰ σὲ εὐλογήσω, θὰ πληθύνω δὲ τοὺς ἀπογόνους σου ἕνεκα τοῦ πατρὸς σου Ἀβραάμ».¹⁸ Ἐφανερώθη εἰς αὐτόν, λέγει, κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην.

Σκέψου τὴν συνεχῆ φροντίδα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὸν τὸν κερδίσει λοιπὸν καὶ τὸν κάνει νὰ πάρῃ θάρρος, παρουσιάζεται εἰς αὐτόν καὶ τοῦ λέγει· «Ἐγὼ εἰμαι ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς σου Ἀβραάμ», ὁ ὁποῖος, ἐδόξασα τὸν πατέρα σου καὶ τὸν ἔφερα εἰς τόσον μεγάλην λαμπρότητα καὶ ἐνῶ ἦτο ξένος τὸν ἔκανα πρὸ ἐπιφανῆ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους. Ἐ· Ἐγὼ εἰμαι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔκανε τὸν Ἰσαάκ νὰ πλουτίσῃ τόσον καὶ ἔδειξε μὲ ὅλα αὐτὰ μεγάλην φροντίδα δι' αὐτόν. Ἐγὼ εἰμαι. «Μὴ φοβῆσαι λοιπόν». Τί σημαίνει «μὴ φοβῆσαι»; Νὰ μὴ σοὺ φαίνωνται αὐτὰ παράξενα, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὸν Ἀδμελέχ καὶ ἡ δική σου ἀπὸ τοὺς πομπέας. Πολλὰ τέτοια ἔχει πάθει ὁ πατέρας σου καὶ μὲ αὐτὰ ἔγινε λαμπρότερος. Μὴ σὲ φοβίζουν λοιπὸν αὐτὰ. «Διότι ἐγὼ εἰμαι μαζί σου». Διὰ τοῦτο ἐπιτρέπω νὰ γίνωνται αὐτά, ¹⁹ Ἄ ἔπειδὴ θέλω μὲ τὴν ἀνεξικακίαν σου νὰ ἀποδείξω συγχρόνως καὶ τὴν ἀρετὴν σου καὶ νὰ γίνῃ εἰς ὅλους φανερὴ ἡ κακία τῆς ψυχῆς ἐκείνου, διὰ τὸ σὲ θρασυεύσω καὶ δι' αὐτά. «Ἐγὼ εἰμαι λοιπὸν μαζί σου». Διὰ τοῦτο καὶ θὰ εἶσαι ἀνίκητος καὶ δυνατώτερος ἀπὸ ἐκείνους πού σὲ πολεμοῦν καὶ ἰσχυρότερος ἀπὸ ἐκείνους πού σὲ προσβάλλουν. Καὶ ἡ δική μου μὲν πρόνοια θὰ σὲ κάνει μισητόν, «ὥμως ἐγὼ εἰμαι μαζί σου καὶ θὰ σὲ εὐλογήσω καὶ θὰ πληθύνω τοὺς ἀπογόνους σου ἕνεκα τοῦ πατρὸς σου Ἀβραάμ».

Σκέψου τὴν φιλονεικίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν εἶπεν «ἐγὼ εἰμαι ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς σου Ἀβραάμ» καὶ ἔδειξεν ὅτι ἔκανε ἰδικόν του τὸν πατριάρχην, Ἄ ὥστε νὰ ἀξιώθῃ ὁ Ἀβραάμ νὰ ὀνομάζῃ τὸν Θεὸν ἰδικόν του καὶ ὁ Κύριος τῆς ὀκουμένης καὶ Δημιουργὸς νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς ἐνὸς ἀνθρώπου, τὸ λέγει ἔτσι, ὅχι διότι περιορίζει τὴν κυριαρχίαν του μέχρι τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ διότι δείχνει

17. Ἐλέγετο φρέαρ τοῦ ὕρκου ἡ Βεραβέ (Γεν. 21, 31 καὶ 26, 33).
 18. Ἡ πόλις αὕτη ὑφίστατο 27 μίλια νοτιοανατολῶς τῆς Χερὸν. Εἰς τὴν Βηρ-
 οδεὲ κατόικουν οἱ πατριάρχαι καὶ ἄλλοι ἱεροὶ ἄνθρωποι τῆς Π. Διαθήκης.
 Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστοῦ ἐξοικολογεῖται νὰ εἶναι μία μεγάλη πόλις.
 19. Γεν. 26, 29-34.

τὴν μεγάλην τοῦ ἀγάπην πρὸς αὐτόν. Αὐτόν, λέγει ὁ Θεός, τὸν ἔκανα ἰδικόν μου, διὰ τὸ θεωρηθῆναι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἀντάξιός μου. Διὰ τοῦτο «καὶ θὰ πληθύνω τοὺς ἀπογόνους σου ἕνεκα τοῦ πατρὸς σου Ἀβραάμ». Ὅφειλω πολλές ἀμοιβὰς εἰς ἐκείνον, διὰ τὴν ὑπακοὴν τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς ἐμέ. Ἐνεκα ἐκείνου λοιπὸν «θὰ πληθύνω τοὺς ἀπογόνους σου». Συγχρόνως ἔδωκε καὶ θάρρος εἰς τὸν Ἰσαάκ καὶ τὸν παραινέσας, Ὁ μὲ τὴν ὑπενθύμειν τοῦ πατρὸς του, νὰ τὸν μιμηθῇ, ὥστε νὰ δείξῃ τὴν ἰδίαν μὲ ἐκείνον ἀρετὴν.

Ἐπειτα, ἀφοῦ τόσα πολλὰ καλὰ ὑπεσχέθη εἰς αὐτόν ὁ Θεός, «ἐκτίσεν ἐκεῖ ὁ Ἰσαάκ θυσιαστήριον, ἐπεκαλέσθη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ ἔστησεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν του».²¹ Τί σημαίνει «ἐκτίσεν ἐκεῖ θυσιαστήριον»; Τὸς εὐχαριστίας του, λέγει, προσέφερεν εἰς τὸν Κύριον ἐκεῖ, δι' ὅσα ἔκανε δι' αὐτόν, μὲ τὴν ἰδιαιτέραν του φροντίδα. «Καὶ οἱ δοῦλοι τοῦ Ἰσαάκ ἤνοιξαν ἐκεῖ πηγάδι».²² Χωρὶς φόβου λοιπὸν ζῇ τώρα ὁ δίκαιος. Διότι ἐκεῖνος πού εἶπεν «ἐγὼ εἰμαι μαζί σου καὶ θὰ σὲ εὐλογήσω καὶ θὰ πληθύνω τοὺς ἀπογόνους σου», αὐτὸς ἐχάρισεν ἀμέσως εἰς αὐτόν καὶ τὴν δόξαν Δ καὶ τὸν ἔκανε νὰ εἶναι εἰς ὅλους γνωστός. Κύττα-
 ξε λοιπὸν τὸν Ἀδμελέχ, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νὰ τὸν διώξῃ καὶ τοῦ εἶπε «φυγε ἀπὸ κοντά μου», τώρα νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. «Μετέβη λοιπὸν, λέγει ἡ Γραφή, πρὸς τὸν Ἰσαάκ ὁ βασιλεὺς Ἀδμελέχ μὲ τὸν ἀνώτερον αὐλικόν του καὶ τὸν ἀρχηγόν τοῦ στρατοῦ».²³ Ὁ δὲ Ἰσαάκ τοὺς ἠρώ-
 τησε.²⁴ Διὰ τί ἤλθατε πρὸς ἐμέ; Σεῖς μὲ ἐμισήσατε καὶ μὲ ἐδιώξατε ἀπὸ τὴν χώραν σας».²⁵

Παρατήρησε, σὲ παρακαλῶ, πόση ἦτο ἡ πραότης τοῦ πατριάρχου. Ὅταν εἶδεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐδιώξαν καὶ τόσον πολὺ τὸν ἐμισήσαν, νὰ ἔρχονται τώρα πρὸς αὐτόν ὡς ἱκέται, δὲν ὑπερφανεύθη εἰς αὐτούς, οὔτε ἐσκέφθη ἀλαζονικῶς, Ἐ ἂν καὶ ἦτο πρόσφατος ἡ ἀνάμνησις τῶν ὧν εἶχεν εἶπει ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν, οὔτε ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ βασιλέως, ἐπειδὴ εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ πάλιν ἔδειξε τὴν συνθη-

19. Γεν. 26, 25.

20. Γεν. 28, 25.

21. Ἡ Ἁγία Γραφή σημειώνει καὶ τὰ ὀνόματά των. Ὁ ἀλλοῦς ἐλέ-
 γετο Ὀρχοῦθ καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος Φιχόλ.

22. Ζῆται νὰ μὴ τὸν σκοποῦν τῆς ἀπροδοκίτου αὐτοῦ ἐπισκέψεως.

23. Γεν. 26, 26-27.

σμένην πλέον ανεξικακίαν του καὶ με πολλήν πραότητα τοὺς λέγει· «Διοκί ἤλθατε πρὸς ἐμέ; Σεῖς με ἐμισήσατε καὶ με ἐδιώξατε ἀπὸ τῆν χώραν σας». Διὰ ποῖον λόγον, λέγει, καταδέχθητε νὰ ἔλθωτε εἰς ἐμέ, ὁ ὁποῖος ἐξεδιώχθη καὶ ἐμισήθη; «Καὶ ἐκεῖνοι ἀπήντησαν· Εἶδμεν πλέον καθαρά, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μαζί σου²⁴ καὶ εἴπομεν· Ὡς γίνῃ ἐνορκος συνθήκη μεταξύ ἡμῶν καὶ σου, διὰ τῆς ὁποίας θὰ συμφωνήσωμεν νὰ μὴ κάνῃς κακὸν ἐναντίον μας, διότι ἡμεῖς δὲν σὲ ἐμισήσαμεν καὶ νὰ φερθῇς ἀπέναντί μας καλῶς.²⁵ Ἄ ὅπως καὶ ἡμεῖς σοὺ συμπεριφερόμεν καὶ σὲ ἐπροπέμψαμεν με εἰρήνην.²⁶ Ἔτσι θὰ εἶσαι σὺ εὐλογημένος ἀπὸ τὸν Κύριον».²⁷

Παρατήρησε, πόση ἦτο ἡ δύναμις τῆς ανεξικακίας του καὶ πόση ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς του. Ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προηγουμένως τὸν ἐξεδιώξαν, ἐρχόμενοι τῶρα εἰς τὸν ξένον, εἰς τὸν ἐξόριστον, εἰς τὸν πλανώμενον, ὅχι μόνον ἀπολογοῦνται, δι' ὅσα ῥῖδη ἔχουν γίνῃ καὶ ζητοῦν συγγνώμην διὰ τὰ σφάλματά των, ἀλλὰ καὶ ἀναγνωρίζουν τὸν Ἰσαάκ καὶ φανεροῦν τὸν φόβον ποὺ τοὺς εὔρε καὶ ὁμολογοῦν καὶ τὴν ἀδυναμίαν των καὶ ἐπιδεδαιώων τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ πατριάρχου. Τί λοιπόν, θὰ ἦτο ἰσχυρότερον ἀπ' αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔχει μαζί του τὸν Θεόν; «Ἀφοῦ εἶδμεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μαζί σου». Β' Ἀπὸ ποῦ γνωρίζομεν αὐτό; Βεβαίως αὐτὰ τὰ γεγονότα μᾶς ἔχουν διδάξει. Διότι εἶδμεν ὅτι γίνεσαι ἰσχυρότερος ἀπὸ τοὺς διώκτας σου, ὅταν ἐκδιώκεσαι καὶ ὅταν προσβάλλεσαι, νικᾷς ἐκεῖνους ποὺ σὲ προσβάλλουν. Ἀντελήφθημεν ἐπίσης ἀπὸ τὴν σειράν τῶν γεγονότων, ὅτι ἀπολαμβάνεις μεγάλης οὐρανίου βοηθείας. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἔκανε τὸν νοῦν των νὰ ἐκπλαγῇ διὰ τὸν Ἰσαάκ καὶ ἔβαλεν εἰς αὐτοὺς τέτοιαν γνώσιν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγνωρίσαμεν, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι μαζί σου, «ὡς γίνῃ ἐνορκος συμφωνία μεταξύ μας». Γ' Παρατήρησε, πῶς οἱ ἴδιοι διδάσκονται νὰ ἐλέγξουν τοὺς ἐαυτοῦς των, ἐπειδὴ ὠθοῦνται ἀπὸ τὴν συνείδησιν καὶ χωρὶς νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ κανεὶς ἄλλος, οὔτε νὰ τοὺς γνωστο-

24. Ὁ βασιλεὺς Ἀδμελέχ καὶ ὁ λαὸς του δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Θεὸν τὸν Ἰσραηλῆα. Μετὰ τοὺς λόγους των «ἰδόντες ἐπυρόκαμιν, ὅτι Κύριος μετὰ σοῦ» ἀναγνώρισαν τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσαάκ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν φανερὰν προστασίαν τοῦ πρὸς τὸν Ἰσαάκ.

25. Πρόκειται ἀσφαλὲς περὶ διπλωματικοῦ ψεύδους.

26. Γεν. 26, 28-29.

ποιῇ τὰ ὅσα εἶχον γίνῃ. Διότι, ἐὰν δὲν ἠδίκησατε, διὰ ποῖον πράγμα ζητᾷτε συνθήκας ἀπὸ τὸν δίκαιον;

Ἀλλὰ κατὰ τέτοιο εἶναι ἡ ἀδικία. Καθημερινῶς φθείρει τὴν συνείδησιν καὶ ὅταν σωπᾷ ὁ ἠδικημένος ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔκαναν τὴν ἀδικίαν, νομίζοντες ὅτι ἀπενεμήθη δικαιοσύνη, ἀγωνιστὴν καθημερινῶς καὶ εἶναι ὡς νὰ ὑπογράφουν εἰς τοὺς ἐαυτοὺς των τὴν ἐδίκησιν τῶν ἁμαρτιῶν των. Αὐτὸ λοιπὸν ἀφοῦ ἔμαθον καὶ αὐτοὶ «ὡς γίνῃ ἐνορκος συμφωνία, λέγουν, μεταξύ ἡμῶν καὶ σου». Ἐπειτα λέγουν, ποῖα ἐνορκος συμφωνία θέλουν νὰ γίνῃ. Δ' «Καὶ θὰ συμφωνήσωμεν νὰ μὴ κάνῃς κακὸν ἐναντίον μας, διότι ἡμεῖς δὲν σὲ ἐμισήσαμεν».

Ἰδὲς πῶς λέγουν τὰ ἀντίθετα εἰς τοὺς ἐαυτοὺς των λόγῳ τοῦ θορύβου καὶ τῆς ἀγωνίας. «Νὰ μὴ κάνῃς κακὸν ἐναντίον μας». Διὰ ποῖον λόγον φοβεῖσθε ἔτσι τὸν δίκαιον πατριάρχην, ὅταν θλέπετε, ὅτι δείχνει τόσην μεγάλην καλωσύνην, ἀκόμη καὶ εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι τὸν προσβάλλουν; Ἀλλὰ ὁ ἀδέκαστος κριτὴς, ἡ συνείδησις, τοὺς ἐξύπνησε καὶ ἀντελαμβάνοντα, πόσην ἀχαριστίαν εἶδξαν εἰς τὸν δίκαιον καὶ διὰ τοῦτο, λόγῳ τοῦ φόβου καὶ τῆς δειλίας, δὲν προσέχουν ποὺ λέγουν τὰ ἀντίθετα. «Νὰ μὴ κάνῃς κακὸν ἐναντίον μας, διότι ἡμεῖς δὲν σὲ ἐμισήσαμεν». Ε' Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν τὸν ἐδιώξατε; Ἀλλὰ ὁ πατριάρχης Ἰσαάκ δὲν ζητεῖ εὐθύνas, οὐτε ἐλέγχει τὰ ὅσα αὐτοὶ ἔχουν εἶπει. «Καὶ νὰ φερθῇς ἀπέναντί μας καλῶς, ὅπως καὶ ἡμεῖς σοὺ συμπεριφερόμεν καὶ σὲ ἐπροπέμψαμεν με εἰρήνην». Ἔτσι θὰ εἶσαι εὐλογημένος ἀπὸ τὸν Κύριον».

Βλέπεις, ὅτι ἐφοβήθησαν τὴν οὐράνιον δικαιοσύνην. Διότι ἐγνώρισαν, ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη ὁ Ἰσαάκ, λόγῳ τῆς καλωσύνης του, δὲν τοὺς ἐδίκηθῃ διὰ τὰ ὅσα τοῦ εἶχον κάνει, ὅμως ὁ Θεὸς ποὺ τόσον πολὺ φροντίζει δι' αὐτόν, θὰ ζητήσῃ λόγον δι' ὅσα εἶχον γίνῃ εἰς τὸν δίκαιον. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ καταπραῖνουν τὸν πατριάρχην, διδάσκονται νὰ ζητήσουν συνθήκας.²⁸ Ἄ ἐνῷ συγχρόνως ἀπολογοῦνται δι' ὅσα ῥῖδη ἔχουν γίνῃ καὶ ἀσφαλίζονται δι' ὅσα πρόκειται νὰ συμβοῦν. «Ὁ Ἰσαάκ παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς τράπεζαν καὶ ἐφαγον καὶ ἤπιον.» Καὶ ἐγερόντες τὴν πρωτὰν ὠρκίσθησαν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, ὅτι θὰ εἶναι φί-

27. Αὐτὴ ἡ φιλοφροσύνη εἶναι χαρακτηριστικὸν δείγμα τῆς ανεξικακίας τοῦ πατριάρχου.

λοι.²⁸ Ὁ Ἰσαάκ τοὺς κατευώδωσε καὶ ἐκείνοι ἀνεχώρησαν ἀπὸ αὐτὸν εἰρηνικῶς.²⁹ Πρόσεξε τὴν φιλοφροσύνην τοῦ πατριάρχου, τὸ ὅτι δηλαδὴ συνωμίλησε μὲ αὐτοὺς χωρὶς κακίαν καὶ ὅχι μόνον ἐλησφόνησεν ὅσα τοῦ εἶχον κάνει, ἀλλὰ καὶ δείχνει εἰς αὐτοὺς πολλὴν φιλοξενίαν. «Τοὺς παρέθεσε λοιπὸν τράπεζαν, λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, καὶ ἔφαγον καὶ ἤπιον». Β Μὲ τὸ δεῖπνον θέλει νὰ τοὺς πληροφορήσῃ, ὅτι δὲν ἐνθυμείται καθόλου τὰ κακά, τὰ ὅποια ἔχουν διαπράξει εἰς αὐτόν. «Καὶ τοὺς κατευώδωσε καὶ ἐκείνοι ἀνεχώρησαν εἰρηνικῶς». Μὲ αὐτὸ ὑπενίχθη ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι ἦλθον καὶ ἀνέμενον τὸν κίνδυνον μὲ πολλὸν φόβον καὶ μὲ ἀγωνίαν ἔσπευσαν νὰ ἀπολογηθοῦν.

Εἶδες, ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἰσχυρότερον καὶ δυνατότερον ἀπὸ τὴν ἀρετὴν; Ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἀσφαλέστερον ἀπὸ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἀπολαμβάνει τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ; Ἐπειτα «κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, συνεχίζει ἡ Γραφή, οἱ δούλοι τοῦ Ἰσαάκ ἦλθον καὶ τοῦ εἶπον, Ὅ ἐστι δὲν εὗρον νερό εἰς τὸ πηγάδι, τὸ ὅποιον εἶχον ἀνοίξει. Καὶ ὠνόμασαν αὐτὸ τὸ πηγάδι «ὄρκον». Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ὠνομάσθη ἡ πόλις ἐκείνη μέχρι σήμερον «ὄρεα τοῦ ὄρκου»». Παρατήρησε καὶ ἐδῶ ὅτι ὠνόμασε τὸν τόπον ἀπ' ὅσα εἶχον γίνει. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν εὗρον νερό, ὅταν ἦνοιξαν τὸ πηγάδι, ἐκείνην τὴν ἡμέραν πού ὠρκίσθησαν μεταξύ των, ὠνόμασε τὸν τόπον «ὄρεα τοῦ ὄρκου», διὰ νὰ ὑπενθυμίσῃ ὅσα εἶχον γίνει. Εἶδες, ὅτι χωρὶς νὰ ἔχη διδασχὴ ἀπὸ τὸν νόμον, χωρὶς νὰ ἡδυνήθῃ νὰ ἴδῃ κάποιον ἄλλον, ἀλλὰ ἀφοῦ ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τοῦ πατρός του καὶ ὡδηγήθη ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, Δ δηλαδὴ τὴν συνείδησιν πού εὐρίσκειται μέσα εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, παρουσίασε τὴν ἀρετὴν; Διότι, αὐτὰ τὰ ὅποια εἶχον γίνει, δὲν ὅδεχνον μόνον τὴν καλωσύνην τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐφανερώσαν, ὅτι ἐξεπλήρωνε μὲ τὰ ἔργα αὐτὰ καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, ὅταν ἔδιδεν ἐντολὰς καὶ παραινέσεις εἰς τοὺς μαθητάς του, τὸ νὰ ἀγαποῦν δηλαδὴ ὅχι μόνον ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τοὺς ἀγαποῦν, ἀλλὰ νὰ δεῖχνουν τὴν ἀγάπην καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς,³¹ τοῦτο ὁ Ἰσαάκ ἐκ

Θεοῦ τὸ ἐξεπλήρωνε. Καὶ ἔδειχνε τόσο μεγάλην φιλοξενίαν πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τόσον πολὺ τὸν ἠμίουν καὶ ἀπεμύκρυνεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν του τὸ πάθος τῆς μνηστρικής.

Τοιαῖς συγγνώμης λοιπὸν θὰ ἀξιώθωμεν ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι, Ε μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν τόσην διδασκαλίαν καὶ τὰ παραγγέλματα τοῦ Σωτήρος, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ φθάσωμεν οὔτε εἰς τὸ ἴδιο μέτρον μὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον; Καὶ διατὶ λέγω τὸ ἴδιο μέτρον; Δὲν ἔχομεν τὴν δύναμιν, οὔτε νὰ πλησιάσωμεν. Διότι τώρα τόσον πολὺ ἐπεκράτησεν ἡ κακία, ὥστε νὰ εἶναι σπάνιον νὰ ἀγαποῦν, ἀκόμη καὶ ἐκείνοι οἱ ὅποιοι ἀγαποῦν. Ἀπὸ πού λοιπὸν θὰ ὑπάρξῃ εἰς ἡμᾶς ἐλπίς σωτηρίας, ἐὰν πρόκηται νὰ γίνωμεν χειρότεροι καὶ ἀπὸ τοὺς τελῶνας; Καθὼς λέγει καὶ ὁ Χριστὸς, «ἐὰν ἀγαπᾶτε ἐκείνους, οἱ ὅποιοι σὰς ἀγαποῦν, τί περισσότερον κάνετε; δὲν κάνουν τὸ ἴδιο καὶ οἱ τελῶνας;»³² Καὶ ὁ Χριστὸς μὲν, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἀνεβῶμεν εἰς τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, θέλει νὰ εἰμεθα ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς τελῶνας. Ἡμεῖς ὅμως ἐπιδιώκομεν νὰ εἰμεθα κατώτεροι καὶ ἀπὸ ἐκείνους.³³ Α Καὶ διατὶ λέγω μόνον τοὺς τελῶνας; Χειρότεροι καὶ ἀπὸ τοὺς ληστές καὶ τοὺς τυμωρύχους καὶ τοὺς δολοφόνους.³⁴ Καθ' ὅσον μάλιστα κάθε ένας ἀπὸ αὐτοὺς ἀγαπᾷ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τὸν ἀγαπᾷ καὶ πολλὰς φορὰς δέχεται νὰ κινδυνεύῃ διὰ τὸν ἀγαπητόν του. Τί θὰ ᾔτο λοιπὸν ἀθλιώτερον ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν ἡμεῖς πού ἐγίναμεν ἀξιοὶ τῆς φιλανθρωπίας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, εἰμεθα χειρότεροι ἀπὸ ἐκείνους πού ἔχουν κάνει χίλια κακά;

Παρακαλῶ λοιπὸν, ἀφοῦ ἀντιληφθῶμεν καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐκεί ταμιρίας καὶ τὴν μεγάλην ἐντροπὴν πού ὑπάρχει ἐδῶ, ἃς διακρίνωμεν κάποτε, ἔστω καὶ ἄργά, τὴν ἰδικὴν μας εὐγένειαν καὶ ἃς ὑπακούσωμεν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἃς μὴ ἀγαπῶμεν ἀλλήθινά μόνον ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μᾶς ἀγαποῦν, Β ἀφοῦ ἀπομακρυνόμεν ἀπὸ τῆς ψυχῆς μας κάθε ὀργὴν καὶ φθόνον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη μερικοὶ μᾶς ἐχθρεύονται, ἃς ἐπιθώκωμεν νὰ ἀγαπῶμεν καὶ αὐτούς. Διότι διαφορετικὰ δὲν εἶναι δυ-

28. Θὰ πεισθῶμεν, δηλαδὴ, τὰς συμφωνίας, τὰς ὁποίας εἶχον κάνει προηγουμένως.

29. Γεν. 26, 30 - 31.

30. Γεν. 26, 32 - 33. Εἶναι ἡ πόλις Βηρσαβεί.

31. Βλ. τὸ Ματθ. 5, 44: «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς

ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταραζομένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς...».

32. Ματθ. 5, 46.

33. Ἦθω διακρίνει κανεὶς κάποιοι ὑπερβολῶν.

νατὸν νὰ σωθῶμεν, ἂν δὲν βαδίσωμεν αὐτὸν τὸν δρόμον. Καὶ περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους ποὺ μᾶς ἀγοποῦν, ὡς φροντίζωμεν νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθρούς μας, ὥσάν νὰ μᾶς ἔκαναν χίλια καλὰ. Ἔτσι λοιπὸν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εὐρωμεν καὶ τὴν συγχώρησιν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας καὶ νὰ ἱκετεύσωμεν τὸν Θεὸν μὲ ταπεινὴν διάθεσιν Ὁ καὶ συντετριμμένην ψυχὴν. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ ἀποδόλῃ κάθε κακίαν καὶ ἔχει ἡρεμὸν σκέψιν καὶ ἐπικαλεῖται τὸν Κύριον μὲ μεγάλῃν νηφαλισίῃ, δέχεται ἀνωθεν πολλὴν βοήθειαν. Αὐτὴν τὴν βοήθειαν εἶπε δλοι ἡμεῖς νὰ ἀξιωθῶμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ

Δ. «Ο ΝΕΑΥ ΗΤΟ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΤΩΝ, ΟΤΑΝ ΕΠΗΡΕ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΙΟΥΔΙΘ, ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΒΕΗΛ ΤΟΥ ΧΕΤΤΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΒΑΣΕΜΑΘ. ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΕΛΩΜ ΤΟΥ ΕΚΑΙΟΥ. ΑΥΤΑΙ ΟΜΩΣ ΕΦΙΛΟΝΙΚΟΥΝ ΔΙΑΡΚΩΣ ΜΕ ΤΗΝ ΡΕΒΕΚΚΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΙΣΑΑΚ».

Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ σήμερον, ἔδω συμφωνήτε, ἀφοῦ διαβάσωμεν ὅσα ἀκολουθοῦν εἰς τὰ λεχθέντα χθές, ὡς ἀναπτύξωμεν, ὅσον μᾶς εἶναι δυνατόν, κάθε ἓνα ἀπ' ὅσα ἔχουν γραφῇ διὰ νὰ φύγωμεν ἔτσι ἀπὸ ἐδῶ διὰ τὸ σπῆτι μας ὠφελημένοι. Ἀς ἴδωμεν λοιπὸν τὴν ἀρχὴν τῶν δόων ἔχομεν διαβάσει. «Ὁ Ἡσαὺ ἦτο σαράντα ἐτῶν, ὅταν ἐπῆρε γυναῖκά του τὴν Ἰουδίθ, θυγατέρα Βεήλ τοῦ Χετταίου καὶ τὴν Βασεμάθ, θυγατέρα Ἐλῶμ τοῦ Εκαίου.» Αὗται ὁμῶς ἐφιλονίκουν διαρκῶς μὲ τὴν Ρεβέκκαν καὶ τὸν Ἰσαάκ.¹ Ἐ Παρατήρησε πόσα μπορούμεν νὰ μάθωμεν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀλίγους λόγους. Διὰ ποίαν αἰτίαν λοιπὸν ἐφάνερωσε τὴν ἡλικίαν τοῦ Ἡσαῦ; Ὅχι ἀσκόπως, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν ἀπὸ ἐδῶ τὰ γηραιὰ τοῦ Ἰσαάκ καὶ ὅτι εἶχε προχωρήσει εἰς τὴν ἡλικίαν. Ἐὰν δὲ ἐνθυμηθῶμεν αὐτά, ποὺ ἐλέχθησαν προηγουμένως, ὅτι δηλαδὴ, ὅταν μὲν ἐπῆρε τὴν Ρεβέκκαν ἦτο ὁ ἴδιος σαράντα ἐτῶν, ὅταν δὲ ἐγεννήθησαν τὰ παιδιὰ ἦτο ἐξήντα ἐτῶν,² θὰ γνωρίσωμεν ὅτι τώρα ἐδάδιζε τὸ ἑκατοστὸν ἔτος καὶ εὐρίσκετο εἰς θαύτατον γῆρας. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρόκειται νὰ μᾶς διηγηθῇ μετὰ ἀπὸ αὐτά, ³14 Ἀ. ὅτι δὲν ἐδῆλετε καλὰ, λόγῳ τοῦ γηρατος διὰ τοῦτο ἐσημείωσε τὴν ἡλικίαν τοῦ Ἡσαῦ, διὰ νὰ μπορέσωμεν ἀπὸ ἐδῶ νὰ μάθωμεν ἀκριβῶς τὴν ἡλικίαν τοῦ Ἰσαάκ. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὡς Ἡσαῦ ἦτο σαράντα ἐτῶν.

Ἐπειτα, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀφροσύνην τοῦ Ἡ-

1. Τὸ ἀλληλικὸν κείμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τῶν Ὁ' τὸν ἀναφέρει ὡς Βεθλ.

2. «Ἐλῶν Χετταίου», λέγει τὸ κείμενον τῆς Π. Διαθήκης τῶν Ὁ'.

3. Γεν. 26, 84-85.

4. Ὅπως εἶδομεν εἰς τὰ προηγούμενα, ἡ Ρεβέκκα ἐπὶ αἰῶνα ἐστὶν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς ἀφροσύνης.

σαῦ, ὅτι δηλαδὴ ἐπῆρε γυναῖκας ἀπὸ ἄλλας φυλάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἔπρεπε νὰ πάρῃ, μᾶς ἐφανέρωσεν ἡ Γραφή, ὅτι ἡ μὲν μία ἦτο ἀπὸ τὸ γένος τῶν Χετταίων, ἡ δὲ ἄλλη ἀπὸ τὸ γένος τῶν Εὐαίων.⁵ "Αὐ καὶ ἔπρεπε δεδαιώς νὰ μὴ σκαφθῇ τίποτε τέτοιο, διότι αὐτὸς ἐγνώριζε πόσῃν προσοχῇ χρησιμοποίησεν ὁ πατριάρχης, ὅταν ἐδίδεν ἐντολὴν εἰς τὸν δοῦλόν του Ἐλιέζερ, νὰ φέρῃ γυναῖκα εἰς τὸν Ἰσαάκ ἀπὸ τὴν φυλὴν του καὶ ὅτι ἡ μητέρα τῶν ἡ Ρεδέκκα ἦλθεν ἀπὸ τὴν Χαρράν. Β' Ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸν ἀτίθασον χαρακτήρα του, ἐπῆρε μόνος του καὶ ἐνυμφεύθη ἐκείνας. Καὶ διὰ νὰ μάθωμεν τὸν δύστροπον χαρακτήρα τῶν γυναικῶν, λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Αὐταὶ διαρκῶς ἐφιλονίκουν μὲ τὴν Ρεδέκκα καὶ τὸν Ἰσαάκ». Τί θὰ ἦτο χειρότερον ἀπὸ αὐτῶν τὴν κακίαν, ὅταν ἐκείναι αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν νὰ ἀπονέμουν «ἀθε τιμὴν, ὅχι μόνον δὲν κάνουν αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ φιλονικοῦν; Ὅλα δὲ αὐτὰ ἡ ἱστορία δὲν μᾶς τὰ ἀναφέρει ἀσκόπως. C ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃς, μετὰ ἀπὸ αὐτὰ, ὅτι ἡ Ρεδέκκα δὲν ἔκανε ἀδικία, ὅταν τὴν ἴδῃς νὰ δεῖχνῃ ἰδιαιτέραν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἰακώβ.

Τέλος δέ, διὰ νὰ μὴ προσφάσωμεν τὴν σειρὰν, ὅς ἀκολουθήσωμεν αὐτὰ ποὺ ἔχουν γραφῇ. «Ὅταν ἐγήρασεν ὁ Ἰσαάκ καὶ ὠδυνάστησαν οἱ ὀφθαλμοὶ του», διότι δὲν ἠμποροῦσε πλέον νὰ ἴδῃ ἕνεκα τῶν γηρατειῶν, «ἐκάλεσε τὸν μεγαλύτερόν του υἱόν, τὸν Ἡσαῦ καὶ τοῦ εἶπε· Παιδί μου, ἐγὼ πλέον ἔχω γηράσει καὶ δὲν γνωρίζω τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου μου.⁶ Πάρε λοιπὸν τὰ κυνηγετικά σου ὄπλα, τὴν φορέτραν⁷ καὶ τὸ τόξον, ἔδωξέ με εἰς τὴν πεδιάδα καὶ φέρε μου κάτι ἀπὸ τὸ κυνήγιον. Μαγεύρουσέ μου φαγητὰ, ποῦ μοῦ ἀρέσουν καὶ φέρε μου νὰ φάγω, D διὰ νὰ σὲ εὐλογήσω μὲ δαφνὴν μου τὴν ψυχὴν,⁸ πρὶν ἀποθάνω».⁹

5. Ἡ ἑλληνικὴ ἐκδοσις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κατὰ τοὺς 9^ο εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀναφέρει, ὅτι καὶ αἱ δύο γυναῖκες τοῦ Ἡσαῦ ἦσαν θυγατέρες Χετταίων. Πιθανὸς οἱ ἰδίαιτοι, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ ἱερὸς Πατὴρ, νὰ ἦσαν κάποια μικρότερα φυλὴ μετὰ τῶν Χετταίων. Τὸ γεγονός πάντως εἶναι, ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, καὶ αἱ δύο γυναῖκες ἦσαν Χαναανίται, ἀπὸ αἱ φυλαὶ αὗται κατοικοῦν εἰς τὴν μεγάλην περιοχὴν τῆς Χαναάν.

6. Ὁ Ἰσαάκ ἦτο τότε περίπου 150 ἐτῶν. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 180 ἐτῶν.

7. Φορέτρα ἐλέγγοτο ἡ θάκη, εἰς τὴν ὅποιαν ἐταποθέταν τὰ βέλη.

8. Ἔναι ἡ τελευταία εὐλογία τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν πρωτότοκον υἱόν.

9. Γεν. 27, 1-4.

Ἐδῶ ἐξέτασε, παρακαλῶ ἀγαπητέ μου τὴν ἀνεκφράστον σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι δηλαδὴ ὁ μὲν πατέρας διέταξε εἰς τὸν Ἡσαῦ αὐτὰ, δεικνύων τὴν ἐκ φύσεως πατρικὴν ἀγάπην του, ὁ δὲ σοφὸς Κύριος προετοιμάζει νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ σχέδιόν του μὲ τὴν Ρεδέκκα, ἀφοῦ μᾶς διδάσκει πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ καλωσύνη τοῦ χαρακτήρος. Καὶ ὁ μὲν Ἡσαῦ, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζεν, ὅτι ἔχει τὰ πρωτεία, λόγῳ τῶν πρωτοτοκίων καὶ τῆς πατρικῆς πρὸς αὐτὸν διαθέσεως, E εὐρέθη ἁπλῶς ἄρνητος ἀπὸ δα, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ εἰσφέρῃ ἀπὸ τὰ ἰδικὰ του πράγματα, ὁ δὲ Ἰακώβ, ἐπειδὴ ἦτο ἐκ φύσεως ἀνάρητος καὶ εἶχε τὴν δοθήειαν τοῦ Θεοῦ, ἀκόμη καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς του ἀποσπᾷ τὴν εὐλογίαν του. Τίποτε δεδαίως δὲν εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ ἔχει τὴν δοθήειαν τοῦ Θεοῦ.

Βλέπε λοιπὸν δα μὲ ἀκριδείαν, διὰ νὰ κατανοήσῃς τὴν ἀφάστων οικονομίαν τοῦ Θεοῦ, πὺς δηλαδὴ, ὁ μὲν Ἰακώβ, ἐπειδὴ ἔχει τὴν δοθήειαν τοῦ Θεοῦ, ἀξιοῦται εἰς δα μεγάλης προστασίας, οὕτως ὥστε νὰ τοῦ δοθῇ ἡ πατρικὴ εὐλογία, ὁ δὲ Ἡσαῦ τὰ χάνει δα, προδωμένος ἀπὸ τὸν αὐτὸν του λόγῳ τοῦ κακοῦ χαρακτήρος του. «Ἡ Ρεδέκκα, λέγει ἡ Γραφή, ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ Ἰσαάκ πρὸς τὸν υἱόν του τὸν Ἡσαῦ. Ὁ δὲ Ἡσαῦ μετέδωκε εἰς τὴν πεδιάδα, διὰ νὰ κυνηγήσῃ καὶ φέρῃ εἰς τὸν πατέρα του κυνήγι. Ἡ Ρεδέκκα δὲ εἶπε εἰς τὸν Ἰακώβ, τὸν νεώτερον υἱόν της».¹⁰ 5¹¹ A Διατί προσέθεσε «τὸν νεώτερον υἱόν της»; Ἐπειδὴ εἶπε πρὸ πάντων, ὅτι «ὁ Ἰσαάκ ἐκάλεσε τὸν μεγαλύτερον υἱόν του, τὸν Ἡσαῦ», διὰ νὰ μάθωμεν μὲ ποῖον συζητᾷ τώρα ἡ Ρεδέκκα, λέγει «πρὸς τὸν νεώτερον», δηλαδὴ τὸν Ἰακώβ. Δες, ἐγὼ «ἤκουσα τὸν πατέρα σου νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ λέγῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν σου τὸν Ἡσαῦ: Φέρε μου κυνήγι καὶ μαγεύρουσέ μου φαγητὰ, διὰ νὰ φάγω καὶ νὰ σοῦ δώσω τὰς εὐλογίας μου ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, πρὶν ἀποθάνω».¹¹ Αὐτὰ ἤκουσα νὰ λέγῃ ὁ πατέρας σου εἰς τὸν ἀδελφόν σου τὸν Ἡσαῦ. «Τώρα λοιπὸν, παιδί μου, ἀκουσέ με εἰς δτι ἐγὼ θὰ σὲ συμβουλευσω: Πήγαινε εἰς τὰ πρόβατα, πάρε καὶ φέρε μου δύο ἑρίφια τρυφερὰ καὶ καλοθρεμμένα B καὶ ἐγὼ θὰ μαγεύρῃς φαγητὰ, ποῦ ἂ-

10. Γεν. 27, 5-8.

11. Γεν. 27, 8-7.

γαπᾶς ὁ πατέρας σου. Αὐτὰ θὰ τὰ προσφέρῃς εἰς τὸν πατέρα σου, διὰ νὰ φάγῃ καὶ νὰ δώσῃ εἰς σὲ τὰς εὐλογίας του, πρὶν ἀποδύνη».¹²

Παρατήρησε τὴν ἀγάπην τῆς μητέρας, μάλλον δὲ τὴν οικονομίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τῆς ἔδωκε τὴν συμβουλὴν καὶ τὰ ἔφερεν ἔτσι, ὥστε νὰ γίνουν ὅλα καταρθωτά. Πρόσεξε τὴν ἀρίστην συμβουλὴν τῆς μητέρας: Ἰδὲς καὶ τὴν περίσκεψιν τοῦ Ἰακώβ, πῶς δειχνεὶ τὸν καλὸν του χαρακτῆρα μὲ αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν. «Εἶπε δὲ ὁ Ἰακώβ πρὸς τὴν μητέρα του: Ὁ Ἡσαὺ ὁ ἀδελφός μου εἶναι δασύτριχος, ἐνῷ ἐγὼ εἰμαι λεῖος. Φοβοῦμαι, μήπως μὲ ψηλαφήσῃ ὁ πατέρας μου, ὅτι με ἀναγνώρισῃ καὶ μὲ θεωρήσῃ ὡς ἀσεβή, ὅποτε θὰ ἐπιούρω ἐναντίον μου ὅχι τὴν εὐλογίαν του, ἀλλὰ τὴν κατάραν».¹³ Μεγάλῃ εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὸν πατέρα του. Φοβοῦμαι, λέγει, μήπως αὐταὶ αἱ ἐπιδιώξεις ἀποδοῦν ἐναντίον μου, μήπως φανῶ ὅτι εἰμαι ἀντιθετός εἰς τὴν θέλησιν τοῦ πατρός μου καὶ ἀντὶ τῆς εὐλογίας ἀποσπᾶσω τὴν κατάραν.¹⁴ Τί ἀπῆντησε λοιπὸν ἡ θαυμασία καὶ φιλόστοργος Ρεβέκκα; Ἐπειδὴ δὲν ἔκρινεν αὐτὸ μόνον μὲ τὴν ἰδικήν της γνώμην, ἀλλὰ ὑπηρετοῦσε καὶ τὸ θεῖον σχέδιον, καταβάλλει κάθε προσπάθειαν νὰ ἐκβάλῃ τὸν φόβον τοῦ παιδιοῦ καὶ νὰ τοῦ δώσῃ θάρρος, ὥστε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν συμβουλὴν της. Καὶ δὲν τοῦ ὑπόσχεται, ὅτι θὰ μπορέσῃ νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν πατέρα του καὶ νὰ κρυφθῇ, ἀλλὰ τί; Δ «Ἐπάνω μου ἂς πῶσῃ ἡ κατάρα σου αὐτῇ»,¹⁵ παιδί μου, μόνον ἄκουσε αὐτὸ, ποῦ οὐ εἶπα καὶ πῆγαίνοι νὰ μοῦ φέρῃς τὰ ἐρίφια».¹⁶ Καὶ ἂν ἀκόμη συμῶν κατὰ τέτοιο, λέγει, αὐτὸς καθάλου δὲν θὰ σὲ

12. Γεν. 27, 7-10.

13. Γεν. 27, 11-12.

14. Ὁ Ἰακώβ ἀρνείται νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν πατέρα του, ἀλλὰ ἐν σκεπτικῇ ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἐπιμονὴν τῆς μητέρας του.

15. Πρβλ. τὸ Μαρτ. 27, 25. Ἡ Ρεβέκκα ἀναλαμβάνει ὅλην τὴν εὐθύναν τῆς πράξεώς της. Ἐπειδὴ εἰς τὸν Ἰακώβ νὰ εἶπῃ φέμματα καὶ νὰ ἀπατήσῃ τὸν πατέρα του. Ἡ διαγωγή της δὲν εἶναι δικαιολογημένη. Ἐπρεπε, λέγει ὁ ἀδελφότης π. Ἰωὴλ Ἰωαννικίου, νὰ περιμένη νὰ εἰδῇ τὰ πρόσωπα ὅπως, ὥστε νὰ μὴ χρησιμοποιοῦσιν τὸ φέμμα, τὴν ἀπάτην. Ἡ Ρεβέκκα ἡμέτερα, διότι ἐβλάθη νὰ κἀμῃ κατὰ τὰ ὅποιον θὰ ἔρχετο θεῖα οικονομία. (Ἡ Ἰακώβ Διαιρέτης, τόμος Α', σελ. 184). Κατωμάκα 1950). Διὰ τὴν διαγωγήν αὐτὴν ἡ Ρεβέκκα τιμωροῦνται. Ὁ ἀγαπῶμενος τῆς υἱός, ὁ Ἰακώβ, ἐξενετὰ ἐπὶ 20 ἔτη καὶ δὲν τὸν ἐκνεύει οὐδὲν.

16. Γεν. 27, 13.

θλάψῃ. Μὴ φοβῆθῃς λοιπὸν, ἀλλὰ μὲ θάρρος ἀκούσε αὐτὰ, ποῦ σοῦ εἶπα καὶ πράξε ἐκεῖνα ποῦ σὲ συμβουλεύω.

Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὴ ἀγάπη μητέρας, τὸ νὰ εἶναι, δηλαδή, ἐτοιμὴ νὰ ὑποστῇ τὰ πάντα διὰ τὸ παιδί της. Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς κατῴρθωσε νὰ ἀποβάλῃ τὸν φόβον τοῦ παιδιοῦ. Ἐπῆγεν ὁ Ἰακώβ καὶ ἔφερε τὰ ἐρίφια εἰς τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία καὶ ἐμαγείρευεν ἀπὸ αὐτὰ φαγητά, καθὼς τὰ ἐπραγματοῦσεν ὁ πατέρας του. Ἐ «Ἐλθεν ἡ Ρεβέκκα, λέγει ἡ Γραφή, τὴν στολὴν τὴν καλὴν, ἡ ὁποία εὐρίσκειτο εἰς τὴν οἰκίαν της, ἐνέδυσε μὲ αὐτὴν τὸν νεώτερον υἱὸν της τὸν Ἰακώβ, περιέβαλε μὲ τὰ δέρματα τῶν ἐρίφων τοὺς δραχίονάς του καὶ τὸ γυμνὸν μέρος τοῦ τραχήλου του καὶ ἔδωκε τὰ φαγητά καὶ τοὺς ἄρτους, ποῦ εἶχε παρασκευάσει, εἰς τὰ χεῖρά τοῦ παιδιοῦ της τοῦ Ἰακώβ. Αὐτὸς δὲ προσέφερεν αὐτὰ εἰς τὸν πατέρα του».¹⁷ Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ἐδῶ μαζί μὲ τὴν φιλοστοργίαν καὶ τὴν μεγάλην ἐξυπνάδα τῆς Ρεβέκκας. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπε πρὸ πάντων, ὅτι ὁ μὲν ἕνας ἦτο δασύτριχος, ὁ δὲ ἄλλος ἦτο λεῖος, ἐφόρεσε εἰς τὸν Ἰακώβ τὴν στολὴν τοῦ Ἡσαὺ καὶ περιέβαλεν αὐτὸν μὲ τὰ δέρματα καὶ ἀπὸ τὸν ἐκτακτοποίησε παντοῦ.¹⁸ Ἀ ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀπάτη καὶ ἔδωκε τὰ φαγητά καὶ τοὺς ἄρτους εἰς τὰ χεῖρά του, τὸν ἐτόίμασε νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὸν πατέρα του.

Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, πάλιν ἐδῶ, ὅτι τὸ πᾶν συνέβαινε μὲ τὴν θεῖαν χάριν. Διότι ὅταν ἡμεῖς προσφέρωμεν τὰ ἰδικά μας, θὰ ἀπολαύσωμεν μὲ ἀφθονίαν καὶ τὴν δοξάσιον τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ μὴ εἰμεθα λοιπὸν ἀδρανεῖς, οὔτε νὰ ὑποχωροῦμεν, θέλει νὰ προσφέρωμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν νὰ φανερώσῃ ἔτσι ὁ Θεὸς καὶ τὰς ἰδικὰς του ἐνεργείας. Καὶ οὔτε τὸ πᾶν τῆς θείας βοηθείας πραγματοποιεῖται, ἀλλὰ πρέπει καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν συνεισφέρειν. Οὔτε πάλιν ζητεῖ ἀπὸ ἡμῶν τὸ πᾶν, διότι γνωρίζει τὸ μέγεθος τῆς ἀδυναμίας μας. Β Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἀκολουθεῖ τὴν φιλοανθρωπίαν του καὶ θέλει νὰ λάβῃ κάποιαν ἀφορμὴν, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν μεγαλοδοξίαν του, περιμένει νὰ προσφέρωμεν τὰ ἰδικά μας, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ τώρα ἔχει γίνῃ. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ Ἰακώβ καὶ ἡ Ρεβέκκα ἔχουν κάνει, ὅσα ἔπρεπε νὰ κάνουν μόνοι των καὶ ὁ μὲν ἕνας ὑπῆκουσεν εἰς τὴν συμβουλὴν τῆς μητέρας του, ἡ ἄλλη δὲ ἐ-

17. Γεν. 27, 14-18.

ξεπλήρωσαν εκ μέρους της δλα, τότε λοιπόν και ο φιλόανθρωπος Κύριος συνετέλεσεν, ώστε να πραγματοποιηθῇ με ευκολίαν τὸ δυσκολώτερον ἀπ' δλα, τὸ νὰ μὴ φανερωθῇ δηλαδὴ εἰς τὸν Ἰσαάκ ἡ υπόθεσις τῆς ἀπάτης. Ὄταν δὲ προσέφερε τὰ φαγητὰ εἰς τὸν πατέρα του, εἶπε: «ποῖος εἶσαι, παιδί μου; C Καὶ ὁ Ἰακώβ ἀπήντησεν εἰς τὸν πατέρα του: Ἐγὼ εἰμαι ὁ Ἡσαῦ, ὁ υἱὸς σου ὁ πρωτότοκος Ἐκαστα, ὅπως μοῦ εἶπες. Σήκω κάθισε καὶ φάγε ἀπὸ τὸ κυνήγι μου, διὰ νὰ μὲ εὐλογήσῃ ἡ ψυχὴ σου».¹⁸

Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, μὲ πόσῃ ἀγωνίᾳ εἶπεν αὐτὰ ὁ Ἰακώβ. Αὐτός, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ἀρχὴν εἶπεν εἰς τὴν μητέρα του, φοδοῦμαι μήπως ἐπισύρω ἐναντίον μου τὴν κατάραν καὶ ὅχι τὴν εὐλογίαν, τώρα πόσον φοδεῖται, διὸν ὑποκρίνεται τόσον μεγάλον μῦθον; Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο ὁ Θεός, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος συνεργοῦσεν εἰς αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο, δλα ἦλθον εἰς πέρας. Τί λοιπόν, θὰ ἡμποροῦσε νὰ εἴπῃ κανεὶς, καὶ ὁ Θεὸς συνήργησε εἰς αὐτὸ τὸ ψέμμα; Μὴ ἐξετάζῃς ἀπλῶς ἐκεῖνο πού ἐγινε, ἀγαπητέ μου, ἀλλὰ προσπάθησε νὰ κατανοήσῃς τὸν σκοπὸν, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐγένεν ἐξ αἰτίας κάποιας θωπικῆς πλεονεξίας, D ἀλλὰ ἐπέδωκε νὰ ἀποσπάσῃ τὴν πατρικὴν εὐλογίαν. Διαφορετικὰ δέ, ἐὰν πρόκειται ἀπλῶς νὰ ἐξετάσῃς ἐκεῖνα πού ἐγιναν καὶ νὰ μὴ ζητήσῃς νὰ εὕρῃς παντοῦ τὸν σκοπὸν, πρόσθε μὴπως ἀνομώσῃς τὸν πατριάρχην παιδοκτόνον καὶ τὸν Φινεὲς¹⁹ ἀνθρωποκτόνον. Οὔτε ὅμως ὁ Ἀβραάμ ὑπῆρξε παιδοκτόνος, ἀλλὰ πολὺ φιλόστοργος, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, οὔτε ὁ Φινεὲς ἦτο ἀνθρωποκτόνος, ἀλλὰ ὑπερβολικὰ ζηλωτής. Διότι κάθε ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἔκρινεν ἐκεῖνο πού ἦτο καλὸν εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς, ὁ μὲν Ἀβραάμ ἐξ αἰτίας τῆς ὑποκοῆς του γίνεται ἄξιος μεγάλης ἀνταμοιβῆς εκ μέρους τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ Φινεὲς γίνεται γνωστός διὰ τὸν ζῆλον του. «Ὁ Φινεὲς λοιπὸν ἐξηγέρθη κατὰ τῶν παρανομούντων καὶ ἐξήλεωσε τὸν Κύριον».²⁰ Ἐὰν λοιπὸν ὁ φόνος καὶ ἡ παιδοκτονία ἐδῶκαν σὲ καλὸ δι' ἐκείνους, E διότι ἐγιναν μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν προσέχωμεν τὰ γεγονότα,

18. Γεν. 27, 18-19.

19. Ὁ Φινεὲς ἦτο ἄγγος τοῦ ἀρχιερέως Ἀαρὼν καὶ τὸν διεδόχῃ εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην. Ἐπῆρξεν ἐπὶ εὐνοασετῶν Ἀρχιερεῦς, Πλήρης ζήλου ἐξηγέρθη κατὰ τῶν ἀσεβούντων ἱερραγέλων καὶ τοὺς ἐτιμώρησεν.

20. Ψαλμ. 105, 20.

ἀλλὰ τὸν σκοπὸν τῶν γεγονότων²¹ καὶ τὴν διάθεσιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐπραξαν, πολὺ περισσότερον καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ σκεφθῶμεν αὐτό.

Μὴ ἐξετάζῃς λοιπὸν αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ἦσαν ψέμματα ὅσα ἔλεγεν ὁ Ἰακώβ, ἀλλὰ συλλογίσου, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιόν του ἐφρόντισεν ὥστε εἶναι νὰ γίνουν δλα. ²¹⁷ A Καὶ βιά νὰ καταλάβῃς, ὅτι ὁ Θεὸς ἦτο ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔκανε τὰ πάντα ἐλαφρὰ καὶ τὰ δύσκολα εὐκόλα, κοίταξε ὅτι ὁ Ἰσαάκ δὲν ἡμπόρεσε νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἀπάτην, ἀλλὰ ἐπέισθη εἰς τὰ ὅσα τοῦ εἶπεν ὁ Ἰακώβ καὶ ἀφοῦ ἀπήλαυσε τὰ φαγητὰ, τὸν ἀντήμειψε μὲ τὰς εὐλογίας του. Καὶ ὁ Ἡσαῦ δὲν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὸ κυνήγιον προηγουμένως, παρὰ ὅταν ἐτελέωσαν δλα, διὰ νὰ γνωρίσωμεν μὲ δλα αὐτά, ὅτι ἐκεῖνο πού ἐγινε ἦτο σύμφωνον μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. «Ἐἶπε δὲ ὁ Ἰσαάκ εἰς τὸν Ἰακώβ: πῶς συνέβη αὐτό, ὥστε τὸσον συντόμως νὰ εὕρῃς κυνήγι, παιδί μου; Ἐκεῖνος ἀπήντησε: Ὁ Κύριος μοῦ τὸ παρέδωκεν ἐνώπιόν μου».²² Εὗρίσκετο συνεχῶς εἰς ἀγωνίαν ὁ Ἰακώβ καὶ ἐμεγάλωνεν ὁ φόβος του, δλα δὲ ἐγίνοντο, διὰ νὰ μάθωμεν μὲ αὐτά, B ὅτι ὁ φιλόανθρωπος Κύριος δὲν ἐκδηλώνει τὴν πρόνοιάν του, ἀν δὲν ἴδῃ νὰ ἔχωμεν μεγάλον ζῆλον.

Μὴ παραλείψῃς λοιπὸν, παρακαλῶ ἀγαπητέ μου, αὐτὸν τώρα τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ σκέψου ὅτι ὁ κίνδυνος εἰς αὐτὸν ἦτο διὰ τὸ πᾶν καὶ ἐφοδεῖτο καὶ ἔτρεμε, μήπως γίνῃ ὑπεύθυνος κατάρας ἀντὶ εὐλογίας. Ἐπειτα λέγει ἡ βία Γραφῇ: «Ἐἶπε δὲ ὁ Ἰσαάκ εἰς τὸν Ἰακώβ: Ἐλὸ κοντά μου, παιδί μου, νὰ σὲ ψηλαφήσω καὶ νὰ πεισθῶ, ἐὰν πράγματι σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς μου ὁ Ἡσαῦ ἢ ὅχι».²³ Διότι ἀπὸ τὴν φωνὴν ὀλίγον τι ἀμφεβαλλεν ὁ Ἰσαάκ. Ἐπειδὴ ὅμως ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐπετράπη νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ ἀπάτη. Ἐπλησίασε δὲ ὁ Ἰακώβ πρὸς τὸν πατέρα του, C ὁ ὁποῖος τὸν ἐψηλάφησε καὶ τοῦ εἶπεν: Ἡ μὲν φωνὴ εἶναι φωνὴ τοῦ Ἰακώβ, τὰ δὲ χέρια εἶναι χέρια τοῦ Ἡσαῦ. Καὶ δὲν ἀνεγνώρισεν τὸν Ἰακώβ.²⁴

21. Φυσικὰ ὁ σκοπὸς δὲν ἐξηγᾶται τὰ μέσα. (Ὡς ἐκεῖνος καὶ ὁ ἱερεὺς Χριστοστόμους λέγεται κατὰ τέτοιο. Προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πρῶτην τῆς Ραββίκα καὶ τὴν ἐνάντην εἰς τὸ θεῖον σχέδιον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ).

22. Γεν. 27, 20.

23. Γεν. 27, 21.

24. Γεν. 27, 22-23.

Κοίταξε πώς φαίνεται, ότι τὸ πᾶν ἔγινε μὲ τὴν θέλαν χάριν, ἢ ὅποια ἔκανεν ὥστε καὶ ὁ Ἰσαάκ νὰ μὴ ἀντίληφθῇ τίποτε, ἀπ' ὅσα ἔγνων καὶ ὁ Ἰακώβ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν πατρικὴν εὐλογία. «Καὶ δὲν ἀνεγνώρισε τὸν Ἰακώβ, διότι τὰ χέρια τοῦ ἦσαν ὅπως τὰ χέρια τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἡσαΐ.²⁵ Καὶ εἶπε: Σὺ εἶσαι ὁ υἱός μου Ἡσαΐ;»²⁶

Κοίταξε πάλιν, πώς δέχνηται ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι ὁ πατριάρχης Ἰσαάκ ἦτο διστακτικός. «Καὶ εἶπε, σὺ εἶσαι ὁ υἱός μου Ἡσαΐ;», διὰ νὰ γνωρίσωμεν καὶ ἀπ' αὐτὸ πάλιν, ὅτι ὁ μὲν πατέρας ἔκανε τὰ πάντα, ἐπειδὴ ἐνικήθη ἀπὸ τὴν φυσικὴν φιλοστοργίαν. Ὁ Θεὸς δὲ μὴ, ὁ ὁποῖος προδίδει. Δ' ὅσα πρόκειται νὰ γίνοντο καὶ χαρακτηρίζε: καὶ ἀναδεικνύει τοὺς δούλους τοῦ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ χαρακτήρος των, ἔτσι τὰ πάντα διευθετεῖ. «Καὶ ἀπήντησεν ὁ Ἰακώβ εἰς τὸν πατέρα του: Ἐγὼ εἰμαι.»²⁷ Διότι, ὅταν ἠρώτησεν ὁ Ἰσαάκ «εἰσὶν οὐ ὁ υἱός μου ὁ Ἡσαΐ» καὶ ἀπήντησεν ὁ Ἰακώβ «ἐγὼ εἰμαι», εἶπεν ὁ Ἰσαάκ: «Φέρε μου ἀπὸ τὸ κυνέγι σου, διὰ νὰ φάγω καὶ νὰ σὲ εὐλογήσω μὲ δλην μου τὴν ψυχὴν.»²⁸ Μάλιστα τότε ὁ Ἰακώβ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν αγωνίαν. «Ὁ Ἰακώβ ἔφερεν εἰς τὸν πατέρα του καὶ ἔφαγε: τοῦ ἔφερεν ἐπίσης κρασί καὶ ἤπιε. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰσαάκ εἰς τὸν Ἰακώβ: Παιδί μου, ἔλα κοντά μου καὶ φιλήσέ με. Ὁ Ἰακώβ ἐπλησίασε καὶ ἐφίλησε τὸν πατέρα του. Ὁ Ἰσαάκ ὡσφράνθη τὴν ὁσμὴν τῶν ἐνδυμάτων, Ἐ πού εἶχε φορέσει ὁ Ἰακώβ, εὐλόγησεν αὐτὸν καὶ εἶπε»²⁹

Πρόσεξε τὴν παρατήρησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, «Ὅταν ἠρώτησεν ὁ Ἰσαάκ «εἰσὶν οὐ ὁ Ἡσαΐ» καὶ ἀπήντησεν ὁ Ἰακώβ «ἐγὼ εἰμαι», καὶ πάλιν τὸν ἐψηλάφησε καὶ ὤλιγον τι ἀμφέβαλλε διὰ τὴν φωνήν, ἐπειδὴ ὑπωψίασθη κάτι. Καὶ πάλιν τὸν ἠρώτησεν «εἰσὶν οὐ ὁ υἱός μου Ἡσαΐ» καὶ ἀπήντησεν ἐκεῖνος «ἐγὼ εἰμαι», ἔπειτα τοῦ ἔφερε καὶ ἔφαγε. Τότε, λέγει ἡ Γραφή, «ὁ Ἰσαάκ ἐφίλησε τὸν

25. Ἦσαν ἀνεπαρκέστατα μὲ κατανόησιν ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων τὸ μᾶλλον ἠμεῖς μὲ τὰς ἐνδοκίμους τρεῖς.

26. Γεν. 27, 23-24.

27. Γεν. 27, 24. Ὁ Ἰακώβ φέρεται καὶ ἀγκαλεῖ τὸν πατέρα του. Παρ' ὅσον ἐστὶν ἐνδεκάβητος ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ ἡ εὐλογία, τὴν ὅποιαν ἔλαβεν, ἐντέσσεται εἰς τὸ θεῖον σχέδιον, ὅπως ἡμᾶς τρεῖς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιμαρτυρεῖται. Ἐμείνουν ἐπὶ 20 ἔτη εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ, ὡς ἐξέστης. Ὁ Ἰσὼς ἐξηρατὴν ἀπὸ τὸν πενθερὸν του, τὸν Δίδων. Ἀνάμνη καὶ τὰ παιδιὰ του τὸν ἐξηρατὴσαν, ὅταν ἐπώλησαν τὸν υἱὸν του τὸν Ἰωσήφ.

28. Γεν. 27, 25.

29. Γεν. 27, 25-27.

Ἰακώβ καὶ τὸν εὐλόγησε». Διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς, ὅτι εὐλόγησε τὸ πρόσωπον τοῦ Ἡσαΐ, ἀλλὰ ἐκεῖνον πού ἐφίλησε.³¹ Α' Διὰ τοῦτο ἐμνημόνευσεν ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι ἐφίλησε καὶ εὐλόγησεν ἐκεῖνον πού ἐφίλησεν. «Ὁ Ἰσαάκ ὡσφράνθη τὴν ὁσμὴν τῶν ἐνδυμάτων, πού εἶχε φορέσει ὁ Ἰακώβ, εὐλόγησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν: Ἰδοὺ αὕτη εἶναι ἡ ὁσμὴ τοῦ υἱοῦ μου, ὡσάν ὁσμὴ ἀγροῦ γεμάτου χόρτου καὶ θυμῷ, πού τὸν εὐλόγησεν ὁ Κύριος. Εἴδεσθαι νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς βροχὴν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ εὐφορίαν τῆς γῆς, ὥστε νὰ ἔχῃς πλουσίαν τὴν συγκαμιδὴν τοῦ αἵτου καὶ τοῦ οἴνου.»³² Εἶδε ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς ἐσέ πού ἔφερες τὰ φαγητὰ καὶ ἐφιλῆθης ἀπὸ ἐμέ, «νὰ σὲ ὑπερετίθουν λαοί.»³³

Παρατήρησε, ὅτι ἠύξησεν εἰς αὐτὸν τὸν πλοῦτον τῶν ἀναγκαίων ἀγαθῶν, ἔπειτα τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοὺς λαοὺς, ἀφοῦ δηλώνει ἐκ τῶν προτέρων τὴν μελλαντικὴν τοῦ εὐημερίαν. Β' καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπογόνων του. «Καὶ ἀρχοντες νὰ σὲ προσκυνήσουν». Καὶ δὲν εὐχεταὶ νὰ ὑποταγῶν εἰς αὐτὸν μόνον οἱ λαοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχοντες, «νὰ γίνῃς κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου». Κοίταξε πώς ὁ Ἰακώβ ὑπηρετεῖ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, ἂν καὶ τὸ ἀγνοῇ. Καὶ ὅλα αὐτὰ δι' αὐτὸ ἐγίνοντο ἀπὸ τὸ θεῖον σχέδιον, διὰ νὰ καρπωθῇ τὴν εὐλογίαν ἐκεῖνος πού ἦτο ἀξίος διὰ τὴν ἀρετὴν του. «Καὶ θὰ σὲ προσκυνήσουσιν οἱ ἀπόγονοι τοῦ πατρὸς σου». Συνηθίζει ἡ Ἁγία Γραφή νὰ ἀποκαλεῖ υἱοὺς δούλους τοὺς συγγενεῖς. Ὅπως καὶ ἐδῶ, πού λέγει υἱοὺς τοῦ πατρὸς σου, θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ εἰπωμεν, τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἡσαΐ. Γ' Διότι ὁ Ἰσαάκ δὲν εἶχεν ἄλλο παιδί ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοὺς μόνον. «Ἐκεῖνος πού θὰ σὲ καταρροσθῇ, νὰ εἶναι καταρροσμένος καὶ ἐκεῖνος πού θὰ σὲ εὐλογῇ, νὰ εἶναι εὐλογημένος ἀπὸ τὸν Θεόν.»³⁴ Ἰδοὺ ἡ κορωνὴ τῆς εὐλογίας, Ἰδοὺ τὸ μεγαλύτερον ἀπ' ὅλα τὰ ἀγαθὰ.³⁵

Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ; Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐφοδῆθη, μήπως ἀποσπάσῃ κατάρων ἀπὶ εὐλογίας, δχι μόνον δέχεται τὰς εὐλογίας ἀπὸ τὸν πατέρα του μὲ τὸ

30. Γεν. 27, 27-28.

31. Γεν. 27, 29.

32. Γεν. 27, 29.

33. Γεν. 27, 29.

34. Τὸ τελευταῖον καὶ σπουδαιότερον ἀπὸ τὴν πατρικὴν εὐλογίαν. Κατὰ πρόθεσιν ὁ Ἰσὼς ἠύχθη εἰς τὸν Ἰακώβ νὰ ἀνηρατὴσῃ ἀνάμνη, νὰ πρὸς κυνήσουσιν οἱ λαοὶ καὶ οἱ ἀρχοντες, νὰ γίνῃ κύριος τῶν ἀδελφῶν σου καὶ νὰ τὸν προσκυνήσουσιν καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡσαΐ. Ὅλα αὐτὰ ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τῆς πατρικῆς εὐλογίας διὰ τὸν πρωτότοκον.

στην ἀφθονίαν, ἀλλὰ καὶ καταρτᾶται ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιχειροῦν νὰ τὸν καταρσασθοῦν. Ἀπὸ ἐδῶ διδασκόμεθα, ὅτι, ὅταν κάποιος βέλη νὰ διευθετήσῃ τὰ ζητήματά του σύμφωνα μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, δέχεται τόσῃ οὐράνιον βοήθειαν, ὥστε ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἀποκτᾷ πείραν αὐτῆς τῆς ἀληθείας. **Δ** Ποῖος λοιπὸν δὲν θὰ ἐξεπλήρο-
 σετο καὶ δὲν θὰ ἐθαύμαζε τὴν ἀνέκφραστον οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἡσαὺ δὲν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὰ κυ-
 νήγιον προηγουμένως, παρὰ μόνον ὅταν ἐτελείωσεν ἡ ἱ-
 storia αὐτῇ καὶ ὁ Ἰακώβ ἀνεχώρησεν, ἀφοῦ δέχθη τὰς
 εὐλογίας τοῦ πατρὸς του; Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε νὰ μᾶς
 διδάξῃ αὐτὸ ὁ μακάριος Μωϋσῆς, προσέθεσε: «Ὅταν ἐ-
 πουςεν ὁ Ἰσαὰκ νὰ διδῇ τὰς εὐλογίας του εἰς τὸν υἱὸν
 του τὸν Ἰακώβ καὶ ὁ Ἰακώβ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν σκη-
 νὴν τοῦ πατρὸς του, **Ε** ὁ ἀδελφὸς τοῦ ὁ Ἡσαὺ ἐπέστρε-
 ψεν ἀπὸ τὸ κυνήγιον του».³⁴

Κοίταξε, ὅτι ὁ Ἡσαὺ ἦλθεν ὁμιέως, μετὰ τὴν ἐξο-
 δον τοῦ Ἰακώβ, ὅχι χωρὶς λόγον καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ διὰ
 νὰ φέρῃ καὶ αὐτὸς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὰ φαγητὰ καὶ νὰ
 μάθῃ ἀπὸ τὸν πατέρα του ὅλην τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πρά-
 γματος. Ἐάν δὲ ὁ Ἡσαὺ συνήντα τὸν ἀδελφὸν του, Ἰσῶς
 καὶ νὰ τὸν ἐφόνευε, παρασυρόμενος ἀπὸ τὸν θυμὸν του.
 Διότι: ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἐσκέφθη μετὰ ἀπὸ αὐτὰ, πολὺ πε-
 ρισσότερον θὰ τὸ ἐπεχειροῦσε, ἐνὶ ἐγένετο. Τὸ χεῖρ τοῦ
 Θεοῦ ὅμως ἦτο ἐκεῖνο, ποῦ διέσωσε τὸν Ἰακώβ κι' ἔκανεν
 αὐτὸν μὲν ἀξιὸν τῆς εὐλογίας, ἐκείνον δὲ ἀπεστέρησε καὶ
 ἀπὸ τὴν εὐλογίαν καὶ ἀπὸ τὰ πρωτοτόκια. «Ὅταν δὲ ἐ-
 πέστρεψεν ὁ Ἡσαὺ, ³⁵ **Α** λέγει ἡ Γραφή, παρεσκεύασε
 καὶ αὐτὸς φαγητὰ, τὰ προσέφερεν εἰς τὸν πατέρα του καὶ
 τοῦ εἶπε: Ἄς σηκωθῇ ὁ πατέρας μου καὶ ἄς φάγῃ φαγη-
 τὰ ἐτοιμασμένα ἀπὸ τὸ κυνήγιον τοῦ παιδιοῦ του, διὰ
 νὰ μὲ εὐλογήσῃ μὲ τὴν ψυχὴν του».³⁶ Κοίταξε σὲ παρα-
 καλῶ τὸν Ἰακώβ, ποῦ ἔχει πάλιν βορυσθῇ καὶ εἶναι τα-
 ραχμένος. Διότι, ὅταν ὁ Ἰσαὰκ ἤκουσε τὸν Ἡσαὺ ἠρώτη-
 σε: «Ποῖος εἶσαι σὺ; Ἐκεῖνος τοῦ ἀπήντησεν: Ἐγὼ εἰμὶ
 ὁ Ἡσαὺ, ὁ πρωτότοκος υἱός σου».³⁷ Ἰδὲς πῶς ὑπερῆρα-
 νεύεται ὁ Ἡσαὺ διὰ τὸ πρᾶγμα αὐτό. Δὲν ἠρκάσθη νὰ τοῦ
 εἴπῃ «ἐγὼ εἰμαι ὁ Ἡσαὺ», ἀλλὰ προσέθεσεν «ὁ πρωτότο-

34. Γεν. 27, 30.
 35. Γεν. 27, 31.
 36. Γεν. 27, 32.

κος». «Ὁ Ἰσαὰκ ἐξεπλάγη πολὺ, πάρα πολὺ καὶ εἶπε: Ποῖος λοιπὸν ἦτο ἐκεῖνος ποῦ ἐβγήκεν εἰς κυνήγιον, **Β**
 μοῦ ἔφερε καὶ ἔφαγα ἀπὸ δλα, πρὶν νὰ ἔλθῃς σὺ καὶ τὸν
 εὐλόγησας; Ἄς εἶναι εὐλογημένος».³⁸

Πρόσεξε πῶς καὶ ὅταν ὁ Ἰσαὰκ εὐρέθῃ εἰς ἀπορίαν
 καὶ τοῦ διηγείτο τὸ γεγονός, ὅμως προσέθεσε, διδοντάς
 του τὸ καίριον κτύπημα, «καὶ τὸν εὐλόγησα καὶ ἄς εἶναι
 εὐλογημένος». Αὐτὸ τὸ ἔκανεν ὁ Ἰσαὰκ, ἐπειδὴ ὠδηγοῦ-
 σε τὴν γλῶσσάν του ἡ σὰφια τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ πορῇ ἐ-
 κείνος νὰ γνωρίζῃ, ἀφοῦ μάθῃ τὰ πάντα μὲ ἀκριβείαν, ὅ-
 τι τίποτε δὲν ὑπερέχει τοῦ Ἰακώβ, οὔτε κατὰ τὰ πρωτο-
 τόκια, οὔτε κατὰ τὸ κυνήγιον. «Ὅταν δὲν ἤκουσεν αὐτὰ
 ὁ Ἡσαὺ, ἐφώνασε μὲ φωνὴν μεγάλῃν καὶ πικράν».³⁹ Τί ση-
 μαίνει «φωνὴν μεγάλῃν καὶ πικράν»; Ὑπαινίσσεται μὲ τὸν
 λόγον αὐτὸν τὸν θυμὸν καὶ τὸ μέγεθος τῆς ὀργῆς, ποῦ
 τὸν κατέλαθε, ὅταν ἔμαθεν αὐτά. **Γ** «Καὶ εἶπεν ὁ Ἡσαὺ:
 Εὐλόγησε λοιπὸν καὶ ἐμέ, πάτερ μου. Τοῦ εἶπεν ὁ Ἰσαὰκ:
 Ἥλθεν ὁ ἀδελφός σου καὶ ἐπῆρε δολίως τὴν εὐλογίαν
 σου».⁴⁰ Ἐπρόλαβεν ὁ ἀδελφός σου καὶ ἐπῆρεν ὅλην τὴν
 εὐλογίαν πλουσίως. Καὶ διὰ νὰ γνωρίσῃς, ὅτι ἡ θεία χάρις
 ἦτο ἐκεῖνη, ἡ ὁποία συνήργησεν, ὥστε νὰ ἐξαπατηθῇ ὁ Ἰ-
 σαὰκ, ἰδὲς ὅτι καὶ ὁ ἴδιος τὸ ὁμολογεῖ, ὅταν λέγῃ: «ἤλ-
 θεν ὁ ἀδελφός σου μὲ δόλον» ὡς νὰ ἀπολογηθῇ εἰς τὸν
 Ἡσαὺ καὶ νὰ τοῦ λέγῃ, ὅτι χωρὶς νὰ γνωρίζω εὐλόγησα
 τὸν Ἰακώβ καὶ ἤμουν ἐτοιμος νὰ δώσω εἰς ἐσὲ τὰς εὐλο-
 γίας μου. **Δ** Ἀλλὰ ἐκεῖνος ἐπῆρε καὶ ἐπῆρε δολίως τὴν
 εὐλογίαν σου, ὅσα εἶχον ἐτοιμασθῇ δι' ἐσὲ τὰ ἐδέχθη αὐ-
 τός. Δὲν ἔγινεν ἀπὸ ἰδικῶν μου λάθους. «Καὶ εἶπεν ὁ Ἡ-
 σαὺ: Ἐπιτυχῶς τοῦ ἐδόθη τὸ ὄνομα Ἰακώβ, διότι διὰ δευ-
 τέρων φορῶν μὲ ἐξηπάτησε. Τὴν πρώτην φορὰν ἐπῆρε τὰ
 πρωτοτόκια μου καὶ τώρα ἐπῆρε καὶ τὴν εὐλογίαν μου».⁴⁰
 Δὲν ἔγινεν τυχαῶς ἄξιος αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, λέγει ὁ Ἡ-
 σαὺ. Διότι τὸ ὄνομά του Ἰακώβ ἐρμηνεύεται «ὑποσκελισμός»,
 πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπέδειξεν εἰς ἐμέ, ἀφοῦ μὲ ἀπεστέρη-
 σε καὶ ἀπὸ τὰ πρωτοτόκια καὶ ἀπὸ τὴν πατρικὴν εὐλο-
 γίαν. Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Ἡσαὺ εἰς τὸν πατέρα του; «Πά-
 τερ μου, δὲν ἔμεινε καὶ δι' ἐμὲ καμία εὐλογία; Ἀπεκρίθη

37. Γεν. 27, 33. Ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἀνακαλεῖ τὴν εὐλογίαν του, παρὰ
 τὴν ἀπακάλυφτον τῆς ἀπότης.

38. Γεν. 27, 34.

39. Γεν. 27, 34-35.

40. Γεν. 27, 36.

ὁ Ἰσαάκ καὶ τοῦ εἶπε: «Μάθε, λέγει, ὅτι ὅλος τὰς εὐλογίας τοῦ ἔδωσα, «ἐφ' ὅσον τὸν ἔκανα κύριόν σου».⁴¹

Εἰ πρόσεξε, ὅτι ἀρχίζει ἀμέσως ἀπὸ τὸν Ἰακώβ καὶ δὲν λέγει εἰς τὸν Ἡσαὺ τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ φανερώνει εἰς αὐτὸν τὴν δουλείαν καὶ τὴν ὑποταγὴν. Καὶ συνεχίζει: «Τὸν Ἰακώβ τὸν ἔκανα κύριόν σου καὶ ὅλους τοὺς ἀπογόνους σου τοὺς ἔκανα ὑπηρέτας του. Τὸν ἠγχοῦσα νὰ ἔλξη πλοῦσι τὰ προϊόντα τῆς γῆς, αἶτον καὶ οἶνον. Τί λοιπὸν νὰ κάνω τώρα δι' ἐσέ, παιδί μου;»⁴² Τίποτε ἄλλο λοιπὸν δὲν ἔμενε. Ἐὰν ἔκανα αὐτὸν κύριόν σου καὶ ὅλους τοὺς ἀπογόνους σου ὑπηρέτας του καὶ τοῦ ἔδωσα ἀφθονίαν ἀγαθῶν, τί ἄλλο λοιπὸν ὑπολείπεται; ⁴³ Α «Εἶπεν ὁ Ἡσαὺ πρὸς τὸν πατέρα του: Ὅστε μία εὐλογία δὲν ὑπάρχει καὶ δι' ἐμέ, πάτερ μου; Εὐλόγησε λοιπὸν καὶ ἐμέ».⁴⁴ Ἐπειδὴ ἤκουσε τὸν πατέρα του νὰ λέγῃ: «Εὐλόγησα τὸν Ἰακώβ καὶ ὡς εἶναι εὐλογημένος» καὶ ἔπειτα τοῦ ἐφανερώσεν ὅλην τὴν εὐλογίαν, τότε λέγει: «Πάτερ μου, εὐλόγησε λοιπὸν καὶ ἐμέ. Ὅστε μία εὐλογία δὲν ἔχεις καὶ δι' ἐμέ;». Δὲν μπορείς λοιπὸν νὰ καταστήσης ἄξιον τῆς εὐλογίας σου καὶ ἐμέ, τὸν ὅποιον τόσο ἀγαπᾷς, ἐμὲ τὸν πρωτότοκον, ποῦ ἀπεστάλην ἀπὸ ἐσέ εἰς τὸ κυνήγιον;

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Ἡσαὺ ἔφερεν εἰς σύγχυσιν τὸν πατέρα του. «Συνεκινήθη δὲ θαυμάσια ὁ Ἰσαάκ. Ὁ δὲ Ἡσαὺ ἐκραύγασε μὲ δυνατὴν φωνὴν καὶ ἔκραφεν».⁴⁵ Εἶδεν, ὅτι ὁ πατέρας του εὐρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν, διότι δὲν ἠμποροῦσε, ὅτε ἤθελε νὰ ἀνατρέψῃ ὅσα ἤδη εἶχον γίνῃ. Β Καὶ ὁ Ἡσαὺ προσέθεσεν εἰς τὸν στεναγμὸν καὶ τὸ κλάμμα του, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸν πατέρα του μεγαλυτέραν συμπάθειαν. Τὸν ἐλυπήθη ὁ Ἰσαάκ καὶ τοῦ εἶπε: «Ἰδοὺ ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν εὐφορίαν γῆν καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ οὐρανοῦ θὰ εἶναι ἡ κατοικία σου».⁴⁶ Θὰ ζῆς μὲ τὸ σπαθί σου, ἀλλὰ θὰ εἶσαι δοῦλος εἰς τὸν ἀδελφόν σου. Θὰ ἔλθουν ὅμως περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας θὰ ἀποτινάξης τὸν ζυγόν».⁴⁷ Ἐπειδὴ καὶ σὺ ἐπι-

41. Γεν. 27, 36-37.

42. Γεν. 27, 37.

43. Γεν. 27, 38.

44. Γεν. 27, 38. Πρβλ. Ἑβρ. 12, 17.

45. Πρόκειται διὰ τὴν χεῖρα, εἰς τὴν ἥτις θὰ κατοικήσῃ ὁ Ἡσαὺ καὶ οἱ ἀπογόνοί του. Αὕτη εἶναι ἡ Ἰουδαία, εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς νεκρᾶς θαλάσσης.

46. Γεν. 27, 39-40.

θυμεῖς νὰ ἀπολαύσῃς τὴν εὐλογίαν μου, μάθε ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ πράξω ἀντίθετα ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Ἐρχομαι θεθαίως νὰ ἀπολαύσῃς καὶ σὺ τὴν δόξαν τοῦ οὐρανοῦ, ὃ γινώριζε ὅμως ὅτι θὰ ζῆς πολέμικῃ ζωῇ. «Θὰ ζῆς μὲ τὸ σπαθί σου, ἀλλὰ θὰ εἶσαι δοῦλος εἰς τὸν ἀδελφόν σου».

Ἄς μὴ ἀπορῇ κανεὶς, ὅταν ἀκούῃ αὐτὰ καὶ βλέπῃ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἡσαὺ νὰ περιπλανᾶται, λόγῳ τοῦ φόβου του καὶ νὰ κατευθύνεται εἰς ξένην χώραν ὅτε νὰ προσέχῃ μόνον τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ νομίζῃ, ὅτι ἀπέτυχεν τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ. Ὅταν λοιπὸν ὁ Κύριος ὑπόσχεται κάτι, ἀκόμη καὶ ἂν ἴδωμεν τὰ πράγματα νὰ ἐρχονται εἰς τὴν ἀρχὴν ἀντίθετα ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις, ἂς μὴ παρασώμεθα, διότι ποτὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτύχῃ τελικῶς. Αὐτὸ γίνεται, ἀφοῦ οἱ δίκαιοι ἀναδειχθοῦν λαμπρότεροι μὲ ὅλα αὐτὰ, Ὡς διὰ νὰ φανερώσουν εἰς ὅλους ἡμᾶς τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν βελήσῃς νὰ γνωρίσῃς ὅλος τὰς ἱστορίας μὲ ἀκριθείαν, θὰ εὕρῃς εἰς κάθε δίκαιον αὐτὸ ἀκριδῶς, ποῦ ἔχει γίνῃ καὶ τώρα. Μὴ βλέπῃς λοιπὸν, ποῦ τώρα ἀμέσως ἐγινε φυγὰς, ἀλλὰ σκέψου τὴν δόξαν, ποῦ τὸν ἠκολούθησεν, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἰσὶος ὁ Ἡσαὺ, ποῦ ἐγινεν ἐπιφοδὸς διὰ τὸν ἀδελφόν του, δείχνει μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τόσον μεγάλον σεβασμὸν εἰς αὐτόν σκέψου ἀκόμη, ὅτι ὁ Ἰακώβ τόσον πολὺ ἐδοξάσθη, μετὰ τὴν ταλαιπωρίαν του εἰς τὴν ξένην χώραν, ὥστε νὰ αὐξηθοῦν πολὺ οἱ ἀπόγονοί του καὶ νὰ χαρακτηρισθῇ ὅλη ἡ φυλὴ μὲ τὸ ὄνομά του.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Ἁγία Γραφή θέλει νὰ ἐπιλήσῃ τώρα διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Ἡσαὺ καὶ διὰ τὸ ὅτι αὐτὸς ἀπέδωκεν εἰς φόνον, μᾶς λέγει: «Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην ὁ Ἡσαὺ ἀγανακτοῦσεν ἐναντίον τοῦ Ἰακώβ διὰ τὴν εὐλογίαν, ποῦ ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν πατέρα του».⁴⁸ Διὰ νὰ γνωρίσωμεν, ὅτι δὲν ἦτο ἀπλῶς μία πρόσκαιρος ὀργή, μᾶς ἐφανερώσε μὲ τὴν λέξιν τὸ μέγεθος τῆς κακίας του. Λέγει λοιπὸν, ὅτι «ἀγανακτοῦσεν», ἀντὶ νὰ εἴπῃ, ἐπεδίδωκεν ἐπιμόνως, ἐπέμενε μὲ τὸν λόγον του νὰ φανερώσῃ τὴν σκέψιν ἢ ὅποια ἀκρότητα μέσα του. ⁴⁹ Α «Ἐσκέψθη ὁ Ἡσαὺ: Ἄς ἀποβάλῃ πρώτα ὁ πατέρας μου καὶ ἂς περάσουν αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους καὶ τότε ἐγὼ θὰ φωνεῶ τὸν ἀδελφόν μου

47. Γεν. 27, 41.

τόν Ἰακώβον.⁴⁸ Ὅντως λοιπὸν ἐκεῖνος, ποῦ ὀργίζεται δὲν εἶναι ὀλιγώτερον παράφρων ἀπὸ τοὺς τρελλοὺς.

Σκέψου λοιπὸν, ὅτι συνέβη καὶ ἐδῶ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τοὺς τρελλοὺς, ὅταν μπαίνει μέσα τῶν ὁ δαίμων καὶ τοὺς κάνει παράφρονες καὶ τοὺς ἐξαπατᾷ νὰ πράττουν τὰ ἀντίθετα ἀπ' ὅσα θάλεπον. Διότι δὲν θάλεπον σωστά, ὅτε κάνουν κάτι ἄλλο χρήσιμον, ἀλλὰ κάνουν ὅσα ἔτσι, ὥσάν νὰ ἔχουν νεκρωθῇ αἱ αἰσθήσεις καὶ νὰ ἔχασαν τὴν ἱκανότητα νὰ διακρίνουν. Ἔτσι καὶ ὅσοι ὀργίζονται δὲν ἀναγνωρίζουν τοὺς παρόντας, **Β** δὲν θυμούνται τὴν συγγένειαν, οὔτε τὴν φιλίαν, οὔτε τὴν συνήθειαν, οὔτε τὰ δεσμάτα, οὔτε ἀντιλαμβάνονται τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ ὅλοι ὁδηγοῦνται εἰς τὸν κρημνόν, τυραννοῦμενοι ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῶν.

Τί θὰ ἦτο λοιπὸν ἀθλιώτερον ἀπὸ αὐτούς, ἀφοῦ σπεύδουν ἀκόμη καὶ εἰς φόνον, ὅταν τοὺς καταλάβῃ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς καὶ γίνωνται αἰχμάλωτοι; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐκρίνωσιν τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ, προτρέπει εἰς τὰς ἐπιστολάς του καὶ λέγει αὐτό: «Κάθε ὀργὴ καὶ θυμὸς καὶ κραυγὴ ὅς εἶναι μακριὰ ἀπὸ σὰς μαζί με κάθε κακίαν».⁴⁹ Ὅχι μόνον δὲν θέλω σεῖς νὰ θυμώνετε, λέγει, οὔτε νὰ ὀργίζεσθε, ἀλλὰ οὔτε με κραυγὴν νὰ συζητᾶτε με τοὺς ἄλλους, καὶ ἐδῶ κραυγὴν ἐννοεῖ ἐκείνην, ποῦ γίνεται με θυμόν. **Γ** Ὅταν δὲ τὸ πάθος ξεκινᾷ ἀπὸ μέσα καὶ ταρασσεται ἡ καρδιά, τότε ἡ γλῶσσα δὲν ἀνέχεται πλέον νὰ ὁμιλῇ με ἡρεμίαν, ἀλλὰ μᾶς προετοιμάζει νὰ συζητῶμεν με τοὺς ἄλλους με φωνές, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα ἐκφράζει τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ μακάριος Παῦλος θέλει νὰ ζοῦν εἰς συνεχή γαλήνην ἐκεῖνοι ποῦ πείθονται εἰς αὐτόν, ὅταν εἶπε «κάθε ὀργή», ἐφάνερωσε τί σημαίνει «κάθε ὀργή», ἐκείνη δηλαδὴ ποῦ ξεκινᾷ ἀπὸ οὐκ ἀνδρώτε αἰτίαν. «Καὶ κάθε θυμὸς καὶ κραυγὴ ὅς εἶναι μακριὰ ἀπὸ σὰς». Ἐπειτα συνεχίζει, ἐπειδὴ θέλει νὰ ξηράνῃ αὐτὴν τὴν ρίζαν τῆς κακίας καὶ νὰ τὴν κάνει ἄκαρπον: «μαζί με κάθε κακίαν». Ἐκεῖνος λοιπὸν ποῦ ζῇ ἔτσι, μένει διορκῶς εἰς τὸ λιμάνι. **Δ** καὶ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὰ κύματα τῆς γῆς καὶ οὔτε θύελλα φοβείται, οὔτε ναυάγιον, ἀλλὰ περνᾷ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἔξω ἀπὸ κάθε ταραχὴν, ὥσάν νὰ πλέῃ με γα-

48. Γεν. 27, 41.

49. Ἐφεσ. 4, 31.

λήνην ἢ νὰ κάθεται εἰς ἀπάνευο λιμάνι καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ με ὅλα αὐτὰ παρέχει εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων καὶ μυστικῶν ἀγαθῶν. Αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν, με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ε ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

«Η ΡΕΒΕΚΚΑ ΚΕΛΑΪΣΕ ΤΟΝ ΝΕΩΤΕΡΟΝ ΓΙΟΝ ΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΗ».

Είδατε χθές και την μεγάλην εὐγνωμοσύνην τοῦ τε-
λώνου καὶ τὴν ἀπερίγραπτον φιλευθροψίαν τοῦ Κυρίου
καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἀναισθησίαν τῶν Ἰουδαίων; Εἶδατε
κατὰ ποῖον τρόπον ὁ μακάριος Ματθαῖος ἐδίδωκεν δλους
ἡμᾶς ⁵²² Α καὶ διὰ ποίων μέσων ὑπήκουσε τόσον ταχέ-
ως καὶ ἐπέδειξε τόσον μεγάλην μεταβολήν, διότι ἡ ἀρετὴ
καὶ ἡ κακία ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας θέλησιν, μετὰ
τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι μπορούμεν νὰ γίνωμεν ἐνά-
ρετοι, ὅταν τὸ ἐπιδιώξωμεν καὶ νὰ πάσωμεν πάλιν εἰς τὸν
κηρμῆνον τῆς ἁμαρτίας, ὅταν φανώμεν ὀκνηροί. Αὐτὸ δε-
δαίως εἶναι ἐκεῖνα, κατὰ τὸ ὅποιον διαφέρομεν ἀπὸ τὰ ἄ-
λογα ζῶα, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἔχομεν τιμηθῆ ἀπὸ τὸν φιλάν-
θρωπον Θεὸν μὲ τὴν λογικὴν καὶ εἰς τὴν φύσιν μας εὐρί-
σκεται ἡ γνῶσις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Κανεῖς λοιπὸν ἂς μὴ προφασίζεται, ὅτι παραμελεῖ
τὴν ἀρετὴν, λόγῳ ἀγνοίας, ἢ ὅτι δὲν ἔχει αὐτάν, ποῦ θὰ
τοῦ δείξῃ τὸν δρόμον τῆς. Διότι ἔχομεν ἐπαρκὴ διδασκα-
λὸν τὴν συνειδήσιν, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν κανεῖς νὰ στε-
ρηθῇ τὴν δόξησιν τῆς. Β Ἐπὶ πλέον δὲ ἐδόθη εἰς τὸν ἄν-
θρωπον συγχρόνως μὲ τὴν δημιουργίαν του, καὶ ἡ γνῶ-
σις τοῦ τί πρέπει νὰ κἀνῃ διὰ νὰ λάβῃ τὰ θραβεῖα τῆς
ἀρετῆς, ἀφοῦ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του καὶ ἐξασκηθῇ
εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, ὅ-
πως ἀκριδῶς εἰς κάποιον παλαίστραν. Θὰ ἀπολαμβάνῃ
δὲ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας, ἀφοῦ
κοπήσῃ δι' ὀλίγον διάστημα, διὰ νὰ ἀξιώθῃ τοῦ αἰωνίου
στεφάνου καὶ ἀφοῦ προτιμήσῃ τὴν ἀρετὴν εἰς αὐτὴν τὴν
πρόσκαιρον ζωὴν.

Αὐτὸ ἀκριδῶς ἔχοντες ὅπ' ὀφεί, ἀγαπητοί μου, C ἂς
μὴ προδώσωμεν τὴν καταγωγήν μας, ἂς μὴ φανώμεν ἀγάρ-
ριστοι διὰ τὴν τόσην εὐεργεσίαν, ὅτε νὰ ἐτοιμάσωμεν
εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας διαρκὴ ὁδόν, μὲ τὸ νὰ ἐπιδιώξω-
μεν τὴν πρόσκαιρον εὐχαρίστησιν, ἢ ὅποια μᾶς φαίνεται
καλὴ. Ἔτσι λοιπὸν ἂς τακτοποιώμεν ὅλα τὰ πράγματα

μας, ὅταν βλέπωμεν μπροστὰ μας συνεχῶς τὸν ἀκοίμη-
τον ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος γνωρίζει καλῶς τὰ ἀ-
πώκρυφα τῆς σκέψέως μας. Ἀφοῦ προφυλαχθῶμεν ἐπί-
σης μὲ τὰ ὅπλα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐπιδείξωμεν
τὴν εὐγνωμοσύνην μας, νὰ ἀποσπάσωμεν τὴν εὐράνιον
δοῆσαι καὶ νὰ μπορέσωμεν νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ
ἐκεῖνα, D ποῦ ὑπεσχέθη ὁ Κύριος δι' αὐτοὺς ποῦ τὸν ἀ-
γαποῦν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπιτύχωμεν τὴν θεῖαν προ-
στασίαν καὶ νικῶμεν τὸν ἐχθρὸν καὶ πολεμῶν μας καὶ
καταστήσωμεν ἄχρηστα τὰ δόλεθρα ὀργανά του. Ἄς μὴ
δλέπῃ λοιπὸν κανεῖς τὸν κόπον διὰ τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ ἂς
εἶναι ἐτοιμος νὰ κοπήσῃ δι' αὐτήν, ἀφοῦ σκεφθῇ τὸ κέρ-
δος ποῦ θὰ προκύψῃ.

Ἐάν λοιπὸν ἐκεῖνοι ποῦ στρέφονται εἰς τὰ δικηκὰ
θέματα καὶ φθάνουν μέχρι παραφροσύνης διὰ τὴν συγ-
κέντρωσιν χρημάτων, ἀναλαμβάνουν τὰ πάντα μὲ προ-
θυμίαν καὶ τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης καὶ τὰ ναυάγια
κι' ἐνῷ βλέπουν μπροστὰ τῶν τὰς ἐπιθέσεις τῶν πειρα-
τῶν, ὅτε ἔτσι γίνονται νωθροί, ἂν καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἔ-
χουν θάρρος μέχρι τέλους· ποῖαν ἀπολαγίαν θὰ ἔχωμεν
ἡμεῖς, ἂν δὲν ἀγωνισθῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν μὲ κάθε ζῆλον
καὶ προθυμίαν διὰ τὰ αἰώνια ἐκεῖνα ἀγαθὰ; Ε Διὰ ποῖον
λόγον γινόμεθα τόσον ἐχάριστοι εἰς τὸν εὐεργετὴν μας
καὶ οὔτε σκεπτόμεθα ἐκεῖνα ποῦ μᾶς ἔχουν ἤδη χαρίσθῃ,
ὅτε καταλαβαίνομεν τὰς ὑποσχέσεις, ἀλλὰ περνώμεν ὅ-
λην μας τὴν ζωὴν ἀσκόπως καὶ-ματαιῶς, ὡς ζῶα, ἀφοῦ ὅ-
λα τρόπον τινά, τὰ λησμονήσωμεν; καὶ διὰ μὲν τὴν ψυ-
χὴν δὲν φροντίζομεν καθόλου, μόνον δὲ τὴν κοιλίαν κα-
ταστρέφωμεν καὶ προξενούμεν μὲ αὐτὴν μεγάλην βλάβην
εἰς αὐτὸ τὸ ταλαίπωρον σῶμα; καὶ αὐτὸ μὲν τὸ προτοι-
μάσωμεν νὰ μᾶς προξενήσῃ χίλια πράγματα μὲ τὴν ἑλ-
ληνικὴν μέτρου καὶ τὴν μεγάλην λαίμαργίαν, τὴν δὲ ψυχὴν
ἐπιτρέπομεν νὰ χαθῇ ἐξ αἰτίας τῆς πείνης; ⁵²³ Α δεδαί-
ως ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ σώματος καὶ ὅταν ἐκείνη
φύγῃ, τὸ σῶμα ἐγκαταλείπεται νεκρὸν.

Πρέπει λοιπὸν καὶ εἰς ἐκείνην νὰ δίδωμεν τὴν κατάλ-
ληλον καὶ εἰδικὴν τροφήν, διότι βλέπτομεν καὶ τὸ σῶμα
καὶ τὴν ψυχὴν, ὅταν δὲν ἔχωμεν κανένα μέτρον καὶ εἰς τὰς
ἁρτιότησιν· ὅταν δηλαδὴ τὸ μὲν σῶμα παχύνωμεν
περισσότερον ἀπ' ὅσον πρέπει, τὴν δὲ ψυχὴν ἀναγκάζω-
μεν νὰ καταστρέφεται ἀπὸ τὴν πείναν. Αὐτὸ ἀκριδῶς ποῦ
ὁ Κύριος ἠπειλήσῃ κάποτε τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, δ-

ταν εἶπε, εὐρισκόμενος εἰς κατάστασιν πολὺ μεγάλης ἑρᾶς ἀγανακτήσεως: «ὅθ' ὅς ἀποστείλω πείναν ὅχι λόγῳ στερήσεως ἄρτου ἢ ἐλλείψεως ὕδατος, ἀλλὰ ἀνάγκην μεγάλην νὰ ἀκούετε λόγον Κυρίου καὶ δὲν θὰ ἀκούετε». **Β** Αὐτὸ μᾶς διδάσκει, ὅτι ἐκείνη μὲν ἡ πείνα μπορεῖ νὰ θορᾶσιν τὸ σῶμα, ὅμως ἡ πείνα αὐτὴ καταβάλλει τὴν ψυχὴν. Ἐκεῖνο ποῦ ἠπείλησε τότε ὁ Κύριος, νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτοὺς διὰ τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ ἴδιον ἀκολουθοῦμεν τώρα μὲ τὴν θέλησιν μας καὶ αὐτὰ συμβαίνουν, παρ' ὅλον ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔδειξε τὸσον μεγάλῃν φροντίδα καὶ ἐκονόνισεν, ὥστε νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν συμβουλὴν τῶν διδασκάλων μας **Γ** μὲ τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν ἀνάγκωσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας νὰ ἀποτινᾷξῃ τὴν ὀκνηρίαν, νὰ ξεσηκωθῇ δι' ὀλίγον καὶ νὰ μεταδιδάσῃ ὅλην τὴν προθυμίαν τῆς εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. Ἄν λοιπὸν ἀποσπάσετε γενναϊόδωρον τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, θὰ διδάσκωμεν ἔτσι καὶ ἡμεῖς μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν, **Σ** ἀφοῦ θὰ βλέπωμεν νὰ ἐκτελεῖται ἡ συμβουλὴ μας. Ἐπειδὴ καὶ ὁ γεωργός, ὅταν ἴδῃ ὅτι ἡ γῆ τοῦ εἶδει μεγάλην ἀφθονίαν καρπῶν, τὴν καλλιεργεῖ μὲ μεγαλύτερον ζῆλον κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἂν βλέπωμεν τὴν κατὰ Θεὸν προκοπὴν σας καὶ ὅτι φροντίζετε νὰ ἀραρμόζετε τοὺς λόγους μας, θὰ καταβάλλωμεν καὶ ἡμεῖς μεγαλύτεραν προσπάθειαν εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἀφοῦ θὰ ἴδωμεν, ὅτι δὲν σπεύρομεν ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν, ἀλλὰ ρίπτομεν τοὺς σπόρους εἰς εὐφορον καὶ βαθεῖαν γῆν.

Δ Διὰ τοῦτο λοιπὸν καθημερινῶς σᾶς διδάσκωμεν, διὰ νὰ κερδίσετε κάτι χρήσιμον, ὅταν φύγετε ἀπὸ ἐδῶ, καὶ σεῖς νὰ αὐξάνετε τὴν ἀρετὴν σας καὶ ἡμεῖς νὰ χοιρῶμεθα, ὅταν βλέπωμεν τὴν προκοπὴν σας. Μήπως λοιπὸν θέλωμεν νὰ ὀμιλῶμεν ἀσκότως καὶ ματαιῶς, διὰ νὰ μᾶς ἐπαινεῖτε καὶ νὰ ἀναχωρήσετε ἀπὸ ἐδῶ, ἀφοῦ μᾶς χειροκροτήσετε; Ὅχι, ἂς μὴ γίνῃ δι' αὐτὸ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὠφέλειάν σας. Δι' ἐμὲ θὰ εἶναι ὁ μεγαλύτερος καὶ ὁ πλέον ἱκανοποιητικὸς ἔπαινος, ἂν κάποιος στραφῇ ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀπὸ νωθρός, ποῦ ἦτο προηγουμένως, γίνῃ ζηλωτὴς ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας προτροπὴν. **Ε** Αὐτὸ καὶ εἰς ἐμὲ προσφέρει ἔπαινον καὶ παρηγορίαν καὶ

1. Ἀμὲς 8, 11.

εἰς σᾶς πολὺ κέρδος καὶ πνευματικὸν πλοῦτον. Δὲν ἀμφιβάλλω δέ, ὅτι ἐδεῖξάτε μεγάλον ζῆλον, διότι γνωρίζω ὅτι εἰσθε θεοδιδάκτοι καὶ μπορεῖτε νὰ συμβουλευτέτε καὶ ἄλλους. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐσθήριξα ἐδῶ τὴν συμβουλὴν μου διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, θὰ ἀρχίσω τὴν τακτικὴν μου διδασκαλίαν ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Μωυσέως, ἡ μάλ' ὅλον ἀπ' ὅσα ἔχουν λεχθῇ εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τοῦ Μωυσέως καὶ θὰ σᾶς παραθέσω ἀπὸ ἐκείνων πνευματικῶν συμπόσιον, ἀφοῦ προσθέσω μερικὰ εἰς τὸ μέσον.

Ἀκούσατε πρῶτον ἀπὸ λίγου, πῶς ἀπέσπασεν ὁ Ἰακώβ τὴν εὐλογίαν ἀπὸ τὸν πατέρα του, **524** Α ἀφοῦ ἔκανε τὰ πάντα κατὰ τὴν συμβουλὴν τῆς μητέρας του τῆς Ρεβέκκας καὶ διέπραξεν ἐκείνην τὴν ἐπαινετὴν κλοπὴν διὰ τοῦτο δέχεσθαι τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπραγματοποιήσῃ εἰς αὐτὸν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐπεβόηκεν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἡσαὺ ἐφθόνησε πολὺ τὸν Ἰακώβ διὰ τὴν πρᾶξιν του αὐτὴν καὶ ἠτοιμάζετο λοιπὸν διὰ φόνον, διότι τέτοιο εἶναι αὐτὸ ἐδῶ τὸ δάδριον πάθος, δὲν σταματᾷ πρῶτον, ἕως ὅτου ἐτοιμάσῃ νὰ ριφθῇ εἰς τὸν κρημνὸν ἐκεῖνος, ποῦ κατελήφθη ἀπὸ τὸ πάθος καὶ νὰ τρέξῃ εἰς τὴν παρανομίαν τοῦ φόνου. Διότι ὁ φθόνος εἶναι ἡ ρίζα τοῦ φόνου.

Ἔτσι ἔγινε καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μὲ τὸν Κάιν καὶ τὸν Ἀβελ. **Β** Ἐνῷ λοιπὸν οὔτε ὁ Κάιν εἶχε τίποτε, μικρὸν ἢ μεγάλον, νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἀδελφόν του τὸν Ἀβελ, ὅταν εἶδε νὰ ἐπιδοκιμάζεται ἀπὸ τὸν Κύριον διὰ τὴν προσφορὰν τῶν δώρων του, ὁ Ἰδίας δὲ νὰ γίνεται ἀπόβλητος, λόγῳ τῆς ὀκνηρίας του, ἤρασιεν ἀμέσως νὰ φθονῇ καὶ ἀφοῦ ἐσκέφθη τὸν φόνον, ἀμέσως παρουσιάσεν ἐκείνον τὸν ἀλέθριον καρπὸν, ἐπραγματοποίησεν δηλαδὴ τὸν φόνον. Ἔτσι λοιπὸν καὶ τώρα ὁ Ἡσαὺ, ὅταν εἶδε τὸν ἀδελφόν του νὰ δέχεται τὰς εὐλογίας ἀπὸ τὸν πατέρα, ἀπαράσισε τὸν φόνον, λόγῳ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς του καὶ ἐσχέδιαζε τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀλλὰ ἡ θαιμασία μητέρα του, ὅταν τὸ ἀντελήφθη, ἐκδηλώνει πάλιν τὴν μητρικὴν στοργὴν εἰς τὸ παιδί της **Σ** καὶ τοῦ εἶπει συμβουλὴν καλὴν νὰ τὸ σώσῃ ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ ἀδελφοῦ του. **Κ** Ἡ δὲ Ρεβέκκα ἐκάλεσε τὸν νεώτερον υἱὸν της καὶ τοῦ

2. Σχῆμα δέξιμον. Ἡ κλοπὴ ποτὲ δὲν εἶναι ἐγκρατέ. Ἀνάγκη καὶ ὅταν ὁ σκεπὸς εἶναι ἁγίος καὶ θεός. Ὁ ἱερός Χριστός μοι δικαιολογεῖ πλήρως τὴν πρᾶξιν τῆς Ρεβέκκας καὶ τοῦ Ἰακώβ, διότι τὴν ἐνέταξε εἰς τὸ θεῖον σχέδιον τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Ἰακώβ εἶναι φορέας θεῶν ἀπαγγελιῶν.

εἶπε: Ἰδοὺ, ὁ ἀδελφός σου Ἰσαὰκ ἀπειλεῖ νὰ σέ φονεύσῃ. Τώρα λοιπὸν ἀκουσε τοὺς λόγους μου».³

Ἡ πείρα, λέγει ἡ Ρεβέκκα, ὅς σέ διδάξῃ ὅτι σὲ συμβουλεύω τὰ ὠφέλιμα καὶ ὅπως ἀκριβῶς τότε ἀπέσπασες ἀπὸ τὸν πατέρα σου τὰς μεγάλας ἐκείνας εὐλογίας, διότι ἤκουσες τοὺς λόγους μου, ἔτσι λοιπὸν καὶ τώρα ἀκουσε τὴν συμβουλὴν μου, διὰ νὰ μὴ μπορέσῃς νὰ ξεφύγῃς ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀδελφοῦ σου. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐλευθερωθῇς σὺ ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὸ πένθος. **Δ** Εἶναι δὲ φυσικὸν νὰ τρωγερῇ, ἐὰν τολμήσῃ νὰ κἀνῃ αὐτό, καὶ ἔτσι θὰ ἐνταθῇ ὁ πόνος μου. **Α** Ἀκουσε λοιπὸν τοὺς λόγους μου. Σήκω καὶ πῆγαινε εἰς τὴν Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας εἰς τὸν ἀδελφόν μου Λάβαν. Καὶ μέινε μαζὶ τοῦ μερικῶς ἡμέρας, μέχρις ὅτου περάσῃ ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐναντίον σου καὶ λησμονήσῃ ὅσα τοῦ ἔχεις κάνει. Ἐγὼ θὰ σοῦ στείλω ἄνθρωπον καὶ θὰ σὲ καλέσω νὰ ἐπιστρέψῃς πάλιν ἀπὸ ἐκεῖ. (Νὰ φύγῃς τώρα), διὰ νὰ μὴ σᾶς χάσω εἰς μίαν ἡμέραν καὶ τοὺς δύο». ⁴ Πῆγαινε, λέγει, εἰς τὸν ἀδελφόν μου τὸν Λάβαν καὶ μέινε ἐκεῖ μαζὶ τοῦ. Εἶναι δὲ φυσικόν, καὶ ὁ χωρισμὸς καὶ τὸ ἐνδιήμεσον χρονικὸν διάστημα νὰ ἐπιτύχουν κάτι ἐπὶ πλέον, νὰ καταπραῖνουν τὸ πάθος, **Ε** νὰ σταματήσουν τὴν ὀργὴν καὶ αὐτὸς νὰ λησμονήσῃ ὅσα ἔχεις κάνει διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς εὐλογίας. «Καὶ νὰ λησμονήσῃ, λέγει, ὅσα τοῦ ἔχεις κάνει».

Δικαιολογημένα ὁ Ἰσαὰκ ὀργίζεται, λέγει ἡ Ρεβέκκα. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀποτρέψῃς τὴν ὀργὴν του, διὰ νὰ μπορέσῃς ἔπειτα νὰ κατοικήσῃς ἐδῶ μὲ ἀσφάλειαν, ἀφοῦ αὐτὸς λησμονήσῃ μὲ τὸν χρόνον. ⁵ **Α** Καὶ διὰ νὰ μὴ δυσανασχετήσῃ τὸ παιδί, ἐπειδὴ ἠναγκάζετο νὰ φύγῃ εἰς ξένην χώραν, κοίταξε πῶς ἐνθαρρύνει τὴν ψυχὴν του, ἀφοῦ πρῶτα τοῦ εἶπε «πῆγαινε εἰς τὸν ἀδελφόν μου τὸν Λάβαν». Μήπως, λοιπὸν, τοῦ λέγει, σὲ ἀναγκάζω νὰ πᾶς εἰς κάποιον ξένον; «Εἰς τὸν ἰδικόν μου ἀδελφόν πῆγαινε καὶ μέινε μαζὶ τοῦ μερικῶς ἡμέρας». Σύντομον χρονικὸν διάστημα, λέγει, ὀλίγας ἡμέρας, μέχρι νὰ σταματήσῃ ἡ ὀργὴ του. Διότι τώρα ἔχει ἀνάψῃ ὁ θυμὸς του καὶ οὔτε

3. Γεν. 27, 42-43.

4. Γεν. 27, 43-44. «Θὰ ἔχανε καὶ τοὺς δύο υἱὸς τῆς, διότι ὁ μὲν Ἰακώβ θὰ ἐρονεύετο, ὁ δὲ Ἰσαὰκ θὰ ἔβρισκε μετὰ τὸν χρόνον», γράφει ὁ κ. Ἰωὴλ Γιαννακόπουλος.

τὸν πατέρα του σέβεται, ἐπειδὴ ἀκριβῶς τυραννεῖται ἀπὸ τὸ πάθος, οὔτε τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην ὑπολογίζει, ἀλλὰ ἔνα μόνον ἐπιδιώκει, **Β** πῶς δηλαδὴ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν θυμὸν του. «Ἐγὼ θὰ σοῦ στείλω ἄνθρωπον καὶ θὰ σὲ καλέσω συντόμως νὰ ἐπιστρέψῃς ἀπὸ ἐκεῖ», λέγει ἡ Ρεβέκκα. Θὰ σὲ ἐπαναφέρω. Φύγε λοιπὸν μὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ σοῦ στείλω ἐγὼ ἄνθρωπον καὶ θὰ σὲ καλέσω νὰ ἐπιστρέψῃς. Διότι ἐγὼ ἀγωνίζομαι τώρα διὰ τὸ πᾶν καὶ διὰ τοὺς δύο φοβοῦμαι, μήπως κάποτε τοὺς στερηθῶ καὶ τοὺς δύο.

Παρατήρησε τὴν σύνεσιν τῆς μητέρας. Ἐνῶ μόνῃ τῆς ἀκινεῖτο εἰς τὰς διαφορὰς ἐνεργείας τῆς, ἡ μᾶλλον ὀπηρετοῦσε τὸ βέβαιον σχέδιον, συμβουλεύει τὸ παιδί τῆς ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὅποια ἀκριβῶς καθοδηγοῦσεν ὁ Χριστὸς τοὺς μαθητάς του, ὅταν τοὺς συνεδούλευε νὰ μὴ προχωροῦν ἀσυλλόγιστα εἰς τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ νὰ καταπραῖνουν τὴν μολίαν τοῦ πάθους μὲ τὴν ἀναχώρησιν των.⁶ Αὐτὸ λοιπὸν ἔκανε καὶ ἡ Ρεβέκκα. Ἀφοῦ εισηγήθη εἰς τὸν Ἰακώβ τὴν ἰδέαν τῆς ἀναχώρησεως καὶ προηγουμένως τὸν συνεδούλευσε **Β** καὶ τὸν ἐνεθάρρυνεν εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ὥστε νὰ μὴ στενοχωρηθῇ διὰ τὸν χωρισμὸν, τότε λοιπὸν θέλει νὰ δώσῃ εὐλογον ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναχώρησιν, διὰ νὰ μὴ φανῇ καθαρά ὅτι ἀναχωρεῖ ἐξ αἰτίας τῆς ὀργῆς τοῦ ἀδελφοῦ, οὔτε νὰ μάθῃ ὁ πατέρας τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν τῆς ἀναχώρησεως τοῦ Ἰακώβ, μήτε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Ἰσαὰκ ἐναντίον του. «Ἡ Ρεβέκκα εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ εἶπε: Ἐδαρέθηκα τὴν ζωὴν μου ἐξ αἰτίας τῶν Χετταίων γυναϊκῶν.⁷ Ἐὰν πάρῃ ὁ Ἰακώβ γυναῖκα ἀπὸ τὰς θυγατέρας τῶν κατοίκων τῆς χώρας αὐτῆς,⁸ τί θέλω νὰ ζῶ;»

Σκέψου, ὅτι εὗρεν ἐπιφανειακὰ καλὴν πρόφασιν. Ὅταν λοιπὸν μᾶς βοήθῃ ἡ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, **Δ** τότε τὰ δύσκολα γίνονται εὐκόλα καὶ τὰ βαρύτερα ἐλαφρότερα. Ἐπειδὴ δεδαίως εἶχε καὶ ἡ Ρεβέκκα τὴν συναίεσιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀπόφασίν τῆς, ἐσκέφθη ὅλα, ὅσα ἠμποροῦσαν

5. Ματθ. 10, 23: «ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην».

6. Ἦνουν τὰς δύο Σετταίας γυναῖκας, τὰς ὁποίας εἶχε πάρει ὁ συζυγὸς ὁ Ἰσαὰκ. Εἰς τὴν πραγματικότητι ὅμως ἤθελε νὰ πρὸλάβῃ τὰς ἐκβλάσεις τοῦ θυμοῦ τοῦ Ἰσαὰκ.

7. Εἶναι ἡ πόλις Ἰθροῦδα.

8. Γεν. 27, 46.

νά συντελέσουν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδιοῦ. «Ἐδιδόθηκα τὴν ζωὴν μου, λέγει, ἐξ αἰτίας τῶν Χετταίων γυναικῶν. Ἐάν ὁ Ἰακώβ πάρῃ γυναῖκα ἀπὸ τὰς θυγατέρας τῶν κατοικῶν τῆς χώρας αὐτῆς, τί θέλω νὰ ζῶ;». Νομίζω, ὅτι ἐδῶ ὑπονοεῖται ὁ δύστροπος χαρακτὴρ τῶν γυναικῶν τοῦ Ἰσαὺ καὶ ὅτι αὐταὶ εἶχον γίνεαι αἰτία μεγάλης δυσφορίας εἰς αὐτούς. «Ἀλλωστε ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς διηγῆθη ἀνωτέρω,⁹ ὅτι ὁ Ἰσαὺ ἐπῆρε γυναῖκας ἀπὸ τούτων Χετταίους καὶ τοὺς Εὐαίους καὶ ὅτι ἐφιλονίκουν μὲ τὴν Ρεβέκκαν καὶ τὸν Ἰσαάκ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἤθελε αὐτὸ ἀκριδῶς νὰ τοῦ ὑπενθυμίσῃ, τοῦ λέγει περίπου αὐτά: Γνωρίζεις, ὅτι αἱ γυναῖκες τοῦ Ἰσαὺ μοῦ ἔχουν κάνει τὴν ζωὴν πικράν καὶ ἐξ αἰτίας τῆς κακίας τῶν ἀπεχθάνομαι ὅσας τὰς γυναῖκας τῶν Χετταίων καὶ ἔχω μισήσει ὅλην τὴν φυλὴν τῶν. Ἐάν λοιπὸν συμβῇ νὰ πάρῃ γυναῖκα ὁ Ἰακώβ ἀπὸ αὐτῶν, ποῖαν ἐλπίδα σωτηρίας θὰ ἔχω ἔπειτα; «Τί θέλω λοιπὸν νὰ ζῶ;». Διότι ἡ ζωὴ μᾶς τελειώνει, ἐάν δὲν μπορούμε νὰ ὑποφέρωμεν αὐτὰς τὰς γυναῖκας.¹⁰ Α καὶ ἐάν ὁ Ἰακώβ φθάσῃ νὰ πάρῃ γυναῖκα ἀπὸ τὰς θυγατέρας τῶν κατοικῶν τῆς χώρας αὐτῆς.

Ὅταν δὲ ὁ Ἰσαάκ ἤκουσεν αὐτὰ καὶ ἐνεθυμήθη τὴν κακίαν τῶν γυναικῶν ἐκείνων ἐκάλεσε τὸν Ἰακώβ, τὸν ἐλόγησε καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν πατρικὴν ἐντολὴν λέγων: Δὲν θὰ πάρῃς γυναῖκα ἀπὸ τὰς θυγατέρας τῶν Χαναναίων· ἀλλὰ σῆκω καὶ φύγε εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς τῆς μητέρας σου¹¹ καὶ πάρε γυναῖκά σου ἀπὸ ἐκεῖ, ἀπὸ τὰς θυγατέρας τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητέρας σου.¹² Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν ἐδῶ, ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνει τὰς εὐλογίας, Β ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ διὰ τὴν ἀναχώρησιν. Καὶ λέγει ὁ Ἰσαάκ: «Ὁ Θεός μου νὰ σὲ εὐλογήσῃ, νὰ σὲ αὐξήσῃ καὶ νὰ σὲ πληθύνῃ καὶ νὰ ἀναδειχθῇς γενάρχης πολλῶν λαῶν. Καὶ νὰ σοῦ δώσῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ πατρὸς μου Ἀβραάμ εἰς ἐσέ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου, ὥστε νὰ κληρονομήσῃς τὴν χώραν, ὅπου σήμερον μένεις, καὶ τὴν ὅποιαν ὁ Θεός ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀβραάμ».¹³

9. Γεν. 26, 34-35.

10. Τοῦ Βαθούλ.

11. Τοῦ Ἀβελὴν, Γεν. 28, 1-2.

12. Γεν. 28, 3-4.

Πρόσεξε τὸν πατριάρχην Ἰσαάκ, ποῦ προλέγει εἰς τὸν Ἰακώβ τὰ πάντα καὶ τοῦ δίδει ἀρκετὰ ἐφόδια, διὰ νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ, ἀφοῦ τοῦ προαναγγέλλει καὶ τὴν ἐπιστροφὴν του καὶ τὴν κληρονομίαν τῆς χώρας καὶ ὅχι μόνον θὰ αὐξηθῇ εἰς ἀπογόνους, C ἀλλὰ καὶ θὰ προέλθουν ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του πολλοὶ λαοί. Ἀφοῦ ἤκουσεν ὁ Ἰακώβ αὐτὰ, ἐπραγματοποιεῖ ἐκείνα ποῦ ἐφαίνοντο καλὰ εἰς τὸν πατέρα του καὶ ἐβάδιζε διὰ τὴν Μεσοποταμίαν, εἰς τὸν ἀδελφὸν τῆς μητέρας του Λάβαν. Ὅταν ὁ Ἰσαὺ ἔμαθε πάλιν αὐτό, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰακώβ, ἀφοῦ εὐλογήθη ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἔλαθεν ἐντολὴν νὰ μὴ πάρῃ γυναῖκα ἀπὸ τὰς θυγατέρας τῶν Χαναναίων καὶ καθυβούνη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, ὡσάν νὰ ἤθελε ὁ Ἰσαὺ νὰ διαρβώσῃ τὸ λάθος του¹⁴ καὶ νὰ ἐξευμενίσῃ τὸν πατέρα του «ἐπῆγε καὶ ἐπῆρε γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰσμηὴλ»¹⁵ υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς δύο γυναῖκάς του.¹⁶

Εἶδες ἀγαπητέ μου, D μὲ πόσῃ σύνεσιν ἡ στοργικὴ αὐτὴ μητέρα ἀπήλλαξε τὸν Ἰακώβ ἀπὸ τούτων κινδύνων, μὲ τὸ νὰ εὐρῇ κατάλληλον δικαιολογίαν διὰ τὴν ἀναχώρησιν; καὶ οὔτε ἐφάνερσε τὴν κακίαν τοῦ Ἰσαὺ, οὔτε ἀπεκάλυψε τὴν αἰτίαν εἰς τὸν πατέρα, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰακώβ συνειδούλευσε καταλλήλως διὰ νὰ μωρέσῃ νὰ τὸν προτρέψῃ, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο νὰ δεχθῇ ὅσα τοῦ ἔλεγε, καὶ εἰς τὸν πατέρα προέτεινε τὴν κατάλληλον γνώμην; Διὰ τοῦτο ἀπέστειλε τὸν Ἰακώβ, ἀφοῦ ὁ πατριάρχης Ἰσαάκ ἠκολούθησεν ὅσα τοῦ εἶπεν ἡ Ρεβέκκα καὶ ἐφωδίασε τὸν Ἰακώβ μὲ τὰς εὐλογίας του. Ἄν ὁμως συμφωνήτε καὶ δὲν κουράζεσθε, ἅς ἴδωμεν πῶς ἀναχωρεῖ ὁ Ἰακώβ. Διότι καὶ ἀπὸ ἐδῶ θὰ μωρέσωμεν νὰ ἀφελθῶμεν ἀρκετὰ, ἐάν προσέξωμεν. Ε Ἀσφαλῶς ἡ συμπεριφορὰ τῶν πατριαρχῶν τοῦ Ἰσραὴλ περιέχει διδασκαλίαν δι' ὅσας τὰς ἀρετάς.

Κοίταξε λοιπὸν ἐδῶ αὐτὸν τὸν νέον, ποῦ ἐμεγάλωσεν εἰς τὸ σπῆτι, ποῦ δὲν ἔκανε ποτὲ ὁδοιπορίαν, οὔτε ἔζησεν εἰς ξένην χώραν, οὔτε εἶχε πείραν κάποιας ἀλλης κακουχίας, πῶς ὁδοιπορεῖ καὶ μάθε τὴν σπουδαίαν φιλοσοφίαν του. «Ἀνεχώρησεν ὁ Ἰακώβ, λέγει ἡ Γραφή, ἀπὸ τοῦ Φρέαρ τοῦ Ὀρκου,¹⁷ διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Χαρράν τῆς

13. Λάθος, «οἰκέτον πατέρα», χαρακτηρίζεται τὸ γεγονός ὅτι ὁ Βαβὴ ἐπῆρε γυναῖκα ἀπὸ τὴν Χανανὰν.

14. Ὁνόματι Μεσολέου.

15. Γεν. 28, 9.

16. Διὰ τὴν Βηραβέη.

Μεσοποταμίας. Ἐφθασεν εἰς κάποιον τόπον¹⁷ καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ, διότι εἶχε δύσει ὁ ἥλιος. Ἐπῆρεν ἀπὸ τοὺς λίθους τοῦ τόπου, ἔβαλεν αὐτοὺς κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐκοιμήθη εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον.¹⁸

Εἶδες τὸν ὑπέρσυχον τρόπον ζωῆς; Εἶδες πῶς ἔκαναν οἱ παλαιοὶ τὰς ὁδοπορίας; 527 Α Ἄνδρες, ὁ ὁποῖος ἐμεγάλωσεν εἰς τὸ σπῆτι (πάλιν θεοβίως τὰ ἴδια θὰ εἴπω), ὁ ὁποῖος ἀπήλαυσε τὴν φροντίδα («ἀπλῶς ἀνθρώπος λοιπὸν, λέγει, εὐχαριστήμενος νὰ μένῃ εἰς σπῆτι»),¹⁹ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ, δὲν ἐζήτησεν ὑποζύγια, οὔτε δούλους, οὔτε ἐφόδια· ἀλλὰ ἐμimήθη τὸν ἀποστολικὸν τρόπον καὶ ἤρχισεν ἔτσι τὴν ὁδοπορίαν. Καὶ ἐπειδὴ, λέγει, ἔδωκεν ὁ ἥλιος, ἐκοιμήθη ἐκεῖ, ὅταν τὸν κατέλαθεν ἡ νύκτα. «Ἐπῆρε λίθον καὶ τὸν ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του ὡς προσκέφαλον». Ἰδὲς τὴν ἀντοχὴν τοῦ νέου. Ἐχρησιμοποίησε τὸν λίθον ἀντὶ δια προσκέφαλον καὶ ἐκοιμήθη εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐπειδὴ εἶχε ἐνάρετον ψυχὴν καὶ γενναῖον φρόνημα, Β διὰ τοῦτο ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε διατικῆς ἀκρίβειαν καὶ ἔγινεν ἅγιος νὰ ἴδῃ τὴν θαυμαστικὴν ἐκείνην μορφήν. Τέτοιοι λοιπὸν εἶναι ὁ Κύριός μας. Ὅταν ἴδῃ εὐγνώμονα ψυχὴν, ἡ ὁποία νὰ μὴ ἀσχολῆται καὶ πολὺ μὲ τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, δειχνεὶ πλουσίαν τὴν φροντίδα του εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν.

Κοίταξε λοιπὸν τὸν Ἰακώβ πού εὐρίσκεται εἰς τὸ ἔδαφος καὶ βλέπει ὄραμα, ἢ μᾶλλον πού γίνεται ἅγιος τοῦ ὁράματος τοῦ Θεοῦ. «Εἶδε λοιπὸν ἓνα ὄνειρον. Εἶδε μίαν κλίμακα, τῆς ὁποίας ἡ ἑσῆς ἐστῆριζέτο εἰς τὴν γῆν, ἡ δὲ κορυφὴ τῆς ἔφθανεν εἰς τὸν οὐρανόν· ἄγγελοι δὲ τοῦ Θεοῦ ὀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς.²⁰ Ὁ Θεὸς εἶχε στηριχθῆ εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κλίμακος καὶ εἶπε: Ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, τοῦ πατρὸς σου, καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσαάκ. Μὴ φοβῆσαι».²¹

Γ Πρόσεξε, παρακαλῶ, ἔδω τὴν μεγάλην προστασίαν τοῦ φιλονθρώπου Θεοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Θεὸς ἔδλεπεν,

17. Εἰς τὴν πόλιν Βαιθλῆλ. Ἡ πόλις αὕτη ἤμικεν ἀργότερα καὶ ἐγένετο ἱερὸν κέντρον. Εἰς τὴν Βαιθλῆλ παρέμεινεν ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης καὶ ἡ Σπηλὴ τοῦ Μωϋσέως. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰεροδότου, ὑπῆρχον ἐκεῖ εἰδωλατοκρετίες. Τὴν καταστορῆσιν τῆς προσηφάνουσις οὐ προσήκει.

18. Γεν. 28, 10-11.

19. Γεν. 28, 27.

20. Πρὸς τὸν Ἰωάν. 1, 51.

21. Γεν. 28, 12-18.

ὅτι ὁ Ἰακώβ ἐδέχθη νὰ ἀναχωρήσῃ, ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου τοῦ ἀδελφοῦ του, κατὰ τὴν συμβουλὴν τῆς μητέρας του καὶ ἔκανε ἔτσι τὴν πορείαν, ὡς νὰ ἦτο κάποιος πλανώμενος πού δὲν εἶχεν ἀπὸ πούθεν καμμίαν συμπαράστασιν, ἀλλὰ ἀνέβησε τὸ πᾶν εἰς τὴν θείαν βοήθειαν, ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἠθέλησεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς πορείας του νὰ τοῦ ἐνισχύσῃ τὴν προθυμίαν, παρουσιάζεται εἰς αὐτόν καὶ τοῦ λέγει: «Ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ τοῦ πατρὸς σου». Ἐγὼ δοξάσει τὸσον πολὺ καὶ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ καὶ τὸν πατέρα σου. Δ Μὴ φοβῆσαι λοιπὸν, ἀλλὰ πιστεῦε ὅτι ἐγώ, ὁ ὁποῖος ἐξεπλήρωσα τὰς ὑποσχέσεις μου εἰς ἐκείνους, θὰ κάνω καὶ σὲ ἅγιον τῆς φροντίδος μου. Μὴ φοβῆσαι λοιπὸν, ἀλλὰ ἔχε θάρρος, ἀπομάκρυνε κάθε δειλίαν καὶ πιστεῦε ὅσα σοῦ λέγω. «Διότι τὴν γῆν αὐτὴν, ἐπὶ τῆς ὁποίας σὺ τώρα κοιμᾶσαι θὰ δώσω εἰς ἐσέ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου. Οἱ δὲ ἀπόγονοί σου θὰ πληθυνθοῦν ὅπως ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης».²²

Μὴ νομίσῃς, λέγει, ὅτι ἐπειδὴ τώρα πηγαίνεις εἰς ξένην χώραν, θὰ ἀτερηθῇς αὐτὴν τὴν γῆν, ὅπου ἐγεννήθης, ἀντρῆφης καὶ ἐμεγάλωσας. Διότι εἰς ἐσέ θὰ δώσω αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου, Ε τοὺς ὁποίους θὰ πληθύνω ὅπως τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης. «Καὶ θὰ ἐπεκταθοῦν οἱ ἀπόγονοί σου πρὸς δυσμᾶς, πρὸς νότον, πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς ἀνατολάς, ἀντὶ δηλαδὴ νὰ εἴπῃ, θὰ ἐπεκταθοῦν παντοῦ. «Ὅλοι δὲ οἱ λαοὶ τῆς γῆς θὰ εὐλογηθοῦν διὰ μέσου ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σου».²³ Κοίταξε, ὅτι ὁ Θεὸς φανερώνει εἰς τὸν Ἰακώβ, ὅσα θὰ γίνωνται μετὰ ἀπὸ πολλὸν χρόνον. Διότι ἔτσι συνήθιζε νὰ κάνῃ εἰς κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς πατριάρχας· νὰ ὑπόσχεται μὲν, νὰ μὴ ἐκπληρώσῃ ὅμως ἀμέσως τὰς ὑποσχέσεις του, ἀλλὰ νὰ ἐξασκή τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν μεγάλην ὑπομονὴν τῶν πατριάρχων.²⁴ Α καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐκτελῇ τὰς ὑποσχέσεις του μὲ μεγάλην γενναιοδωρίαν. Ἐπεῖτα, ἀφ' οὗ Θεὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἰακώβ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν μετὰ ἀπ' αὐτά, παρακάλεῖ ὁ Ἰακώβ τὸν Θεόν, ὅχι μὲ συνηθισμένην ἱκεσίαν, δι' ἀκείνα προσπάντων τὰ πράγματα πού τὸν ἀπασχολοῦν τώρα.

Ἰδὲς τὸν ἀγαθὸν Θεόν, ὅτι καὶ τὰ μέλλοντα ὑπόσχεται καὶ μὲ ὅσα τώρα φανερώνει εἰς τὸν Ἰακώβ, τὸν προσ-

22. Γεν. 28, 13-14.

23. Γεν. 28, 14. Προαναγγέλλεται ἡ ἐλευσίς τοῦ Μεσσία τοῦ Χριστοῦ.

τομάζει να ἔχη θάρρος εἰς αὐτά. Μὴ λοιπὸν νομίσῃς, λέγει, ὅτι αὐτὰ μόνον σοὺ ὑπόσχονται· ἀλλὰ καὶ τώρα «θὰ εἶμαι μαζί σου, διὰ τὴν σὲ προφυλάσσω εἰς ὅλον τὸν δρόμον, ὅπουδήποτε καὶ ἂν μεταβῇς».²⁴ Μὴ λοιπὸν νομίσῃς, λέγει ὁ Θεός, ὅτι μόνος σου κάνεις τὴν ὁδοποιίαν. Θὰ ἔχῃς ἐμὲ συνοδοιπόρον, ἐμὲ θὰ ἔχῃς φύλοκα εἰς ὅλον τὸν δρόμον, ἐμὲ ὁ ὁποῖος θὰ σοὺ ἐλαφρύνω ὅλας τὰς δυσχερείας Β καὶ θὰ σοὺ κάνω τὰ δύσκολα εὐκόλα. Διὰ τὴν ἐνισχύσῃς ἔπειτα περισσώτερον, τοῦ προαναγγέλλει τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ εἰς τὴν πατρίδα του. «Καὶ θὰ σὲ ἐπαναφέρω, λέγει, εἰς τὴν γῆν αὐτήν». Μὴ φοβηθῇς, ὡσάν να πρόκειται νὰ ζῆσῃς διαρκῶς εἰς ξένην χώραν. «Θὰ σὲ ἐπαναφέρω λοιπὸν εἰς τὴν γῆν αὐτήν καὶ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψω, ἕως ὅτου πραγματοποιήσω ὅλα ὅσα σοὺ ὑπέσχεθην».²⁵ Δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψω, λέγει, ἀλλὰ θὰ κάνω νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅλα ἀκριδῶς αὐτά, τὰ ὁποῖα ὑπέσχεθην. Πῶς θὰ ἠμπορούσε κανεὶς νὰ ἐκπλαγῇ ἐπαξίως διὰ τὴν ἀπερίγραπτον φιλοφροσύνην καὶ τὴν υπερβολικὴν συγκατάστασιν τοῦ Θεοῦ;

Πρόσεξε πόσας ὑποσχέσεις ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰακώβ καὶ πῶς διήγειρε τὴν διάθεσίν του. C Καὶ ὅταν θαυμάσῃς τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ, σκέψου καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῦ δικαίου, ὅτι δηλοδὴ ἂν καὶ ἐταλαπεννήσῃ ἐπὶ ἐκκοσιν ἐτη κοντά εἰς τὸν Λάβαν, μετὰ ἀπὸ τόσας ὑποσχέσεις, δὲν ἐδυσανασχέτησε, οὔτε ἔγινε κωδὸς κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα· ἀλλὰ ὑπέφερε τὰ πάντα μετὰ γενναϊότητα, ἐπειδὴ ἀνέμενε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων καὶ ἐγνώριζεν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτύχουν ὅσα ἔχει εἰπεῖ ὁ Θεός καὶ πρὸ πάντων ὅταν ἡμεῖς φροντίζωμεν νὰ προσφέρωμεν τὰ ἰδικὰ μας, δηλαδὴ τὴν πίστιν, τὴν ὑπομονὴν καὶ νὰ ἔχωμεν πεποίθησιν ὅτι θὰ πραγματοποιηθοῦν, ὅταν ὑπόσχεται ὁ Κύριος, καὶ ἁκεῖνα ποῦ δὲν ἔχουν γίνεαι ἀκόμη. Διότι αὐτὸ εἶναι ἀληθινὴ πίστις, ὅτι τὸ νὰ μὴ προσέχωμεν αὐτὰ τὰ ὁποῖα φαίνονται, κ' ἂν ἀκόμη ὅσα γίνονται εἶναι ἀντίθετα εἰς τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν πίστιν εἰς τὴν δύναμιν ἁκεῖνου, ὁ ὁποῖος ὑπέσχεθῃ.

Τέλος δὲ ἃς ἴδωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἰακώβ. «Ἐξόπνησεν ὁ Ἰακώβ ἀπὸ τῶν ὕπνων τοῦ καὶ εἶπεν: ὁ Κύ-

24. Γεν. 28, 15.
25. Γεν. 28, 15.

ριος εἶναι εἰς τὸν τόπον αὐτὸν καὶ ἐγὼ δὲν τὸ ἐγνώριζον».²⁶ Ἐφοβήθη καὶ εἶπε: πόσον φοβερός εἶναι ὁ τόπος αὐτός! Αὐτὸς θεοβαίως εἶναι οἶκος Θεοῦ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ».²⁷ Ἐφοβήθη ὁ Ἰακώβ, λέγει ἡ Γραφή, τὴν μεγάλην εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐξεπλάγη καὶ εἶπεν: «αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι οἶκος Θεοῦ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ». Εἰς τὸ ἔξῃς αὐτὸς ὁ τόπος θὰ θεωρῇται ἀπὸ ἐμὲ οἶκος τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔγινε ἀξίος τόσον μεγάλου δράματος καὶ εἶδα καὶ αὐτήν, διὰ τὴν ἐπὶ αὐτῇ, τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ, θὰ ἦτο πρόπον νὰ προσφέρω ἐδῶ τὴν ἀφειλομένην εὐχαριστίαν εἰς τὸν Κύριον. «Ἐσηκώθη τὴν πρωῒαν ὁ Ἰακώβ, ἐπήρε τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον εἶχε κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του ὡς προσκέφαλον, ὅστησεν αὐτὸν ὡς στήλην ἀναμνηστικὴν καὶ ἔχυσεν ἔλαιον εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῆς. Καὶ ὠνόμασεν ὁ Ἰακώβ τὸν τόπον ἁκεῖνον «οἶκον Θεοῦ».²⁸ Διότι προηγουμένως εἶχεν ἀλλοιοῦμα²⁹ ὁ τόπος ἁκεῖνος».³⁰ Ἀφοῦ ἔγινε ἀξίος νὰ ἐπιτύχῃ μεγάλα πράγματα μετὰ τὸ δρομα, θέλει μετὰ τὸ δνομα ποῦ ἔδωκε νὰ θυμούνται τὸν τόπον.³¹ Α καὶ νὰ γίνῃ γνωστός εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ ἀφοῦ ὅστησεν τὸν λίθον ὡς στήλην καὶ ἔχυσεν ἔλαιον ἐπ' αὐτοῦ (διότι αὐτὸ μόνον ἦτο ἐπόμενον νὰ προσφέρῃ ὡς ὁδοιπόρος), ἀναπέμπει εἰς τὸν φιλόφρονον Θεὸν εὐχὴν, ἡ ὁποία ἔχει πολλὴν εὐσέβειαν.

Ἀλλὰ ἃς ἀκούσωμεν καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἃν θέλετε: «ἔκανε λοιπὸν ὁ Ἰακώβ τάξιμον εἰς τὸν Θεόν καὶ εἶπεν: ἔάν ὁ Κύριος καὶ Θεός εἶναι μαζί μου καὶ μετὰ διαφυλάξῃ εἰς τὸν δρόμον αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἐγὼ βαδίζω».³² Ἐπειδὴ ὁ Θεός εἶπεν, «ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σου καὶ θὰ σὲ διαφυλάξω εἰς τὸν δρόμον, ὅπουδήποτε καὶ ἂν μεταβῇς», διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰακώβ λέγει: ἔάν πραγματοποιηθοῦν εἰς ἐμὲ ἁκεῖνα, τὰ ὁποῖα μοῦ ὑπέσχεθῃς, Β Ἐπειτα παρακαλεῖ διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ λέγει: «ἐάν μοῦ δώσῃ ὁ Κύριος ἄρτον καὶ ἐνδύματα». Δὲν ἐζήτησεν οὔτε πλοῦτον,

26. Ἀπολλῶδες ἐγνώριζεν ὁ Ἰακώβ τὴν πανταχοῦ παρουσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἀνέμενε ὅμως τόσον ἐμφανὴ αὐτὴν τὴν παρουσίαν.

27. Γεν. 28, 15-17.

28. Δηλαδὴ Βασιλῆα.

29. Ἐπὶ τὸς ὅτι τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἦτο Οὐλαμῶν, κατὰ τὸν Ἀντόν ἀνομιζέτο Λοῦζ. Ὁ Ἰακώβ τῆς εἶναι τὸ ὄνομα Βασιλῆα, δηλ. οἶκος Θεοῦ.

30. Γεν. 28, 18-19.

31. Γεν. 28, 20.

ούτε κάποιαν περιουσίαν, ἀλλὰ ἄρτον καὶ ἐνδυμασίαν, τὸ μὲν ἕνα διὰ τὴν ἐνδύσιν τὸ σῶμα, τὸ δὲ ἄλλο διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς τροφῆς.⁸²

Σκέψου ὅτι, μὲ τὴν παράκλησιν αὐτὴν, ὑπενέχθη εἰς ἡμᾶς τὸν ἀποστολικὸν τοῦ χαρακτήρα τοιοῦτοτρόπως τὸ φρόνημα τοῦ Ἰακώβ παρουσιάζει μεγάλην σύνεσιν. Αὐτὸ ἀκριβῶς ποῦ ἔλεγεν ὁ Χριστὸς «να μὴ πάρετε χρυσόν, οὔτε ἀργυρὸν, οὔτε δύο χιτῶνας», αὐτὸ ποῦ ποτὲ δὲν ἐδιδάχθη ἀπὸ κανένα, ἀλλὰ τὰ ἔμαθε ἀπὸ τὴν συνείδησιν ποῦ ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν φύσιν μας, ὁ ἐξηγοῦσεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἐντολὴν ἄρτος διὰ τὴν ἐνδύσιν καὶ ἐνδυμασίαν διὰ τὴν ἐνδύσιν. Ἐάν αὐτὰ, λέγει, θὰ τὰ ἔχω εἰς τὴν ξένην γῆν καὶ ἐπιστρέψω πάλιν σῶος εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, ὅπως ἀκριβῶς μοῦ ὑπεσχεθῇ, καὶ τότε θὰ εἶναι ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου. Καὶ ὁ λίθος αὐτός, τὸν ὁποῖον ἔστησε ὡς ἀναμνηστικὴν στήλην, θὰ γίνῃ ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ ὧν δὲ τὰ ἀγαθὰ, ὅσα ἤθελε μοῦ δώσει ὁ Θεός, ἐγὼ θὰ προσφέρω εἰς αὐτὸν τὸ ἕν δέκατον.⁸³

Πρόσεξε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἰακώβ. Ὅταν μὲν παρεκάλει τὸν Θεόν, δὲν ἐδέχθη νὰ ζητήσῃ τίποτε ἀκριβὸν, ἀλλὰ ἄρτον καὶ ἐνδυμασίαν ὅταν δὲ ὑπεσχεθῇ εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν γενναιοδωρίαν του καὶ ὅτι ὑπερβαίνει εἰς τὰς ἀνταποδώσεις τὰς σκέψεις μας, ὁ δὲ ἔγω, λέγει ὁ Ἰακώβ, τὴν στήλην αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπ' ὧν, τὰ ὅποια μοῦ δίνει θὰ προσφέρω τὸ ἕν δέκατον. Εἶδες εὐσεβῆ διάθεσιν; Ἀκόμη δὲν ἔφηρε τίποτε καὶ ὑπόσχεται νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεόν τὸ δέκατον ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ πρόκειται νὰ τοῦ δώσῃ. Ἄς μὴ πραγματευθῶμεν ἀπλῶς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἀγαπητοί μου ἀλλὰ ὅλοι ἡμεῖς ποῦ ζῶμεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς χάριτος, ὡς μεμνηθῶμεν τὸν πατριάρχην Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος ἔζησε πρὶν ἀπὸ τὸν Μωσαιοκὸν νόμον, καὶ ὡς μὴ ζητῶμεν τίποτε δικαιοσύνης ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι δὲν περιμένει νὰ τοῦ τὸ ὑπερβυθίσωμεν, ἀλλὰ μᾶς χαρίζει τὰ ἀναγκαῖα, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν ζητῶμεν «διότι αὐτὸς ἀνατέλλει τὸν ἥλιον διὰ

82. Εἶναι αἱ στοιχειώδεις ἀνάγκαι δι' ἕνα ἄνθρωπον ἐκτιμώμενον εἰς ἕνα ἔτη.

83. Ματθ. 10, 9.

84. Γεν. 28, 21-22. Ὁ Ἰακώβ ἔστησε εἰς τὸν Θεόν τρία πράγματα: 1) τὴν ἐνδύσιν τοῦ, 2) τὴν ἐνδυμασίαν εἰς τὴν τὸν τὸν δόξα καὶ 3) τὴν προσφέρειν τὸ ἕν δέκατον ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ.

τοὺς πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς ἔ καὶ δρέχει διὰ τοὺς δικαίους καὶ ἀδίκους». ⁸⁵ Ἄς πιστεύσωμεν εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖός μας προστατεύει καὶ λέγει «ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τότε ὅλα αὐτὰ θὰ σᾶς χορηγηθῶν». ⁸⁶

Βλέπετε ὅτι ὁ Θεὸς ἠτοίμασε νὰ μᾶς χάριση ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ ⁸⁷ καὶ ὑπόσχεται νὰ μᾶς δώσῃ καὶ αὐτὰ ὡς συμπλήρωμα. ⁸⁸ Νὰ μὴ ζητήσῃ λοιπὸν ὡς πρῶτα, αὐτὰ ποῦ πρόκειται νὰ πάρῃ ὡς συμπλήρωμα, μῆτε νὰ ἀντιστρέψωμεν τὴν τάξιν, ἀλλὰ νὰ ζητῶμεν ἐκεῖνα πρῶτα, ὅπως μᾶς ἔδωκεν ἐντολήν, διὰ τὴν ἀπολαύσωμεν καὶ ἐκεῖνα καὶ αὐτὰ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἀφοῦ μᾶς ἔδωκε περιορισμοὺς καὶ κανόνας εἰς τοὺς λόγους τῆς προσευχῆς, ⁸⁹ δηλαδὴ μέχρι ποίου σημείου πρέπει νὰ παρακαλοῦμεν διὰ τὰς δικαιοσύνας ἀνάγκας, ἔδωκεν ἐντολήν νὰ λέγωμεν ἐκείνους τοὺς λόγους, ⁹⁰ ὅτι οἱ ὁποῖοι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ μεγάλην φιλοσοφίαν «τὸ καθημερινὸν μας ψαμί δὲς μας σήμερον», δηλαδὴ τὴν τροφήν τῆς ἡμέρας.

Αὐτὸ ἀκριβῶς παρεκάλει καὶ ὁ Ἰακώβ, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἀκούσει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ὅταν ἔλεγεν «ἐάν ὁ Κύριός μου δώσῃ ἄρτον διὰ τὴν ἐνδύσιν καὶ ἐνδυμασίαν διὰ τὴν ἐνδύσιν». Νὰ μὴ ζητῶμεν λοιπὸν ἀπὸ τὸν Θεόν τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπὸ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Διότι εἶναι πολὺ ἀνάξιον τὸ νὰ ζητῶμεν, ἀπὸ τὸν τὸσον γενναιοδωρὸν καὶ παντοδύναμον Θεόν, αὐτὰ ποῦ καταστρέφονται εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ μεταβάλλονται διαρκῶς καὶ μετατρέπονται. Διότι τοιοῦτον εἶδος εἶναι ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, εἴτε πλοῦτον εἴη, εἴτε ἐξουσίαν, εἴτε ἀνθρωπίνην δόξαν ⁹¹ ὡς ἐκ τούτου ὡς ζητῶμεν ἐκεῖνα ποῦ παρομένουν πάντοτε σταθερά, τὰ διαρκῆ, τὰ ἀμετάβλητα. Ἀφοῦ δὲ γνωρίζομεν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Κυρίου μας, ὡς μὴ ὁμιλοῦμεν καθόλου διὰ τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, ἀλλὰ ὡς μεταφέρωμεν τὸν ζῆλόν μας εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμῶμεν τὰ ἐπουράνια. Ἐάν λοιπὸν ὁ Θεὸς ἀναστέλλει τὸν ἥλιον διὰ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ δρέχει διὰ τοὺς δικαίους καὶ ἀδίκους, πολὺ περισσώτερον δὲν θὰ παραμελήσῃ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπέχουν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ ἀποφεύ-

85. Ματθ. 6, 46.

86. Ματθ. 6, 33.

87. Ἐννοεῖται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἡ αἰώνιος ζωὴ.

88. Εἶναι αἱ θεοτικαὶ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου. Βλ. Ματθ. 6, 25-34.

89. Ἀναφέρεται συγκεκριμένα εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχήν.

90. Ματθ. 6, 11.

γουν την αδικίαν, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἀξιῶσιν πολλῆς φροντίδος καὶ εἰς ὅλους θὰ παρέχῃ τὴν προστασίαν του.

Αὐτὸ ἀκριδῶς ἔχοντες ὑπ' ὄψει, ἀγαπητοί μου, ἅς μὴ ἀπιστοῦμεν εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ, οὔτε νὰ κάνομεν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ διέταξε. Ὁ Διότι, ὅσα κάνομεν τώρα, δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἀπίστων. Ὅταν λοιπὸν ὁ Θεὸς ὑπόσχεται τὰ μέλλοντα, ἡμεῖς ὅμως δὲν θέλομεν νὰ πιστεύομεν εἰς ἐκεῖνα, ἀλλὰ ἐμμεθα προσηλωμένοι εἰς τὰ παρόντα, ποῖαν ἄλλην ἀπόδειξιν ἀπιστίας θὰ ἐζητοῦσε κανεὶς, τὴν στιγμὴν ποὺ τὰ ὅσα τὰ πράγματα φωνάζουν τὸσον καθαρά; Καὶ ὅταν πάλιν ὁ Χριστὸς ἐντέλλεται νὰ μὴ τοῦ ζητῶμεν κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πρόσκαιρα καὶ διστικά πράγματα, ἀλλὰ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ περισσότερον, ἡμεῖς πηγαίνοντες ἀντίθετα εἰς αὐτόν, ὅσα εἶπε νὰ μὴ ζητῶμεν, ἐκεῖνα ζητοῦμεν καὶ ὅσα εἶπε νὰ ζητῶμεν, ἐκεῖνα δὲν ζητοῦμεν. Ὡ καὶ ἐνῶ κάνομεν αὐτὰ καὶ μὲ τὴν δυνάμειν τοῦ Θεοῦ ποιοῦμεν τὰς υποθέσεις μας καὶ ἐξοργίζομεν τὸν ἡπῖον καὶ εὐπροσέγγорον Κύριον, ὡς νὰ λημονοῦμεν ἐκεῖνα ποὺ ἐκάνομεν, ζητοῦμεν τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ ἀπέναντί μας καὶ διὰ ποῖον λόγον μᾶς παραδίδεται πολλὰς φορές, ὅταν πίπτωμεν εἰς διαφόρους πειρασμούς, καὶ δὲν ἀντιλαμβάνομεθα τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἀλλὰ μὲ τὴν θέλησίν μας ἐξαπατοῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ἀφοῦ ἀπομακρύνομεν ὅλα αὐτὰ, τίποτε ἄλλο νὰ μὴ προτιμῶμεν ἀπὸ τὴν σωτηρίαν μας. «Διότι τί ἔχει νὰ ὠφεληθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ζημιωθῇ δὲ τὴν ψυχὴν του;»⁴¹ Καὶ τὰ περισσὰ χρήματα ἅς μοιρᾶσωμεν ἤδη εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκην καὶ ἅς δεξιῶμεν εἰς ὅλα τὴν μεγάλην μας ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρετὴν. Ἐ μὲ τὸ νὰ περιφρονῶμεν τὴν ματαίαν δόξαν καὶ καταπατήσωμεν τὴν ἀνθρωπίνην ἀλαζονείαν καὶ παρουσιάσωμεν πολλὴν ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους. Διὰ νὰ μὴ ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

41. Ματθ. 16, 26.

531 Α ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

«ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΑΚΩΒ: ΕΠΙΘΙΩΝ ΕΙΣΑΙ ΣΥΓΓΕΝΗΣ ΜΟΥ. ΑΥΤΟ ΔΕΝ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΡΤΑΖΕΤΑΙ ΕΙΣ ΕΜΕ ΑΓΡΕΑΝ, ΩΣΑΝ ΛΟΙΤΑΝ. ΠΕΣ ΜΟΥ ΠΟΙΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Ο Ο ΜΙΣΘΟΣ ΣΟΥ».

Ἄρκετὰ μᾶς ἐδίδασκε χθὲς ἡ ἀρχὴ τῆς ἀποδημίας τοῦ Ἰακώβ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μεγάλην του εὐσεβείαν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἐγένεν ἀξίος τὸσον μεγάλης ὑποσχέσεως ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ πάλιν ἐπῆρε θάρρος μὲ τὴν παράκλησιν καὶ τὴν προσευχὴν, ποὺ ἔκανε πρὸς τὸν Θεόν, ἔδωκεν ὅλους ἡμᾶς, ἐὰν θὰ ἠθέλαμεν νὰ μιμηθῶμεν τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἰακώβ. Εἶναι δὲ ἀξίον θαυμασμοῦ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἐδέχθη νὰ ζητήσῃ κάτι τὸσον μεγάλο καὶ υπερβολικόν, ἀν καὶ ἐγνώριζε τὴν δύναμιν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔδιδε τὴν ὑπόσχεσιν καὶ εἶχεν ἀκούσει διὰ τὸ μέγεθος τῶν ὑποσχέσεων πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ ἀφοῦ ἐζήτησε μόνον ἐκεῖνα, ποὺ ἤκούσατε χθὲς, ὅσα δηλαδὴ ἦσαν ἄρκετὰ διὰ τὴν καθημερινὴν τροφὴν του καὶ διὰ νὰ σκεπάσῃ τὸ σῶμα του, ὑπόσχεται ὅτι θὰ δώσῃ εἰς τὸν Θεόν τὸ ἓν δέκατον τῶν ὑπαρχόντων του, τὰ ὁποῖα θὰ ἔπαρνε ἀπ' αὐτόν ὅπως ἀκριδῶς ὑποσχέθη, ἐὰν ὁ Θεὸς θὰ τοῦ ἐχάριζε τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα του.

Ὁ Μὲ ὅλα αὐτὰ ἐφανερώσεν τὴν εὐσεβείαν του καὶ ἔθεσεν ὡς ἐγγυητὴν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος παρέχει τὰ πάντα καὶ διδάσκει ἡμᾶς νὰ γνωρίζωμεν ὅτι μόνον ὁ Θεὸς χαρίζει τὰ πάντα. Ἐγνώριζε λοιπὸν ὁ Ἰακώβ, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τοῦ παραχωρήσῃ πολλὰ, διότι ἔμαθε τὴν υπερβολικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντελήφθη αὐτὸ ἀπ' ὅσα ἐφανερώσιν εἰς τὸν πατέρα του. Καὶ ἀπ' αὐτὰ μὲν τίποτε δὲν ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεόν, οὔτε ἀνέχεται νὰ τὸν ἱκετεύσῃ δι' αὐτὰ, ἀλλὰ μὲ ὅσα ὑποσχέθη νὰ δώσῃ τὰ δέκατον, ἀπέδειξεν ὅτι εἰς ὅλα ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν δύναμιν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ὑπέσχετο. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Θεός, ὅταν ὠμιλοῦσεν εἰς τὸν Ἰακώβ, ἔλεγε: «Ἐγὼ εἰμαι ὁ

Θεός τοῦ Ἀδραάμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ πατρός σου. Μὴ φοβῆσαι.¹

Ὁ Σκέψου, λέγει, ὅτι καὶ ὁ πατριάρχης Ἀδραάμ, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ὡς ξένος καὶ ἀγνωστος, ἐγίνετο τόσοις ἐνδοξοῖς, ὥστε νὰ εὐρίσκειται εἰς τὰ στάματα δούλων. Συλλογίσου δὲ καὶ τὸν πατέρα σου ποῦ ἂν καὶ ἐγεννήθη εἰς τὸ ἔσχατον γῆρας τοῦ πατρός του, τόσοις πολλοὺς προώδευσεν, ὥστε νὰ τὸν φθονήσουν οἱ ἐντόπιοι. Αὐτὰ λοιπὸν καὶ σὺ ὁ ἴδιος νὰ περιμένῃς καὶ νὰ ἀναχωρήσῃς, ἀφοῦ ἀπομακρύνεις κάθε φόβον καὶ ἀγωνίαν. Αὐτὰ ἀφοῦ ἐσκέψῃ ὁ Ἰακώβ καὶ ἀφοῦ δὲν ἀπέδραμεν εἰς τὴν παροῦσαν κατὰστασιν (διότι τίποτε δὲν προσεφέρετο ἐξ ὁλοκλήρου· πῶς λοιπὸν θὰ ἠμπορούσαν αὐτὸς ποῦ ἦτο μόνος καὶ ἡναγκασμένος νὰ ὁδοπορήσῃ;), ἤδη φανερώνει τὴν εὐγνωμοσύνην του, ἀφοῦ προέδραμεν μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως τὴν μελλοντικὴν του εὐτυχίαν καὶ ὑπόσχεσιν, ἢ ἂν καὶ δὲν ἐπῆρε τίποτε, διότι ἐπίστευεν ὅτι ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Κυρίου εἶναι περαιότερον ἀξιόπιστος καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατοχὴν τῶν πραγμάτων. Διότι δὲν πρέπει τόσοις νὰ ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς ὅσα βλέπομεν καὶ κρατοῦμεν εἰς τὰ χέρια, ὅσον εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἐκπληρωθῶν αἰέτως. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ἰακώβ ἔλαβε μεγάλο θάρρος ἀπ' ὅσα τοῦ εἶπεν ὁ Θεός, ἀπεδήμησε. Διότι πῶς δὲν θὰ ἔπαιρνε θάρρος, ⁵²² ἂν ἀφοῦ ἤκουσεν ὅτι «ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι μαζί σου, θὰ σὲ προφυλάσω εἰς τὸν κάθε δρόμον σου, οπουδήποτε καὶ ἂν μεταβῇς καὶ θὰ πληθύνω τοὺς ἀπογόνους σου καὶ θὰ σὲ ἐπαναφέρω πάλιν εἰς τὴν γῆν αὐτὴν καὶ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψω»,² μέχρις ὅτου ἐκπληρώσῃ ὅλας τὰς ὑποσχέσεις;

Ἀλλὰ σκέψου ἐκεῖνο ἀκριδῶς ποῦ ἔλεγα χθές, δηλαδή καὶ τὴν θεωρητικὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μεγάλην ὑπομονὴν καὶ εὐγνωμοσύνην τοῦ δικαίου τούτου. Μετὰ λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὑποσχέσεις ὁ Ἰακώβ ἐσηκώθη καὶ ὁπνευσεν εἰς τὴν Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας καὶ ἀποδημεῖ πάλιν ὡς πλανώμενος καὶ ξένος καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἀπολαμβάνει τὴν θεῖαν βοήθειαν, ἀφοῦ ὁ φιλόθεωπος Θεὸς τοῦ φέρνει τὰ πάντα εὐνοϊκὰ καὶ ἐκπληρῶνει τὴν ὑπόσχεσιν του. Β Διότι αὐτὸς ποῦ εἶπε, ὅτι «θὰ εἰμι μαζί σου καὶ θὰ σὲ προφυλάσω εἰς τὸν κάθε δρόμον, οπουδήποτε καὶ

1. Γεν. 28, 24.
2. Γεν. 28, 15.

ἂν μεταβῇς», αὐτὸς ὠδήγησε καὶ ἔφερε τὸν δίκαιον εἰς τὸ πηγάδι, ὅπου ἐπότηζον τὰ ζῶα οἱ ἐντόπιοι. Ἀπὸ αὐτοῦ ἀφοῦ ἐπληροφορήθη τὰ σχετικά μὲ τὸν ἀδελφὸν τῆς μητέρας του τὸν Λάβαν καὶ ἔμαθε δι' αὐτὸν τὰ πάντα, ἀφοῦ παρετήρησεν ἔπειτα τὴν θυγατέρα του καὶ τὰ ζῶα καὶ εἶδεν ὅτι οἱ ἐντόπιοι δὲν ἦσαν οἱ ἴδιοι ἀρκετοὶ νὰ μετακινήσουν τὴν πέτραν τοῦ πηγαδιοῦ καὶ νὰ ποτίσουν τὰ πρόβατα, ἀφοῦ ὤρμησεν ὁ ἴδιος καὶ αὐτὸ ἀκριδῶς ποῦ ἐκεῖνοι δὲν ἠμπορούσαν νὰ κάνουν, αὐτὸς τὸ κατώρθωσε, ἐπειδὴ ἐπῆρε δύναμιν ἀπὸ τὴν θεῖαν βοήθειαν, προδιαθέτει εὐνοϊκῶς μὲ τὰς εὐεργεσίας του τὸν Λάβαν καὶ ποτίζει τὰ πρόβατα ποῦ ἐδοῦκεν ἡ Ραχὴλ, ἀφοῦ μετεκίνησε τὴν πέτραν. C Ἐπειτα ἔμενεν ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐχαιρέτησε τὴν κόρην καὶ τῆς ἐδήλωσε ποῖος ἦτο καὶ ἀπὸ ποῦ εἶχεν ἔλθει.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Θεὸς ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὰ πάντα εὐνοϊκὰ, αὐτὸς παροκίνησε καὶ τὴν κόρην νὰ τρέξῃ μὲ μεγάλην ταχύτητα καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ αὐτὰ εἰς τὸν πατέρα τῆς, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀδελφὸς τῆς μητέρας του, καὶ νὰ διηγηθῇ τὴν εὐεργεσίαν ποῦ ἔκανεν ὁ Ἰακώβ καὶ εἰς τὴν ἰδίαν καὶ εἰς τὰ ζῶα καὶ ὅτι δὲν ἦτο κάποιος ξένος οὔτε κάποιος ἀγνωστος, ἀλλὰ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς του. Σκέψου σὲ παρακαλῶ ἀγαπητέ μου, ὅτι τὴν ἀκριδίαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς, πῶς μᾶς διηγείται τὰ πάντα σαφῶς, ὅταν μᾶς διδάσκει τὰ ἥθη τῶν παλαιῶν καὶ πόσῃ προθυμίᾳ ἔδειχναν διὰ τὴν φιλοξενίαν. Διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν προθυμίαν τῆς κόρης, δὲν εἶπεν ἀπλῶς, ὅτι ἔφυγε καὶ ἀνήγγειλε ὅσα εἶχον συμβῇ, ἀλλὰ «ὅτι ἔτρεξε», αὐτὸ σημαίνει, μὲ μεγάλην χαράν. Ἐπειτα καὶ διὰ τὸν Λάβαν, ποῦ ἦτο πατέρας τῆς, λέγει ἡ Γραφή, ὅτι ἀφοῦ ἤκουσεν αὐτὰ ἀπὸ τὴν κόρην του, ἔτρεξε καὶ αὐτὸς διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Ἰακώβ, τὸν ἡσπάσθη καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ὁ Λάβαν ἀφοῦ ἔμαθεν ἀπ' αὐτὸν τὰ πάντα μὲ ἀκρίθειαν E εἶπεν εἰς τὸν Ἰακώβ· Σὺ εἶσαι ἀπὸ τὰ ἰδικά μας κόκαλα καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας σάρκα.³ Ἀφοῦ εἶσαι, λέγει, τῆς ἀδελφῆς μου παιδί, δὲν εἶσαι τίποτε ἄλλο παρὰ σάρκα μας καὶ ἀδελφὸς μας, «Καὶ ὁ Ἰακώβ ἔμεινε μαζί του ἕνα μῆνα». Καὶ ἐπερνούσαν ὥσθι νὰ εὐρίσκητο εἰς τὸν οἶκόν του καὶ δὲν ἠσθάνετο φόβον καὶ ἦτο ἀπληλαγμένος ἀπὸ κάθε φροντίδα. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Θεὸς ἦτο ἐκεῖ-

3. Γεν. 29, 14. Ὁ Ἰακώβ ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Λάβαν, ἀπὸ στενῆς συγγενείας.

νος, ὁ ὁποῖος παρῆεν εἰς τὸν δίκαιον αὐτὸν τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον του καὶ εἰς ὅλα τοῦ ἐχάριζε τὴν βοήθειάν του, ὁ Θεὸς ἔκανε πρόθυμον τὸν Λάβαν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰακώβ, ὅταν εἶδε τὴν καλωσύνην του: «ἐπειδὴ εἶσαι συγγενὴς μου, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἐργάζῃσαι εἰς ἐμὲ δωρεάν, ὡσάν δοῦλος. ⁵³³ Ἄ Πές μου, ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ μισθός σου».⁴

Πρόσεξε πῶς ὁ μὲν Ἰακώβ δὲν ἐζήτησε τίποτε, ὁ δὲ Λάβαν μόνος του αὐθορμήτως τὸ προτείνει. Καὶ σκέψου, σὲ παρακαλῶ, ὅτι τὰ πάντα θαίνουσι εὐνοϊκῶς, ὅταν καὶ εἰς βοήθειαν ἀπὸ τὸ χεῖρ τοῦ Θεοῦ. «Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζῃσαι εἰς ἐμὲ δωρεάν, ὡσάν δοῦλος. Πές μου, ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ μισθός σου». Ἄν καὶ ὁ μακάριος αὐτὸς ἠγοπάτο, μὲ τὸ νὰ ἀπολαμβάνῃ ἀπλῶς τὴν καθημερινὴν τροφήν, ἤθελε νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν Λάβαν τὴν μεγάλην του εὐγνωμοσύνην. Ἐπειδὴ ὅμως ἔδειξε μεγάλην καλωσύνην, τὸν ἐπρόλαβε ὁ Λάβαν καὶ ὑπόσχεται ὅτι θὰ τοῦ δώσῃ τὸν μισθὸν ποῦ αὐτὸς θὰ προτείνῃ. **Β** Τὶ ἀπάντησε λαοπὸν ὁ Ἰακώβ;

Κοίταξε παρακαλῶ καὶ ἑδῶ τὴν μεγάλην του σύνεσιν, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν ἔχει καμμίαν ἐπιθυμίαν νὰ συγκεντρώσῃ χρήματα, οὔτε συνέθη ὅπως ἀκριβῶς κάποιος μισθωτὸς ἀναλῶι λεπτομερῶς εἰς τὸν Λάβαν καὶ ζητεῖ κάτι ἐπὶ πλέον, ἀλλὰ ἀπαντᾷ εἰς τὸν Λάβαν, ἀφ' οὗ ἐνεθυμήθη τὴν μητέρα του καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς του καὶ ἔδειξε τὴν μεγάλην του σύνεσιν: «θὰ ἐργασθῶ εἰς ἐσὲ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη διὰ τὴν Ραχήλ τὴν νεωτέραν θυγατέρα σου». Ἐπειδὴ ἀμέσως τὴν ἠγάπησα, μόλις τὴν εἶδα εἰς τὸ πηγᾶδι. Καὶ πρόσεξε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἀνδρός. **Γ** Ὅριζε διὰ τὸν ἑαυτὸν του τὸν χρόνον καὶ μὲ τὸ διάστημα τῶν ἐτῶν παρέχει ἀρκετὴν δοκιμασίαν εἰς τὴν σύνεσιν ποῦ ἔδειξε.

Διατί ἀπορεῖς, ἀγαπητέ μου, ὅταν ἀκούῃς ὅτι ὑπεσχέθη νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη πρὸς χάριν τῆς κόρης ποῦ ἠγάπα; Διότι ἡ Ἁγία Γραφή, διὰ νὰ δείξῃ κατὰ ποῖον τρόπον ἡ μεγάλη ἀγάπη συντόμισε καὶ τὸν κόπον του καὶ τὸ μᾶκρος τοῦ χρόνου, λέγει: «ὁ Ἰακώβ ἐργάσθη ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, διὰ νὰ πάρῃ ὡς γυναῖκα τὴν Ραχήλ. Μάλιστα τοῦ ἐφάνησαν καὶ ὀλίγα τὰ ἔτη αὐτά, διότι ἠγάπα τὴν

4. Γεν. 29, 15.
5. Γεν. 28, 18.

Ραχήλ».⁵ Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπτὰ ἐτῶν, λέγει, ἐθεωρήθη ὡς ὀλίγαι ἡμέραι, λόγῳ τῆς υπερβολικῆς του ἀγάπης πρὸς τὴν κόρην. **Δ** Διότι, ὅταν κανεὶς τραυματισθῇ ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἀγάπης δὲν βλέπει καμμίαν δυσκολίαν, ἀλλ' ὅσα ἔχουν κινδύνους καὶ πολλὰς ἄλλας ταλαιπωρίας, ὅλα τὰ ὑπομένει εὐκόλως, ἐπειδὴ ἀποβλέπει εἰς ἕνα μόνον, πῶς νὰ ἱκανοποιήσῃ δηλαδὴ τὴν ἐπιθυμίαν του.

Ἄς ἀκούωμεν ἡμεῖς ποῦ εἴμεθα νεῶροι καὶ δεῖλοι καὶ δειγνόμεν μεγάλην ἀχαριστίαν εἰς τὸν Κύριον. Διότι, ἐὰν ὁ Ἰακώβ ἐδέχθη διὰ τὴν ἀγάπην τῆς κόρης νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη καὶ νὰ ὑπομείνῃ τὰς ταλαιπωρίας τοῦ βοσκοῦ καὶ δὲν ἀντελαμβάνετο οὔτε τοὺς κόπους οὔτε τὸ μᾶκρος τοῦ χρόνου, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τοῦ ἐφάνησαν ὡς ὀλίγα ἡμέρας, καὶ εὐκόλως καὶ ἐθεώρει τὸ μεγάλο ἐκεῖνο χρονικὸν διάστημα ὡς ὀλίγας ἡμέρας, ἐπειδὴ ἐτρέφετο ἀπὸ τὴν προσδοκίαν τῆς ἀπολαύσεως ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχουμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν δειγνόμεν οὔτε τὸν ἴδιον ζῆλον διὰ τὸν Κύριόν μας, τὸν εὐαγγέτην, τὸν προστάτην, ποῦ εἶναι τὸ πᾶν δι' ἡμᾶς; Ἄν ὅμως πρόκειται διὰ διότικόν κέρδος, προτιμῶμεν νὰ ὑπαμείνωμεν τὰ πάντα μὲ προθυμίαν, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι κοπιαστικόν, ἀκόμη καὶ ἂν ἔχη κάποιαν ἄλλην ταλαιπωρίαν καὶ ἐντροπὴν, ἀκόμη καὶ τιμωρίαν εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Διὰ τὴν ἰσχύϊν μας σωτηρίαν ὅμως καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν θείαν βοήθειαν, παρουσιαζόμεθα κενοὶ καὶ δεῖλοι καὶ διαλελυμένοι.

Ποῖα συγγνώμη θὰ ὑπάρξῃ δι' ἡμᾶς, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν ἡμεῖς ποῦ τόσο πολλὴ ἀδιαφοροῦμεν καὶ οὔτε θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν τόσο μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, ὅσην ἔδειξεν ὁ μακάριος Ἰακώβ πρὸς τὴν κόρην; Καὶ αὐτὰ συμβαίνουν, ἐνῷ μπορούμεν νὰ ἀπαριθμήσωμεν τόσας εὐεργασίας ⁵³⁴ ἃ ποῦ ἔχουν γίνει καὶ γίνονται καθημερινῶς εἰς ἡμᾶς. Ἀλλ' ἂν ἡμεῖς εἴμεθα τόσο ἀχαριστοὶ, ὅμως δὲν εἶναι θεαίως ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος τόσο πολλὴν ἦτο φλογερὸς κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ γεμάτος ζῆλον εἰς τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν Θεόν, ὥστε νὰ εἴπῃ καὶ νὰ ἀναφωνήσῃ ἐκεῖνους τοὺς λόγους ποῦ εἶναι ἀντάξιοι τῆς ψυχῆς του: «ποῖος θὰ μᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ;»⁶ Πρόσεξε τὴν ἐμφασιν τῆς λέξεως. Πρόσεξε τὸ πάθος τῆς διαίας ἀγάπης. Πρόσεξε τὴν

6. Γεν. 29, 30.
7. Ρωμ. 8, 36.

φλογισμένην ἀγάπην του. «Ποῖος θὰ μᾶς χωρίσῃ;». Ποῖον εἶναι, λέγει, ἐκεῖνο πού μπορεῖ νὰ μᾶς στερήσῃ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν; Ποῖον εἶναι ἀπὸ τὰ ὁρατά, ποῖον ἀπὸ τὰ ἀόρατα;

Ἐπειδὴ ἤθελεν ἔπειτα καὶ εἰδικώτερον νὰ ἀπαριθμήσῃ τὰ πάντα **Β** καὶ νὰ καταστήσῃ εἰς δλοὺς ἡμᾶς φανεράν τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην πού εἶχε διὰ τὸν Κύριον ἐπρόθεσε λέγων: «Θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ πείνα ἢ διωγμός ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;». Ὁ ψυχὴ, πού διακατέχεται ἀπὸ θέλον μανίαν, ἢ ὅποια εἶναι μητέρα τῆς σωφροσύνης. Ποῖον πρῶγμα, λέγει, ἀπὸ ἐκεῖνα πού εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ἐπιδληθῶν, θὰ μὴ ἀρῇ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν; Αἱ καθημεριναὶ θλίψεις; Καθόλου. Μήπως αἱ στενοχωρίαι; Οὔτε αὐταί. Μήπως οἱ διωγμοί; Καθόλου. Ἀλλὰ τί; Ἡ πείνα; Οὔτε αὐτό. Μήπως οἱ κίνδυνοι; Καὶ διατί λέγω πείναν καὶ γυμνότητα καὶ κινδύνους; Μήπως μάχαιρα; Ὁ ἴδιος ὁ θάνατος, πού θὰ ἐπιδληθῇ, δὲν θὰ μὴ ἀρῇ νὰ κατορθώσῃ αὐτό. **Γ** Διότι εἶναι ἀκατόρθωτον καὶ ἐντελὲς ἀδύνατον.

Κανείς ἄλλος δὲν ἔγινεν ὁσίως νὰ ἀγαπήσῃ τὸσον πολὺ τὸν Κύριον, ὅσον ἡ μακαρία αὕτῃ ψυχὴ. Ὅσάν λοιπὸν νὰ εἶχεν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ νὰ εἶχε γίνῃ, διὰ νὰ εἴπω ἔτσι, μετέωρος καὶ οὔτε ἐνὸμιζεν ὅτι θαδίζει ἐπὶ τῆς γῆς, ἀμιλεῖ τοιοῦτοτρόπως διὰ τὰ πάντα. Διότι ὁ πόθος του καὶ ἡ φλογερὰ ἀγάπη του πρὸς τὸν Θεὸν μετέφερε τὸν νοῦν του ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ εἰς τὰ νοητὰ καὶ ἀπὸ τὰ παρόντα εἰς τὰ μέλλοντα καὶ ἀπὸ τὰ ἐλεπτόμενα εἰς τὰ μὴ ἐλεπτόμενα. Τοιαύτῃ λοιπὸν εἶναι ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν.

Διὰ νὰ γνωρίσῃς δὲ τὴν μεγάλην του εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Θεόν, **Δ** πρόσεξε, ὅτι αὐτὸς πού τὸσον ἀγαπᾷ τὸν Κύριον καὶ φλέγεται ἀπὸ τὸν πόθον δι' αὐτόν, νὰ ἐξορίσῃται, νὰ καταδιώκεται, νὰ μαστιγώνεται, νὰ ὑπομένῃ χίλια κακὰ καὶ ὅμως νὰ λέγῃ: «εἰς κόπους πολὺ περισσότερον, εἰς μαστιγώσεις εἰς μεγάλον θαῦμα, πολλὰς φορές ἐκινδύνευσα νὰ θανατωθῶ. Ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους πέντε φορές ὑπέστην σαράντα παρὰ μίαν μαστιγώσεις, τρεῖς φορές μὲ ἐρράβδισαν, μίαν φοράν μὲ ἐλιθοβόλησαν, ἕνα ἐκκοσιτετράκωρον παρευρόμουν εἰς τὸ πέλαγος. Εἰς ὁδοπορίας πολλὰς φορές, μὲ κινδύνους ἀπὸ ποταμούς, μὲ

8. Ρωμ. 8, 35.

κινδύνους ἀπὸ τοὺς ὁμοσθεῖς μου, μὲ κόπον καὶ μόχθον». Καὶ ἐνῷ ἐπάθαινε τόσα πολλά, ὅμως ἐχαίρετο καὶ ἠγάλλετο. Διότι ἐγνώριζε καὶ εἶχε πληροφορηθῇ ὅτι οἱ πρὸς τὸ παρόν κόποι ἔγίνονται δι' αὐτὸν αἰτίαι τῶν μεγαλύτερων δρασέων καὶ οἱ κίνδυνοι προσφέρουν στεφάνους. Ἐάν λοιπὸν ὁ Ἰακώβ ἰδεύει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπὶ τῶν ὡς ὀλίγας ἡμέρας, λόγῳ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὴν Ραχήλ, πολὺ περισσότερον αὐτὸς ὁ μακάριος Παῦλος ἰδεύει τὰ πάντα ὡς μὴδὲν, ἐπειδὴ ἐφλέγετο ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὑπᾶμεν τὰ πάντα διὰ τὸν Χριστὸν πού ἠγάπα.

Παρακαλῶ λοιπὸν, ἄς ἐπιδιώξωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀγαπήσωμεν τὸν Χριστόν. Διότι τίποτε ἄλλο, λέγει, δὲν ζητεῖ ὁ Χριστὸς ἀπὸ σέ ⁹ **Α** παρὰ νὰ τὸν ἀγαπᾷς μὲ ὅλην τὴν καρδίαν σου καὶ νὰ ἐκτελῇς τὰς ἐντολάς του. Ἐκεῖνος λοιπὸν πού τὸν ἀγαπᾷ, καθ' ὃν τρόπον ἀρμόζει νὰ τὸν ἀγαπᾷ, εἶναι φανερόν ὅτι ἐπιδιώκει νὰ ἐκτελῇ τὰς ἐντολάς του. Διότι, ὅταν κανεὶς συμπάθῃ κάποιον, προσπαθεῖ νὰ κἀνῃ ὅλα ὅσα εἶναι δυνατόν νὰ προσελκύσουν ἐκεῖνον πού ἀγαπᾷ εἰς τὴν ἀγάπην του πρὸς αὐτόν.

Ἐάν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀγαπήσωμεν ἀληθινὰ τὸν Κύριον, θὰ μὴ ἀρῶμεν καὶ τὰς ἐντολάς του νὰ ἐκτελέσωμεν καὶ νὰ μὴ πράττωμεν τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα πού εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαργύσωσιν αὐτόν, ὁ ὅποιος ἀγαπάται. Αὐτὸ εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, αὐτὸ εἶναι ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἀγαθῶν, αὐτὸ τὰ ἄπειρα θαυρά, τὸ νὰ ἀξιώθῃ δηλαδὴ κανεὶς νὰ ἀγαπᾷ ἀληθινὰ καὶ ὅπως ἀρμόζει. **Β** Ὅσα ἀγαπήσωμεν δὲ τὸν Χριστὸν ἀληθινὰ, ἐάν δειξώμεν μεγάλην ἀγάπην καὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας, λόγῳ τῆς ἀγάπης μας πρὸς αὐτόν. «Διότι ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο ἐντολάς, λέγει, ἐξαρτῶνται ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται», ¹⁰ δηλαδὴ νὰ ἀγαπήσῃς Κύριον τὸν Θεόν σου μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν καὶ μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν καὶ μὲ ὅλον σου τὸν νοῦν καὶ τὸν πλησίον σου ὅπως τὸν ἑαυτόν σου. ¹¹ Αὐτὸ εἶναι τὸ κεφάλαιον τῶν ἀρετῶν, αὐτὸ εἶναι ἀπ' ὅλης τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἡ θεμελιώδης ἐντολή.

Ἐκεῖνος λοιπὸν πού ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν δὲν θὰ παραμελήσῃ τὸν συνάνθρωπόν του, οὔτε θὰ προτιμήσῃ τὰ

9. Β' Κορινθ. 11, 28-29.

10. Ματθ. 23, 40.

11. Μάρκ. 12, 30-31.

χρήματα του συγγενούς του, αλλά θα δείξη εις αὐτὸν γενναϊοδωρίαν, ὃ ἀφοῦ ἐνθυμηθῇ ἐκεῖνον ποῦ ἔχει εἶπει, ὅτι αὐτὸς ποῦ ἔκανε κατὰ εἰς ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀσημάντους ἀδελφούς μου εἰς ἐμὲ τὸ ἔκανε».¹² Καὶ σκεπτόμενος ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ οἰκαιοποιεῖται ὅσα ἔχουν γίνῃ, διὰ τὴν βοήθειάν του πρὸς τὸν συνάνθρωπόν του, ὁ Κύριος τῶν ὅλων μὲ μεγάλην προθυμίαν θὰ ἐκτελέσῃ τὰ πάντα καὶ θὰ φανῇ γενναϊόδωρος εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, ἐπειδὴ δὲν ἀποδέλπει εἰς τὴν ὠφέλειαν ἐκεῖνου ποῦ φαίνεται, ἀλλὰ εἰς τὸ μέγεθος ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη ὅτι θὰ οἰκαιοποιηθῇ ὅσα γίνονται εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Παρακαλῶ λοιπὸν, ὅς μὴ διατρέχωμεν μὲ συντομίαν τὸ συμφέρον τῶν ψυχῶν μας, τὸ φάρμακον τῶν τραυμάτων μας. Διότι αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν τὸ φάρμακον θὰ μᾶς δώσῃ τόσο μεγάλην θεραπείαν ὡς καὶ ἔτσι θὰ ἐξαφανίσῃ τὰς πληγὰς τῶν ψυχῶν μας, ὥστε οὔτε ἴχνος οὔτε σημάδι νὰ μείνῃ, πρῶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ διὰ τὰ σωματικά τραύματα. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη κάποιος χίλιες φορές τοποθετήσῃ εἰς τὸ τραῦμά του τὰ φάρμακα, τὰ ὁποῖα παρασκευάζονται ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς, εἶναι φυσικὸν νὰ ἀπομείνῃ τὸ σημάδι εἰς τὸ σῶμα καὶ εὐλόγως. Διότι τὸ σῶμα εἶναι ἐκεῖνο ποῦ θεραπεύεται. Ἐπειδὴ ὁμως ἐδῶ ἡ ψυχὴ εἶναι ἐκεῖνη ποῦ θεραπεύεται, ὅταν φανερώσῃ κάποιος τὴν ἐλεημοσύνην του, ἡ ψυχὴ δέχεται μεγάλην μεταβολὴν πρὸς τὸ καλότερον, καὶ ἔτσι φεύγουν αἱ πληγαί, ὡς ὡς νὰ ἦσαν σκόνη καὶ νὰ ἐφύσηξεν ἰσχυρὸς ἀνεμος. Ἀπὸ ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ παραδείγματα εἶναι γεμῆται αἱ Γραφαὶ μας. Τοιοῦτοτρόπως ὁ μακάριος Παῦλος ἔγινεν ἀπὸ διώκτης ἀπόστολος καὶ ἐνῶ πρὶν ἐμάχετο τὴν Ἐκκλησίαν, ἔπειτα ἔγινεν νυμφαγωγὸς τῆς.

Εἶδες τὴν ριζικὴν μεταβολήν; εἶδες τὴν ἀπερίγραπτον μετάνοιαν; Ἔτσι καὶ ὁ ληστής, ὁ ὁποῖος εἶχε κάνει μυρίους φόνους, εἰς μίαν δεδομένην στιγμήν μὲ τοὺς ὀλίγους ἐκεῖνους λόγους τόσο ἐκθαμβήσθη ἀπ' ὅλα τὰ ἁμαρτήματα, ὥστε νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν Κύριον, ὅτι «σήμερον θὰ εἶσαι μαζί μου εἰς τὸν παράδεισον».¹³ 536 Α. Ἔτσι καὶ ὁ τελώνης, ἀφοῦ ἐκτύπησε τὸ στήθος του καὶ ὡμολόγησε τὰ ἁμαρτήματά του, κατέδωκε συγχωρημένους παρὰ ὁ

12. Ματθ. 25, 40.

13. Λουκ. 23, 43.

Φαρισαῖος.¹⁴ Ἀλλὰ ὁ καθὲς μὲν ἀπ' αὐτοὺς τοιοῦτοτρόπως ἀπήλαυσε τὴν συγχώρησιν, ἀφοῦ ἔδειξε τὴν ἐγνωμοσύνην τῆς ψυχῆς του καὶ ὡμολόγησε τὰ προηγούμενα σφάλματά του.

Ἄς ἴδωμεν δὲ τὴν ἰσχὺν αὐτῆς τῆς ἐντολῆς καὶ πόσιν δύναμιν ἀφθονίας κατέχει ἡ γενναϊόδωρος ἐλεημοσύνη, διὰ νὰ παρέχωμεν αὐτὴν μὲ προθυμίαν, ἀφοῦ μάθωμεν τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον ἐπιφέρει εἰς ἡμᾶς. Ἰσως λοιπὸν εἶναι τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τῆς, ὥστε ὅχι μόνον τὰ ἁμαρτήματα νὰ καθαρίσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξαφανίσῃ καὶ τὸν ἴδιον τὸν θάνατον. Καὶ ποῖος, λέγει, ποῦ ἔδειξεν ἐλεημοσύνην, ἔγινεν ἀνώτερος ἀπὸ τὸν θάνατον; Ὁ Βεθαίως θλέπομεν ὅτι ὅλοι γενικῶς ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ θανάτου.

Μὴ ταραχθῆς, ἀγαπητέ μου, ἀλλὰ μάθε μὲ αὐτὰ τὰ πράγματα, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἐλεημοσύνης ἐνίκησε καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν. Ὑπῆρχε κάποια γυναῖκα Ταβιθά, ἐλληνιστὶ δὲ Δορκάς.¹⁵ Αὐτὴ καθημερινῶς ἐργάζετο, ὥστε νὰ συγκεντρῶνῃ ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην τῆς πλοῦτην πνευματικὰ διὰ τὴν ψυχὴν τῆς. Ἐντὺνε, λέγει, τὰς χήρας καὶ ἔδιδεν εἰς αὐτάς ὅλα τὰ πλοῦτή τῆς. Συνέθη ὁμως νὰ ἀσθενήσῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ. Ὁ Παρακαλῶ ὁμως δέξτε ἐδῶ, ἀγαπητέ μου, ὅτι ἐκεῖνοι αἱ γυναῖκες ποῦ εἶχον ἀπολαύσει τὴν βοήθειάν τῆς καὶ εἶχον ντυθῇ ἀπὸ αὐτὴν, εἰς κατάλληλον καιρὸν ἀμείβουν τὴν εὐεργεσίαν, ἀφοῦ παρουσιάσθησαν εἰς τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ἔκεινταν, λέγει ἡ Γραφή,¹⁶ τὰ ἐνδύματα ποῦ ἔκανε ἡ Δορκάς, ὅταν ἦτο μαζί των. Καὶ ἐζήτουν τὴν τροφὴν των καὶ δάκρυα ἰσως ἔχον καὶ προσέκλουν μεγάλον οἶκτον εἰς τὸν ἀπόστολον. Τί ἔκανε λοιπὸν ὁ μακάριος Πέτρος; ἀφοῦ ἐγονάτισε, λέγει, προσηυχθῇ. Ὑστερα ἐστράφη πρὸς τὸ σῶμα καὶ εἶπε: Ταβιθά, ἄγγω. Αὐτὴ ἤνοιξε τὰ μάτια τῆς καὶ ὅταν εἶδε τὸν Πέτρον, ἀνεστῆκω. Ὁ Πέτρος τῆς ἔδωκε τὸ χερί καὶ τὴν ἐστήκωσεν ὁρθήν. Ὑστερα ἐφώνησε τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὰς χήρας καὶ τὴν παρουσίασε ζωντα-

14. Λουκ. 18, 18.

15. Εἰς τὴν σεριακὴν λέγεται Ταβιθά. Αὐτὴ ἔζη εἰς τὴν Ἰόππην. Ἦτο ἀσθενὴς γυναῖκα καὶ διήρχετο τὴν ζωὴν τῆς εἰς ἔργα ἐλεημοσύνης. Ὅταν ἀπέθανεν, ἀνέστησαν αὐτὴν ἐκ νεκρῶν ὁ ἀπόστολος Πέτρος. (Πράξ. 9, 36-42).

16. Πράξ. 9, 39.

νήν».¹⁷

Δ Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ ἀποστόλου ἢ μᾶλλον τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ δι' αὐτοῦ; Εἶδες πόση ἀμοιβὴ ὑπῆρξε διὰ τὰ καλὰ τῆς ἔργα εἰς τὰς χήρας, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν; Πές μου λοιπόν, τί μεγαλύτερον προσέφερεν αὐτὴ εἰς τὰς χήρας, ὅσον αὐταὶ ἀντήμειψαν αὐτήν. Προσέφερον ἐνδύματα καὶ τροφὰς εἰς αὐτάς, ἀλλὰ αὐταὶ τὴν ἐπανάφερον εἰς τὴν ζωὴν καὶ συνετέλεσαν, ὥστε νὰ φύγῃ ἀπὸ αὐτὴν ὁ θάνατος· ἢ μᾶλλον οὐ αὐταί, ἀλλὰ ὁ φιλόανθρωπος Κύριός μας, λόγῳ τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς πρὸς αὐτάς.

Εἶδατε τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου, ἀγαπητοί; Αὐτὸ ὅλοι ἄς ἐτοιμάσωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας· Εἰ δὲ οὕτως οὕτως πολυδύπανον εἶναι, ἂν καὶ ἔχει τόσο μεγάλην δύναμιν, ἀλλὰ καὶ πάρα πολὺ εὐθύνον καὶ οὕτως ἔχει ἀνάγκην μεγάλης δαπάνης. Διότι τὸ μέγεθος τῆς ἐλεημοσύνης δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προθυμίαν ἐκείνων ποὺ δίδουν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔδωκε ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος,¹⁸ ἔγινεν δεκτός, καὶ ἐκείνη ποὺ ἔδωκε τὰ δύο λεπτά,¹⁹ εἶναι νὰ γνωρίσωμεν ὅτι ὁ Κύριος τῶν πάντων ζητεῖ παντοῦ ἀληθινὴν διάθεσιν. Εἶναι δυνατόν πολλές φορές νὰ συμβῇ, ὥστε ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ὀλίγα, νὰ δείξῃ μεγάλην γενναιοδωρίαν εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, ὅταν ἡ προθυμία του εἴναι ἰσχυρά. Καὶ τὸ ἀντίθετον πάλιν εἶναι δυνατόν νὰ συμβῇ, ἐνῷ δηλαδὴ κάποιος ἔχει πολλά, νὰ φαῖν ὅτι ἔχει ὀλιγώτερα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν ὀλίγα, λόγῳ τῆς μικροπρεπείας τῆς διαθέσεώς του.

⁵³⁷ Α Παρακαλῶ λοιπόν, ἄς σκορπίζωμεν μὲ γενναιοδωρίαν διάθεσιν εἰς ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα, ἀπ' ὅσα ὁ Κύριος μᾶς ἔχει χαρίσει· καὶ αὐτὰ ποὺ μᾶς ἔχει δώσει αὐτός, πάλιν εἰς αὐτὸν νὰ τὰ δώσωμεν, διὰ νὰ γίνουν ἔτσι πάλιν ἰδικὰ μας κατὰ πολὺ ἡδυνάμενα. Διότι τόσο μεγάλη εἶναι ἡ φιλοτιμία του, ὥστε ἐνῷ παίρνει ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἔδωκε, δὲν νομίζει ὅτι παίρνει.

17. Πράξ. 9, 40-41.

18. Ματθ. 10, 42: «καὶ ὅς ἐάν ποτὶς ἔσται τῶν μικρῶν τούτων ποιήσας ψυχρὸν μόνον εἰς ὄνομα μόνον, ἀμὲν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ».

19. Λουκ. 21, 2-3: «εἶπε δὲ τινα χήραν πενήτην ἀλλοδαπὴν ἐκεῖ δύο λεπτά καὶ εἶπεν ἀληθῶς λέγων ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλείον πάντων ἔδωκε».

ἀπὸ τὰ ἴδια, ἀλλὰ ὑπόσχεται νὰ τὰ ἀποδώσῃ μὲ μεγάλην γενναιοδωρίαν. Μόνον ἐάν ἡμεῖς θελήσωμεν νὰ δειξώμεν τὰ ἰδικὰ μας καὶ ὥσάν ἀκριβῶς νὰ ἐτοποθετούσαμεν αὐτὰ εἰς τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, ἔτσι δίδομεν αὐτὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς, γνωρίζοντες ὅτι ὅσα δεδοκίως δεχθῇ ἐκεῖνο τὸ χεῖρ, δὲν δίδει πάλιν ἐκεῖνα μόνον, ἔστω ἀλλὰ καὶ πάλιν μᾶς χαρίζει πολλαπλάσια ἀπ' ὅσα ἔχουν δοθῇ καὶ φανερῶναι μὲ ὅλα αὐτὰ τὴν γενναιοδωρίαν του.

Καὶ διατὶ λέγω, ὅτι πολλαπλασιάζει αὐτὰ πάλιν; Τὸ χεῖρ ἐκεῖνο δὲν δίδει μόνον αὐτά, ἀλλὰ δωρίζει καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μαζί μὲ αὐτά καὶ ἀνακηρύσσει καὶ στεφανώνει καὶ χαρίζει τὰ ἀπείρα ἀγαθὰ, ἐάν θελήσωμεν νὰ προσφέρωμεν κάτι μικρὸν ἀπ' ὅσα μᾶς ἔχουν δοθῇ.

Μήπως λοιπόν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς κάτι βαρὺ καὶ δύσκολον; Τὰ περισσεύματα ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα θέλει νὰ τὰ κάνην ἀποραίτητα εἰς ἡμᾶς, καὶ ὅσα ἀσκόπως καὶ ματαιῶς εὐρίσκονται τοποθετημένα εἰς τὰ ταμεῖα, αὐτὰ ἐπιθυμεῖ νὰ διανεμηθῶν καλῶς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ὅτι διὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ ἐδῶ ἀφορμὴν, νὰ μᾶς στεφανώσῃ λαμπρῶς. Σπεύδει λοιπόν καὶ δάσκει καὶ τὰ πάντα κάνει καὶ διαπραγματεύεται, ὥστε νὰ μᾶς καταστήσῃ ἀξίους ἐκείνων, ποὺ ὑποσχέθη.

Παρακαλῶ λοιπόν, ἄς μὴ στερηώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὰ τόσο μεγάλα ἀγαθὰ. Διότι, ἐάν αὐτοὶ ποὺ κοπιᾶζουν καὶ ταλαιπωροῦνται διὰ τὴν γῆν, ἀδειάζουν τὰς ἀποθήκας των καὶ τοποθετοῦν τὰ σπέρματα εἰς τὴν γῆν καὶ διασκορπίζουν ὅσα πρὸ πολλοῦ ἔχουν συγκεντρωθῇ, κάνουν αὐτὸ μὲ εὐχαρίστησιν, ἐπειδὴ παρηγοροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ περισσotέρου· καὶ κάνουν αὐτά, ἂν καὶ γνωρίζουν ὅτι πολλές φορές καὶ αὐτοὶ καταγιγῶσι καὶ ἡ ἀκαρπία τῆς γῆς καὶ πολλά ἄλλα συμβάντα. Δὲν ἡ σῆμνος ἀκριδὼν ἢ ἐπιθεσις τῆς ἀσθενείας τοῦ σίκου, συντελοῦν ὥστε νὰ διαφευδῶνται αἱ προσδοκίαι των, καὶ ὅμως τρέφονται μὲ χρηστὰς ἐλπίδας, καὶ τοποθετοῦν εἰς τὴν γῆν ὅσα ἔχουν συγκεντρωθῇ εἰς τὰ ταμεῖα. Πολὺ περισσότερον ἡμεῖς πρέπει νὰ μοιράζωμεν διὰ τὴν διατροφήν των πτωχῶν ὅσα ἀσκόπως ἔχουν ἀποταμιευθῇ· νὰ τὰ μοιράζωμεν ἐκεῖ, ὅπου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφευθῶμεν ποτέ, οὔτε νὰ φοβηθῶμεν διὰ τὴν ἀποτυχίαν, ἢ ὅποια συμβαίνει εἰς τὴν γῆν. Διότι λέγει: «ἐσκορπίσεν, ἔδωκεν εἰς τοὺς πτωχοὺς». Ἀλλὰ ἀκούσε καὶ τὰ

ἐπόμενα: «ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ παραμένει αἰωνίως».²⁰

²⁰ Ὡς θαυμασία σπορά. Εἰς σύντακτον χρόνον ἔκανε τὴν διανομὴν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα παραμένει ἡ ἀγάπη τοῦ. Ἐπὶ τὴν θά ἤμπορουσε ποτὲ νὰ γίνῃ εὐτυχέστερον ἀπὸ αὐτόν;

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ὡς ἀποσπάσωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ ἀξίῃ νὰ λέγεται αὐτὸ καὶ δι' ἡμᾶς, δηλαδὴ, ὅτι ἠσκόρπισαν, ἔδωσαν εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἡ ἀγάπη των μένει αἰωνίως. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπεν «ἠσκόρπισεν, ἔδωκε», διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἐχάθησαν ὅσα διανομήσθησαν, διὰ τοῦτο προσέθεσεν ἁμέσως «ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ παραμένει αἰωνίως». ²¹ Ἄ ἡ δικαιοσύνη ἐκείνων πού διανομήσθησαν, λέγει, ὡς μένη ἀφθαρτος καὶ ὡς παρατείνεται αἰωνίως καὶ ποτὲ νὰ μὴ τελειώνῃ.

²¹ Ὡς ἐνδιαφερόμενοι πολὺ μαζί μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν καὶ ὡς περιορίζομεν τὰ πάθη τῆς σαρκὸς καὶ ὡς ἀπομακρύνομεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας κάθε παράλογον ἐπιθυμίαν, κάθε πονηρὰν σκέψιν, ὀργὴν, θυμὸν, φθόνον καὶ ὡς καλλωπίζομεν μετὰ τὴν ὁμορφίαν τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ἀποσπάσωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου τῶν οὐρανῶν καὶ γίνωμεν ἀξιοὶ νὰ κατοικήσῃ μέσα μας, Ἐ ἀφοῦ ἐτοκμάσωμεν τὰ φωτεινὰ καὶ λαμπρὰ κάλλος τῆς ψυχῆς μας.

²² Ὅπου θὰ ἴδῃ λοιπὸν ὁμορφίαν ψυχῆς, ἁμέσως ἐρχεται ἐκεῖ. Διότι αὐτὸς ἔχει εἶπει, ὅτι «εἰς ποῖον ἄλλον θὰ ρίψω εὐσπλαγχνικὸν τὸ βλέμμα μου εἰ μὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος εἶναι ταπεινὸς καὶ ἡσυχὸς καὶ τρέμει τοὺς λόγους μου;». ²³ Εἶδες μετὰ ποῖον τρόπον μάς ἐδίδαξεν ὅλα τὰ πνευματικὰ χρώματα, ὅσα μποροῦν νὰ διακοσμήσουν τὴν ὡραιότητα τῆς ψυχῆς; «Εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος εἶναι πρῶτος καὶ ἡσυχὸς καὶ ταπεινός». Ἐπειτα προσέθεσεν ἐκεῖνο πού κατορθώνει τὰ πάντα: «τὸν ἄνθρωπον πού τρέμει τοὺς λόγους μου». Τί σημαίνει «τὸν ἄνθρωπον πού τρέμει τοὺς λόγους μου»; Τὴν ὑπακοὴν εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος τὰς ἐξεπλήρωσε μετὰ αὐτὰ τὰ ἔργα, ὅπως ἀκριδῶς λέγει καὶ ἄλλοι: «εὐτυχὴς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰς ὅλας τὰς περιπτώ-

20. Ψαλμ. 111, 9.

21. Ἦσ. 66, 2.

σεις τῆς ζωῆς τοῦ ἀπὸ εὐλάβειαν πρὸς τὸν Θεὸν φοβεῖται μήπως παρασυρθῇ εἰς ἁμαρτίαν».²⁴

Ἐάν λοιπὸν ἡμεῖς δείχνωμεν εἰς τὸν ὑπηρετὴν μας μεγαλότεραν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν, ὅταν ἴδωμεν αὐτὸν νὰ ἐκτελῇ τὰς διαταγὰς μας μετὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ μεγάλον φόβον καὶ τρόμον, πολὺ περισσότερον ὁ ἀγαθὸς Κύριος θὰ δεῖξῃ αὐτὸ εἰς ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔλεγε: «θὰ ρίψω εὐσπλαγχνικὸν τὸ βλέμμα μου εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον τὸν πρῶτον καὶ ἡσυχόν, πού τρέμει τοὺς λόγους μου».

Παρακαλῶ λοιπὸν, ὡς τρέμωμεν καὶ μετὰ πολλὸν φόβον ὡς ἐφαρμόζομεν τοὺς λόγους τοῦ. Διότι λόγοι τοῦ εἶναι αἱ ἐντολαὶ τοῦ μᾶς ἔχουν δοθῇ. Ἀφοῦ δὲ γνωρίσωμεν εἰς ποῖα πράγματα ἀρκεσεται καὶ ποῖον ἐπιδοκιμάζει, ὡς μετερχόμεθα ἐκεῖνα καὶ ὡς φροντίζωμεν τέτοιοι νὰ γινώμεθα, Ὁ δεικνύοντες ἡσυχίαν, πρᾶξιν, μεγάλην ταπεινότητα καὶ ἐκτελοῦντες ὅλας τὰς ἐντολὰς τοῦ μετὰ μεγάλην εὐλάβειαν καὶ πολλὸν φόβον, διὰ νὰ τελήσῃ νὰ ἐπιβλέψῃ ἐφ' ἡμᾶς, ἀφοῦ ἀποδεχθῇ ὁ Κύριος τῶν ὅλων τὴν διάθεσιν τῆς θελήσεώς μας καὶ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν ὑπακοὴν μας.

Ἐάν λοιπὸν καταδεχθῇ νὰ κἀν τοῦτο, θὰ μᾶς καταστήσῃ εἰς κάθε τι ἀσφαλεῖς, «θὰ ρίψω λοιπὸν εὐσπλαγχνικὸν τὸ βλέμμα μου», λέγει, ἀντὶ νὰ εἶπῃ, θὰ σᾶς ἀξιῶσω τῆς φροντίδος μου, θὰ τείνω χεῖρα βοηθείας, θὰ ἐνδιαφερθῶ δι' ὅλα, θὰ σᾶς προσφέρω τὰς μεγαλοδωρίας μου.

Παρακαλῶ λοιπὸν, ὡς ἀσχοληθῶμεν μετὰ ὅλα αὐτά, διὰ νὰ ἐπιβλέψῃ ἐφ' ἡμᾶς ὁ Κύριος καὶ νὰ μὴ ἀποσπῶμεν Ἐ καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν νὰ περάσωμεν χωρὶς θλίψεως καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

22. Παροιμ. 28, 14.